

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені І. І. МЕЧНИКОВА
НАУКОВА БІБЛІОТЕКА

ВИПУСКНИКИ
Одеського національного
університету
імені І. І. Мечникова

Енциклопедичний словник

Одеса
ОНУ
2019

УДК 378.4-057.85(477.74-21)(03)

B51

Редакційна колегія:

В. В. Глебов, канд. іст. наук; **Л. М. Голубенко**, канд. філол. наук; **Л. М. Дунаєва**, д-р політ. наук; **В. В. Заморев**, канд. біол. наук; **О. А. Іванова**, д-р наук із соц. комунікацій; **В. Є. Круглов**, канд. фіз.-мат. наук; **В. Г. Кушнір**, д-р іст. наук;
В. В. Менчук, канд. хім. наук; **В. І. Труба**, канд. юрид. наук;
Є. А. Черкез, д-р геол.-мінерал. наук; **Є. М. Черноіваненко**, д-р філол. наук.

Упорядники:

В. П. Пружина, В. В. Самодурова

Науковий редактор

І. М. Коваль, проф., д-р політ. наук

Відповідальний редактор

М. О. Подрезова, заслужений працівник культури

Бібліографічний редактор

О. С. Мурашко

Рекомендовано до друку вченою радою ОНУ імені І. І. Мечникова.

Протокол № 7 від 26 березня 2019 р.

B51

Випускники Одеського національного університету імені І. І. Мечникова : енциклопед. слов. / Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, Наук. б-ка ; редкол.: В. В. Глебов [та ін.] ; упоряд.: В. П. Пружина, В. В. Самодурова ; наук. ред. І. М. Коваль ; відп. ред. М. О. Подрезова ; бібліогр. ред. О. С. Мурашко. – Одеса : ОНУ, 2019. – 685 с.

ISBN

Словник представляє вихованців Одеського національного університету імені І. І. Мечникова (1865–2019). Це – випускники, які досягли загальнодержавного, міжнародного та місцевого визнання: науковці, засновники всесвітньо відомих теорій і першовідкривачі наукових явищ, громадські діячі, спортсмени, діячі культури та мистецтва тощо.

Видання розраховане на краєзнавців, викладачів, наукових працівників, студентів та усіх, хто цікавиться історією Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

УДК 378.4-057.85(477.74-21)(03)

ISBN

© Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2019

© Наукова бібліотека ОНУ, 2019

© В. П. Пружина, В. В. Самодурова, упорядкування, 2019

Вступна стаття

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова – провідний науково-освітній центр сучасної України, перший вищий навчальний заклад у південному регіоні країни. Витоки університетської освіти на півдні України сягають початку XIX ст., а точніше 1817 р. – часу заснування Рішельєвського ліцею. У 1865 р. ліцей було перетворено на Новоросійський університет, який з часу свого відкриття став флагманом науки та вищої освіти, відігравав значну роль у суспільному житті міста та регіону. Впродовж 1920–1944 рр. на університет очікували перетворення, реорганізації, випробування революцією, війною. Після 1944 р. успіхи в науці та освіті зробили Одеський державний університет одним із лідерів вищої школи УРСР.

Сьогодні ОНУ імені І. І. Мечникова є всесвітньо визнаним вищим навчальним закладом і займає провідне місце у формуванні системи освіти, сприяє розвитку наукових пошуків і значно впливає на культуру України. Серед викладачів – члени-кореспонденти і академіки державних та галузевих академій, заслужені діячі науки, освіти, культури, лауреати державних премій та інших премій державного рівня, доктори наук, професори, кандидати наук, доценти. Щороку університет проводить кілька десятків міжнародних конференцій, публікує декілька сотень монографій, підручників і навчальних посібників, тисячі наукових статей.

За весь час свого існування університет змінював назву, статус, місце розташування. Змінювалися уряди і навіть держави. Незмінною залишалися університетський дух, ідея університету. Потрібно відмітити, що університет існував і тоді, коли його скасовували, – в будівлях, людях, традиціях. Його історія – це шлях невтомного пошуку свого місця в суспільстві, який перемежався епізодами дивовижних злетів та боротьби за виживання.

Університет завжди з великою відповідальністю готував та плекав кадри, здатні гідно зустріти сучасність і спрогнозувати майбутнє заради розвитку національної вищої школи, визначення пріоритетів, які б сприяли збагаченню інтелекту, культу-

ри і освіти народу України. Серед випускників Одеського (Новоросійського) національного університету імені І. І. Мечникова – політичні та громадські діячі, видатні науковці, діячі науки та культури, поети, критики, прозаїки, кореспонденти радіо та телебачення, редактори газет та журналів, творчі працівники, спортсмени.

Для гідного навчання та виховання студентів в університеті створюються відповідні умови, проводяться різноманітні заходи.

ОНУ імені І. І. Мечникова – вищий навчальний заклад IV рівня акредитації, є класичним навчальним закладом європейського типу, готує фахівців з основних галузей природничих і гуманітарних наук.

У системі університету діють одинадцять факультетів (біологічний; геолого-географічний; економіко-правовий; історії та філософії; журналістики, реклами та видавничої справи; математики, фізики та інформаційних технологій; міжнародних відносин, політології та соціології; психології та соціальної роботи; романо-германської філології; філологічний; хімії та фармації) активно функціонують науково-дослідні інститути, наукові і науково-навчальні центри та науково-дослідні лабораторії.

Наукові дослідження в ОНУ імені І. І. Мечникова проводяться на факультетах, у навчально-наукових інститутах, центрах і підрозділах Науково-дослідної частини, до структури якої входять: НДІ «Астрономічна обсерваторія»; Науково-дослідний інститут фізики; Науково-дослідний інститут горіння та нетрадиційних технологій; наукові і науково-навчальні центри та науково-дослідні лабораторії. Наукові дослідження також забезпечують: Наукова бібліотека, Ботанічний сад, Гідробіологічна станція, Петрографо-мінералогічний музей, Зоологічний музей, Палеонтологічний музей. В університеті працюють 16 всесвітньо відомих наукових шкіл, засновниками яких є випускники та професори університету

Уже декілька років поспіль університет займає п'яте місце в рейтингу закладів вищої освіти України за показниками наукометричної бази даних Scopus. Webometrics Ranking of Worlds Universities опублікував рейтинг світових університетів за рівнем їх присутності в мережі станом на січень 2019 р., де оцінюється змістовна та інформаційна складова веб-сайтів університетів. Згідно з результатами рейтингу ОНУ імені І. І. Мечникова отримав сьоме місце серед 323 закладів вищої освіти України.

У 2014 р. університет створив свою громадську організацію – «Асоціація випускників та друзів університету», яка об'єднує випускників усіх факультетів різних років навчання. Члени Асоціації беруть активну участь у житті університету, сприяють його розвитку, підняттю рейтингу, конкурентоспроможності.

В університеті працює Товариство студентів, аспірантів та молодих вчених, яке всебічно сприяє науковій та винахідницькій діяльності, зростанню професіоналізму та реалізації творчого потенціалу серед молоді.

Багато хто з випускників цього ж закладу стали видатними вченими, основоположниками наукових напрямків, відомими діячами культури та мистецтва, чемпіонами з різних видів спорту, державними діячами, які згодом прославили університет та принесли йому світове визнання.

Серед відомих людей, що закінчили Одеський (Новоросійський) університет, є і номінант на Нобелівську премію хімік Фрумкін Олександр Наумович, і два президенти Всеукраїнської Академії наук України – мікробіолог Заболотний Данило Кирилович та біолог Богомолець Олександр Олександрович, і сьомий президент Занзібару Алі Мохамед Шейн, і відомий конструктор ракетної техніки Герасюта Микола Федорович, і один з основоположників вітчизняної мікробіології та профілактичної медицини Гамалія Микола Федорович, і засновник школи наукової фотографії фізик Кирилов Єлпідіфор Анемподистович, і організатор наукової школи з психології диференціації часу Елькін Давид Генріхович, і відомий селекціонер Смиренко Лев Платонович, і абсолютний олімпійський чемпіон з легкоатлетичного десятиборства Авілов Микола Вікторович, і шахіст, міжнародний гросмейстер Ейнгорн В'ячеслав Семенович, і заслужений журналіст України Дерев'яно Борис Федорович – засновник та редактор газети «Вечерняя Одесса», і відомий театральний діяч, драматург, режисер Гінзбург Віктор Якович.

Безумовно, це тільки деякі імена відомих людей, що отримали світове визнання, які зробили вагомий внесок у розвиток різних галузей діяльності, які заслуговують не тільки на згадку їх імен, але й на глибоке дослідження їхньої біографії та діяльності.

Випускники славетного університету, створюючи передові наукові школи, прогресивні технології, безумовно, завжди пам'ятали і пам'ятатимуть Alma Mater.

***І. М. Коваль,
д-р політ. наук, проф.,
ректор ОНУ імені І. І. Мечникова,
заслужений діяч науки і техніки України***

Від упорядників

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова – це класичний науково-культурний центр підготовки спеціалістів нової формації з якісним науково-педагогічним складом, сучасними освітніми програмами та новітніми інформаційними технологіями, високим міжнародним авторитетом. Університет змінював свою назву, розвивався, зростав, ставав все більш вагомим у системі підготовки фахівців. Найбільшим досягненням ЗВО залишаються його випускники, які складають наукову, політичну, економічну еліту нашої держави та відомі у різних куточках світу. За роки історії випускниками університету стали тисячі осіб. Одеський університет завжди встановлював рівень, за яким визначали викладацький рівень, вузівську науку, освіченість, інтелігентність, тому де б не працювали вихованці прославленого ЗВО, їх характеризує висока ерудиція та професійність.

Кроком у вшануванні відомих випускників стало перше в історії університету довідкове видання «Випускники Одеського національного університету імені І. І. Мечникова» про його вихованців, які, кожний у свій час, на різних факультетах та відділеннях отримали освіту, закінчивши Новоросійський університет (1865–1920), вищі навчальні заклади перехідного періоду від ІНУ до ОДУ (в тому числі – Одеський інститут народної освіти) (1921–1933), Одеський державний університет (1933–2000), Одеський національний університет імені І. І. Мечникова (з 2000 р.). Складовою частиною довідкового видання стали біографічні статті про відомих людей двох попередніх випусків енциклопедичного словника «Випускники Одеського (Новоросійського) університету», які побачили світ відповідно у 2005 та 2010 рр. Зведене довідкове видання значно перероблене та доповнене, включає відомості близько 200 нових осіб., удосконалена структура і форма подання інформації. Наразі словник включає в себе 979 персоналій. Для зручності користування статті сформовані в один том та розділені за трьома хронологічно-послідовними періодами розвитку університету.

У доборі персоналій укладачі дотримувалися принципу вибірковості. Критеріями включення їх до видання стали високі досягнення у професійній, політичній та суспільній сферах, зокрема одержання державних нагород та премій, членство у вітчизняних та зарубіжних академіях наук, наукова ступінь доктора наук, вчене звання професора, звання олімпійського чемпіона, почесні звання заслуженого робітника освіти та культури тощо.

До словника увійшли імена багатьох викладачів та співробітників університету, які після його закінчення залишилися працювати в рідному закладі. При написанні таких статей використовувалися матеріали архівного фонду «Матеріали до біографій співробітників ОНУ імені І. І. Мечникова», що зберігається в Науковій бібліотеці. Біографічні статті дозволяють не тільки простежити життєвий шлях випускника, оцінити його внесок у вітчизняну і світову науку, культуру, мистецтво тощо, але і отримати уявлення про основні напрямки наукової діяльності факультетів, кафедр, інститутів та інших підрозділів навчального закладу.

У середині хронологічних періодів біографічні статті випускників розташовані в алфавітному порядку та містять відомості про навчання в університеті, про подальшу освіту, трудову діяльність, основні досягнення наукового або творчого життя. Статті доповнені іконографічним матеріалом. Уніфіковані дефініції персоналій та їх складові. По можливості, дати життя вказані за старим і новим стилем. У біографічних статтях цифра в дужках, яка вказана після назви вченого звання, посади, нагороди тощо, означає рік присвоєння звання, присудження нагороди, отримання посади і т. д. Статті унормовані за обсягом. Для компактного викладу матеріалу у тексті використані скорочення слів та аббревіатури.

Біографічні статті супроводжуються списками використаних джерел, які надають можливість читачеві розширити відомості про особу. Деякі статті про випускників-сучасників були створені на основі анкетування. Анкета була розроблена редакційною колегією на підставі анкети Інституту біографічних досліджень Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. У таких випадках як джерело вказується «Анкета». Пристатейні списки літератури оформлені за ДСТУ 8302-2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання». Задля більш компактного вигляду списків скорочувалися майже всі слова у бібліографічних описах. При формуванні списків застосовувалося типологічне групування за видами видань.

До видання складений загальний список літератури, який поділений на розділи: Довідкові видання, Електронні довідкові видання та інформаційні сайти, Праці, присвячені життю і творчості окремих персоналій. Орієнтація на сучасні джерела

інформації обумовлює досить велику кількість електронних ресурсів, з яких була почерпнута інформація. Тому джерела такого роду були виділені в окремий розділ. Список літератури оформлений за ДСТУ 7.1:2006 «Бібліографічний запис, бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання».

Довідково-допоміжний апарат видання складається з іменного покажчика, покажчика персоналій за факультетами та роком випуску, списку скорочень, списку абревіатур. Покажчик персоналій за факультетами та роком випуску вказує належність випускників до певних факультетів, а також надає уявлення про розвиток навчального закладу (про відкриття, злиття та перейменування факультетів). Не вдалося визначити, який факультет закінчили вісім випускників. Їхні імена внесені у розділ «Факультет невідомий».

Енциклопедичний словник розрахований на дослідників історії науки, науковців, краєзнавців, студентів та всіх тих, хто цікавиться історією ОНУ імені І. І. Мечникова та історією науки.

РОЗДІЛ 1
1865–1920

АБАШИДЗЕ Давид Ілліч (Димитрій, схиархієпископ Антоній) (01(13).10.1867, с. Веджини Сигнахського пов. Тифліської губ., Грузія – 01.12.1942, Київ) – грузинський князь, церковний діяч. Закінчив юрид. ф-т ІНУ (1891), Київську духовну акад. (1896), отримав ст. канд. богослов'я, рукоположений у сан архімандрита. Прийняв чернечий постриг у Києво-Печерській лаврі з іменем Димитрій (1891). Викладав у духовних семінаріях. Ректор Олександрівської місіонерської духовної семінарії (с. Ардонське, Осетія). Єпископ Алавердський, вікарій Мцхето-Карталінської (Грузинської) єпархії (1902), єпископ Гурійсько-Мінгрельський (1903), Балтський, вікарій Подільської єпархії (1905), єпископ Туркестанський і Ташкентський (1906), Таврійський та Сімферопольський (1912). Рядовий священнослужитель Чорноморської ескадри (1914). Архієпископ Таврійський і Сімферопольський (1915). Учасник Св. Собору Російської Православної Церкви у Москві (1917–1918), голова комісії з влаштування церковних справ на Закавказзі у зв'язку з проголошенням автокефалії Грузинської церкви. Учасник організації Південно-Східного церковного Собору у Ставрополі (1919). Засновник Тимчасового Вищого церковного управління Південного Сходу Росії. При А. В. Врангелі – голова церковного управління. Емігрував за кордон (1919). З кінця 1920-х рр. проживав у Києві, де прийняв схиму під іменем Антонія (1928) і перебував у затворі. Канонізований до лику місцевошанованих святих (2011). Зарахований до лику святих Київської єпархії (2012). Нагороджений панагією на Георгіївській стрічці за бойові заслуги.

Літ.: ЕСУ. Київ, 2007. Т. 7. С. 588; Политические деятели России, 1917. М., 1993. С. 101–102; Православная энциклопедия. М., 2001. Т. 2. С. 615.

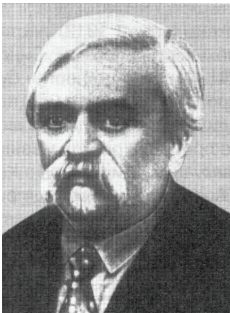

АВАЛАНІ Симон Лукич (15(27).03.1881, Кутаїсі – 11.08.1922, Тбілісі, Грузія) – історик, бібліограф. Закінчив іст.-філол. ф-т ІНУ (1904). Працював приват-доц. ІНУ (1909). За радикальні настрої був звільнений з ун-ту. Працював у гімназіях та училищах Одеси. Ред. журналу «Южный кооператор» (1913–1916). Публіцист газет «Одесские новости» та «Одесский листок». Викл. Петроградського ун-ту (1916–1918). Чл. уряду Грузії (1919–1920). Проф. Тбіліського ун-ту (1919–1921), ректор ОПІ (1921–1922). Наук. інтереси були зосереджені на соц.-екон. історії Закавказзя XIX–XX ст., авт.

багатотомної роботи «Крестьянский вопрос в Закавказье» (1912–1986). Дійсний чл. Одеського бібліографічного товариства при ІНУ (1911). Відзначений премією імені Ю. Самаріна Московським ун-том за магістер. дис. «Крестьянский вопрос в Закавказье». Авт. близько 200 наук. пр., написаних російською та грузинською мовами.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 5 ; ЕСУ. Київ, 2001. Т. 1. С. 45 ; Одеські історики. Т. 1. Одеса, 2009. С. 15–17 ; Музычко А. Е. Грузинский историк Симон Луквич Авалиани в научной и общественной жизни Одессы начала XX в. *Юго-Запад Одессика*. 2009. Вып. 8. С. 150–172.

АГАНІН Марк Абрамович (01(13).10.1876, Одеса – 25.12.1940, Одеса) – геофізик, фахівець з експериментальної метеорології і земного магнетизму, д-р фіз.-мат. наук (без захисту), проф. (1922), чл.-кор. АН УРСР (1939). Закінчив фіз.-мат. ф-т ІНУ (1898), Технологічний ін-т в Санкт-Петербурзі (1904). Працював: лаборантом при станції випробування матеріалів Варшавського політехн. ін-ту (1904–1905), спостерігачем Магніто-метеорологічної обсерваторії ІНУ (1906). Стажувався в метеообсерваторіях Санкт-Петербурга і Києва (1908–1909). Читав лекції з гідрометеорології в ІНУ та на Вищих жіночих курсах (1910). Перебував у відрядженні з наук. ціллю, де протягом року працював під керівництвом проф.

Ленарда в Потсдамській обсерваторії та у Гейдельберському ун-ті (Німеччина) з питань атмосферної електрики (1913–1914). Очоловав Павловський (Слущкий) відділ Головної геофізичної обсерваторії (Санкт-Петербург) (1915–1919). Читав курс метеорології на Бестужівських курсах у Петрограді (1916–1918). Працював приватдоц. ІНУ (1919), потім на посаді старш. фізика Одеської геофізичної обсерваторії та Миколаївської головної обсерваторії. Зав. каф. фізики в ОПІ (1922–1930), керував відділом актинометрії та земного магнетизму Одеської геофізичної обсерваторії (1919–1940). Збудував прилад для вимірювання випромінювання нічного неба. Відновив реєстрацію потенціалу електричного поля Землі (1931). Провів магнітну зйомку Чорноморського та Азовського узбережжя. Керував магнітною зйомкою всієї України (1931–1935). Завдяки вченому в с. Степанівка (60 км від Одеси) була відкрита магнітна обсерваторія (1939).

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 8 ; ЕСУ. Київ, 2001. Т. 1. С. 137 ; Проф. Одес. (Новорос.) ун-ту. Одеса, 2005. Т. 2. С. 8–10 ; Оболенский В. Н. Профессор М. А. Аганин. *Метеорология и гидрология*. 1941. № 1. С. 73–74 ; Сухотеріна Л. І. Геофізик М. А. Аганін. *Наука та наукознавство*. 2005. № 3. С. 117–121.

АГУРА Олександр Дмитрович (06(18).06.1878, м. Кілія Бессарабської губ., нині – Одеської обл. – 14.01.1969) – математик. Закінчив фіз.-мат. ф-т ІНУ (1902). Працював у середніх учбових закладах Одеси. Приват-доц. каф. чистої математики ІНУ (1908). Викл. на Вищих жіночих курсах (1909–1920). Керівник педагогічних курсів підготовки вчителів математики при Одеському навчальному окрузі (з 1909 р.). Доц. каф. чистої математики (1917), секретар фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1919–1920). Емігрував до м. Софія (Болгарія) (1920), викладав у Російській гімназії та у Вільному ун-ті (до 1938 р.). Наук. інтереси стосуються розробки методики викладання мат. дисциплін. Виклав загальну теорію груп Лі (1913). Чл. Мат. відділення Новоросійського товариства природознавців (1917).

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 9 ; ЕСУ. Київ, 2008. Т. 8. С. 603 ; Вчені вузів Одеси. Одеса, 1995. Вип. 1, ч. 2. С. 5–6.

АЙНАЛОВ Дмитро Власович (08(20).02.1862, Маріуполь – 12.12.1939, Ленінград, нині – Санкт-Петербург, РФ) – історик, мистецтвознавець, візантиніст, д-р історії (1900), проф., чл.-кор. Імператорської РАН, відділу російської мови та словесності (з 1914 р.; АН СРСР). Закінчив іст. відділення іст.-філол. ф-ту ІНУ (1884–1888). Захистив магістер. дис. (1895). Вивчав старожитності на Азовському узбережжі (1896). Працював у Казанському ун-ті (1900). Захистив доктор. дис. «Елліністичні основи візантійського мистецтва» (1901). Продовжив роботу у Санкт-Петербурзькому ун-ті (1903). Одночасно викладав на Вищих жіночих курсах (1904), на курсах при Ін-ті історії мистецтв у Ленінграді (1904–1925). Працював на іст.-філол. ф-ті Таврійського (Сімферопольського) ун-ту (1918–1920). Проводив роботи з вивчення старожитностей Києва та Херсона. Делегат Археол. з'їзду у Вільно, Харкові та Чернігові. Авт. пр. з історії візантійського, давньосхіднослов'янського та західноєвропейського мистецтв.

Літ.: ЕСУ. Київ, 2001. Т. 1. С. 235–236 ; Софія Київська: Візантія. Русь. Україна. Київ, 2012. Вип. 2. 463 с. ; Жебелев С. Памяти Д. В. Айналова. *Изв. АН СССР. Отд-ние лит. и языка.* 1940. № 3. С. 133–135.

АЙХЕНВАЛЬД Юлій Ісаєвич (12(24).01.1872, м. Балта Подільської губ. – 17.12.1928, Берлін, Німеччина) – філософ, літературний та театральний критик, перекладач. Закінчив іст.-філол. ф-т ІНУ (1894). Викладав у Москві в гімназії, на Вищих іст.-філол. жіночих курсах В. О. Полторацької, Московському ун-ті (з 1895 р.). Вчений секретар Московського психол. товариства і секретар редакції журналу «Вопросы философии и психологии». Працював у журналі «Русская мысль» (1902–1903, 1907–1908). Співпрацював у газеті «Русские ведомости» (1895–1902), журналі «Научное слово», «Вестник воспитания» (1911–1919), в газетах «Речь», «Утро России», писав статті для

енциклопедичного словника Гранат, для видання «История русской литературы» Д. М. Овсянникова-Куликовського, читав публічні лекції у Москві та провінції. Переклав з німецької мови монографію К. Фішера «А. Шопенгауер» (1896) та «Полное собрание сочинений» А. Шопенгауера (1901–1910). Висланий за кордон (1922). Проживав у Берліні, де читав курс «Філософські мотиви російській літератури» у Російській релігійно-філол. акад. Викладав у Російському наук. ін-ті (1923–1926). Співпрацював у журналі «Новая русская книга», у ризькій газеті «Сегодня», вів літературно-критичний відділ у берлінській газеті «Руль». Чл. Спільки російських журналістів і літераторів (Німеччина). Нагороджений дипломом 1-го ст. та золотою медаллю за філол. роботу «Эмпиризм Локка и рационализм Лейбница» (1894).

Літ.: Айхенвальд Ю. Силуэты русских писателей. М., 1998. Т. 1. С. 3–10; Русские писатели 1800–1917. М., 1989. Т. 1. С. 27–28; Русское зарубежье: золотая книга эмиграции. М., 1997. С. 15–17; Рейтблат А. «Подкольный эстет» с мягкой душой и твердыми правилами: Юлий Айхенвальд на родине и в эмиграции. *Евреи в культуре русского зарубежья*. Иерусалим, 1992. Вып. 1. С. 35–54. URL: <https://bit.ly/2HSeaCm> (дата звернення: 11.12.2018).

АКИНФІЄВ Іван Якович (17(29).05.1851, с. Донське Ставропольського краю, Росія – 02.08.1919, Катеринослав, нині – Дніпро) – ботанік. Закінчив Кавказьку духовну семінарію (1874), природн. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1879). Викладав у гімназії м. Болград (1880), Катеринославському реальному училищі, Маріїнській жіночій гімназії (1880), на фельдшерських курсах у Катеринославі (1880–1905). Зав. метеорологічної станції при Катеринославському реальному училищі (з 1885 р.). Інспектор учбових класів в училищі Імператорського

Муз. товариства (1900–1905). Інспектор Катеринославського комерційного училища (1902–1905). Директор Олександрівського комерційного училища (1905–1911). Інспектор муз. школи (м. Катеринослав) (1911–1917). В. о. доц. Вищих жіночих курсів, перетворених пізніше на Катеринославський ун-т (1917–1919). Наук. інтереси пов'язані з вивченням рослинності Південної й Південно-Східної України, Кавказу на фоні геоморфологічних, кліматичних та ґрунтових умов; демутаційних змін степів; фітомеліорації пісків. Першим заснував у періодичній пресі розділ «Хроніка погоди та природи». Створив перший в Україні квітковий календар, приділяв увагу еколог. питанням, розгляду впливу людської діяльності на рослинний світ, зробив опис багатьох рідкісних видів рослин південно-східної України, багато з яких занесено у «Червону книгу». На його честь названо один з видів рослин (*Pugethrum akinfiewii* Aleks.). Авт. праці «Повний гербарій квіткових рослин Катеринославської губернії». Чл. Московського, Новоросійського, Харківського товариств природодослідників, Кавказького відділення Російського геогр. товариства. Нагороджений орденом Св. Анни II ст. (1896), срібною медаллю (1900), Великою золотою і Великою срібною медалями на виставці в Катеринославі (1910). Авт. низки пр. з ботаніки.

Літ.: ЕСУ. Київ, 2001. Т. 1. С. 298; Русские ботаники. М., 1947. Т. 1. С. 17–20; Сигаревич Д. Д. Тридцатилетие пед., обществ. и лит. деятельности директора Александровского городского Коммерческого уч-ща И. Я. Акинфиева. Александровск, 1910. 30 с.

АКЕНТЬЄВ Борис Миколайович (28.07(09.08).1894, Одеса – 19.11.1939, Одеса) – ботанік, д-р біол. наук (1937), проф. (1935). Закінчив природн. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1918), аспірантуру по каф. фізіології рослин (1918–1921). Професорський стипендіат. Працював на Одеській селекційній станції під керівництвом д-ра ботаніки, проф. А. О. Сапегіна. Практикант, асист. з питань генетики та селекції пшениці (1915–1917). Викладав в ОСГІ як асист., доц. (1918–1932). Асист. каф. в ІНО (1921–1927). Працював старш. наук. співроб. секції анатомії і фізіології рослин наук.-дослідної каф. біології (1927–1930) та ЗООБІНу (1930–1931). Після реорганізації

ЗООБІНу працював у Ботан. саду ОДУ (1931–1939), де керував сектором фізіології рослин (1935–1939). Читав лекції в ІНО та ОДУ як доц. (1929–1935), проф. каф. ботаніки (1935–1938). В останні роки життя – зав. каф. ботаніки в Одеському фармацевтичному ін-ті. Брав участь у гідробіол. експедиції разом з д-ром біол. наук Д. О. Свиренко на річці Південний Буг (1925). Протягом довгих років був консуль-

тантом судової експертизи та ветеринарної інспекції. Займався проблемами альгології, вивчаючи фітопланктон Одеської затоки, діатомові водорості пониззя Дністра.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 17; ЕСУ. Київ, 2001. Т. 1. С. 307; Потапенко Г. И. Памяти Б. Н. Аксентьева (1894–1939). *Ботан. журн. СССР*. 1941. Т. 26, № 1. С. 87–89.

АЛЕКСАНИЯ Арто Богданович (17(29).08.1892, Тифліс, нині – Тбілісі, Грузія – 05.01.1971, Єреван, Вірменія) – медик-епідеміолог, д-р мед. наук (1940), проф. (1938), чл.-кор. АМН СРСР (1945), дійсний чл. АМН СРСР (1960). Закінчив мед. ф-т ІНУ (1916). Працював сільським лікарем у Вірменії (1920–1926). Організував першу в Єревані санітарно-гігієнічну лаб. (1929), що стала згодом республіканським НДІ епідеміології Єреванського мед. ін-ту (1931–1971). Організував в Єреванському мед. ін-ті каф. епідеміології (1931), якою керував до кінця життя, доц. (1935). Одним із перших поставив питання про можливість ліквідації в природі збудника дифтерії як біол. виду. Голова державної санітарної інспекції Вірменської

РСР (1935–1940). Голова президії Республіканського товариства мікробіол., епідеміологів та інфекціоністів Вірменської РСР (1937–1971). Голова вченої мед. ради Міністерства охорони здоров'я Вірменської РСР (1951). Нагороджений орденами Леніна, Червоного Прапора, Червоної Зірки та «Знак Пошани», медалями та почесними грамотами. Авт. понад 200 наук. пр.

Літ.: БМЭ. М., 1974. Т. 1. С. 229; БСЭ. М., 1974. Т. 1. С. 576; Васильев К. К. Мед. ф-т Новорос. ун-та. Одесса, 2008. С. 283–284.

АЛЕКСЕЕВ Олексій Карпович (05(17).04.1881, Одеса – 15.05.1938, Ленінград, нині – Санкт-Петербург, Росія) – геолог, палеонтолог, гідрогеолог, д-р геол.-мінерал. наук (1937), проф. (1921). Закінчив із золотою медаллю природн. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1906). Захистив магістер. дис. (1916). Проводив геол. роботи в м. Білгород-Дністровський (1907–1908). Зарахований позаштатним (1909), штатним (1910–1911) лаборантом кабінету геології та палеонтології ІНУ. Мав чин колезького секретаря (1911–1913), титулярного радника (1915). Керував палеонтологічними розкопками в до-

ліні Великий Куяльник біля с. Ново-Єлизаветівка (1910–1912). Старш. асист. при геол. кабінеті ІНУ (1915). Приват-доц. (1917), штатний доц. (1918) каф. мінералогії та геології ІНУ. Зав. геол. кабінету ун-ту (нині – Палеонтологічний музей) (1918). Проф. і зав. секції геології наук.-дослідної каф. географії та геології Одеського ІНО (1921–1930). Читав лекції на Вищих жіночих курсах та в ОПІ. Старш. геолог в Ін-ті геол. карти при Гол. геологорозвідувальному управлінні ВРНГ СРСР (колишній Геол. комітет) (1930) (Ленінград). Читав лекції з геології у Гірничому ін-ті. Досліджував третинні і четвертинні відкладення півдня України. Проводив геол. дослідження у басейні річок Інгул та Південний Буг, де виконав геол.-картографічну зйомку для 10-верстної карти європейської частини СРСР. Авт. близько 50 ст. і чотирьох монографій.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 22 ; ЕСУ. Київ, 2001. Т. 1. С. 367 ; Науки про Землю в Одес. (Новорос.) ун-ті. Одеса, 2010. С. 18–28 ; Рябинин А. Памяти А. К. Алексеєва. *Природа*. 1939. № 3. С. 111.

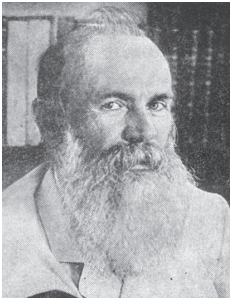
АЛЬБОВ Микола Михайлович (03(15).10.1866, с. Павлове Горбатівського пов. Нижегородської губ., Росія – 24.11(06.12).1897, м. Ла-Плата, Аргентина) – флорист-систематик, ботан.-геогр. Закінчив природн. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1890). Позаштатний лаборант на каф. ботаніки. Перший росіянин, якого запросили працювати у Гербарій Буасьє (Женева, 1893–1894). Читав публічні лекції в Ботан. товаристві, в Товаристві захисту рослин та Альпійському клубі. Працював у гербаріях Парижу та Лондона. Шеф ботан. відділу Нац. музею Ла-Плати (провінція Буенос-Айреса, Аргентина) (1895). Вивчав природу Західного Кавказу (Абхазії, Колхиди) (1888–1895), флору Сходу (1893–1894), провінцій Аргентини та Вогняної Землі (1895–1897). Авт. робіт «Матеріали для флори Колхиди» (1895), «Очерк растительности Колхиды» (1896), де вперше дослідив та довів ендемізм та своєрідність абхазької флори та рослинності. На його честь названо ряд видів рослин та озеро у верхів'ях р. Мзимти (Західний Кавказ). Чл. Новоросійського товариства природодослідників. Авт. 38 наук. пр.

Літ.: БСЭ. Т. 1. С. 470 ; Русские ботаники. М., 1947. Т. 1. С. 47–49 ; Зеленецкий Н. М. Николай Михайлович Альбов. *Зап. Новорос. об-ва естествоиспытателей*. 1899. Т. 23, вып. 1. С. V–XV.

АНДРІАДЗЕ Микола Йосипович (17(29).07.1889, Кутаїсі, Грузія – 15.08.1949, Тбілісі, Грузія) – інфекціоніст, епідеміолог, д-р мед. наук (1937), проф. Закінчив Кутаїську гімназію (1908), мед. ф-т ІНУ (1913). Перебував на військовій службі під час Першої світової війни. Зав. каф. інфекційних хвороб у Тбіліському мед. ін-ті (1932–1947). Один із основоположників інфектології та епідеміології в Грузії. У 1935 р. за його ініціативою були організовані станції з приготування противокорьєвої сироватки у великих містах Грузії (Тбілісі, Кутаїсі, Сухумі, Поті, Батумі). Захистив доктор. дис. «Материалы для изучения рецидивов скарлатины» (1937). Праці присвячені питанням профілактики та лікуванню дитячих інфекційних захворювань, дизентерії та вакцинації.

Літ.: Васильєв К. К. Мед. ф-т Новорос. ун-та. Одеса, 2008. С. 286–287; Музичко О. Є. Грузини в Одесі: історія та сучасність. Одеса, 2010. С. 30; Васильєв К. К., Чихладзе Н. Из истории медицинских связей Украины и Грузии.... *Вісн. Сум. держ. ун-ту.* 2006. № 8 (92). С. 51.

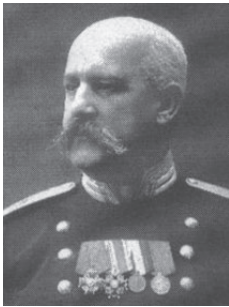
АНДРУСОВ Микола Іванович (07(19).12.1861, Одеса – 27.04.1924, Прага, Чехословаччина, нині – Чеська республіка) – геолог, палеонтолог, палеогеограф, проф., чл.-кор. АН (1910), ординарний акад. Петербурзької АН (1914), акад. ВУАН (1920). Закінчив природн. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1884). Навчався за кордоном: у Відні, Мюнхені, Загребі, Кроаці, Тиролі (1885–1887). Захистив магістер. дис. (1890). Працював: приват-доц. на каф. геології Петербурзького ун-ту (1886–1889, 1893–1896). Захистив доктор. дис. «Живущие и ископаемые дрейссениды Евразии» (1897). Приват-доц. каф. геології ІНУ (1889–1891). Проф. каф. геології (1896), ординарний проф.

Юр'ївського (Тартуського) ун-ту (1901–1905), ординарний проф. Київського ун-ту Св. Володимира (1905–1912), проф. Вищих жіночих курсів у Санкт-Петербурзі та співроб. Геол. комітету (1912–1914). Директор Геол. музею Санкт-Петербурзької АН (1914–1918). Працював у лаб. Сорбонни (1891–1892; 1921) та Карловського ун-ту (1922), у. Зав. каф. Таврійського ун-ту (1918–1920), працював у Таврійському геол. бюро директором акад. Севастопольської біостанції (1919–1920). Один із засновників палеоекології. Розробив проект чорноморської глибоководної експедиції (1890). За його ініціативою здійснилася Мармуроморська експедиція на турецькому судні «Селяник» (1894), яка з'ясувала причини виникнення Босфору, Дарданелл та взаємний обмін вод між Чорним та Середземним морями, вивчила склад глибинної фауни Протопонтиди. Уперше встановив сірководневе забруднення глибинних вод

Чорного моря. Брав участь у роботі VII Міжнар. Геол. конгресу (1897). Почесний чл. Київського і Уральського товариств дослідників природи, почесний чл. та віце-президент Юр'ївського товариства дослідників природи (1901–1905), чл. Петербурзького та Московського товариств дослідників природи, Мінерал. та Геол. товариств, Товариства любителів природознавства, антропології і етнографії, чл. Румунського природознавчого товариства. За доктор. дис. отримав Ломоносівську премію Санкт-Петербурзької АН (1898).

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 41 ; ЕСУ. Київ, 2001. Т. 1. С. 506–507 ; Морская энцикл. Одессы. Одесса, 2012. С. 35–36 ; Оноприенко В. И. Николай Иванович Андрусов, 1861–1924. М., 1990. 221 с. ; Борисяка А. А. Николай Иванович Андрусов : некролог. Изв. РАН. 1925. Т. 19, № 6/8. С. 133–140.

АРКАС Микола Миколайович (26.12.1852(07.01.1853), Миколаїв – 13(26).03.1909, Миколаїв) – культурно-освітній і громадський діяч, письменник, композитор, меценат. Закінчив природн. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1875). Служив у Морському відомстві в Миколаєві – ад'ютант командира Чорноморського флоту (1875–1898). Почесний мировий суддя Херсонського округу (1886–1895), вийшов у відставку в чині статського радника (1899). Завдяки йому було відкрито школу в с. Богданівка з викладанням предметів українською мовою. В Миколаєві заснував товариство «Просвіта» (1907). Меценат української справи – журналу «Киевская старина», діяльності

Г. Хоткевича, україномовної школи в с. Христофорівка та с. Богданівка. Авт. музики до опери «Катерина» на слова Т. Г. Шевченка, вокальних творів, упорядник 80 українських народних пісень, що були ним особисто зібрані та оброблені. Авт. книги «Історія України-Русі» (1908), яка стала першим щедро ілюстрованим іст. нарисом, написаним українською мовою.

Літ.: ЕСУ. Київ, 2001. Т. 1. С. 647–648 ; Укр. літ. енциклопедія. Київ, 1988. Т. 1. С. 86–87 ; Хто є хто на Миколаївщині. Київ, 2005. С. 16 ; Корифеї укр. науки. Миколаїв, 2000. С. 166–167.

АРНАУТОВ Василь Олексійович (18.03.1881, с. Катаржино Тираспольського пов. Одеської губ. – 22.09.1938) – історик освіти, педагог, теоретик радянської освітньої системи. Закінчив іст. відділення іст.-філол. ф-ту ІНУ (1903). Викладав в школах Одеси (1903–1904), заробляв на життя приватними уроками. Організатор нелегальної політ. роботи. Проживав у Могилів-Подільському (1904), Забайкаллі (1912),

Саратові (1914). Працював рахівником в управлінні із спорудження Східно-Амурської залізниці. Мобілізований (1915). Один з активних борців за встановлення радянської влади в Україні (1917–1920). Працював у Харкові (1921–1928): заст. зав. Харківського губернського відділу освіти (1920), зав. відділу і чл. Колегії Головоцвиху, зав. відділу дитячих установ Головоцвиху Народного комісаріату (1922), заст. голови секції ЦК допомоги голодуючим дітям, зав. Управління соц. виховання при Народному комісаріаті, фаховий рецензент, голова Наук.-пед. комісії Головоцвиху, голова Головоцвиху (1927–1928). Викл. ф-ту соц. виховання Харківського ІНО (1927). Зав. відділу дитячих установ Наркому УСРР (1922–1928). Ректор ОІНГ (1928–1930), проф. 2-ої категорії каф. екон. політики (1929), співроб. Українського НДІ педагогіки. Заарештований (1937), розстріляний (1938). Реабілітований (1956). Чл. Пед. відділу іст.-філол. товариства при ІНУ (1908). Авт. ряду наук. пр.

Літ.: Одеські історики. Т. 1. Одеса, 2009. С. 32–34; Коляда Н. М. Арнаутов Василь Олексійович (1881–1938) – організатор дитячого руху в Україні. *Психол.-пед. проблеми сіл. шк.* 2008. Вип. 26. С. 149–156; Малинова Г. Л. Трагическая судьба педагога В. А. Арнаутова. *Ист. память.* 2003. Вип. 5. С. 146–150; Марочко В., Хілліг Г. Репресовані педагоги України: жертви політ. терору. Київ, 2003. С. 187–193.

АФАНАСЬЄВ Георгій Омелянович (28.02(12.03).1848, м. Уфа, Башкирія – 15.12.1925, Белград, Королівство сербів, хорватів і словенців, нині – республіка Сербія) – історик, громадський і державний діяч, журналіст, д-р історії (1892). Закінчив іст.-філол. ф-т ІНУ (1869). Викл. ІНУ (з 1879 р.). Учитель, кореспондент одеських та київських газет (1879–1912). Директор Товариства взаємного кредиту (з 1879 р.). Захистив магістер. дис. «Головні моменти міністерської діяльності Тюрго» (1884). Приват-доц. каф. загальної історії ІНУ (1886–1895). Захистив доктор. дис. «Умови хлібної торгівлі у Франції в XVIII ст.» (1892). Управляючий відділенням Держ. банку Російської імперії в Києві (1896–1918), співзасновник Вищих комерційних курсів у м. Києві (1906), входив до складу правління Південно-Західної Російської експортної палати. Держ. контролер Української Держави (1918), міністр закордонних справ Української Держави в уряді С. Гербея (1918). Емігрував до Королівства

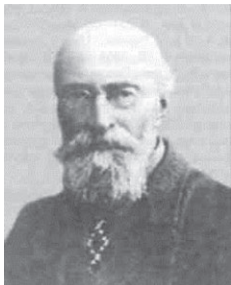

сербів, хорватів і словенців (1918). Викл. історії на філос. ф-ті Белградського ун-ту. Нагороджений орденом Св. Володимира IV ст. «За видатні службові досягнення» (1901). Авт. понад 200 статей у періодичних виданнях.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 55 ; ЕУ. Київ, 2001. Т. 1. С. 152–153 ; Одеські історики. Т. 1. Одеса, 2009. С. 34–36 ; Гончарук Т. Г., Дружкова І. С. Одесити – міністри урядів Української Держави гетьмана П. Скоропадського.... *Чорном. минувшина*. 2011. Вип. 6. С. 53–65 ; Новікова О. Забутий міністр Павла Скоропадського. *Іст. календар : наук.-попул. альм.* 2005. Вип. 11. С. 162–166.

БАБИЧЕВ Федір Андрійович (20.03(01.04).1869, Одеса – 30.07(12.08).1914, Одеса) – астроном. Закінчив фіз.-мат. ф-т ІНУ (1889). Астроном-спостерігач астрономічної обсерваторії ІНУ (1899–1913). Викладав сферичну та теоретичну астрономію, космографію та геодезію в ІНУ та на Вищих жіночих курсах (з 1910 р.). Проводив практичні заняття з курсистками у 1-й народній обсерваторії, в організації якої брав активну участь (1902). Викладав математику в 5-й гімназії, жіночій гімназії О. С. Белен де-Баллю, на курсах для підготовки вчителів, був головою пед. ради жіночої гімназії А. В. Горевої. Зав. обсерваторії Російського товариства пароплавства і торгівлі. Брав участь у складанні точної карти Андріївського (Куяльницького) лиману (1895). Займався дослідженням протуберанців та плям на сонці. Чл. правління, скарбник Одеського пед. товариства взаємодопомоги, чл. мат. відділення, чл. лиманної комісії Товариства природознавців при ІНУ (1898). Чл. книговидавничого товариства «Матезіс» та укладач його каталогів.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 59 ; Вчені вузів Одеси. Одеса, 2003. Вип. 1, ч. 4. С. 111–112 ; Страницы истории астрономии в Одессе. Одесса, 1994. Ч. 1. С. 8, 9, 32, 35, 46 ; 1995. Ч. 2. С. 20 ; Бабичев Ф. А. : некролог. *Іст. вестн.* 1914. Кн. 9. С. 1066.

БАЗИЛЕВИЧ Михайло Андрійович (10(22).11.1862, с. В'юнище Миргородського пов. Полтавської губ. – 1940, Одеса) – фізик, проф. Закінчив фіз.-мат. ф-т ІНУ (1885). Залишений при каф. фізики для підготовки до професорського звання. Викладав фізику й математику в середніх навч. закладах Єлисаветграда, Мелітополя, Катеринослава. Викладав у навч. закладах Одеси (з 1901 р.): в Рішельєвській гімназії, жіночих гімназіях, реальному училищі Св. Павла. Викл. фізики у Фребелівському ін-ті (1918–1920). Працював в ІНО: викл. (1920–1925), зав. кабінету практичної механіки (1921–1922), позаштатний викл. (1925–1930). Створив при ІНО каф. фізики, а згодом відкрив при каф. фіз. кабінет. Проф. Фіз.-хім.-мат. ін-ту (1930–1933), де очолював каф. методики викладання фізики. Проф., зав. каф. фізики Одеського

пед. ін-ту (1930–1938). Займався дослідницькою роботою, завідував бібліотекою в Одеському фіз. ін-ті (з 1926 р.). Коло наук. інтересів обіймає кристалографію, а також методику викладання математики і фізики в середній школі. Чл. мат. відділення Новоросійського товариства природознавців та Українського наук. товариства.

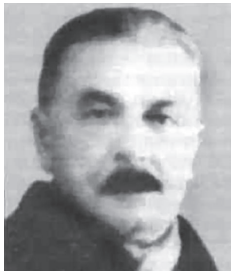
Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 62 ; ЕСУ. Київ, 2003. Т. 2. С. 88 ; Вчені вузів Одеси. Одеса, 2003. Вип. 1, ч. 4. С. 8–9 ; Вклад физиков Одес. (Новорос.) ун-та в развитие науки в Одессе. Одесса, 2010. С. 144–146.

БАККАЛ Семен Абрамович (12(24).03.1888, Бахчисарай – 1957, Одеса) – лікар-хірург, д-р мед. наук (1939), проф. (1946). Закінчив мед. ф-т ІНУ (1914). Під час Першої світової війни лікар військового шпиталю. Лікар у Червоній Армії (1918–1921). Працював в ОМІ ординатором (1921–1941). Аспірант, асист. хірургічної клініки. Захистив доктор. дис. «Применение аниловых красок бриллиантовой и малахитовой зелени как дезинфицирующих средств в хирургии» (1937). Під час Другої світової війни перебував в лавах армії. Працював військовим лікарем (Сталінград, Ташкент), проф. хірургічної клініки Казахського мед. ін-ту в Алма-Аті (1943). Зав. каф. загальної хірургії (1948–1951) і каф. хірургії дитячого віку ОМІ (1951–

1953). Наук. дослідження в сфері використання анілінових фарб як дезінфекційних засобів, тканинної терапії за методом Філатова при гангрені, після опікових структурах стравоходу тощо. Нагороджений орденом Червоної Зірки, медаллю «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.» та «За доблесну працю у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.». Авт. понад 20 опублікованих наук. пр.

Літ.: ЕСУ. Київ, 2003. Т. 2. С. 113 ; Золотарев А. Е., Ильин И. И., Луки Л. Г. Биограф. слов. проф. ОМІ ім. Н. И. Пирогова. Одесса, 1992. С. 53.

БАКОВ Петро Іванович (11(23).04.1880, Одеса – 23.04.1955, Одеса) – хірург, ортопед, д-р мед. наук (1936), проф. (1944). Закінчив фіз.-мат. (1904) та мед. (1908) ф-ти ІНУ. Працював лікарем (1910–1920), зав. хірургічним відділенням Одеської залізничної лікарні (1921–1925), асист. ортопедичної клініки, старш. асист., заст. зав. каф. (з 1933 р.), зав. курсу ортопедії і травматології (1944–1948). Проф. каф. шпитальної хірургії ОМІ (1948–1949). Водночас доц. каф. ортопедії і травматології Одеського ін-ту вдосконалення лікарів (з 1937 р.). Авт. багатьох наук. пр.

Літ.: ЕСУ. Київ, 2003. Т. 2. С. 116.

БАЛАБАНОВ Михайло (Самуїл) Соломонович (псевд. – М. Дубровський) (09(21).01.1873, Чернігів – 1934) – журналіст, історик, громадсько-політ. діяч, проф. Навчався в Київському ун-ті Св. Володимира (з 1892 р.), відрхований за політ. діяльність (1897). Закінчив юрид. ф-т ІНУ (1898). Чл. Союзної ради об'єднаних студентських земляцтв і організацій, соціал-демократичних гуртків, київської «Спілки боротьби за визволення робітничого класу». Почав публікувати статті у київській газеті «Жизнь и искусство» (з 1894 р.) та журналі «Новое слово» (1899–1900). Проживав у Ростові-на-Дону (1901–1904). Чл. Донського комітету РСДРП (1903–1904), ред. «Донской речи».

Разом з Й. Мошинським організував Донецьку спілку гірничозаводських робітників. Чл. меншовицької партії (з 1903 р.). Жив у Києві, працював у газетах «Киевские отклики» та «Киевское слово» (1904-1905). Жив і працював у Санкт-Петербурзі (з 1905 р.). Секретар соціал-демократичної фракції Першої Держ. думи (1906). Повернувся до Києва (1911). Співроб. газети «Киевская мысль», друкувався у газеті «Киевские вести» та в меншовицьких журналах «Наша заря», «Дело», «Начало». Гласний Київської міської думи, чл. Київського та Всеукраїнського комітетів РСДРП (меншовиків), чл. Української ЦР і Малої ради (1917-1918). У березні 1920 р. за вироком революційного трибуналу в Києві позбавлений політ. прав на час громадянської війни. Проф. Ленінградського ін-ту народного господарства. Подальша доля невідома. Авт. пр. з історії робітничого і революційного рухів в Росії.

Літ.: ЕІУ. Київ, 2003. Т. 1. С. 171; ЕСУ. Київ, 2003. Т. 2. С. 124–125; Деятели революц. движения в России. М., 1931. Т. 5, вып. 1. Стб. 201–203; Мокроусова О., Федорова Л. Садиба кін. 19 ст., в якій проживали Балабанов М. С., Бобинський Г. А. (І. Франка, 12). URL: <https://bit.ly/2vK4Ozn> (дата звернення: 07.08.2018).

БАЛОДИС Карліс Єкабович (Баллод Карл-Вольдемар Якович) (23.04(05.05).1889, Рига – 26.12.1964, Рига, Латвія) – офтальмолог, д-р медицини (1933), проф. (1946). Вступив до мед. ф-ту ІНУ (1910). У 1914 р. навчання перервано Першою світовою війною. Мол. лікар піхотного запасного батальйону (1914–1916), мол. лікар хірургічного відділення лазарету (1916). Мол. ординатор польового очного госпіталю (1917). Закінчив мед. ф-т ІНУ (1917). Лікар в офтальмологічній клініці (1918), позаштатний ординатор (1919), штатний ординатор (1920–1922). Учень В. П. Філатова. Окружний окуліст у м. Первомайську (1922–1924). Зав. каф. очних хвороб в Ризькому мед. ін-

ті (1945). Засновник та голова Республіканського наук. товариства офтальмологів Латвії (1947). Заслужений діяч науки Латвійської РСР (1955). Нагороджений орденом Леніна (1961).

Літ.: Васильєв К. К. Мед. ф-т Новорос. ун-та. Одеса, 2008. С. 289–290.

БАРАНСЬКИЙ Дмитро Ларивонович (25.10(06.11).1889, Одеса – ?) – генетик-селекціонер. Закінчив природн. відділення фіз.-мат. ф-ту НУ (1919). Працював асист. в ОСГІ (1918), старш. асист. каф. морфології та систематики рослин (1919–1921), викладав курс «Визначення с.-г. рослин» (з 1921 р.). Асист. каф. генетики, селекції та варіаційної статистики (1924–1930); доц. з варіаційної статистики та селекції (1930–1931), доц. каф. генетики та селекції (1934–1937) ОСГІ. Канд. біол. наук (1936, без захисту дис.). Зав. каф. генетики та селекції ОСГІ (з 1937 р.). Основний напрям наук. діяльності – генетика, селекція і насінництво. Авт. двох районованих сортів ячменю (032 і 046) та ряду наук. пр.

Літ.: ЕСУ. Київ, 2003. Т. 2. С. 235 ; Одес. с.-х. ин-т : краткий очерк (1918–1968 гг.). Одесса, 1968. С. 18.

БАРБАУМОВ Наум Йосипович (10(22).07.1895, Одеса – 06.09.1937, Одеса) – фізик, астрофізик, геофізик, проф. Закінчив мат. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ. Завідував Першою народною обсерваторією в Одесі (1923–1924). Працював обчислювачем Одеської геофізичної обсерваторії, закінчивши при ній аспірантуру (1929). Очолював відділ актинометрії та атмосферної оптики Наук.-дослідного гідрометеорологічного ін-ту (1932–1936). Наук. співроб. Фіз. ін-ту (1930-ті рр.). Викладав фізику в ІНО (1929–1930), на каф. теоретичної фізики Фіз.-хім.-мат. ін-ту, у Консервному ін-ті, в ОДУ. Працював на каф. фізики Одеського німецького пед. ін-ту (1935–1937): проф., зав. каф. (1936), доц. Разом з Є. А. Кириловим, А. М. Цивчинським та К. К. Демидовим виконав перші досліди на куприті, присвячені вивченню електрорушійної сили, а також поглинанню світла і впливу підсвічування та температури на фотоэффект. Займався вивченням фотоэффекту та сонячної радіації.

Літ.: ЕСУ. Київ, 2003. Т. 2. С. 237–328 ; Вчені вузів Одеси. Одеса, 1994. Вип. 1, ч. 4. С. 10–11 ; Вклад физиков Одес. (Новорос.) ун-та в развитие науки в Одессе. Одесса, 2010. С. 198–199.

БАРДАХ Яків Юлійович (грудень 1857, Одеса – 17.07.1929, Одеса) – мікробіолог, бактеріолог, інфекціоніст, д-р медицини (1894), проф. (1919). Закінчив природн. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1880) та Петербурзьку військово-мед. акад. (1883). Організував разом з І. І. Мечниковим та М. Ф. Гамалією першу в Росії та другу в світі Одеську бактеріологічну станцію, де був спочатку помічником зав., а потім її зав. (1886–1891). Стажувався у лаб. Р. Коха у Берліні та Л. Пастера у Парижі (з 1890 р.). Працював приват-доц. бактеріології фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1895–1917). Читав курс мікробіології в ІНУ (1895–1919), Одеському наук.-дослідному ін-ті вірусології та епідеміології. Організував в Одесі першу в Україні станцію швидкої допомоги, директор цієї станції (1903–1917). Проф. Фіз.-мат. ін-ту (1919), а потім – проф. ІНО. Зав. лаб. наук.-дослідної каф. біології в ІНО (1922–1929). Проводив велику наук. роботу в галузі загальної мед. мікробіології, імунології, епідеміології. Розробив методику виготовлення імунної протидифтерійної сироватки і отримав її (1893). Ініціатор методики виготовлення туберкуліну. Голова Одеського наук. мед. товариства. Почесний чл. Петербурзького мікробіол. товариства.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 71; ЕСУ. Київ, 2003. Т. 2. С. 248; Морская энцикл. Одессы. Одесса, 2012. С. 51; Букач В. М. Історія ПДПУ імені К. Д. Ушинського в особах. Одеса, 2005. С. 18–19; Васильєв К. Г., Зайцева О. І., Занчевська Т. О. Яков Юльєвич Бардах. *Мікробіол. журн.* 1973. Т. 35, вип. 5. С. 670–673.

БАРИНШТЕЙН Леон Абрамович (1888–1949) – хірург, гемотрансфузіолог, д-р медицини (1928), проф. Закінчив ІНУ. Працював в ОМІ (1920–1941). На Першому з'їзді хірургів Одеської губернії (1923) виступив з доповіддю «Способи попереднього дослідження крові для переливання, визначення груп крові». На Другому з'їзді продемонстрував сконструйований портативний набір для гемотрансфузії. Захистив доктор. дис. «Переливание крови (теория и практика)» (1928). На IV-му Всеукраїнському з'їзді хірургів (Харків, 1930) виступив з доповіддю про наук. обґрунтування й клінічне застосування гемотрансфузії. Зав. каф. шпитальної хірургії лікувального ф-ту ОМІ (1935–1941). При ньому на базі клініки було створено відділення невідкладної хірургії, яке виконувало щороку понад 750 операцій. Під час Другої світової

війни евакуюювався до м. Сталінабад (Душанбе, Таджикистан), де очолював хірургічну клініку переливання крові. Основні наук. досягнення: встановлення резистентності еритроцитів як біол. критерію збереження консервованої крові. Шляхом перехресних реакцій виділив 4 групи крові й одержав з них стандартні сироватки (1922). Вивчав ізоаглютинацію крові, розробляв методику визначення груп крові. Авт. 27 наук. пр.

Літ.: ЕСУ. Київ, 2003. Т. 2. С. 255 ; Золотарев А. Е., Ильин И. И., Луки Л. Г. Биограф. слов. проф. ОМИ им. Н. И. Пирогова. Одесса, 1992. С. 54.

БАССАРСЬКА Марія Олексіївна (12(24).09.1895, Москва, Росія – 03.04.1966, Одеса) – фізіолог рослин, д-р біол. наук (1957), проф. (1959). Закінчила фіз.-мат. ф-т Одеських вищих жіночих курсів та фіз.-мат. ф-т ІНУ (1916). Асист. каф. фізіології та анатомії рослин Одеських вищих жіночих курсів, ІНУ (1916), викл. Хім.-фармацевтичного ін-ту (1920–1930). Проводила практичні заняття з мікрохімії насіння на курсах насінництва (1920–1922) та семінари на курсах підвищення кваліфікації лікарів з фізіологічної хімії в Одесі (1930–1931). Старш. наук. співроб. Одеського відділення Всесоюзного генетико-селекційного ін-ту, доц. ОДУ (1931–1941), водночас доц. ОСГІ (1934–1941). Отримала вчене звання старш. наук. співроб. (1936). Канд. біол. наук (1936). Зав. каф. ботаніки в ОСГІ (1944–1947, 1959–1964), де викладала курс ботаніки, фітотерапії. Доц. об'єднаної каф. фізіології рослин та ботаніки ОСГІ (1947–1957). Захистила доктор. дис. «Качественные изменения в конусе роста растений пшеницы в процессе стадийного развития» (1957). Наук. інтереси пов'язані з вивченням фізіології та біохімії рослин (пшениця, кукурудза, виноград). Вивчала фітопланктон Хаджибейського та Куяльницького лиманів. Нагороджена медаллю «За трудову доблесть», орденом Трудового Червоного Прапора.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 78 ; ЕСУ. Київ, 2003. Т. 2. С. 292 ; Коваленко С. Г., Васильєва Т. В., Швець Г. А. Ботаніки і ботан. дослідж. в Одес. нац. ун-ті імені І. І. Мечникова. Одеса, 2005. С. 27 ; Видные ученые Одессы. Одесса, 2002. Вып. 11. С. 6–10.

БАШМАКОВ Олександр Олександрович (25.12(06.01).1858, Одеса – 19.07.1943, Париж, Франція) – юрист, публіцист, етнограф, антрополог. Закінчив юрид. ф-т ІНУ (1881). Працював секретарем Законодавчої комісії управління Східною Румелією (південна частина Болгарії), директор обл. бібліотеки і музею (1881–1882). Займався

адвокатурою в Одесі (1882–1885). Був міським мировим суддею, головою з'їзду мирових суддів у Дубно та Лібаві. Брав участь у підготовці відкриття другої в світі (після Паризької) Пастерівської бактеріологічної станції в Одесі. Учасник судової реформи в Прибалтійському краї. Служив у МІС (1898). Ред. «Journal de St.-Petersbourg» (1904–1905), видавець газети «Народный голос» (1905–1906), головний ред. газети «Правительственный вестник» (1906–1911). В роки Громадянської війни – помічник уповноваженого Червоного Хреста при генералі А. І. Денікіні. З 1919 р. – емігрував до Туреччини, Сербії, з 1924 р. – до Франції. Співроб. Французької акад. витончених мистецтв,

Школи антропології, бібліотеки Ін-ту палеонтології. Голова Суворівського комітету у Франції. Учасник З'їзду Господарського відновлення Росії в Рейхенгалі (1921) та Російського зарубіжного з'їзду в Парижі (1926). Його пр. «La Synthèse des Périples pontiques» (1948), видана посмертно, в 1949 була удостоєна премії Французької акад.

Літ.: Черная сотня : ист. энцикл. М., 2008. С. 56–57 ; Каменный А. Одесса: Кто есть кто. Одесса, 1999. С. 261 ; Афанасьев Н. И. Современники : альбом биографий. СПб., 1910. Т. 2. С. 31–33 ; Рос. зарубежье во Франции, 1919–2000 : биограф. слов. М., 2008. Т. 1. С. 127.

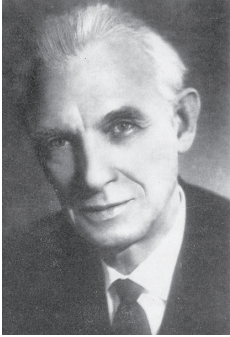

БЕЗРЕДКА Олександр Михайлович (27.03(08.04).1870, Одеса – 28.02.1940, Париж, Франція) – мікробіолог, імунолог, д-р медицини (1897), проф. (1910). Закінчив природн. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1892) і мед. ф-т Сорбонни (1897). Працював у Пастерівському ін-ті (Париж) у лаб. морфологічної мікробіології: асист., зав. лаб., проф. (1897–1916), а після смерті І. І. Мечникова – заст. директора цього ін-ту (1916–1940). Разом із І. І. Мечниковим розробив метод вакцинації проти черевного тифу. Запропонував метод готування сенсibiliзованих вакцин. Істотний внесок зробив у вивченні анафілаксії. Ввів термін

«анафілактичний шок». З'ясував роль нервової системи в розвитку анафілактичного шоку, розробив метод його попередження при сироватковому лікуванні – метод десенсибілізації (названий його ім'ям). Розробив принципи десенсибілізації. Створив вчення про рецептивні клітини та антивірус. Відкрив спосіб місцевої імунізації, який широко використовується для профілактики низки інфекційних захворювань. Розробив методику вакцинації пероральним шляхом (1918–1922). Найважливіші пр. присвячено проблемам місцевого імунітету й антивірусу.

Літ.: ЕСУ. Київ, 2003. Т. 2. С. 389 ; Выгодчиков Г. В. Александр Михайлович Безредка (1870–1940). *Журн. микробиологии, эпидемиологии и иммунобиологии*. 1971. № 4. С. 146–148.

БЕРКОВ Павло Наумович (02(14).12.1896, м. Аккерман, нині – Білгород-Дністровський Одеської обл. – 09.08.1969, Ленінград, нині – Санкт-Петербург, РФ) – літературознавець, публіцист, бібліограф, фольклорист та історик театру, д-р філол. наук (1936), проф. (1938), чл.-кор. АН СРСР (1960), чл.-кор. АН НДР (1967). Закінчив іст.-філол. ф-т НУ (1920) та Віденського ун-ту (1923). Працював зав. 48-ї радянської трудової школи в Ленінграді (1923–1929), викл. російської мови і літератури; асист. Пед. ін-ту імені О. І. Герцена (1925–1926); мол. наук. співроб., аспірант Ін-ту порівняльного вивчення літератур і мов Заходу і Сходу (пізніше Ін-ту мовної культури) при Ленінградському держ. ун-ті (1925–1929); старш. наук.

співроб., зав. учбової частини (1929–1933). Захистив канд. дис. «Ранний період руської літературної историографії. XVIII век – первая четверть XIX века» (1929). Викл. історії книги на Вищих курсах бібліотекознавства (1929–1933). Чл., вчений секретар Групи з вивчення літератури XVIII ст., старш. наук. співроб. Ін-ту російської літератури (Пушкінський дім) АН СРСР (1933–1941), голова цієї Групи (1955–1969); старш. наук. співроб., зав. відділу книги Ін-ту книги, документа і письма АН СРСР (1931–1937). Захистив доктор. дис. «Ломоносов и литературная полемика его времени, 1750–1765» (1936). Старш. наук. співроб. Іст.-археографічного ін-ту (1935–1936). Доц. (1934–1938), проф. (1938–1941, 1944–1969) каф. російської літератури філол. ф-ту Ленінградського ун-ту. Репресований (1938–1939). Проф., зав. каф. російської і загальної літератури Киргизького держ. пед. ін-ту (1941–1944); старш. наук. співроб. Киргизької філії АН (1944). Фахівець в галузі взаємозв'язків російської та зарубіжної літератур, книгознавства, історії, теорії і методики бібліографії. Чл. Спілки письменників у секції критиків (1952–1969). Чл. Бюро та заст. голови Комісії з історії філол. наук і чл. Текстологічної комісії при Відділенні літератури та мови АН (1959). Голова Інформаційно-бібліографічної комісії при Міжнар. комітеті славистів (1958–1963). Д-р наук (Honoris Causa) Берлінського ун-ту ім. Гумбольдта (1967). Авт. понад 800 наук. пр.

Літ.: ЕСУ. Київ, 2003. Т. 2. С. 523 ; Павел Наумович Берков (1869–1969). М., 1982. 153 с. ; Лихачев Д. С., Серман И. З. Павел Наумович Берков. *Рус. лит.* 1969. № 3. С. 241–244.

БЕРКОВИЧ Євген Михайлович (16(28).12.1898, Одеса – 1975, м. Хайфа, Ізраїль) – лікар-фізіолог, д-р мед. наук (1938), проф. (1966). Закінчив фіз.-мат. ф-т ІНУ (1919), ОМІ (1923). Працював асист. в Одеському хім.-фармацевтичному ін-ті (1923–1927), зав. фізіологічної лаб. Московського обл. туберкульозного ін-ту (1927–1939) та Московського ін-ту фізіології АН СРСР (1939–1941), зав. лаб. фізіології родового акту і лаб. нормальної фізіології Ін-ту акушерства та гінекології АМН СРСР (Москва, 1945–1948), зав. фізіологічної лаб. НДІ гігієни праці та профзахворювань АМН СРСР (Москва, 1948–1949) та Московського наук.-дослідного туберкульозного ін-ту (1949–1950), зав. каф. фізіології с.-г. тварин (1950–1968) та каф. біології Львівського зооветеринарного ін-ту (1968–1973). Мешкав в Ізраїлі (1973–1975). Наук. інтереси спрямовані на дослідження енергетичного обміну людини і тварин. Нагороджений чотирма медалями. Авт. близько 120 наук. пр.

Літ.: ЕСУ. Київ, 2003. Т. 2. С. 524.

БЕРШАДСЬКИЙ Сергій Олександрович (18(30).03.1850, м. Бердянськ Таврійської губ., нині Запорізька обл. – 21.02(04.03).1896, Санкт-Петербург, РФ) – історик, проф. Закінчив юрид. ф-т ІНУ (1872). Був залишений для підготовки до професорського звання на каф. держ. права (1873). Відряджений до Санкт-Петербурзького ун-ту (1874): викл. (1878), штатний доц. по каф. енциклопедії та історії філософії права (1883), екстраординарний проф. (1885). Захистив магістер. дис. «Литовские евреи, история их юрид. и общественного быта от Витовта до Люблинской унии 1388–1569 гг.» (1883). Читав лекції з філософії права та поліцейського права у Військово-юрид. акад. та Імператорському Олександрівському лицей. Видав перший в Російській імперії курс з історії філософії права. Наук. інтереси стосуються історії євреїв, історії права Великого князівства Литовського та історії філософії права. Товариш голови Іст. товариства при Санкт-Петербурзькому ун-ті (1889), Почесний чл. Товариства для поширення просвіти серед євреїв в Росії (1893). Авт. понад 30 наук. пр.

Літ.: Энцикл. слов. / изд.: Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. СПб., 1891. Т. 3А (6). С. 600–601; С. А. Бершадский : [некролог]. Киев. старина. 1896. Май. С. 268–278; Музичко О. Є. С. О. Бершадський: життя та наукова діяльність. Літ. та культура Полісся. Ніжин, 2004. Вип. 27. С. 188–192; Пташички. С. С. С. А. Бершадский : некролог. ЖМНП. 1896. Ч. 305. С. 9–28.

БИЧИХІН Опанас Олексійович (05(17).07.1865, м. Бердянськ Таврійської губ., нині – Запорізька обл. – 13.10.1933, Одеса) – вчений-агроном, проф. (1924). Закінчив фіз.-мат. ф-т ІНУ (1890). Працював лаборантом при агрономічній лаб. ІНУ (з 1890 р.), викл. (1901–1917). Засновник і наук. керівник Плотнянської с.-г. дослідницької станції (Молдова) (1902–1914). Працював старш. спеціалістом із с.-г. дослідницької справи на Півдні Росії (1907), зав. Одеської с.-г. дослідницької станції (1917). Проф. каф. загального та спеціального землеробства ОСГІ (1924–1933), в. о. декана ф-ту організації господарства ОСГІ (1924–1926). Спільно із Н. Зелінським уперше синтезував 2 стереоізомерні двоосновні кислоти. Один із засновників вищої с.-г. освіти в Одесі. Чл. Товариства сільського господарства Південної Росії (з 1893 р.), секретар товариства (1895–1910). Авт. понад 90 наук. пр. у галузі агротехніки степового землеробства, виноградарства, ґрунтознавства, агрохімії.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 172 ; Афанасий Алексеевич Бычихин, 1865–1933 : библиограф. указ. Одесса, 1980. 26 с. ; ЕСУ. Київ, 2003. Т. 2. С. 612 ; Одес. с.-х. ин-т : краткий очерк (1918–1968 гг.). Одесса, 1968. С. 11, 21.

БИГДАЙ Яким Дмитрович (09.09.1855, ст. Іванівська, нині – Краснодарського краю, РФ – 17.11.1909, Сухумі, нині – республіка Абхазія/Грузія) – фольклорист, композитор, громадський діяч. Закінчив Катеринодарське духовне училище (1870), Ставропольську семінарію (1875), юрид. ф-т ІНУ (1879). Працював судовим слідчим (1879–1888), мировим суддею (з 1888 р.), головою Катеринодарського з'їзду мирових суддів, головою благодійного товариства, директором опікунського комітету, що опікувались в'язницями, секретарем комітету зі збору коштів для голодних (1892). Заснував притулок для безпритульних. Співроб. обл. статистичного комітету, голова муз.

гуртка. Збирач і пропагандист українських та російських народних пісень на Кубані. Записав близько 1500 народних пісень, 566 з них увійшли до збірки «Пісні кубанських і терських казаків» (1896–1898). За його пропозицією Катеринодарське відділення Російського муз. товариства проводило запис козацького фольклору (1903–1905). В результаті цієї акції було зібрано близько 1000 народних пісень. Чл. Кубанського екон. товариства, голова Російського музичного товариства (з 1900 р.). Авт. опер «Гайдамаки» (за Т. Шевченком) та «Чорноморський побут» (за Я. Кухаренком) (1896). Співавт. вокального циклу «Листи з Кубані» (Москва, 1901) на вірші українських та російських поетів.

Літ.: ЕСУ. Київ, 2003. Т. 2. С. 740 ; УРЕ. Київ, 1977. Т. 1. С. 442 ; Супрун-Яремко Н. Кубанська музична фольклористика: етапи становлення. *Нар. творчість та етнографія*. 2007. № 5. С. 11–18.

БІЛЯШІВСЬКИЙ Микола Федотович (12(24).10.1867, м. Умань Черкаської обл. – 21.04.1926, Київ, похований у Каневі) – етнограф, археолог, мистецтвознавець, музеолог, громадський діяч, акад. УАН (1919). Закінчив юрид. ф-т ІНУ (1891). Вільний слухач Київського ун-ту Св. Володимира (1887–1891) і природн. ф-ту Московського ун-ту (1892–1893). Працював у Київському суді (1891), у Московському архіві Міністерства юстиції та музеях міста (1892–1893), зав. архіву фінансового управління царства Польського при Варшавській казенній палаті (1894–1897), бібліотекарем у Київському політехнічному ін-ті (з 1897 р.). Видавав додаток до журналу «Киевская старина» (1899–1901), засновник та гол. ред. збірника, а потім однойменного журналу «Археологическая летопись Южной России» (1899–1901, 1903–1905). Один із засновників і директор Київського художньо-промислового і наук. музею (1902–1923). Брав участь в організації виставок кустарних промислів, заснував і очолив Київське кустарне товариство (1906). Учасник розкопок давньоруського м. Родня на Княжій горі поблизу Канева та поселень трипільської культури на Уманщині й Київщині. Депутат 1-ї Державної думи Росії (1906). Ініціатор створення Київського товариства охорони пам'яток старовини та мистецтва (1910), авт. проекту 1-го закону Української Республіки про охорону пам'яток історії, культури і мистецтва (1918). Один з організаторів Національного зразкового театру (1917). Голова Комітету охорони пам'яток старовини й мистецтва на Україні (1920–1921). Чл. Товариства Нестора Літописця при Київському ун-ті Св. Володимира (1887), Одеських істориків (1890), Московського археологічного, нумізматичного та геогр. товариств (1891), Наук. товариства імені Шевченка у Львові (1909). Почесний акад. Української Акад. мистецтв (1918). Дійсний чл. Всеукраїнського археол. комітету (ВУАК). Авт. понад 100 наук. пр.

Літ.: ЕСУ. Київ, 2003. Т. 2. С. 860; Енциклопедія українознавства. Київ, 1993. Т. 1. С. 136; Мезенцева Г. Г. Дослідники археології України. Чернігів, 1997. С. 162–163; Антонова О. Доля вченого. *Хроніка* 2000. 2001. № 45/46. С. 465–470.

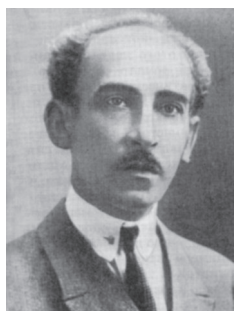
БІЦІЛІ Петро Михайлович (01(13).10.1879, Одеса – 25.08.1953, Софія, Болгарія) – історик, культуролог, літературний критик, проф. (1919). Вступив на юрид. ф-т, у 1900 р. перейшов та закінчив іст.-філол. ф-т ІНУ (1906). Професорський стипендіат (1906), приват-доц. по каф. всесвітньої історії ІНУ (1911). Перебував у наук. відрядженні, працював в архівах Німеччини, Франції, Італії (1913–1914).

Захистив у Петербурзькому ун-ті магістер. дис. «Салимбене. Очерки италянської життя XIII віка» (1917). Викладав всесвітню історію в одеських жіночих гімназіях, на Одеських Вищих жіночих курсах (1900), у Політехнічному ін-ті (з 1909 р.). Доц. (1917), екстраординарний проф. (1919) ІНУ, проф. Вищої школи Одеси. Перебував в еміграції у Сербії (1920–1923); працював вчителем, бібліотекарем, доц. каф. всесвітньої історії в ун-ті м. Скоп'є (1920–1924), працював проф. у Софійському ун-ті (Болгарія) на каф. нової та новітньої історії (1924–1948), був звільнений з ун-ту без пенсійної допомоги (1948). Основні наук. дослідження належать вивченню європейського Середньовіччя та Ренесансу, історії науки та культури, літературознавства. Чл. Іст.-філол. товариства при ІНУ, Одеського товариства історії та старожитностей, Одеського бібліографічного товариства. Нагороджений орденом св. Станіслава III ст. Авт. понад 300 наук. пр.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 113, 113а, 113б; ЕІУ. Київ, 2003. Т. 1. С. 298–299; ЕСУ. Київ, 2004. Т. 3. С. 54; Проф. Одес. (Новорос.) ун-ту. Одеса, 2005. Т. 2. С. 127–130.

БОГАТСЬКИЙ Всеволод Дем'янович (11(23).01.1888, м. Каменці Ольгопільського пов. Подільської губ. – 19.12.1950, Одеса) – хімік-органік, проф. (1933). Закінчив природн. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1910). Працював на посадах практиканта в Центральній хім. лаб. Міністерства фінансів (1910–1911), старш. спеціаліста, зав. хім. відділу наук.-дослідної станції Міністерства землеробства (1911–1920), доц. Одеського мед. ін-ту, викл. Вищого технікуму прикладної хімії (1920–1924), проф., зав. каф. ІНО (1924–1932). Канд. хім. наук (1935). У той же час працював заст. директора Наук.-дослідного хім.-радіологічного ін-ту УРСР (1925–1930), директор Наук.-дослідного харчового ін-ту (1930–1931). Зав. каф. аналітичної хімії (1933–1940), органічної хімії (1940–1950), декан хім. ф-ту (1933–1936, 1940–1943), проректор з наук. частини (1936–1939), проректор учбової частини ОДУ (1943–1950). Основні дослідження пов'язані з органічним синтезом, аналітичною, органічною та прикладною хімією. Вивчав умови синтезу антрахінону із бензину і фосгену за Фриделем-Крафтсом у присутності ряду кислот Льюїса, розробив метод визначення летючих кислот у вині, об'ємний метод визначення нікельового іону та ін. Голова Одеського бюро секції наук. працівників, тричі обирався чл. районної ради Воднотранспортного

р-ну Одеси, чл. пленуму райкому ВКП(б) Воднотранспортного р-ну. Нагороджений орденом Трудового Червоного Прапора (1944) та медаллю «За доблесну працю» (1945). Авт. 30 опублікованих наук. пр.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 121 ; ЕСУ. Київ, 2004. Т. 3. С. 120 ; Проф. Одес. (Новорос.) ун-ту. Одеса, 2005. Т. 2. С. 134–137 ; Физ.-хим. ин-т им. А. В. Богатского Нац. акад. Украины. Одесса, 2007. С. 51.

БОГАЦЬКИЙ Фелікс Домінікович (1847–1916) – юрист, адвокат. Закінчив юрид. ф-т ІНУ (1871). Секретар, присяжний повірений в Одеській судовій палаті. Юрисконсульт в органах міського самоврядування. Голова консультаційного бюро помічників повірених присяжних при міському з'їзді мирових суддів. Голова ради Одеської судової палати повірених присяжних (1913). Викладав польську літературу дітям у домашньому навчанні. Видав польською мовою філос. нариси (1914). Активно займався громадською діяльністю. Авт. книг з філософії «Мнемоника» (1874), «Тайники духовної життя» (1881), «О сущности психических явлений» (1883). Авт. низки наук. статей у часописах «Нива», «Еженедельное обозрение».

Літ.: Еме. С. И. Адвокаты Одессы. 100 лет. Одесса, 2004. С. 75–80.

БОГОМОЛЕЦЬ Олександр Олександрович (12.(24).05.1881, Київ – 19.07.1946, Київ) – лікар, основоположник вітчизняної школи патофізіології, д-р медицини (1909), д-р мед. наук (1934), акад. (1929), президент ВУАН (з 1936 р. – АН УРСР) (1930–1946), акад. (1932), віце-президент (1942–1945) АН СРСР, АН Білоруської РСР (1933), почесний чл. АН Грузинської РСР (1944), акад. АМН СРСР (1944). Закінчив мед. ф-т ІНУ (1906), залишився асист. на каф. загальної патології. Стажувався в Сорбонні (Париж) (1911). Захистив у Військово-мед. акад. в Петербурзі дис. з питань зовнішньої секреції кори надниркових залоз. Розробив і впровадив у практику антиретиккулярну цитотоксичну сироватку, більш відому як сироватка акад. Богомольця. Проф. Саратовського ун-ту (1911–1925), де організував каф. загальної патології і бактеріології. Згодом – проф. мед. ф-ту Другого Московського ун-ту (1925–1930), директор Ін-ту гематології та переливання крові (1928–1931). Засновник каф. мікробіології в Агрономічному ін-ті. Один із за-

снівників Вищих жіночих мед. курсів, де працював деканом (з 1917 р. до об'єднання з ун-том), заснував Крайовий ін-т мікробіології, заснував у Москві онкологічну лаб. і лаб. з вивчення патогенезу і профілактики нервово-м'язового стомлювання. Розробив технологію консервації крові. За роки перебування О. О. Богомольця на посаді президента ВУАН було створено нові наук.-дослідні установи: Ін-т експериментальної біології і патології Наркомату охорони здоров'я України та Ін-т клінічної фізіології АН України, ініційовано закладення Ботан. саду АН України в Києві, підтримано організацію Астрономічної обсерваторії тощо. За його ініціативи було відкрито перший у світі диспансер з боротьби з передчасним старінням (1941), на базі якого створено Ін-т геронтології (1958). Нагороджений двома орденами Леніна, іншими орденами та медалями. Герой Соціалістичної праці (1944), лауреат Державної (Сталінської) премії СРСР (1941). Заслужений діяч науки УРСР (1943). Герой Соціалістичної Праці (1944). Засновано премію імені О. О. Богомольця, його ім'я присвоєно Ін-ту фізіології НАН України та Нац. мед. ун-ту.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 125 ; ЕСУ. Київ, 2004. Т. 3. С. 144 ; Корифеї укр. науки. Миколаїв, 2000. С. 67 ; Видные ученые Одессы. Одесса, 2004. Вып. 12-13. С. 18–25 ; Белкин Р. И. Памяти А. А. Богомольца. *Успехи соврем. биологии*. 1946. Т. 22, вып. 2 (5). С. 151–160.

БОЛТЕНКО Михайло Федорович (21.08(02.09).1888, м. Осовець Гродненської губ., нині – Польща – 06.05.1959, Одеса) – археолог, історик, мовознавець, епіграфіст, проф. Закінчив іст.-філол. ф-т ІНУ (1912). У 1920-ті р. брав участь у становленні й розвитку археол. досліджень в Одесі, створенні Іст.-археол. ін-ту, Археологічного музею. Проводив розкопки на о. Березань, досліджував античні пам'ятки Ольвії, Тіри та пам'ятки с. Усатово під Одесою. Працював у Трипільській комісії Всеукраїнського археол. комітету. Викл. класичних мов, історії та іноземних мов в одеських гімназіях (1912–1920). Заст. директора (1920–1930), директор (1930–1933) Одеського археол. музею.

Розробив спеціальну програму збирання відомостей про пам'ятки місць старожитностей (1923). Проф. Одеського держ. технікуму кінематографії ВУФКУ (1926). Делегований на 2-й Український сходознавчий з'їзд (1929). Делегат 1-го Всеросійського музейного з'їзду (1930). Безпідставно заарештований і засуджений на 5 років трудових таборів (1934). Після повернення із заслання працював в ОДУ (1939–1959). У воєнні роки разом з ун-том був у евакуації у Туркменії (м. Байрам-Алі). Канд. іст. наук (1944). Зав. каф. класичної філології, проф. іст. ф-ту ОДУ.

Водночас з роботою в ун-ті працював в Одеському археол. музеї (з 1939 р.), проводив археол. дослідження (до 1949 р.). Посмертно реабілітований (1990). Чл. Одеського товариства історії і старожитностей (1913), Одеської філії Всеукраїнської асоціації сходознавства, Одеської комісії краєзнавства при ВУАН. Чл.-кор. Берлінської АН, дійсний чл. Німецького археол. ін-ту (1927). Авт. пр., присвячених Геродотові.

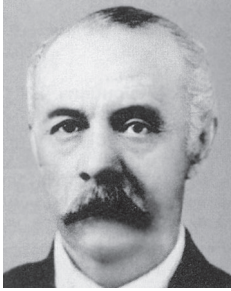
Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 129 ; ЕСУ. Київ, 2004. Т. 3. С. 239 ; *Времена и годы*. Одесса, 1999. Вып. 2. С. 38–41 ; Нестуля О. О. Реабілітація прийшла посмертно (М. Ф. Болтенко). *Репресоване краєзнавство (20–30-ті роки)*. Київ, 1991. С. 146–154.

БОРИНЕВИЧ Анатолій Антонович (31.03(12.04).1891, Одеса – ?) – статистик, економіст, проф. (1921). Закінчив юрид. ф-т ІНУ (1916). Помічник статистика в Одеському повітовому земстві (з 1914 р.). Зав. статистичним екон. відділом кооперативної організації, викл. екон. відділу ОПІ (з 1919 р.). Викладав економіку в Одеському торгівельно-промисловому технікумі (з 1925 р.). Викл. курсу «Економіка та організація дрібного господарства» (з 1921 р.), викл. курсу «Загальна та с.-г. статистика» ОСГІ (1923–1930); працював у НДІ великого сільського господарства і с.-г. економіки ВАСГНІЛ (з 1930 р.) Переїхав до Москви. Доц. каф. економіки промисловості (з 1946 р.), розробив і більше 20 років викладав курс «Економіка хлібоприймальних і зернопереробних підприємств» у Московському технологічному ін-ті харчової промисловості. За екон. обґрунтуваннями вченого були побудовані елеватори в багатьох містах СРСР. Наук. інтереси: статистика, економіка, розвиток та організація с.-г. виробництва. Нагороджений медаллю «За доблесну працю у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.», знаком «Відмінник заготовок». Авт. близько 40 наук. пр.

Літ.: ЕСУ. Київ, 2004. Т. 3. С. 293 ; Ісаєва О. И. Семья ученого-статистика А. С. Бориневича ... *Молодий вчений*. 2014. № 12 (15). С. 36–41 ; Ісаєва О. І. Дослідження А. С. Бориневича з питань сільського господарства. *Вісн. Нац. техн. ун-ту «Харків. політехн. ін-т»*. Серія: *Історія науки і техніки*. 2013. № 48 (1021). С. 70.

БОРОВИКОВ Георгій Андрійович (01(14).11.1881, Маріуполь – 18.01.1958, Одеса) – біолог, д-р ботаніки (1935, без захисту дис.), д-р біол. наук (1936, без захисту дис.), проф. (1924). Закінчив природн. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ із золотою медаллю (1907). Працював у Зоолог. музеї ун-ту та на Північному Кавказі (1904–1905). Послідовно обіймав в ІНУ посади (1907–1918): лаборанта, асист., приват-доц. Знаходився у наук. відрядженні у Празі, де працював в лаб. проф. Чапека та проф. Немеца (1913–1914). Захистив магістер. дис. «Действие солеобразных веществ на

скорості росту растительного організму» (1916). Перейшов до ОСГІ (1919). Викладав курс анатомії, фізіології рослин (з 1921 р.), с.-г. мікробіології (з 1927 р.). Очолив каф. загально-біол. наук (1930), (з 1931 р. – каф. агробіол. наук, з 1932 р. – агроботаніки). В ін-ті також працював: помічником директора, директором, деканом агрономічного і виноградарського ф-тів. За сумісництвом був директором Вознесенської с.-г. дослідної станції (1920–1927), а у 1929 р. переведений директором Виноробної станції на Сухому Лимані, яка згодом перетворилась у відомий Ін-т виноградарства і виноробства. За сумісництвом очолював каф. ботаніки Одеського фармацевтичного ін-ту, де читав курс ботаніки (1939–1941), проф. каф. фізіології рослин ОДУ (1948–1953). Чл. Новоросійського товариства природознавців, Товариства сільського господарства Південної Росії, Німецького ботан. товариства і Московського товариства дослідників природи. Досліджував фізіологію й анатомію рослин. Вивчав флору околиць Одеси. Авт. понад 50 наук. пр.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 140, 140а; ЕСУ. Київ, 2004. Т. 3. С. 326; Проф. Одес. (Новорос.) ун-ту. Одеса, 2005. Т. 2. С. 160–162; Видные ученые Одессы. Одесса, 1994. Вып. 4–5. С. 32–34; Гольд Т. М. Георгий Андреевич Боровиков. *Ботан. журн.* 1957. Т. 42, № 1. С. 140–143.

БОРЩАК Ілько (справж. – Баршак Ілля Львович

(07(19).07.1892, єврейська колонія Нагартав Херсонської губ., нині – смт Березнегувате Миколаївської обл. – 11.10.1959, Париж, Франція) – історик, літературознавець, громадський діяч, проф. (1938). Вивчав класичну філологію в ун-тах Санкт-Петербурга та Києва. Закінчив ІНУ, де був залишений для спеціалізації з міжнародного права. Відправлений у наук. відрядження до Гааги (Нідерланди) (1914). Мобілізований до російської армії (1914), учасник бойових дій Першої світової війни (1914–1917), навчався в Артилерійському училищі (Одеса). З початком революції брав активну участь у суспільно-політ. житті УНР. Чл. Української ради військ румунського фронту (1917). Старшина армії УНР (1918–1919). У складі місії УНР перебував у США (з 1919 р.). Секретар української делегації на Паризькій мирній конференції (1919–1920). Співроб. ВУАН (Київ). Емігрував до Франції. З 1920 р. жив у Парижі, де видавав тижневик «Українські вісті» (1926–1928). Був ініціатором викладан-

ня української мови і літератури, а також запровадження курсу українознавства в Національній школі живих східних мов у Парижі (1938–1957). Під час гітлерівської окупації Франції двічі був заарештований (1940–1943), деякий час перебував на нелегальному становищі. Директор Архіву української еміграції у Франції (1949), видавець наук. журналу «Україна» (1949–1953). Досліджував політ. історію України нового часу, її іст. та літературні зв'язки із Францією, Швецією, Великою Британією. Був одним із засновників і провідних чл. Союзу українських громадян у Франції (1923–1932). Чл. Ліги української культури (1923), організатор Товариства друзів українського кіно (1926–1927), дійсний чл. Наук. товариства імені Т. Шевченка (1949). Авт. близько 400 наук. пр., написаних українською і французькою мовами.

Літ.: ЕУ. Київ, 2003. Т. 1. С. 354; ЕСУ. Київ, 2004. Т. 3. С. 378; Шкварець В. П. Ілля Борщак: життя, діяльність, творчість. Миколаїв, 2002. 134 с.

БРАУНЕР Олександр Олександрович (13(25).01.1857, Сімферополь – 05.05.1941, Одеса) – зоолог, селекціонер, археолог, письменник, д-р зоології *Honoris causa* (1920), д-р біол. наук (1939), проф. (1920). Закінчив природн. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1881). Інспектор, зав. відділу та чл. ради директорів земельних банків (1881–1919). Працював зав. статистичним відділом Херсонської губернської земської управи (1882–1889). Одночасно виконував обов'язки неодмінного чл. колегії поземельного банку у Варшаві (1888–1893). Директор Земельного банку в Одесі (1901–1919), голова комітету с.-г. курсів (1917–1918), на базі яких виник ОСГП. Очолював правління ін-ту (1918–1930) і читав лекції з с.-г. зоології. Голова

губернської зоотехнічної комісії (1920–1923), спеціаліст з тваринної губернської с.-г. секції (1925–1927). Зав. зооп. та наук. частиною в заповіднику Асканія-Нова (1923–1925). Обл. інспектор з охорони пам'яток природи (1926–1932). Працював в ІНО (1930–1931). Консультант НДІ с.-г. акліматизації і гібридизації свійських та диких тварин в Асканії-Нова (1933–1935). Заст. директора з наук. частини в репродукторії імені С. М. Кірова (1935–1936). Заст. зав. зоопарк. Асканія-Нова (1936). Працював проф. каф. зоології ОДУ і водночас консультантом Зоолог. музею ОДУ (1939–1941). Один із засновників науки про походження свійських тварин. Чл. багатьох наук. товариств: Новоросійського товариства природознавців, Товариства сільського господарства Південної Росії, Кримсько-Кавказького гірського клубу, чл. президії Племінної книги червоної німецької худоби.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 144 ; ЕСУ. Київ, 2004. Т. 3. С. 435–436 ; Проф. Одес. (Новорос.) ун-ту. Одеса, 2005. Т. 2. С. 163–165 ; Памяти проф. Александра Александровича Браунера (1857–1941). Одесса, 1997. 211 с.

БРОДСЬКИЙ Ераст Костянтинович (20.08(01.09).1851, с. Іванівка Верхньодніпровського пов. Катеринославської губ. – серпень 1919, м. Катеринослав, нині – Дніпро) – вчений-селекціонер, громадський діяч. Закінчив юрид. ф-т ІНУ (1874). Працював юристом у судових відомствах Московського округу, старш. чиновником з особливих доручень у Царстві Польському. Стажувався у Франції, Німеччині, Австрії, Італії, Угорщині. Почесний мирний суддя (1876), представник повітового і губернського земств для участі в роботі залізничного департаменту. Предводитель дворянства, гласний повітового та губернського земств, дійсний статський радник (1880–1908). Попечитель Сакаганського ремісничого училища (1881). З його ініціативи було відкрито Верхньодніпровську нижчу с.-г. школу «Росія» (нині Ерастівський аграрний технікум імені Е. К. Бродського, 1899). Вивів нові породи: великої рогатої худоби, овець, злаку. Його досвід вивчала англійська делегація на чолі з проф. Коупом. Ініціатор створення Південноросійського товариства для експорту вітчизняного м'яса та продуктів тваринництва. Емігрував (1917), подальша доля невідома. Чл. с.-г. Ради при Міністерстві держ. майна. Чл. Московського, Полтавського, Харківського, Ростовського та ін. с.-г. товариств. Відзначений медалями на с.-г. виставках, нагороджений персидським орденом «Лева і Сонця» I ст. Авт. посібника з тваринництва.

Літ.: ЕСУ. Київ, 2004. Т. 3. С. 477–478 ; Доброгорська Н. Господарська та громадська діяльність Е. К. Бродського. *Вісн. Дніпропетров. ун-ту*. Серія: Історія та археологія. 2002. Вип. 10. С. 198–202 ; Кочергін І. О. Капіталістичні дворянські господарства Катеринославської губернії пореформеного періоду. *Гуманітар. журн.* 2010. № 3–4. С. 16–29.

БУДДЕ Євген Федорович (13(25).12.1859, с. Георгіївка Єлисаветградського пов. Херсонської губ. – 31.07.1931, Казань, РРФСР, нині – РФ) – філолог-славіст, д-р російської мови та словесності (1897), проф., чл.-кор. АН СРСР (1916). Закінчив іст.-філол. ф-т ІНУ (1884). Викладав у 2-й Кишинівській гімназії, у 1-й Одеській прогімназії та ін. чоловічих та жіночих гімназіях Одеси (з 1866 р.). Проходив підготовку з російської мови та порівняльного мовознавства в Московському ун-ті (1889–1891). Викладав в Казанському ун-ті: приват-доц. (1893), екстраординарний (з 1894 р.), ординарний проф. (з 1897 р.) каф. російської мови та словесності. Захистив доктор.

дис. «К истории великорусских говоров» (1896). Засновник та перший директор Вищих жіночих курсів у Казані (1906). Заарештований (1931). Реабілітований (2000). Пр. присвячені діалектології та історії російської літературної мови. Вивчав середньо- і південно-великоруські говори, фонетику, морфологію, синтаксис і лексику рязанського говору в кінці XIX ст., мову староукраїнських пам'яток, зокрема Остромирового Євангелія. Досліджував іст. процеси виникнення трьох східнослов'янських мов. Авт. численних посібників із сучасної російської літературної мови для середніх і вищих навч. закладів.

Літ.: Большая энцикл. М., 2006. Т. 7. С. 402 ; ЕСУ. Київ, 2004. Т. 3. С. 518 ; Булахов М. Г. Восточно-славянские языковеды : биобиблиогр. слов. Минск, 1977. Т. 2. С. 46–55.

БУЗУК Петро Опанасович (псевдоніми – П. Росич, П.Р.) (07.12.1937, м. Вологда, Росія) – 19.06(01.07).1891, с. Тернівка Слободзейського р-ну, Молдова – 07.10.1943) мовознавець, славіст, д-р філол. наук (1924), проф. Закінчив іст.-філол. ф-т ІНУ (1916) і був зарахований професорським стипендіатом на каф. слов'янської філології для підготовки до професорського звання. Доц. іст.-філол. ф-ту ІНО (1920–1924). Працював у Гуманітарно-суспільному та Археол. ін-тах (читав курс книгознавства). У 1925 р. переїхав до Білорусії, працюючи спочатку в Білоруському державному ун-ті, а потім у Мінському пед. ін-ті, де з 1931 р. – зав. каф. мовознавства. Директор Ін-ту мовознавства АН Білорусі (1931–1933). Викладав предмети білоруською, російською, староєврейською (іврит) та новоєврейською (ідіш) мовами.

Володів також молдавською, старогрецькою, латинською, французькою, німецькою, старослов'янською, польською, чеською, англійською, румунською, сербохорватською, болгарською, італійською, литовською, татарською і грузинською мовами. Захистив доктор. дис. «До питання про місце написання Маріїнського Євангелія» (1924). У 1934 р. був заарештований та висланий до Вологди, де працював бібліотекарем (1934–1935), викладав німецьку мову в ВДПІ. У 1937 р. знову заарештований та приречений до розстрілу. Реабілітований у 1956 р., цілком реабілітований у 1988 р. Авт. пр. з історії праслов'янської мови, діалектології, лінгвістичної географії, білоруської літературної мови, а також з історії діалектології української мови, її взаємозв'язків з білоруською та ін. мовами. Основний наук. доробок: «Коротка історія української мови» (1924), «Увага до дієприкметників в українській мові»

(1925), «Нарис історії української мови» (1927). Учасник 1-го Міжнародного конгресу славистів у Празі (1929).

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 158; ЕСУ. Київ, 2004. Т. 3. С. 553–554; Укр. мова: енциклопедія. Київ, 2004. С. 57; Булахов М. Г. Восточнославянские языковеды: биобиблиогр. слов. Минск, 1977. Т. 2. С. 55–60; Мартынаў В. У. Петр Апанасавіч Бузук. *Весці Акадэміі Навук Беларускай ССР*. Серыя Грамадскіх Навук. 1991. № 6. С. 114–117.

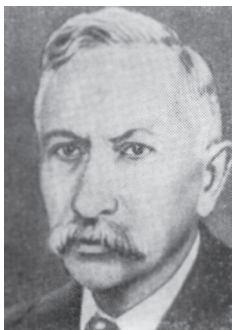
БУНИЦЬКИЙ Євген Леонідович (16(28).06.1874, Сімферополь – 07.08.1952, Прага, Чехословаччина, нині – Чеська Республіка) – математик, механік, д-р чистої математики (1917), проф. (1915). Закінчив мат. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1896). Залишений в ун-ті професорським стипендіатом. Співроб. журналу «Вестник опытной физики и элементарной математики» (1893), викл. математики в середніх учбових закладах Одеси (1900), приват-доц. ІНУ (1904). У наук. відрядженні під керівництвом Д. Гільберта займався застосуванням інтегральних рівнянь до граничних задач диференціальних рівнянь (Геттінген, 1906–1907). Викладав на Вищих жіночих курсах

(1908). Штатний доц. ІНУ (1910). Захистив магістер. дис. «К теории функций Грина для обыкновенных линейных дифференциальных уравнений» (1913). Призначений екстраординарним проф. Юр'ївського (Дерптського) ун-ту, але за клопотанням Новоросійського ун-ту залишений в Одесі: екстраординарний (1915), ординарний (1918) проф. каф. механіки ІНУ. Захистив доктор. дис. «К вопросу о решении обыкновенных линейных дифференциальных уравнений при данных предельных условиях» (1917). Проф. Фіз.-мат. ін-ту, ІНО, ОПІ (1918–1922). Виїхав до Праги (1922). Один з засновників Російського вільного ун-ту в Празі (1923), проф. природн.-наук. ф-ту Карлова ун-та у Празі (1931). Наук. дослідження в галузі теорії лінійних інтегральних рівнянь, теорії чисел, геометрії, мат. логіки, методів наближення обчислень, теорії диференціальних рівнянь. Чл. мат. відділення Новоросійського товариства природознавців, чл. Товариства Російського народного ун-ту у Празі (1925). Авт. близько 50 наук. пр.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 163; ЕСУ. Київ, 2004. Т. 3. С. 590; Проф. Одес. (Новорос.) ун-ту. Одеса, 2005. Т. 2. С. 183–186; Вчені вузів Одеси. Одеса, 1995. Вип. 1, ч. 2. С. 24–26.

БУРКСЕР Євген Самійлович (22.07(04.08).1887, Одеса – 25.06.1965, Київ) – геохімік, хімік-неорганік, хімік-радіолог, д-р геол.-мінерал. наук (1943), проф. (1934), чл.-кор. АН УРСР (1925). Закінчив фіз.-мат. ф-т ІНУ (1909). Організатор, зав. спеціальної радіологічної лаб. Російського техн. товариства (1910–1926). Створив

наук.-дослідну лаб. в Іркутську для вивчення радіоактивності природних об'єктів Іркутської губернії (1914). Керував одеськими курортами (1917–1919), входив до складу Курортної колегії (1919), займався організацією курортного лікування поранених червоноармійців. У 1920 р. організував гідрологічне і гідрогеол. відділення Курортного управління і керував ними, входив до складу Курортної комісії. За його ініціативою на базі лаб. було створено Ін-т прикладної хімії та радіології (1920). Директор Одеського хім.-радіологічного ін-ту (1926–1932). Керував фіз.-хім. лаб. при Українському ін-ті курортології та бальнеології в Одесі. Читав спеціальний курс з радіоактивності, радіоелементів, геохімії і неорганічної хімії в ОДУ (1933–1937). Заст. директора з наук. роботи Ін-ту рідкісних елементів (1932), зав. сектору рідкісних елементів хім. НДІ (1934), зав. сектору рідкісних лужних металів Державного НДІ рідкометалевої промисловості. Захистив доктор. дис. «Соляні водойми Чорноморського узбережжя Півдня України» (1943). Голова Одеського відділення Всесоюзного хім. товариства імені Д. І. Менделєєва (1937–1938). Зав. відділу геохімії Ін-ту геол. наук АН УРСР (1938), директор Ін-ту геол. наук УРСР. Голова Комітету з метеоритики АН УРСР (з 1939 р.). Зав. відділу абсолютного віку геол. формацій та ядерної геології (1961). Авт. понад 300 наук. пр.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 164 ; ЕСУ. Київ, 2004. Т. 3. С. 617–618 ; Морская энцикл. Одессы. Одесса, 2012. С. 81–82 ; Памяти Е. С. Бурксера. *Метеоритика*. 1968. Вып. 28. С. 173–176 ; Складрук Д. І. Наукова діяльність Є. С. Бурксера *Геолог. журн.* 1957. Т. 17, вип. 2. С. 83–86.

БУРШТЕЙН Арон Йосипович (25.11(07.12).1890, с. Мокра Калигірка Звенигородського пов. Київської губ., нині – смт Катеринопільського р-ну Черкаської обл. – 1965, Одеса) – лікар-гігієніст, д-р мед. наук (1935, без захисту дис.), проф. (1934). Закінчив мед. ф-т ІНУ (1916). Призваний до армії, де служив ординатором терапевтичного та інфекційного шпиталів (1916–1919). Зав. хім.-гігієнічним відділом Одеського ін-ту патології і гігієни праці, асист. в ОМІ (1920), асист. каф. загальної гігієни ОМІ (1923–1930). Доц. (1930–1933), зав. каф. гігієни харчування в ОМІ (1933–1941, 1944–1962), зав. каф. гігієни в Мед.-аналітичному ін-ті (1930–1941), начальник лаб. у військовому шпиталі в Кисловодську (1941). Очоловав каф. фармакології Зооветеринарного ін-ту в Алма-Аті (1942–1945), зав. каф. гігієни в Одеському фармацевтичному ін-

ті (1945–1948). Сфера наук. інтересів: цинкова інтоксикація, запилення повітря, дослідження аерозолів, визначення нікотину в повітрі. Нагороджений медаллю «За доблесну працю у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.». Заслужений діяч науки Казахської РСР (1945). Авт. понад 50 наук. пр., 6 винаходів.

Літ.: ЕСУ. Київ, 2004. Т. 3. С. 634 ; Золотарев А. Е., Ильин И. И., Луки Л. Г. Биогр. слов. проф. ОМИ им. Н. И. Пирогова. Одесса, 1992. С. 66 ; Васильев К. К. Мед. ф-т Новорос. ун-та. Одесса, 2008. С. 292–293.

БУРЯЧЕНКО Володимир Филипович (псевд. – В. Буряк)

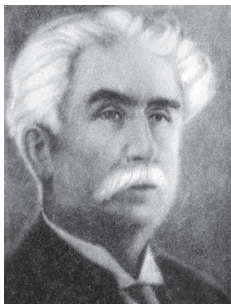
(07(19).02.1888, с. Болгарія Аккерманського пов. Бессарабської губ. – 16.03.1930, Одеса) – філолог, громад. діяч, лексикограф, перекладач, видавець. Навчався на іст.-філол., фіз.-матем. та юрид. ф-тах у ІНУ (1907–1915). Чл. одеської «Просвіти» (1908–1909). Ініціатор створення видавництва «Дніпро» (1910). За його ред. видано літ.-громад. часопис «Основа» (Одеса, 1915, т. 1–3). Очолював довідковий відділ Гол. крайового комісаріату Херсон., Катеринослав. і Тавр. губ. (1918). Зав. відділу нар. освіти Херсон. губерніяльної нар. управи (1918–1919). Зав. бібліотеки Херсон.

міського пед. музею імені М. І. Пирогова (1919) та книгарнею кооперативного т-ва «Українська книжка» (1920–1922), голова правління та зав. видавництва Херсон. мистецького товариства імені М. Старицького (1920–1922), лектор бібліотекознавства на Херсон. пед. курсах (1920–1922), заст. зав., зав. навч. частини Першотравневого соціал.-екон. кооперативного технікуму (1922). Перекладач президії Одес. губвиконкому (1923–1925), голова Т-ва прихильників укр. книги в Одесі та секретар Одес. філії видавництва «Книгоспілка» (1925–1929). Склав «Рос.-укр. словник з додатком канцелярського словника» (1918). Інценізував оповідання В. Винниченка «Голод» та М. Коцюбинського «Сміх». Восени 1930 р. його заарештували у справі контрреволюційної організації «Книгоспілка». 11.05.1993 р. реабілітовано.

Літ.: Енциклопедія Наук. т-ва ім. Шевченка. URL: <https://bit.ly/2NbEwyF> (дата звернення: 25.07.2019) ; ЕСУ. Київ, 2004. Т. 3. С. 643 ; Чорноморська хвиля української революції. Провідники національного руху в Одесі у 1917–1920 рр. Одеса, 2011. С. 437–448 ; Зленко Г. Д. Жизнь с троцкием. Веч. Одесса. 1994. 2 июля (№ 110–111).

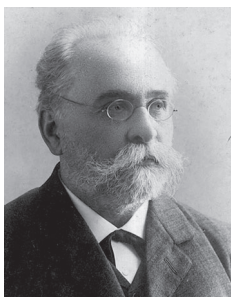
БУХШТАБ Лазар Борисович (25.10(06.11).1868, Одеса – 05.08.1934, Одеса) – лікар-терапевт, д-р медицини (1925, без захисту дис.), проф. (1920). Закінчив природн. відділення ІНУ (1891), мед. ф-т Київського ун-ту Св. Володимира (1895), стажувався в Ін-ті Пастера (Париж, 1896–1900). Після закінчення ІНУ був залише-

ний при ун-ті на каф. органічної хімії для підготовки до професорського звання. Працював у лаб. проф. М. Д. Зелінського і П. Г. Мелікова (1891–1892), ординатором Київської міської клініки у проф. В. Образцова (з 1895 р.) та низки зарубіжних клінік (1896–1900): Ін-т Пастера (Франція), Берлінська клініка Шаріте, клініка проф. Сенатора, Гергардта, Лейбе, лаб. проф. Сальковського та ін. (Німеччина). Зав. Пастерівською станцією в Києві (1895–1896). Штатний ординатор, зав. терапевтичн. відділення Одеської єврейської лікарні (1903–1920). Працював в ОМІ: проф. каф. внутрішніх хвороб (з 1920 р.), зав. другої факультетської терапевтичної клініки (1921–1922), зав. каф. ф-ту терапії (1922–1934). Зав. кардіологічної клініки Бальнеофізіотерапевтичного ін-ту (1928). За часів керування клінікою ним була відкрита біохім. лаб. та електрокардіографічний кабінет. Разом з учнем М. А. Ясиновським розроблена оригінальна біол. реакція для визначення стану реактивності хворих ревматизмом, яка нині носить ім'я «проба Бухштаба-Ясиновського». Авт. понад 60 наук. пр.

Літ.: ЕСУ. Київ, 2004. Т. 3. С. 669; Морская энцикл. Одессы. Одесса, 2012. С. 82; Золотарев А. Е., Ильин И. И., Луки Л. Г. Биограф. слов. проф. ОМІ им. Н. И. Пирогова. Одесса, 1992. С. 67; Видные ученые Одессы. Одесса, 2002. Вып. 10. С. 23–26.

БУЧИНСЬКИЙ Петро Миколайович (12.02.1852, с. Довжок, нині – у складі м. Кам'янець-Подільський Хмельницької обл. – 18.09.1927, м. Кам'янець-Подільський) – зоолог, гідробіолог, д-р зоології (1895), проф. Навчався на мед. ф-ті (1871–1873), природн. відділенні фіз.-мат. ф-ту Київського ун-ту Св. Володимира (1873–1875), перевівся та закінчив фіз.-мат. ф-т ІНУ (1878). Професорський стипендіат (1879), консерватор зоолог. музею (1881), лаборант в зоолог. і зоотомічному кабінетах. Захистив магістер. дис. «К истории развития мизид» (1891). Приват-доц. (1891–1987), читав лекції та проводив практичні заняття з курсу анатомії людини, загальної та часткової гістології і мікроскопічної техніки, викладав ембріологію хребетних та загальну зоологію (1891–1897). Екстраординарний проф. ІНУ (1898), ординарний проф. (1899), зав. зоотомічного кабінету та створеної ним лаб. (1902–1903). Захистив доктор. дис. «Наблюдения над эмбриональным развитием Malacostraca» (1894). Працював на каф. зоології (1904–1911). Викладав курси: загальної та часткової гістології (1907), курс порівняльної

анатомії хребетних (1908). Керував кабінетом фіз. географії та метеорологічною обсерваторією (1909). Викладав в жіночих гімназіях та Вищих жіночих курсах в Одесі. Заснував університетську приморську біостанцію на Малому Фонтані (1902). Статський радник (з 1903 р.). Працював у Кам'янці-Подільську (1910–1917), заснував місцеве Товариство природознавців (1911–1917), природн. музей при товаристві та Ботанічний сад (1915). Працював у Кам'янець-Подільському українському ун-ті (з 1921 р. – ІНО): екстраординарний проф., декан фіз.-мат. ф-ту, декан ф-ту професійної освіти (1921), ректор (1922–1923), проф. (1923). Президент Новоросійського товариства природознавців та ред. його «Записок». Один із засновників і почесний чл. Кам'янець-Подільського наук. товариства при ВУАН (1925). Авт. понад 100 наук. пр.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 169; ЕСУ. Київ, 2004. Т. 3. С. 676; Морская энцикл. Одессы. Одесса, 2012. С. 83; Ларченков Е. П. Геология в Одес. ун-те. Одесса, 2009. С. 380–383.

ВАЙНБЕРГ Борис Григорович (червень 1896, м. Кілія Бессарабської губ., нині – Одеської обл. – 14.02.1960, Одеса) – мікробіолог, проф. (1936). Закінчив природн. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1919) та лікувальний ф-т ОМІ (1925). Спеціалізувався з бактеріології в інтернатурі при Одеському санітарно-бактеріологічному ін-ті імені І. І. Мечникова (1926). Працював лікарем на окружних санітарно-бактеріологічних лаб. у м. Вінниця, Проскуріві (тепер Хмельницький), Севастополі (1929). Асист. (1929), доц. (1932), проф. (1936–1941) каф. мікробіології ОМІ, зав. каф. мікробіології в Одеському виробничому ін-ті (1930–1936). Зав. лаб. (1936–1959), заст. директора з наук. частини (з 1937 р., з перервою в роки війни) в Одеському санітарно-бактеріологічному ін-ті імені І. І. Мечникова. В роки Другої світової війни зав. відділення рикетсioзів в Узбецькому НДІ епідеміології і мікробіології. Доц. каф. мікробіології ОМІ (1944–1948), очолював каф. мікробіології в Одеському фармацевтичному ін-ті (1948–1950). Чл. правління Одеського наук. товариства мікробіологів, епідеміологів та інфекціоністів. Нагороджений медаллю «За доблесну працю у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.» та відзнакою «Відмінник охорони здоров'я». Авт. близько 100 наук. пр.

Літ.: ЕСУ. Київ, 2005. Т. 4. С. 22; Золотарев А. Е., Ильин И. И., Луки Л. Г. Биограф. слов. проф. ОМІ ім. Н. И. Пирогова. Одесса, 1992. С. 68; Борис Григорович Вайнберг : некролог. *Микробиол. журн.* 1960. Т. 22, вып. 5. С. 74–75.

ВАЙНБЕРГ Йосип Мойсейович (01(13).08.1876, с. Бар Подільської губ., нині – Вінницької обл. – березень 1935, Одеса) – лікар-стоматолог, проф. (1926). Навчався на фіз.-мат. ф-ті Юр'ївського (нині Тартуського) ун-ту (1898–1903). Закінчив мед. ф-т ІНУ (1908). Удосконалював знання за кордоном. Впродовж 15 років викладав в Одеській зуболікувальній школі, зав. щелепним госпіталем. Під час Першої світової війни працював військовим лікарем. Організував каф. одонтології в ОМІ (1926–1932), викладав в Одеському ін-ті удосконалення лікарів (1930–1935), консультант в лікарсько-профілактичних закладах Одеси. Товариш голови Одеського одонтологічного товариства. Авт. наук. пр. зі стоматології.

Літ.: ЕСУ. Київ, 2005. Т. 4. С. 22 ; Васильєв К. К. Мед. ф-т Новорос. ун-та. Одеса, 2008. С. 293 ; Його ж. Професор-одонтолог Йосиф Мойсеевич Вайнберг (1876–1935). *Історія стоматології* : I Всерос. конф. М., 2007. С. 35–36.

ВАЙНДРАХ Григорій Мойсейович (15(27).09.1887, Керч – 12.07.1955, Москва, РРФСР, нині – РФ) – мікробіолог, епідеміолог, д-р мед. наук (1938), проф. (1938). Закінчив мед. ф-т ІНУ (1911). Служив військовим лікарем. Працював в Одесі в бактеріологічній лаб. (1918–1927), директором В'ятського бактеріологічного ін-ту, зав. сироваткового відділення Центр. ін-ту епідеміології і мікробіології в Москві, зав. каф. мікробіології Архангельського мед. ін-ту (1937–1940). Проф. у Центр. ін-ті удосконалення лікарів (Москва), працював у Московському НДІ вакцин та сироваток імені І. І. Мечникова. Перший голова іст. секції Всесоюзного наук. товариства мікробіологів, епідеміологів і інфекціоністів імені І. І. Мечникова (1949). Авт. понад 60 наук. пр.

Літ.: ЕСУ. Київ, 2005. Т. 4. С. 23 ; Метелкин А. И. Памяти проф. Г. М. Вайндраха (1887–1955). *Журн. мікробиології, епідеміології та імунобіології*. 1956. № 7. С. 125.

ВАЙНШТЕЙН Осип Львович (24.11(06.12).1894, м. Бендери Бессарабської губ. – 27.07.1980, Ленінград, нині – Санкт-Петербург, РФ) – історик-медієвіст, д-р іст. наук (1940), проф. (1934). Закінчив з золотою медаллю іст.-філол. ф-т ІНУ (1919). Навчався в аспірантурі при каф. всесвітньої історії Одеського ІНО (1920–1922). Зав. іст. кабінету (1922), згодом позаштатний викл. в ІНО (1923–1930), доц. Одеського ін-ту професійної освіти (1930–1933), доц. ОДУ (1934–1935), за сумісництвом викладав в ряді інших одеських вузів. Вчений секретар, заст. директора (1923), директор (1931–1933) Центр. наук. бібліотеки м. Одеса. У 1927 р. перебував у наук.

відрядженні в Парижі. Очоловав каф. історії середніх віків Ленінградського ун-ту (1935–1950). Викладав у Киргизькому держ. ун-ті в м. Фрунзе (1951–1955). Керівник відділу Ін-ту історії матеріальної культури АН СРСР (1935–1938), а також керівник групи всесвітньої історії Ленінградського відділення Ін-ту історії АН СРСР, де працював до останніх днів свого життя. За сумісництвом директор ОДНБ(1944–1950), а також голова місцевому Ленінградського ун-ту (1942–1944). Брав участь в роботі Асоціації сходознавства (1927–1933), Комісії з історії іст. знань при АН СРСР (1947), Товариства істориків-марксистів (1926–1935). Голова правління Будинку вчених (1932–1934). Чл. обл. Секції наук. працівників (1933–1935), чл. обкому союзу працівників вищої школи (1934–1935). Нагороджений орденом «Знак Пошани» (1944), медалями: «За оборону Ленінграду» та «За доблесну працю у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.» (1945). Авт. понад 150 наук. пр.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 174 ; ЕСУ. Київ, 2005. Т. 4. С. 26 ; Одеські історики. Т. 1. Одеса, 2009. С. 84–87 ; Проф. Одес. (Новорос.) ун-ту. Одеса, 2005. Т. 2. С. 196–200 ; Осип Львович Вайнштейн : некролог. *Вопр. істории*. 1980. № 12. С. 181.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 174 ; ЕСУ. Київ, 2005. Т. 4. С. 26 ; Одеські історики. Т. 1. Одеса, 2009. С. 84–87 ; Проф. Одес. (Новорос.) ун-ту. Одеса, 2005. Т. 2. С. 196–200 ; Осип Львович Вайнштейн : некролог. *Вопр. істории*. 1980. № 12. С. 181.

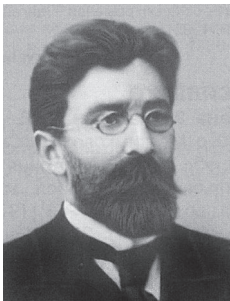

ВАСИЛЕНКО Дмитро Оверкійович (27.10(08.11).1883, с. Біленьке Запорізької обл. – 20.08.1960, Дніпропетровськ, нині – Дніпро) – лікар-хірург, проф. (1950). Закінчив мед. ф-т ІНУ (1918). Під час Другої світової війни працював військовим лікарем. З 1922 р. працював у Дніпропетровському мед. ін-ті, зав. каф. загальної хірургії (1951–1960) на базі хірургічного, травматологічного та нейрохірургічного відділень Другої міської клінічної лікарні. Захистив канд. дис. «Нейронная организация спинального отдела пирамидной системы» (1966). Вперше за час існування каф. організував виваріум для проведення експериментальних досліджень. Приділяв значну увагу питанням

покращення організації допомоги хворим на кістково-суглобовий туберкульоз і організації мед. допомоги інвалідам війни. Основні наук. розробки у галузі невідкладної хірургії, травматології, захворювань щитовидної залози тощо. Нагороджений двома орденами Леніна та іншими орденами та медалями. Заслужений діяч науки УРСР (1953).

Літ.: ЕСУ. Київ, 2005. Т. 4. С. 105–106 ; УРЕ. Київ, 1978. Т. 2. С. 130.

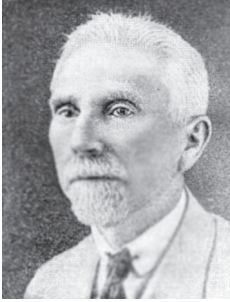

ВАСИЛЕНКО Микола Прокопович (02(14).02.1866, с. Есмань, нині – смт Червоне Глухівського р-ну Сумської обл. – 03.10.1935, Київ) – історик, правознавець, політ. і громадський діяч, проф., акад. ВУАН (1920). Закінчив іст.-філол. ф-т Дерптського ун-ту (нині – Тартуського) (1890), екстерном склав іспити на юрид. ф-т ІНУ, отримавши диплом канд. права (1908). Працював у держ. установах, ред. видань, мав адвокатську практику (до 1917 р.). З 1890 р. – чл. редколегії журналу «Киевская старина». Викладав історію та російську мову у київських гімназіях та Кадетському корпусі (1893–1903). Службовець губернського попечительства про народну тверезість та Губернського статистичного комітету (1903–1905), ред. газети «Киевские отклики» (1905–1906). У 1907 р. за публікацію матеріалів антиурядового спрямування був засуджений до ув'язнення. У 1911 р. присвоєно звання приват-доц. Започаткував Київський міський комітет для задоволення потреб, пов'язаних з війною, працював захисником при канцелярії 12-го кримінального відділу Київського окружного суду (1916). Працював викл. каф. історії Київського ун-ту Св. Володимира, проф. Українського народного ун-ту та Юрид. ін-ту (Київ). Попечитель Київського учбового округу та товариш міністра освіти Тимчасового уряду Росії (1917), міністр освіти і мистецтв України, заст. голови уряду, чл. Генерального суду України, президент Державного Сенату (1918). Брав участь у заснуванні Нац. бібліотеки, Держ. українського архіву, Нац. музею, Нац. галереї мистецтва, держ. українських ун-тів та навч. закладів. Завдяки його зусиллям був прийнятий Закон про заснування Української АН (14.11.1918). В. о. президента УАН (1921–1922), очолював її соц.-екон. відділ, постійну комісію з вивчення західно-руського та українського права. Авт. майже 500 наук. та публіцистичних пр.

Літ.: ЕГУ. Київ, 2003. Т. 1. С. 441–442; ЕСУ. Київ, 2005. Т. 4. С. 109; Усенко І. Б. Основоположник української історико-правової науки. *Вісн. НАН України*. 2006. № 6. С. 30–34; Шемшученко Ю. С. Сторінки життя і творчості. *Там само*. С. 26–30.

ВАСИЛЬЄВ Микола Семенович (04(16).12.1876, Миколаїв – 20.07.1955) – математик, механік, д-р фіз.-мат. наук (1946, без захисту дис.), проф. (1935). Закінчив мат. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1900). Викладав математику в Одеській чоловічій гімназії № 5 (1900–1909). Отримав звання приват-доц. ІНУ (1909). Викладав вищу математику в Миколаївському інженерному військовому училищі та Політехніч. ін-ті. Приват-доц. каф. прикладної математики ІНУ (1912). Викладав теоретичну

механіку на Одеських вищих жіночих курсах (1915–1920). Захистив магістер. дис. «Про рух нескінченного ряду колових вихрових кілець однакового радіуса, що мають спільну вісь» (1917). Доц. каф. механіки ІНУ (1917). Займався налагодженням приладів для Астрономічної обсерваторії ун-ту та завідував механічною майстернею точних наук. інструментів (1919–1923). Проф. ОПІ (1918–1928), проф. Фіз.-мат. ін-ту (1920–1921), проф. та дійсний чл. наук.-дослідної каф. математики ІНО (1920–1930), проф. Фіз.-хім.-мат. ін-ту (1930–1933), зав. каф. теоретичної механіки ОДУ (1933–1941, 1944–1953), проф. та зав. каф. теоретичної механіки Одеського індустріального ін-ту (1936–1940). Під час окупації Одеси продовжив викладання в уніті Трансністрії. Чл. мат. відділення Новоросійського товариства природознавців (1902). Авт. понад 30 наук. пр. з різних питань механіки та математики.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 188 ; Проф. Одес. (Новорос.) ун-ту. Одеса, 2005. Т. 2. С. 225–228 ; Вчені вузів Одеси. Одеса, 2010. Вип. 2, ч. 2. С. 39–42 ; Лейбман Э. Б. Математическое отделение Новороссийского общества естествоиспытателей (1876–1928). *Ист.-мат. исслед.* 1961. Вып. 14. С. 408.

ВАСИЛЬЄВ Олександр Семенович (31.08(12.09).1868, Миколаїв – 04.03.1947, Ленінград, нині – Санкт-Петербург, РФ) – астроном, геодезист, д-р астрономії і геодезії (1919), д-р фіз.-мат. наук (1935), проф. Закінчив фіз.-мат. ф-т ІНУ (1895). Професорський стипендіат (1896–1898). Працював на різних посадах у Пулковській обсерваторії (з 1896 р.), заст. начальника та чл. російсько-шведської експедиції на архіпелазі Шпіцберген (Норвегія) (1899–1901). Описав роботу експедиції в книзі «На Шпіцберген і по Шпіцбергену під час градусного виміру» (1915). Керівник занять з геодезії та практичної астрономії геодезистів-слухачів Військово-інженерної акад. та гідрографів Морського відомства (1920–1924). Нагороджений російськими і шведськими орденами, медаллю імені М. М. Пржевальського від Російського геогр. товариства, орденом Трудового Червоного Прапора (1945). Авт. понад 100 наук. пр.

Літ.: ЕСУ. Київ, 2005. Т. 4. С. 129 ; Биогр. слов. деятелей естествознания и техники. М., 1958. Т. 1. С. 141 ; Маткевич Л. Л. Памяти пулковца А. С. Васильева. *Астроном. календарь*. Перем. часть. 1948. № 51. С. 148–152.

ВАСЬКОВСЬКИЙ Євген Володимирович (21.02(05.03). 1866, м. Аккерман, нині – м. Білгород-Дністровський Одеської обл. – 29.05.1942, Варшава, Польща) – правознавець, д-р цивільного права (1901), проф. (1897). Закінчив юрид. ф-т ІНУ (1888) та почав працювати в місцевій адвокатурі, займався також літературною діяльністю: писав музичні фейлетони, рецензії в «Одеском вестнике» (псевдонім Maestro), перекладав вірші Г. Гейне. В 1893 р. видав фундаментальну працю «Организация адвокатуры». Склав магістер. іспит та захистив дис. при Казанському ун-ті (1897). Приват-доц. (1897), екстраординарний (1904), ординарний проф. каф. цивільного права ІНУ (1906). Захистив доктор. дис. «Цивилистическая методология: учение о толковании и применении гражданских законов» (1901). Колезький радник (1905). В ІНУ читав курси: «Вчення про коментування і застосування громадянських законів», «Громадянське право», «Цивільний судоустрій». Декан юрид. ф-ту (1905), проректор ІНУ (1906–1907). У лютому 1909 р. був усунутий з посади та відданий під суд «за протизаконну бездіяльність» (не забороняв студентських виступів, страйків та політ. угруповань). У липні 1909 р. – виправданий, повернувся до ун-ту на посаду зав. каф. цивільного права та цивільного процесу (1917–1920). Декан юрид. ф-ту (1917–1920). В. о. ректора ІНУ (1920). Проф. та проректор Одеського гуманітарно-суспільного ін-ту (1920–1921), проректор ОІНГ (нині – Одеський нац. екон. ун-т) (1921–1924). У 1925 р. емігрував. Викладав право в Ун-ті Св. Баторія (м. Вільно, Литва), в Російському юрид. ф-ті (Прага). У 1936 р. переїхав до Варшави, де працював у Кодифікаційній комісії АН Польщі. Авт. багатьох пр. з цивільного права.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 192; ЕСУ. Київ, 2005. Т. 4. С. 149; Проф. Одес. (Новорос.) ун-ту. Одеса, 2005. Т. 2. С. 228–230; Каззафарова И. С. Ординарний профессор Императорского Новороссийского университета Е. В. Васильковский. *Вісн. ОНУ. Серія: Правознавство*. 2011. Т. 16, вип. 9. С. 9–14.

ВЕРХРАТСЬКИЙ Сергій Аврамович (08(20).10.1894, м. Крижопіль Подільської губ., нині – смт Вінницької обл. – 23.02.1988, Івано-Франківськ) – лікар-хірург, історик медицини, д-р мед. наук (1945), проф. (1947). Закінчив мед. ф-т ІНУ (1916). Працював: головним лікарем санаторію на Кавказі, зав. хірургічного відділення лікарні, викл. фельдшерської школи у Черкасах (до 1938 р.), асист. каф. медицини у Донецькому мед. ін-ті (1939–1941). Гол. хірург евакошпиталів (1941–1945), орга-

нізував один з перших нейрохірургічних відділів і евакошпиталь для поранених. Захистив канд. дис. «Побутова медицина в Україні» (1940), доктор. дис. «Матеріали з історії медицини на Україні до часів введення земства» (1945). Зав. каф. госпітальної (шпитальної) хірургії в Івано-Франківському мед. ін-ті (1946–1971). Авт. першого підручника з історії медицини українською мовою (у співавт. з П. Ю. Заблудовським) «Історія медицини», а також розвідок про мед. фольклор України, черевну хірургію, черепно-мозкові поранення, краш-синдром та ін. Голова Обл. наук. товариства хірургів, почесний чл. Республіканського товариства хірургів і товариства істориків медицини. Нагороджений орденами: Леніна, Вітчизняної війни I ст., Червоної Зірки. Авт. понад 80 наук. пр.

Літ.: ЕСУ. Київ, 2005. Т. 4. С. 297–298; Васильев К. К. Мед. ф-т Новорос. ун-та. Одесса, 2008. С. 295.

ВІЛІНСЬКИЙ Микола Миколайович (02(14).05.1888, м. Голта Ананьївського пов. Херсонської губ., нині – у складі м. Первомайськ Миколаївської обл. – 07.09.1956, Київ) – композитор, педагог, проф. (1926). Закінчив юрид. ф-т ІНУ (1912), Одеську консерваторію (1919). Викл., проф. Одеської консерваторії (1920–1941), зав. каф. композиції (з 1931 р.). Викл. Ташкентської консерваторії (1941–1944). Проф. та декан теоретико-композиторського ф-ту (1944–1948), зав. каф. композиції (1944–1947, 1950–1954), зав. каф. теорії музики (1949–1953) Київської консерваторії. Авт. вокально-симфонічних і симфонічних творів, вокально-хорових обробок українських, російських і молдавських народних пісень, камерно-інструментальних і камерно-вокальних творів. У числі його учнів такі майстри як Д. Ойстрах, Я. Зак, К. Данькевич, О. Білаш та ін. Очолював Одеську обл. організацію Спілки композиторів України (1937). Нагороджений Держ. нагородами СРСР. Заслужений діяч мистецтв УРСР (1951). Авт. низки теоретичних пр. і статей.

Літ.: ЕСУ. Київ, 2005. Т. 4. С. 541; Іст. календар Ананьєва. Одеса, 2013. С. 28; Мирошніченко С. В. Становлення музичального професіоналізму в Одесі (доконсерваторський період). Одеса, 2013. С. 107–109, 143.

ВІЛІНСЬКИЙ Сергій Григорович (03(15).09.1876, Кишинів, Молдова – 15.01.1950, Прага, Чехословаччина, нині – Чеська республіка) – літературознавець, дослідник давньоруської літератури, д-р російської словесності (1914), проф. (1900). Закінчив іст.-філол. ф-т ІНУ (1900). Захистив магістр. дис. «Послання старца Артемия (XVI)» (1907). Приват-доц. (1904), екстраординарний (1909), з 1914 р. – ординарний проф. каф. російської мови та словесності ІНУ. Захистив доктор. дис. «Житие Св. Василя Нового в русской литературе» (1914). Працював секретарем іст.-філол. ф-ту (1909–1912), проректором ІНУ (1912–1917). Викл., проф. Одеських вищих жіночих курсів (1906), водночас викл. (1904–1908), чл. господарського комітету (1907) Одеської III чоловічої гімназії. На викладацькій роботі залишався до 1919 р. У 1920 р. емігрував у Болгарію. Працював викл. російських шкіл в м. Софія, в гімназії у м. Пловдив (1920). Згодом переїхав до Чехословаччини: працював проф. Російського пед. ін-ту імені Я. А. Коменського у м. Празі та Ун-ті імені Т. Г. Масарика в м. Брно. Голова Іст.-філол. товариства при ІНУ (1907), чл. Одеського товариства історії та старожитностей (1909). Нагороджений орденами: Св. Станіслава III ст. (1908), Св. Анни III ст. (1912), II ст. (1916), медаллю «В пам'ять 300-ліття царствования Дома Романовых» (1913).

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 207; ЕСУ. Київ, 2005. Т. 4. С. 541; Держ. архів Одес. обл.: путівник. Одеса, 2012. Вип. 1. С. 36–37; Фирсов Е. Ф. Пражские архивные материалы о слависте С. Г. Вилинском. *Вестн. Моск. ун-та. Сер. 9, Филология*. 2002. № 6. С. 129–140; Лица русского зарубежья. URL: <http://rusgrave.tnweb.ru/card.php?id=1572> (дата звернення: 04.12.2018).

ВІТКОВСЬКИЙ Йосип Йосипович (09(21).02.1892, Одеса – 26.05.1976, Варшава, Польща) – астроном, д-р астрономії (1928), проф. (1929), чл.-кор. (1947), акад. (1959) Польської АН. Закінчив мат. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1914). Захистив канд. дис. (1916). Професорський стипендіат (1916–1919). Усі роки навчання в ун-ті працював в Астрономічній обсерваторії до від'їзду в Польщу (1919). Працював: вчителем фізики і космографії в класичній гімназії, в астрономічній обсерваторії Ягелонського ун-ту у Кракові (1919–1929, 1940–1945). Директор Астрономічної обсерваторії (1929–

1939, 1945–1962), декан мат.-природн. ф-ту (1933–1935), проф., ординарний проф. (з 1934 р.), зав. каф. астрономії (з 1945 р.) у Познанському ун-ті. Організував і керував Астрономічною станцією в м. Боровці (1955–1965). Директор Ін-ту астрономії Польської АН у Варшаві (1957–1962). Ред. багатьох видань. Заст. (1925–1955), гол. ред. журналу «Acta Astronomica» (1956–1966). Чл. Міжнародного Астрономічного товариства, Королівської астрономічної спілки і Британської астрономічної асоціації, Французької астрономічної спілки та ін. Нагороджений 5 орденами і медалями Польщі (1928, 1938, 1954, 1957 і 1972), серед яких Командорські хрести з зіркою Ордена Відродження Польщі. Авт. 175 наук. пр.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 212; ЕСУ. Київ, 2005. Т. 4. С. 633–634; Вклад фізиків Одес. (Новорос.) ун-та в розвиток науки в Одесі. 2010. С. 49, 54, 235.

ВИТТЕ Сергій Юлійович (17(29).06.1849, Тифліс, нині Тбілісі, Грузія – 28.02(13.03).1915, Петроград, нині – Санкт-Петербург, РФ) – держ. діяч. Закінчив фіз.-мат. ф-т ІНУ (1870). Працював у залізничних установах та організаціях: начальник руху Одеської залізниці, начальник відділу експлуатації Одеської залізниці (1877), Товариства Південно-Західних залізниць (Київ, 1880), управляючий Південно-Західними залізницями (1886–1889), директор департаменту залізниць Міністерства фінансів Росії (1889). Почесний мировий суддя Одеси (1878–1881). Міністр шляхів сполучення (1892), міністр фінансів Росії (1892–1903). Очолив Комітет міністрів (1903),

голова Ради Міністрів Росії (1905–1906). Ініціював загальнодержавні реформи: винну монополію (1894), спорудження Сибірської залізної дороги та залізничне будівництво (1890-і рр.). Ініціював грошову реформу (1897). Авт. Маніфесту 17 жовтня 1905 р., який започаткував багатопартійність в Росії. Підписав Портсмутський мир з Японією (1905). Розробив основні положення столипінської аграрної реформи (1903–1904). Надав значні асигнування Новоросійському ун-ту, сприяв відкриттю в ньому мед. ф-ту (1900). Допоміг розвитку хлібної торгівлі в Одесі, для чого організував будівництво портової естакади, залізничних шляхів та товарних станцій. Почесний чл. Санкт-Петербурзької АН (1893). Почесний громадянин Одеси. Чл. Одеського слов'янського благодійного товариства, Руського Геогр. товариства. Один із засновників газети «Киевское слово». Авт. низки видань: «Принципи залізничних тарифів по перевозке грузов», «По поводу национализма» (1912). Авт. мемуа-

рів «Воспоминания» (1907–1912) – цінне джерело з історії Росії другої половини XIX – початку XX ст. На його честь була названа одна з вулиць міста (нині – вул. Дворянська) (1901).

Літ.: ЕГУ. Київ, 2003. Т. 1. С. 582–583 ; ЕСУ. Київ, 2005. Т. 4. С. 642 ; Витте С. Ю. Воспоминания. Т. 1. М., 1960. 555 с. ; С. Ю. Витте. *Наблюдатель*. 1898. № 7 (июль). С. 310–318 ; Корелин А. П. Сергей Юльевич Витте и его время. *Отечеств. история*. 2000. № 6. С. 190–194.

ВОСКРЕСЕНСЬКИЙ Василь Федорович (1853, м. Муром, нині – Володимирської обл., РФ – 08.03.1909, Харків) – лікар, д-р медицини (1893), проф. (1908). Закінчив природн. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1881). Навчався та працював у Харківському ун-ті: помічник прозектора каф. оперативної хірургії (1885), приват-доц., проф. каф. оперативної хірургії та топографічної анатомії (1908). Вивчав дитячі хвороби. Авт. багатьох публікацій у мед. журналах, зокрема «Архив русской хирургии» та «Архив русской медицины».

Літ.: ЕСУ. Київ, 2006. Т. 5. С. 192.

ГАЙСЬКИЙ Микола Якимович (18(30).11.1884, Самара, Росія – 06.11.1947, Іркутськ, РРФСР, нині – РФ) – мікробіолог, д-р мед. наук (1943). Закінчив мед. ф-т ІНУ (1912). Працював на Одеській бактеріологічній станції під час чуми в Одесі (1910). Завідував бактеріологічною лаб. Самарського земства (с. Червоний Кут) (1913–1916). Служив у діючій армії, працюючи у бактеріологічній лаб. евакопункту (1916–1918). Після закінчення військової служби повернувся до роботи в баклабораторію, яка увійшла в систему Саратовського ін-ту «Мікроб» (до 1930 р.). Був репресований і, знаходячись в ув'язненні, працював за фахом у секретному НДІ (1930–1937). Завідував Ашхабадською протичумною станцією (1937–1939). Працював в Іркутському протичумному ін-ті (1937), заст. директора ін-ту з наук. частини (1937–1947). Наук. інтереси пов'язані з епідеміологією та епізоотологією чуми. Створив живу противотуляремійну вакцину, за що отримав Сталінську премію (1946). Нагороджений орденом «Знак Пошани». Авт. більше 40 наук. пр.

Літ.: Васильєв К. К. Мед. ф-т Новорос. ун-та. Одеса, 2008. С. 297–299 ; Саяпина Л. В. Научный подвиг Н. А. Гайского. *Журн. микробиологии, эпидемиологии и иммунологии*. 2004. № 5. С. 118–119 ; 125 лет со дня рождения Николая Акимовича Гайского. *Эпидемиология и инфекц. болезни*. 2009. № 3. С. 64.

ГАМАЛІЯ Микола Федорович (05(17).02.1859, Одеса – 29.03.1949, Москва, РРСФР, нині – РФ) – онколог, мікробіолог, епідеміолог, д-р медицини (1892), проф., чл.-кор. АН СРСР (1939), почесний акад. АН СРСР (1940), акад. АМН СРСР (1945). Закінчив природн. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1880) та Військово-мед. акад. у Санкт-Петербурзі (1883). Заснував в Одесі, разом з І. І. Мечниковим, першу в Російській імперії і другу в світі (після Ін-ту Л. Пастера у Парижі) наук.-практичну бактеріологічну станцію (1886), де продовжив дослідження, розпочаті ще в ун-ті. Захистив доктор. дис. «Етіологія холери з точки зору експериментальної патології». Директор Петербурзького (Петроградського) ін-ту імені Дженнера з щеплення проти віспи (1912–1928). Директор Центр. ін-ту епідеміології та мікробіології в Москві (нині – Ін-т епідеміології та мікробіології імені М. Ф. Гамалії) (1929–1938), з 1938 р. – проф. каф. мікробіології 2-го Московського мед. ін-ту. Розробив свій власний метод щеплення. Описав розчинення в дистильованій воді паличок сибірки, назвавши це явище бактеріолізом, і дійшовши висновку, що воно відбувається внаслідок виділення бактеріями специфічної речовини – бактеріолізинів (1898). Його заслугою стало впровадження в СРСР обов’язкового щеплення населення проти віспи як засобу ліквідації цієї хвороби. Розробив швидкісний метод приготування вакцини, що давав змогу виготовляти її в необхідних кількостях. Досліджуючи збудника холери та шляхи її розповсюдження, відкрив холерний вібріон, назвавши його «мечниковським» на честь свого вчителя. Заклав основи розвитку загальної, мед. та с.-г. вірусології. Нагороджений багатьма орденами та медалями, лауреат Сталінської премії (1943). Авт. понад 300 наук. пр.

Літ: ЕСУ. Київ, 2006. Т. 5. С. 361 ; Васильєв, К. Г., Гоженко А. И., Васильєв Ю. К. Н. Ф. Гамалея. Его роль в создании Одесской бактериологической станции. Одесса, 2009. 70 с. ; Корифеї укр. на. уки. Миколаїв, 2000. С. 55–56 ; Миленушкин Ю. И. Николай Федорович Гамалея. М., 1954. 159 с.

ГАМОВ Антон Михайлович (11.11.1863 – 1938, Одеса) – філолог, педагог. Закінчив іст.-філол. ф-т ІНУ (1887). Викл. російської мови та літератури в одеських гімназіях: реальному училищі Св. Павла (з 1888 р.), реальному училищі В. А. Жуковського. Після встановлення в Одесі радянської влади викладав в проф-техшколі «Метал-IV» імені Л. Д. Троцького, організованої на базі реального училища Св. Павла (до 1928 р.). Займав посаду бібліотекаря в училищі Св. Павла. В. о. присяжного засідателя в Окружному суді (1897). Один з чл. колективу художнього читан-

ня при Будинку вчених. Відомий колекціонер. За заслуги у викладанні отримав звання статського радника і нагороджений орденами: Св. Станіслава III ст. (1895), Св. Анни II ст. (1909) та срібною медаллю в пам'ять царювання імператора Олександра III.

Літ.: Гамов Г. А. Моя мировая линия: неформальная биография. М., 1994. 302 с; Рикун И. Э. Одесские страницы биографии Г. А. Гамова. *Astronomical publications*. 2011. Вып. 24. С. 8–13.

ГАНЗЕН Олексій Васильович (справж. – Вільгельмович)

(19.01(31.01).1876, Одеса – 19.10.1937, м. Дубровник, Хорватія) – художник-мариніст, графік, проф. Закінчив юрид. ф-т ІНУ (1900). Мистецтву навчався спочатку у свого діда І. Айвазовського, згодом – в Одеській малювальній школі (нині – Одеське художнє училище імені М. Б. Грекова), пізніше закінчив Берлінську та Дрезденську акад. мистецтв (АМ) (1902). Навчався у Санкт-Петербурзькій (1903) та Мюнхенській АМ, у Парижі. Перебував на цивільній службі у Відомстві устанів імператриці Марії (1900–1917) та на службі по Морському міністерству як художник Гол. морського штабу Росії (1915).

Відкрив свою галерею в Одесі (1910–1917). Працював в Європі: у Франції, Італії, Нідерландах, Швеції. Очоловав пейзажну майстерню в АМ у Софії (1914). Брав участь у виставках Товариства південноросійських художників в Одесі, Весняних виставках у залах АМ (1898–1904), у численних художніх виставках (з 1901 р.). Емігрував до Югославії (1920). Чл. Міжнар. Асоціації акварелістів, Асоціації гравери, Російського товариства художників у Парижі, «Товариства художників». Чл. Товариства південноросійських художників (1919) та почесний чл. Одеського міського, Шліссельбурзького повітового і Петроградського міського піклування дитячих притулків. Нагороди: Св. Анни III ст., Св. Станіслава II і III ст., Світло-бронзова медаль в пам'ять 300-річчя Царювання дому Романових, французька відзнака «Offizier d'Academie», нагорода «Mention honorable» (1907). Авт. більше 3000 великих полотен: «Море» (1898), «Ранок в океані після бурі» (1903), «Нічна атака» (1905), «Схід місяця» (1915), «Околиці Одеси» (1916), «Місячна ніч» (1919). Картини зберігаються у Феодосійській картинній галереї (АР Крим), Одеському художньому музеї.

Літ.: ЕСУ. Київ, 2006. Т. 5. С. 371; Каменный А. Одесса: Кто есть кто. Одесса, 1999. С. 411; Лейкинд О. Л., Махров К. В., Северюхин Д. Я. Художники Русского Зарубежья, 1917–1939: биогр. слов. СПб., 2000. С. 215–216.

ГАНСЬКИЙ Олексій Павлович (08(20).07.1870, Одеса – 29.07(11.08).1908, м. Сімеїз, похований у м. Ялта) – астроном, фахівець у галузі фізики Сонця. Закінчив мат. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1894). Стажувався в Пулковській обсерваторії. Працював у Паризькій і Медонській (Франція), Потсдамській (Німеччина) обсерваторіях. Брав участь в експедиціях на Нову Землю, в Іспанію та Середню Азію для спостереження повних сонячних затемнень, на острів Шпіцберген для градусних вимірювань і визначення сили тяжіння (1899–1901). Зробив 9 сходжень на гору Монблан з метою незатьмарених спостережень сонячної кори (1897–1901). Співроб. Пулковської обсерваторії (1905), директор Сімеїзького відділу Пулковської обсерваторії (Крим) (1908). Вперше встановив періодичність змін форми сонячної корони і зв'язок цих змін з іншими процесами на Сонці. Секретар Російського відділу Міжнародної сонячної комісії, віце-президент Російського астрономічного товариства. Нагороджений медаллю імені П. Ж. С. Жансена Паризької АН (1904). Кавалер Ордена Почесного легіону. Ім'ям «Gansky» названий кратер на Місяці і мала планета № 1118.

Літ.: ЕСУ. Київ, 2006. Т. 5. С. 377; Биограф. слов. деятелей естествознания и техники. М., 1958. Т. 1. С. 210; Колчинский И. Г., Корсунь А. А., Родригес М. Г. Астрономы: биограф. справ. Киев, 1977. С. 77–78.

ГАПОНОВ Юхим (Євфимій) Антонович (12(24).10.1886, м. Оріхів Таврійської губ., нині – Запорізька обл. – 29.06.1976, Одеса) – геолог, палеонтолог, проф. (1946). Закінчив природн. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1912). Працював на посаді старш. асист. Варшавського ун-ту (з 1916 р.), який під час Першої світової війни був евакуйований до Ростова-на-Дону. Переведений до ІНУ: асист. (1918), доц., проф. (1919). Проф. фіз.-мат. ф-ту Одеського ІНО. Одночасно працював на посадах проф. в Індустріальному, Інженерно-меліоративному ін-тах, Ін-ті комунального будівництва та у Гідротехнічному училищі (до 1933 р.). Перебував на службі у Морському відомстві, в Управлінні із забезпечення кораблеводіння на Чорному та Азовському морях. Зав. відділу Південної обл. меліоративної організації (1922–1930), яка була перетворена в Ін-т гідротехніки і меліорації, де працював зав. відділу (1930–1940). Проф. (1933), зав. каф. геології (1944), перший декан геол.-грунтознавчого ф-ту ОДУ (1945–1952).

Після виходу на пенсію залишився в ун-ті на посаді проф.-консультанта. Розробив гідрогеол. розріз через Тирасполь, Миколаїв і Качкарівку та каталог бурових свердловин. Склав першу гідрогеол. карту Півдня УРСР (1928). Вивчав континентальні неогенові фації південного заходу України та Молдови, приймав участь у палеонтологічних експедиціях.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 259; ЕСУ. Київ, 2006. Т. 5. С. 384; Очерки развития науки в Одессе. Одесса, 1995. С. 236.

ГЕН Ервін Юлійович (30.12.1883(11.01.1884), Тифліс, нині – Тбілісі, Грузія – 01.12.1937, Одеса) – мікробіолог, д-р медицини (1929), проф. (1932). Закінчив мед. ф-т ІНУ (1910). Працював помічником зав. бактеріологічної станції (1911), лаборант каф. фармакології ІНУ (1911), в. о. прозектора каф. фармакології ІНУ (1914), перейшов на каф. загальної патології (1918). Зав. сироватков. відділ. Санітарно-бактеріологічного ін-ту (1920), приват-доц. каф. бактеріології ОМІ (1923). Одночасно з роботою в Одеському бактеріологічному ін-ті працював в Одеському НДІ судових експертиз на посаді зав. секцією біол. досліджень (1925–1937). Захистив доктор. дис. «Новий метод біол. дослідження води, обґрунтований на відношенні бактеріальної флори води до сольових концентрацій» (1929). У 1931 р. заарештований органами НКВС, згодом звільнений; 1937 р. заарештували вдруге за звинувачення у контрреволюційній діяльності, засуджений до розстрілу. Реабілітований у 1990 р. Займався проблемою впливу характеру харчування на імунобіол. властивості організму. Довів, що в умовах калорійно-недостатнього харчування інфекційні захворювання (дифтерія, висипний тиф) приймають атипове протікання у зв'язку зі зміною реактивності організму. Авт. методу біол. дослідження води, що базується на відношенні бактеріальної флори води до сольової концентрації. Авт. біля 50 друк. наук. пр.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 261; ЕСУ. Київ, 2006. Т. 5. С. 449; Васильев К. К. Мед. ф-т Новорос. ун-та. Одесса, 2008. С. 173–179; Комаха В. О. Становлення і розвиток судової експертизи та судово-експертних установ на Півдні України. Одеса, 2002. С. 305–308.

ГЕРМОГЕН єпископ (Долганов (Долганьов) Георгій Єфремович) (25.04(07.05).1858, Херсонська губ. – 29.06.1918, р. Тура, поблизу м. Тобольська Росія) – церковний та громадський діяч, єпископ, священномученик. Закінчив Одеську духовну семінарію; юрид. та мат. ф-ти ІНУ, слухав лекції на іст.-філол.

ф-ті (1889), Санкт-Петербурзьку духовну акад. зі ст. канд. богослов'я (1893). Прийняв чернецький постриг та отримав сан ієродиякона (1890), ієромонаха (1892). Призначений спочатку інспектором (1893), потім ректором Тифліської духовної семінарії зі зведенням в сан архімандрита (1898), тоді ж – головою єпархіальної училищної ради. Єпископ Вольський, вікарій Самарської єпархії (1901). Єпископ Саратовський і Царицинський (1903), в цьому ж році призначений присутнім на засіданнях Св. Синоду. За його благословенням в Саратові була заснована Монархічна партія (1906), що була перетворена на місцеве відділення «Союзу Російського Народу». Наказом царя звільнений від управління єпархією і відправлений до Жировицького монастиря (1912). Згодом переведений до Микола-Угреського монастиря Московської єпархії (1915). Призначений на Тобольську каф., єпископ Тобольський і Сибірський (1917). Брав участь в діяльності Помісного Собору Православної Російської Церкви в Москві (1917–1918). Заарештований (1918). Ред. «Духовного вісника Грузинського екзархату». Чл. Грузино-Імеретинської Синодської контори (1898); почесний чл. «Союзу Російського Народу»; чл. Св. Синоду (1911–1912). Прославлений у лику святих (2000).

Літ.: Черная сотня : ист. энцикл. М., 2008. С. 139–142 ; Полит. деятели России 1917. М., 1993. С. 78–79 ; Мраморнов А. И. Саратовский епископ Гермоген и кризис среднего духовного образования (1903–1912). *Вестн. Моск. ун-та. Сер. 8, История.* 2007. № 3. С. 32–52.

ГЕРНЕТ Володимир Олександрович (20.05(01.06).1870, Одеса – 07.02.1929, Одеса) – енохімік. Вступив на природн. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1890), виключений з ун-ту через політичні обвинувачення та арешт (1892). Склав держ. іспити екстерном та отримав диплом I ст. (1898). Працював в Одеській муніципальній лаб. старш. лаборантом (з 1898 р.); зав. лаб. (1908), але через політ. переконання був усунений (1910). Викладав хімію і товарознавство у Торгівельній школі та в Одеському комерційному училищі (1900–1915). Працював на Виноробній станції російських виноградарів та виноробів (нині – Нац. наук. центр «Ін-т виноградарства і виноробства» Української акад. аграрних наук): зав. (1910); заст. з наук. роботи (з 1917 р.). Читав лекції з енохімії на Вищих курсах виноградарства та виноробства при Виноробній станції (1915–1917).

Вів боротьбу із фальсифікацією харчових продуктів та напоїв. Наук. дослідження стосуються аналізу вина, підвищення якості та концентрування суслу і вина, їх спиртування, виморожування вина, утилізації виноградних вищавок, польового досвіду у виноградарстві. Знав та пропагував мову есперанто. Один із видавців журналу «Вестник опытной физики и элементарной математики» (з 1897 р.), а також авт. і ред. збірника «За 20 лет работы Винодельческой станции». Співроб. журналу «Вестник виноделия» (1899), увійшов до складу редколегії (1926), де відзначився як авт. та ред. багатьох статей. В пам'ять заслуг встановлена меморіальна дошка на будівлі Ін-ту виноградарства і виноробства імені В. Є. Таїрова (2011).

Літ.: В. О. Гернет. *Ювіл. зб., присвяч. 30-річчю роботи Ін-ту та 50-річчю наук.-літ. і громад. діяльності В. Є. Таїрова*. Київ ; Харків, 1936. С. 35–38 ; К 25-літтю «Вестника Опытной Физики и Элементарной Математики». *Вестн. опыт. физики и элементар. математики*. 1913. № 598–600. С. 257–283 ; Таиров В. Е. Памяти В. А. Гернета. *Вестн. виноделия Украины*. 1929. № 2.

ГЕРЦЕНШТЕЙН Михайло Якович (10(22).04.1859, Одеса – 18(31).07.1906, Теріокі, нині – м. Зеленогірськ Ленінградської обл., РФ) – економіст, політ. діяч. Закінчив юрид. ф-т ІНУ (1881). Стажувався у Берліні та Гейдельберзі (Німеччина). Співробітничав з «Российскими ведомостями» (1884). За рекомендацією проф. А. І. Чупрова працював у Московському земельному банку як фахівець із земельного кредиту. Приват-доц. Московського ун-ту (1903), ад'юнкт-проф. Московського с.-г. ін-ту (1904). Був обраний гласним Московської міської думи і гласним Московських губернських земських зборів (1905). Виступав на з'їздах міських і земських діячів із доповідями з аграрних питань. Обирався до Першої Держ. Думи. У Думі був головою першої підкомісії аграрної комісії і входив до складу трьох інших комісій: фінансової, бюджетної та про асигнування коштів на продовольчу допомогу населенню. За короткий термін існування першого парламенту Російської імперії він встиг тричі виступити в загальних зборах з аграрного питання. Чл. конституційно-демократичної партії, голова партійної аграрної комісії. Авт. багатьох пр. з фінансів та аграрних питань.

Літ.: Большая энцикл. М., 2006. Т. 12. С. 109 ; Члены Государственной Думы (портреты и биографии). Первый созыв, 1906–1911 г. М., 1906. С. 385.

ГЕРЦО-ВИНОГРАДСЬКИЙ Семен Титович (псевд. – *Барон Ікс*) (01(13).09.1844, Бендери, нині – Придністров'я/Республіка Молдова – 30.06(13.07).1903, Одеса) – журналіст, літературний та театральний критик. Закінчив юрид. ф-т ІНУ (1869). Працював на селі народним вчителем. Був звинувачений у тому, що на його квартирі збирались учасники революційних гуртків, заарештований і висланий до Красноярська (1879–1880). Після сибірського заслання жив в Одесі (1881). Був судовим виконавцем і народним вчителем. Друкувався в одеських газетах під псевдонімом «Барон Ікс» (1970). Співроб. газет «Одесский вестник» (1872–1875), «Новороссийский телеграф» (1876–1878). Працював в «Новороссийском телеграфі» (1881), а також в «Одесском альманахе» (1883), «Одесском листке» (1881–1888, 1894–1903), «Одесских новостях» (1889–1893), сатиричному журналі «Пчелка» (1881–1882, 1884–1889). В Одесі вийшли окремою книгою його белетристичні нариси (1882). У зв'язку з хворобою залишив роботу (1897). Публіцистичні статті присвячені проблемам мистецтва, театрознавства та літературознавства.

Літ.: ЕСУ. Київ, 2006. Т. 5. С. 571; Русские писатели. М., 1989. Т. 1. С. 554; Божко А. И. Четыре портрета Барона Икс. *Дом князя Гагарина*: сб. ст. и публ. Одесса, 2001. Вып. 2. С. 85–95.

ГЕССЕН Володимир Матвійович (*Вольф Мунішевич*) (11(23).04.1868, Одеса – 01.01.1920, м. Іваново-Вознесенськ, нині – м. Іваново, РФ) – правознавець, політ. діяч, д-р права (1916), проф. Закінчив юрид. ф-т ІНУ (1891). Проживав у Німеччині (1891–1895), де працював позаштатним секретарем російського генерального консульства. Захистив канд. дис. «Громадянство, його встановлення і припинення» (1909). Працював у Петербурзьких вищих навчальних закладах (до 1919 р.): приват-доц. каф. поліцейського права (1896); доц. держ. права, проф. в політехн. ін-ті в ун-ті (1902); у Олександрійському ліцеї; на Вищих жіночих курсах та у Олександрійській Військово-юридич. акад. Один із засновників і ред. щотижневика «Право» у Санкт-Петербурзі (1898–1917). Захистив доктор. дис. «Основи конституційного права» (1916). В Іваново-Вознесенському ун-ті: викл. на каф. державного права (1919); в. о. заст. декана соц.-екон. ф-ту (1919–1920). Брав участь у роботі Гаазької мирної конференції (1899). Досліджував проблеми філософії права, прав. держави, міжнар.,

держ. і поліцейського (адміністративного) права. Чл. конституційно-демократичної фракції та входив до Центрального комітету (з 1905 р.); чл. Держ. Думи II скликання від Петербурзької губ. (з 1907 р); брав активну участь у розробці ряду законопроектів, спрямованих на забезпечення основних громадянських свобод, очолював комітети з реформування місцевих судів.

Літ.: ЕСУ. Київ, 2006. Т. 5. С. 574–575; Полит. партии России: энциклопедия. М., 1996. С. 152; Макаров А. В. М. Гессен. *Дела и дни: ист. журн.* 1920. Кн. 1. С. 600–601; Савенко Г. В., Семененко А. М. В. М. Гессен в Ивано-Вознесенске. *Изв. ВУЗов. Сер.: Правоведение.* 2003. № 1. С. 249–251.

ГЕШЕЛІН Олександр Ісакович (25.08(06.09).1882, Одеса – 06.09.1962, Одеса) – лікар-отоларинголог, д-р медицини (1911), проф. (1922). Закінчив мед. ф-т ІНУ (1906). Працював у хірургічних, отоларингологічних відділеннях Одеської єврейської лікарні (1906–1909) та у Москві (1909–1910), потім у Петербурзі – старш. асист. клініки хвороб вуха, горла і носа Психоневрологічного ін-ту (1910–1918). Приват-доц. (1918). Зав. каф. оториноларингології в ОМІ (1922–1941 і 1944–1952). У період Другої світової війни – заст. начальника евакогоспітала в Кисловодську, зав. каф. хвороб вуха, горла, носа у Ставропольському мед. ін-ті, консультант лікарні у м. Сталінабад (Душанбе). Першим у вітчизняній літературі описав клініку раку середнього вуха і агранулоцитарну ангіну. Одним з перших у країні почав застосовувати абсцестонзилектомію в гострій стадії паратонзиліту. Голова Одеського обл. товариства отоларингологів. Авт. понад 75 наук. пр.

Літ.: ЕСУ. Київ, 2006. Т. 5. С. 583; Золотарев А. Е., Ильин И. И., Луки Л. Г. Биогр. слов. проф. ОМІ ім. Н. И. Пирогова. Одесса, 1992. С. 85; Васильев К. К. Мед. ф-т Новорос. ун-та. Одесса, 2008. С. 299–300.

ГІБШ Ісидор Аронович (09(21).09.1883, Вінниця – 29.01.1963, Москва, РРФСР, нині – РФ) – математик. Закінчив мат. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1909). Працював: викл. математики комерційного училища Одеси (1904–1920); секретарем ред. журналу «Вестник опытной физики и элементарной математики» (1907) та ред. видавництва «Матезис» («Mathesis»). Перебував на фронті (1914–1917). Очолював видавничу секцію відділу народної освіти губвиконкому (з 1920 р.). Працював викл. алгебри у Фіз.-мат. ін-ті (1920–1921) та елементарної математики, спецкурсу з теорії визначників, загального курсу вищої математики для природознавців у Одеському

ІНО (1921–1928); наук. співроб. наук.-дослідної каф. математики. В ОПІ викладав вищу математику; очолював робітфак, де був головою фіз.-мат. предметної комісії (1922–1925). Декан російського сектора Вечірнього робітничого ун-ту (1925–1928). Голова одеського Будинку вчених. Переведений до Москви (1928), де читав мат. курси спочатку в Індустріально-пед. ін-ті імені К. Лібкнехта, потім в Пед. ін-ті імені В. І. Леніна, працював вченим-спеціалістом Наркомосвіти РРФСР. Канд. пед. наук (без захисту дис., 1938). Старш. наук. співроб. сектора навчання математики в Ін-ті методів навчання Акад. пед. наук РРФСР (1947–1963). Розробляв питання методики викладання математики, пов'язані з розвитком логічного мислення учнів у процесі вивчення математики та загальним принципом, формам і методам навчання математиці. Нагороджений орденом Леніна та знаком «Відмінник народної освіти». Фундаментальний посібник «Алгебра» (1960) був удостоєний першої премії Акад. пед. наук РРФСР. Авт. понад 50 наук. пр.

Літ.: Вчені вузів Одеси. Одеса, 1995. Вип. 1, ч. 2. С. 36–38; Маргулис А. Я. Исадор Аронович Гибш. *Математика в шк.* 1963. № 2. С. 86.

ГІММЕЛЬФАРБ Яків Климентійович (01.07.1896, Одеса – 19.05.1971, Одеса) – епідеміолог, мікробіолог, д-р мед. наук (1939), проф. (1940). Закінчив мед. ф-т НУ (1920). Працював лікарем-лаборантом Одеського військового шпиталю, зав. лаб. головного евакопункту армії (1920–1923). Зав. холерним відділенням шпиталю (1921–1922). Зав. санітарно-бактеріологічної лаб. в Херсоні (1923–1924). З 1924 р. працював в Одеському санітарно-бактеріологічному ін-ті імені І. І. Мечникова, де створив протичумне відділення. Водночас співроб. Одеського ін-та удосконалення лікарів (з 1927 р.), де завідував каф. мікробіології (1935–1941). Захистив доктор. дис. «О дифференциации возбудителя чумы и возбудителя псевдотуберкулеза грызунов» (1939).

В роки Другої світової війни – консультант мед.-санітарної служби Чорноморського флоту, флагманський епідеміолог, полковник мед. служби (1942–1945). Організовував протиепідемічне забезпечення флоту під час оборони Севастополя, у битвах за Кавказ та Крим. Зав. каф. епідеміології ОМІ (1946–1959). Консультант НДІ вірусології й епідеміології (1958–1971). Основні наук. роботи присвячені епідеміології

чуми, вірусному гепатиту, питанням стовбняка, дифтерії, малярії, мікробіології консервної промисловості та кишкових інфекції. У співавт. написав монографію про Д. К. Заболотного (1958). Нагороджений орденами: Вітчизняної війни II ст., Червоної Зірки; медалями: «За оборону Кавказу», «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.». Авт. понад 90 наук. пр.

Літ.: ЕСУ. Київ, 2006. Т. 5. С. 619; Золотарев А. Е., Ильин И. И., Луки Л. Г. Биограф. слов. проф. ОМИ им. Н. И. Пирогова. Одесса, 1992. С. 87; Васильев К. К. Мед. ф-т Новорос. ун-та. Одесса, 2008. С. 300–301.

ГІНЗБУРГ Віктор Якович (псевд. – Тіпот Віктор)

(01(13).05.1893, Одеса – 20.10.1960, Москва, РРФСР, нині – РФ) – театральний діяч, драматург, режисер, публіцист. Навчався у Вищій техн. школі у Дармштадті (Німеччина), закінчив фіз.-мат. ф-т ІНУ (1918). Керівник, актор, режисер, конферансьє Одеського театру мініатюр «Крот» («Конгрегация Рыцарей Острого Театра») (1918–1922). Режисер, актор в одеському театральному колективі «Синяя блуза». Авт. та режисер кабаре «Не рыдай» (з 1922 р.). Один з організаторів (1924) та художній керівник (з 1927 р.) Московського театру сатири. Створив та очолив московський Театр огляду Дому друку (1928–1930). Один із засновників московського Театру мініатюр (1938). Під час Другої світової війни перебував на Уралі, писав «виробничі огляди», естрадні номери для фронтових бригад. Режисер Центрального театру Радянської Армії. Співавт. лібретто муз. комедій і оперет «Свадьба в Малиновке» (1936), «Девичий переполох» (1945), «Вольный ветер» (1947), «Сын клоуна» (1950) та ін.

Літ.: Каменный А. Э. Одесса: Кто есть кто. Одесса, 1999. С. 159; Рос. евр. энцикл. URL: <https://bit.ly/2MusHCp> (дата звернення: 08.08.2018).

ГОГОБЕРІДЗЕ Борис Костянтинович (26.01(07.02).1884,

Кутаїсі – 21.04.1954, Тбілісі, Грузія) – акушер-гінеколог, д-р медицини (1919), проф. (1930). Закінчив мед. ф-т ІНУ (1908). Штатний ординатор (1909–1912), в. о. асист. (1913–1914) каф. акушерства та гінекології ІНУ. Служив у армії, брав участь у військових діях проти Австро-Угорщини (1914–1917). Захистив доктор. дис. «К вопросу об углеводном питании эмбриона» (1919). Працював у Тифліському (Тбіліському) ун-ті: приват-

доц. (1919), доц. (1921) каф. акушерства та гінекології (1921); зав. каф. біології і патології жінок стоматологічного ф-ту (1931–1932); завідував каф. акушерства і гінекології педіатричного ф-ту (1932–1940). Зав. каф. акушерства та гінекології ОМІ (1940–1941). У 1942 р. повернувся до Грузії, де працював зав. каф. акушерства та гінекології Тбіліського мед. ін-ту (1942–1954). Основоположник теоретичної і практичної гінекології в Грузії. Основні наук. інтереси зосереджені в галузі проблем знеболення пологів, токсикозу вагітних, переливання крові та ін. Голова Наук. товариства акушерів-гінекологів Грузії. Заслужений діяч науки Грузинської РСР (1944). Авт. понад 60 наук. пр.

Літ.: ЕСУ. Київ, 2006. Т. 6. С. 12; Золотарев А. Е., Ильин И. И., Луки Л. Г. Биограф. слов. проф. ОМІ ім. Н. И. Пирогова. Одесса, 1992. С. 89; Васильев К. К. Мед. ф-т Новорос. ун-та. Одесса, 2008. С. 281, 301–302.

ГОЛЬДШТЕЙН Леонід Петрович (06(18).06.1862, м. Ананьїв Херсонської губ. – після 1924) – живописець. Закінчив юрид. ф-т ІНУ (1888), Одеську малювальну школу. У 1890-х рр. вивчав живопис у Р. Жульєна в Парижі та у Ш. Голлоші в Мюнхені. Член консультативного бюро при Одеському міському з'їзді мирових суддів (1893), помічник присяжного повіреного (з 1904 р.), присяжний повірений (з 1908 р.). Учасник мистецьких виставок (з 1895 р.). Брав участь у виставці Товариства південноросійських художників в Одесі (1901). Співпрацював з одеськими видавництвами, співавроб. газет «Известия», «Одесские новости» та ін. видань.

Літ.: Товарищество южнорусских художников : биобиблиогр. справ. Одесса, 2000. С. 221; Об Одессе с любовью : проект Ю. Парамонова. URL: <https://bit.ly/2G273Wx> (дата звернення: 05.01.2019).

ГОНЧАРОВ Петро Іванович (14(26).09.1886, Москва, Росія – ?) – хімік, проф. Навчався у Московському ун-ті (1904–1905), закінчив фіз.-мат. ф-т ІНУ (1910). Працював хіміком на Одеській виноробній станції (1910–1912). Працював в ІНУ: позаштатний лаборант техн. лаб. (1912–1913), асист. каф. мед. хімії (1914–1916), неорганічної хімії (1916–1919), фіз. хімії (1919–1925), викладав фізику, хімію та теорію розчинів (1934–1938). Асист. каф. аналітичної хімії (1918–1921), викл. загальної хімії (1921–1928); в. о. проф. каф. загальної органічної та аналітичної хімії (1927–1930); зав. каф. хімії (1930–1931), проф. органічної та загальної хімії (1931–1932), штатний проф. каф. хімії (1932–1934) в ОСГІ. Асист. хім. ф-ту ОПІ (1920–1922); викладав спецкурси у Вищому хім. технікумі (1925–1928). Хім. експерт Ін-ту судової медицини (1925–1926). Зав. каф. у Хім.-фармацевтичному ін-ті (1930–1933). Проф., зав. каф. хімії Тираспольського с.-г. ін-ту (1933–1935). В. о. проф. каф. колоїдної хімії Одеського технологічного ін-ту консервної промисловості та зав. каф. колоїдної хі-

мії Одеського фармацевтичного ін-ту (1936–1938). Зав. каф. неорганічної і фіз. хімії Одеського ін-ту технології зерна й муки (з 1939 р. – Ін-т мукомельної промисловості та елеваторного господарства) (1936–1941). Захистив канд. дис. «Криоскопическое исследование водных растворов смесей электролитов» (1939). Зав. ряду хім. лаб. (з 1945 р.). Наук. інтереси пов'язані з харчовою промисловістю, зокрема хімії вина, консервування. Чл. Фіз.-хім. товариства та гідрогеол. секції Будинку вчених. Брав участь у Менделєєвських з'їздах (1925, 1928, 1932).

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 283 ; ЕСУ. Київ, 2006. Т. 6. С. 164 ; Вчені вузів Одеси. Одеса, 1994. Вип. 1, ч. 3. 1995. С. 29–30.

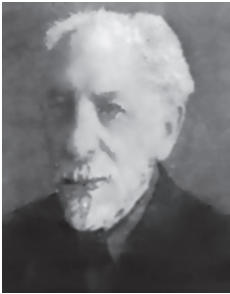
ГОРДІЄВСЬКИЙ Михайло Іванович (23.05(06.06).1885, с. Зеленьки, нині – Миронівський р-н Київської обл. – 11.10.1938, Одеса) – філософ, історик, проф. (1918). Закінчив іст.-філол. ф-т ІНУ (1910), аспірантуру (1915). Під керівництвом М. М. Ланге почав проводити наук. дослідження. Вчитель історії в реальній школі та жіночій гімназії. Приват-доц. та магістрант каф. філософії (1915–1917), доц. (1918–1920) іст.-філол. ф-ту ІНУ та Одеських вищих жіночих курсів. Доц. Одеського ІНО та ОСГІ (з 1920 р.), проф. Одеського ІНО та ОІНГ (1921–1930). Декан ф-ту соц. виховання (1926), керував каф. педагогіки і педології Одеського ІНО (1927–1930). Працював в Одеському гуманітарно-суспільному ін-ті (1921–1930); проф. Одеського ін-ту соц. виховання та Одеського Фіз.-хім.-мат. ін-ту (1930–1933). Проф. каф. історії стародавнього світу ОДУ (1934–1938). Заарештований (1938) та засуджений до розстрілу. Реабілітований (1992). Наук. дослідження почав з вивчення філософії, педагогіки, а згодом зосередився на вивченні проблеми рабства в стародавньому Римі. Брав участь у діяльності одеського товариства «Просвіта» (1905–1909). Канд. у депутати Установчих зборів по Херсонському округу від губернських комітетів селянських депутатів (1917), делегат Трудового конгресу (1919). Очолював Одеську українську вчительську спілку (1919–1920), українську наук.-метод. комісію при Губнаросвіті, чл. Товариства українських поступовців (ТУП), Українського бібліографічного товариства в Одесі (1926–1930), голова Одеського наук. товариства при ВУАН (1926–1930). Авт. ряду наук. пр.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 287 ; ЕСУ. Київ, 2006. Т. 6. С. 242 ; Одеські історики. Т. 1. Одеса, 2009. С. 102–104 ; *Чорноморська хвиля української революції. Провідники національного руху в Одесі у 1917–1920 рр.* Одеса, 2011. С. 314–322 ; Левченко В. В., Петровський Е. П. «Арештувати як українського есера». *З архівів ВУЧК ГПУ НКВД КГБ.* 2008. № 1/2. С. 415–432.

ГОРОДЕЦЬКИЙ Володимир Дмитрович (14(26).10.1878, м. Верний, нині – м. Алмати, Казахстан – 1943, Узбекистан) – дендролог, краєзнавець, археолог. Закінчив фіз.-мат. ф-т ІНУ (1904). Працював секретарем Туркестанського відділу Російського геогр. товариства в Ташкенті, де займався бібліографією Середньої Азії (1908–1912). Голова Алматинського краєзнавчого товариства (1922–1925); співроб. Туркменського музею та Туркменського НДІ з вивчення продуктивних сил (1925–1927). Директор Тульського музею (1927–1928); наук. співроб. Середньоазіатського музею (1929–1931) та зав. каф. ботаніки Середньоазіатського плодовоовочевого ін-ту в Ташкенті; співроб. Узбецького НДІ агролісомеліорації та лісового господарства (з 1943 р.). Склав фенологічний календар краю, гербарій високогірної рослинності Північного Тянь-Шаню. Вивчав рослинність та льодовики в р-ні Алмати, зокрема відкрив у витоках р. Велика Алматинка нову групу льодовиків (1915–1925), через 20 років льодовик названий його ім'ям. Визначив основні види дерев та кущів Середньої Азії.

Літ.: ЕСУ. Київ, 2006. Т. 6. С. 287; Русские ботаники. М., 1950. Т. 3. С. 3; База даних фамилии Городецкие. URL: <https://gorodetskiy.info/6242> (дата звернення: 07.12.2018).

ГОТАЛОВ-ГОТЛІБ Артемій Григорович (справж. ім'я – **Артур Генріхович**) (03(15).01.1866, Псков, Росія – 28.07.1960, Одеса) – педагог, історик, д-р пед. наук (1940), проф. (1925). Закінчив іст.-філол. ф-т ІНУ (1892). Захистив магістер. дис. «Римская община до 493 г.». Працював в Одесі вчителем школи 3-го розряду, переїхав до Пскова, потім до Петербурга (1896–1903), де викладав у гімназії та кадетському корпусі. Співроб. «Энциклопедического словаря» Брокгауза та Ефрона, в якому ним було опубліковано понад 100 статей із всесвітньої історії та з історії просвітництва (1896). Працював директором гімназії у Ялті, потім у Кишиневі та в Пскові (1903–1918).

Викладав у жіночій гімназії у Черкасах, реальному училищі, школах Одеси (1918–1920). У 1919 р. організував найбільше у країні «Дитяче містечко імені Комінтерна» (Одеса) для безпритульних дітей, деякий час ним завідував. Інспектор губернського відділу народної освіти. Брав участь в організації Одеського ІНО, де викладав історію педагогіки (1920), очолював секцію системи народної освіти та загальної дидактики. Викл. (1921–1925), штатний проф. (1925–1927, 1929–1930) ІНО. Викладав в ін-тах педагогіки в Москві, Харкові, Києві (1927–1940), в. о. декана іст. ф-ту ОДУ та зав. двох каф. – історії середніх віків та педагогіки (1944) та історії стародавнього світу та археології (1946). Наук. інтереси пов'язані з історією і теорією педагогіки,

експериментальною психологією, дидактикою та методикою викладання, зокрема вивчав систему народної освіти й розвитку пед. ідей в Одесі. Постійний чл. урядової комісії з реформи середньої школи (1899–1915). Нагороджений медаллю «За доблесну працю у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.» та орденом Знак Пошани.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 294; ЕСУ. Київ, 2006. Т. 6. С. 332; Одеські історики. Т. 1. Одеса, 2009. С. 104–107; Проф. Одес. (Новорос.) ун-ту. Одеса, 2005. Т. 2. С. 333–335; Готалов-Готлиб Артемій Григорьевич: некролог. *Зап. Одес. археол. о-ва*. 1960. Т. 1 (34). С. 375–367.

ГОХМАН Хайм Ієгудович (21.01(02.02).1851, м. Дрогичин Гродненської губ., нині Берестейська обл., Білорусь – 17(30).01.1916, Одеса) – математик, механік, д-р прикладної математики (1890). Закінчив природн. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1876). Залишений в ІНУ для підготовки до професорського звання при каф. прикладної математики. Перебував у наук. відрядженні за кордоном (1881–1883). Працював інспектором в Житомирському єврейському учительському ін-ті (1883–1886). Захистив магістер. дис. «Теория зацеплений, обобщенная и развитая путем анализа» (1886). Приват-доц. каф. механіки та каф. теоретичної та практичної механіки ІНУ (з 1887 р.). Відкрив в Одесі приватне єврейське училище (1883), що згодом перетворено у комерційне (1898), директором якого Х. Гофман став з 1905 р. Захистив доктор. дис. «Основы познания и созидания пар и механизмов» (1890). Після закриття училища захворів важким розумовим розладом, потім повернувся до викладання в ІНУ на посаду д-ра, потім приват-доц. прикладної математики (1915). Наук. інтереси стосуються механіки машин (прикладна кінематика), для якої він розробив аналітичну теорію зачеплень, створив інженерні методи розрахунку та проектування зубчастих зачеплень, був засновником загальної мат. теорії пар і ланцюгів. Один із засновників теорії структури механізмів. Розвинув мат. теорію кінематичних пар і кінематичних ланцюгів. Вперше дав сучасне визначення механізму, дослідив структуру та вивів загальні рівняння механізмів. Розробив аналітичну форму довільних зубчастих коліс. Першим класифікував механізми на основі об'єктивних ознак, які визначаються рівнями структури та рухом механізмів. винайшов прилад для вимірювання глибини моря без допомоги мотузки (1873). Чл. Одеського відділу Російського техн. товариства, один із засновників мат. відділу Новоросійського товариства природознавців. Брав участь у роботі з'їзду російських природознавців і лікарів (1890, 1894, 1902). Авт. ряду наук. пр.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 295; ЕСУ. Київ, 2006. Т. 6. С. 339; Проф. Одес. (Новорос.) ун-ту. Одеса, 2005. Т. 2. С. 336–338; Гроссман Л. 3. Математическая Одесса. 2011. С. 15–18.

ГРАФТИО Генріх Осипович (14(26).12.1869, м. Дінабург, нині – м. Даугавпілс, Латвія – 30.04.1949, Ленінград, нині – Санкт-Петербург, РФ) – інженер, гідроенергетик, проф. (1921), акад. АН СРСР (1932). Закінчив фіз.-мат. ф-т ІНУ (1892), Санкт-Петербурзький ін-т інженерних шляхів сполучення (1896). Проектував та будував залізниці в Криму і на Закавказзі, а також Гідроелектростанції (ГЕС) у Росії (1900–1917). Авт. першого у Росії проекту залізничної дороги з електричною тягою (1900–1904). Водночас з 1907 р. працював у Петроградському електротехнічному ін-ті (нині Санкт-Петербург): зав. каф. «Електрифікація залізничних доріг» (1919–1930), ректор (1924–1925). Учасник створення плану Державної комісії з електрифікації Росії (ГОЭЛРО). Помічник головного інженера (1918–1920), головний інженер будівництва Волховської (1921–1927), згодом – керівник будівництва Нижньосвірської ГЕС. У 1921 р. заарештований у справі Свирбуду, згодом звільнений. Будівництво ГЕС відновив у 1928 р., завершив – у 1933 р. Брав участь у проектуванні майже всіх ГЕС в СРСР, зокрема Дніпрогесу. Головний інспектор з будівництва ГЕС Міністерства електростанцій СРСР (1938–1945). Під час Другої світової війни працював над розвитком гідроенергетики у східній частині СРСР, після її закінчення – над відбудовою та реконструкцією Дніпровської і Нижньосвірської ГЕС. Зав. каф. «Центральні електростанції» Ленінградського електротехнічного ін-ту (1945–1949). Нагороджений орденом Леніна і орденом Трудового Червоного Прапора.

Літ.: ЕСУ. Київ, 2006. Т. 6. С. 379–380 ; Биогр. слов. деятелей естествознания и техники. М., 1958. Т. 1. С. 260.

ГРЕБНИЦЬКИЙ Микола Олександрович (26.11(08.12). 1848, Новгородська губ., Росія – 08(21).03.1908, Новгородська губ., Росія) – зоолог, проф. Вчився в Імператорському Санкт-Петербурзькому ун-ті, закінчив фіз.-мат. ф-т ІНУ (1872). Заарештований як учасник студентських заворушень (1869), ув'язнений у Петропавлівську фортецю, висланий до Новгороду, де служив в губернській земській управі. Вчитель математики у чоловічій гімназії м. Іркутськ (1875). Працював в основному штаті Гол. Управління Східного Сибіру, керівником округу, зав. звіриним промислом на Командорських островах (1877–1907). Кореспондент Миколаївської головної фіз. обсер-

ваторії (1901). В період російсько-японської війни уповноважений міністра внутрішніх справ та намісник Миколи П на Дальньому Сході (1904–1905). Канд. природн. наук. Вивчав малоцетинкових черв'яків та п'явок Сухого та Березанського лиманів, околиць Одеси, фауну ракоподібних Чорного моря. Першим висловив думку про давній зв'язок Чорного моря з Північним морем та Льодовитим океаном. Навів перші відомості про бентос Одеської затоки, опублікував список з 13 видів багатощетинкових черв'яків. Чл. Новоросійського товариства дослідників природи (з 1871 р.), дійсний чл. Сибірського відділу Імператорського Російського Геогр. товариства, чл.-кор. Зоологічного музею АН (1896). Найважливіші пр. «Карцинологические заметки о фауне Черного моря и его бассейна» (1873), «Предварительные сообщения о сродстве фауны Черного моря с другими морями» (1873). Нагороджений орденами: Св. Володимира IV ст. (1883), Св. Станіслава II ст. (1891), медаллю Бера (1893), медаллю у пам'ять царювання імператора Олександра III (1896), орденом Св. Анни II ст. (1898).

Літ.: Морская энцикл. Одессы. Одесса, 2012. С. 139–140; Татаренкова Н. А. Место захоронения бывшего управляющего Командорскими островами Николая Александровича Гребницкого. *На перекрестке континентов*: материалы XXXI Крашенинник. чтений. 2014. С. 328–339.

ГРИГОРОВИЧ-БЕРЕЗОВСЬКИЙ Микола Олександрович

(27.11(09.12).1876, Чернігів – 01.04.1940, Ростов-на-Дону, РРФСР, нині – РФ) – геолог, палеонтолог, д-р геол.-мінерал. наук (1935, без захисту дис.). Закінчив природн. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1898). Працював в ІНУ: лаборантом та приват-доц. каф. геології і мінералогії (1909). Згодом працював в Варшавському ун-ті (1910), який був переведений до Ростова-на-Дону (1915): зав. каф. геології та палеонтології, екстраординарний проф., в. о. ординарного проф. (1917). Захистив магістер. дис. «Левантинские отложения Бассарабии и Румынии» (1915). Досліджував питання стратиграфії, палеонтології,

гідрогеології, вивчав корисні копалини, загальногеол. проблеми. Займався вивченням відкладень Причорномор'я, Східного Донбасу та його окраїн, підземні води Північного Кавказу, Дагестану, Східного Донбасу. Брав участь у організації мікропалеонтологічної лаб. в Ростовському ун-ті (1935) та каф. іст. геології; у створенні Північнокавказького відділення геол. комітету (яке згодом було реорганізовано в Азово-Чорноморське геол. управління). Чл. Всесоюзного палеонтологічного товариства, Французького геол. товариства і Міжнар.асоціації з вивчення четвертинного

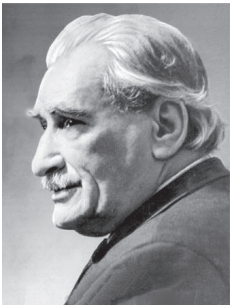
періоду. Постійний консультант з гідрології різноманітних інженерно-геол. організацій Північного Кавказу. Авт. понад 150 наук. пр.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 307 ; ЕСУ. Київ, 2006. Т. 6. С. 445 ; Резников А. П., Семихатова Е. Н. Ученый и воспитатель молодых геологов Н. А. Григорович-Березовский (1876–1940). *Ростов. гос. ун-т.* Ростов, 1965. С. 208–214.

ГРОДСЬКИЙ Костянтин Михайлович (17(29).11.1883, Одеса – 1953, Одеса) – бактеріолог, лікар-дерматовенеролог. Закінчив природн. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1915) та Юр’ївський ун-т (1917). Канд. природн. наук (1915). Працював лікарем, зав. лаб. Одеського тифозного шпиталю (1919–1921), зав. відділу Одеської центр. поліклініки (1922–1941). Канд. біол. наук (1937). Під час Другої світової війни працював лікарем, керував підпільною групою та допомагав полоненим євреям, які перебували в гетто. Працював в Одеському ін-ті удосконалення лікарів (з 1945 р., нині – Запорізька мед. акад. післядипломної освіти), в якому заснував і завідував каф. клінічної лаб. діагностики (з 1946 р.). Досліджував проблеми мед. мікробіології. Співавт. першої монографії про Д. Заболотного «Д. К. Заболотный. 1866–1929» (1958).

Літ.: ЕСУ. Київ, 2006. Т. 6. С. 516 ; Кардаш А. Доктор Гродский. *Моря.* 2004. № 2. С. 124–134.

ГРОМАШЕВСЬКИЙ Лев Васильович (01(13).10.1887, Николаїв – 01.05.1980, Київ) – лікар-епідеміолог, д-р медицини (1914), д-р соц. медицини (1925, без захисту дис.), проф. (1925), акад. АМН СРСР (1944). Закінчив мед. ф-т ІНУ (1912). З 1913 р. працював лікарем. Зав. Одеською дезінфекційною станцією (1918). Один із організаторів (1920) і зав. (1923–1928) каф. епідеміології, ректор ОМІ (1923–1927). Директор Санітарно-бактеріологічного ін-ту в Дніпропетровську (1928–1930), директор Центр. ін-ту епідеміології і мікробіології Наркомздрава РРФСР (1931–1933). Зав. каф. епідеміології Центр. ін-ту удосконалення та спеціалізації лікарів (ЦІУ) (Москва, 1931–1948). У роки Другої світової війни – гол. епідеміолог Закавказького та Кримського фронтів і Московського військового округу. Працював директором Ін-ту інфекційних хвороб АМН СРСР (1948–1951). Зав. каф. епідеміології Київського мед. ін-ту (1951–1963), а потім – наук. консультант Київського ін-ту епідеміології, мікробіології та парази-

тології. Наук. інтереси зосереджені на загальній епідеміології і епідеміології висипного та черевного тифів, дизентерії, вірусного гепатиту. Голова Республіканського та Київського товариства епідеміологів, мікробіологів та інфекціоністів (1948–1980). Головний ред. «Журнала мікробіології, епідеміології та імунології» (1931–1948). Заслужений діяч науки УРСР (1957). Герой Соціалістичної Праці (1967). Нагороджений орденами: Леніна, Дружби народів, двома орденами «Знак Пошани», багатьма медалями, отримав премію імені Д. Заболотного АН УРСР (1974). Авт. 225 наук. пр., серед яких підручник із загальної епідеміології, співавт. підручника з часткової епідеміології.

Літ.: ЕСУ. Київ, 2006. Т. 6. С. 529; Золотарев А. Е., Ильин И. И., Луки Л. Г. Биогр. слов. проф. ОМИ им. Н. И. Пирогова. Одесса, 1992. С. 94; Васильев К. К. Мед. ф-т Новорос. ун-та. Одесса, 2008. С. 302–303.

ГРОССМАН Леонід Петрович (12(24).01.1888, Одеса – 16.12.1965, Москва, РРФСР, нині – РФ) – письменник, літературознавець, д-р філол. наук (1940), проф. (1940). Вивчав право в ун-ті Сорбонни (Париж, 1906–1907). Закінчив юрид. ф-т ІНУ (1911). Після повернення з Санкт-Петербурга до Одеси займався літературною діяльністю (1917). Друкувався в літературному журналі «Объединение». Викл. літератури в Одеському гуманітарно-суспільному ун-ті (1920–1921), у Вищому літературно-художньому ін-ті (Москва, 1921), проф. Московського міського пед. ін-ту (1940–1959), Свердловського ун-ту (1941–1945). У 1910–1920-х рр. виступав як поет-неокласик, опу-

блікував цикл сонетів «Плеяда». Наук. інтереси присвячені вивченню творчості Ф. М. Достоєвського, О. С. Пушкіна та ін., а також питанням поезитики, драматургії, прототипології літературних творів, композиції та еволюції поетичних жанрів. Основні літературознавчі праці – «Записки д'Аршиака» (1930), «Рулетенбург. Повесть о Достоевском» (1932), «Бархатный диктатор» (1932). Чл. Пушкінської комісії (1936). Чл. Спілки письменників СРСР. Авт. близько 360 наук. пр., серед яких 30 художніх видань.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 321; ЕСУ. Київ, 2007. Т. 7. С. 93; Каменный А. Э. Одесса: Кто есть кто. Одесса, 1999. С. 159; Одеські історики. Т. 1. Одеса, 2009. С. 111–113.

ГРОССМАН Семен Азар'євич (05(17).04.1882, м. Вільно, нині – Вільнюс, Литва – 1956, Одеса) – лікар-терапевт, проф. (1931). Закінчив мед. ф-т ІНУ (1906). Після закінчення ун-ту протягом 6 місяців удосконалювався в Пастерівському ін-ті

(Париж) у проф. О. М. Безредки. Працював ординатором терапевтичного відділення Одеської єврейської лікарні (з 1908 р.); асист. каф. внутрішніх хвороб Одеського клінічного ін-ту (з 1919 р.); старш. асист. Одеського мед. ін-ту (з 1921 р.); зав. каф. терапії Одеського ін-ту удосконалення лікарів (з 1927 р., нині – Запорізька мед. акад. післядипломної освіти). Наук. інтереси зосереджені на лікуванні внутрішніх хвороб та проблемах інфектології.

Літ.: Васильев К. К. Мед. ф-т Новорос. ун-та. Одесса, 2008. С. 303–304.

ГУТОР Василь Петрович (10(22).04.1864 (за ін. даними – 02(14).04.1864), Кишинів, Молдова – 30.05.1947 (за ін. даними – 16.03.1947), Одеса) – віолончеліст, педагог, музичний критик. Закінчив фіз.-мат. ф-т ІНУ та Петербурзьку консерваторію з гри на віолончелі (1890). Заснував в Кишиневі муз. школу (1893), в якій працював (1893–1908). Директор Катеринодарського муз. училища Російського муз. товариства (1908–1911); викл. Народної консерваторії у Петрограді (1912–1915), Херсонського та Миколаївського муз. училищ (1915–1917). Працював в Одеській консерваторії (з 1917 р); викл., проф. (1920–1925). Один з перших методистів у галузі віолончельного мистецтва, поширював «давидовську, або російську» школу віолончельної гри. Сприяв розвитку муз. освіти, та муз. культури Бессарабії.

Літ.: ЕСУ. Київ, 2006. Т. 6. С. 688; Музыкальная энцикл. М., 1974. Т. 2. С. 119; Каменный А. Одесса: Кто есть кто. Одесса, 1999. С. 206.

ДАЙЛІС Ісаак Львович (18(30).03.1889, Кишинів, Молдова – січень 1981, Одеса) – лікар, соц. гігієніст, проф. (1935). Закінчив мед. ф-т ІНУ (1911). Працював лікарем (1911–1914). Служив в армії старш. лікарем полку, ординатором польового госпіталю у Кишиневі (1914–1918). Лікар-бактеріолог, епідеміолог у різних санітарно-профілактичних установах Одеси (1918–1928). Одночасно асист. каф. соц. гігієни ОМІ (1923), зав. цієї каф. (1928–1941). У 1935 р. ВАК Наркомздрава УРСР присвоїв йому вчене звання проф. без захисту дис. У роки Другої світової війни був зав. санітарно-епідеміологічної станції у Алматі. До 1963 р. зав. каф. організації охорони здоров'я ОМІ. Наук. інтереси присвячені проблемам соц. гігі-

ени, епідеміології та історії медицини. Нагороджений медалями: «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.», «За доблесну працю у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.». Авт. 16 опублікованих наук. пр.

Літ.: Золотарев А. Е., Ильин И. И., Луки Л. Г. Биограф. слов. проф. ОМИ им. Н. И. Пирогова. Одесса, 1992. С. 98 ; Васильев К. К. Мед. ф-т Новорос. ун-та. Одесса, 2008. С. 304.

ДЕ-МЕТЦ *Георгій Георгійович* (08(20).05.1861, Одеса – 03.02.1947, Київ) – фізик, д-р фізики (1891), проф. (1923). Закінчив мат. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1885). Залишений проф. стипендіатом. Працював у Страсбурзі у Фіз. ін-ті (1885–1887). Лаборант при фіз. кабінеті ІНУ (1887). Приват-доц. фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1888). Захистив магістер. дис. «Опытное исследование механических свойств масел и коллоидов» (1889). Захистив доктор. дис. «Об абсолютной сжимаемости ртути и стекла» (1891). Екстраординарний проф. каф. фізики Київського ун-ту імені Св. Володимира (1892), ординарний проф. (1896). Проф. каф. фізики Київського політехн. ін-ту (з 1898 р.). Декан фіз.-мат. ф-ту (1915–1917), в. о. ректора (з 1917 р.) Київського ун-ту імені Св. Володимира. Ректор Київського політехн. ін-ту (1919–1920). Декан природн. ф-ту Кубанського держ. ун-ту (1920), ректор ун-ту (1921). Проф. фізики Київського ІНО (1921–1930). Проф. Київського фармацевтичного технікуму (з 1923 р.). Проф. Київського ін-ту народного господарства (з 1926 р.). Проф. Київського ін-ту соц. виховання (1930–1933), зав. каф. фізики (з 1932 р.). Зав. каф. фізики Київського пед. ін-ту імені О. М. Горького (1934–1947). Наук. інтереси пов'язані з теорією та практикою викладання фізики. Чл. Товариства природознавців при ІНУ (з 1888 р.), чл. Київського фіз.-мат. товариства, чл. Техн. спілки. Ред. журналу «Физическое обозрение». Мав чин дійсного статського радника (з 1911 р.). Нагороджений орденами: Св. Станіслава III (1891), II (1900) та I (1917) ст., Св. Анни III (1900) та II (1904) ст., Св. Володимира IV (1908) та III (1914) ст. Авт. понад 80 наук.-метод. пр.

Літ.: ЕСУ. Київ, 2007. Т. 7. С. 271 ; УРЕ. Київ, 1979. Т. 3. С. 288 ; Кордун Г. Г. Радянські фізики. Київ, 1975. С. 45–46 ; Ректори Київ. ун-ту (1834–2006). Київ, 2006. С. 168–175.

ДОБРОВОЛЬСЬКИЙ *Аркадій Вікторович* (18.02(02.03).1885, с. Полтавка Херсонського пов. Херсонської губ., нині – Широківський р-н Дніпропетровської обл. – 27.06.1956, Київ) – археолог, музеєзнавець. Закінчив юрид. ф-т ІНУ (1912). Працював у Одеському археол. (1905–1914) та Херсонському іст.-археол. (1925–

1932) музеях. Водночас, викл. Херсонського пед. ін-ту (1925–1931). Співроб. Дніпропетровського іст.-археол. (1932–1938) та Одеського археол. (1938–1939) музеїв. Старш. наук. співроб. (1939), зав. відділу первісної археології (1954) Ін-ту археології АН УРСР (Київ). Викл. КНУ імені Т. Г. Шевченка (1948–1949). Наук. інтереси пов'язані з розробкою періодизації первісної археології України. Один із перших почав вивчати пам'ятки черняхівської культури степової зони Причорномор'я, слов'ян XII–XIII ст. у Надпоріжжі, археол. пам'ятки Вишгорода. За матеріалами його розкопок виділені середньостогівська, бабинська і сабатинівська культури. Розкопав Одеський курган (1912–1913), пізньопалеолітичну стоянку Кайстрова балка IV (1933), неолітичну й енеолітичну стоянки, поселення та могильники – Середній Стог (1927), Собачка-Вовчок (1928–1929), Виноградний Острів (1929–1930), Сабатинівське багатощарове поселення (1938–1939, 1947), Огринь (1945–1946), Чаплі (1950), поселення доби бронзи – Дурна Скеля (1928), Стрільча Скеля (1946), Золотобалківське пізньоскіфське поселення (1951–1953), Бабине III (1954) та ін. пам'ятки. Авт. близько 40 наук. пр.

Літ.: ЕСУ. Київ, 2007. Т. 7. С. 113; Мезенцева Г. Г. Дослідники археології України. Чернігів, 1997. С. 39; Одеські історики. Т. 1. Одеса, 2009. С. 123–124; Лагодовська Е. Ф. А. В. Добровольський (1885–1956). *Крат. сообщ. Ин-та археологии*. 1957. Вып. 7. С. 113–114.

ДОБРОЛЮБСЬКИЙ Костянтин Павлович

(17(29).05.1885, с. Грачівка Бузулукського пов. Самарської губ., Росія – 01.02.1953, Одеса) – історик, д-р іст. наук (1936, без захисту дис.), проф. (1934). Закінчив іст.-філол. ф-т ІНУ (1915), аспірантуру каф. загальної історії (1919). Захистив канд. дис. «Холопство в Древней Руси» (1919). Викл. історії у жіночих та чоловічих гімназіях міста (1915–1920), військово-артилерійському училищі (1919). Приват-доц. каф. загальної історії ІНО та Вищих жіночих курсів (з 1920 р.). Зав. каф. нової історії ОДУ (1934–1941, 1944–1953). Декан іст. ф-ту ОДУ (1937–1938, 1940–1941, 1944–1953). Проф. Пед. ін-ту в Краснодарі (1941). Депутат Одеської міської ради (1939–1941, 1944–1947). Зав. каф. історії в Самаркандському пед. ін-ті (Узбекистан) (1941–1944). Зав. каф. історії в Одеській обл. партійній школі (1946). Наук. інтереси зосереджувалися навколо історії Великої Французької революції, історіографії. Засновник наук. школи істориків Французької революції кінця XVIII ст.

в Україні. Чл. обкому Спілки наук. працівників (1928–1930), голова правління Будинку вчених в Одесі (з 1945 р.). Нагороджений медаллю «За доблесну працю в роки Великої Вітчизняної війни 1941–1945 рр.» (1946), знаком «Відмінник народної освіти» (1946), орденом «Знак Пошани» (1948). Авт. близько 40 надрукованих та 10 рукописних пр.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 365 ; ЕСУ. Київ, 2008. Т. 8. С. 122 ; Одеські історики. Т. 1. Одеса, 2009. С. 127–130 ; Добролюбский К. П., Добролюбский А. О., Добролюбская Ю. О. Семейный архив. Одесса, 2004. 225 с.

ДОНИЧ Микола Миколайович (01(13).09.1874, Кишинів, Молдова – 1956, Ніцца, Фрнція) – астроном, акад. Румунської АН (1922). Закінчив фіз.-мат. ф-т ІНУ (1897). Перебував на держ. службі в канцелярії Держ. ради Російської імперії (до 1917 р.). Працював в Старих Дубосарах та Бухаресті (1918–1944), в Парижі та Ніцці (з 1944 р.). Особисто брав участь у спостереженнях семи сонячних і великої кількості місячних затьмарень у різних районах Землі, спостерігав яскраву комету Галлея (1910), зодіакальне світло в Єгипті (1908) та Алжирі (1947–1952). Конструктор і виготовлювач першого в Росії спектрогеліографа. Заснував першу астрономічну обсерваторію в с.

Старі Дубосари (Молдова), яка була зруйнована у 1940 р. Наук. інтереси зосереджені в галузі фізики Сонця, сонячних і місячних затьмарень. Чл. Російського астрономічного товариства (1904–1917), Міжнар. астрономічного товариства, Міжнар. комісії з дослідження Сонця (1913). Почесний чл. Румунської АН (1922–1948), Міжнар. астрономічного союзу (з 1922 р.), Німецького та Французького астрономічних товариств. У 1994 р. йому поставлений пам'ятник у Старих Дубосарах та присвоєно його ім'я обсерваторії Кишинівського ун-ту. Астероїд 9494 Донісі був названий на його честь. Авт. близько 70 наук. пр.

Літ.: Страницы истории астрономии в Одессе. Одесса, 1995. Ч. 2. С. 14–25 ; Там само. Одесса, 1997. Ч. 4. С. 12–14.

ДОНИЧ Михайло Варфоломійович (06(18).01.1873, Одеса – 1951) – лікар-гігієніст, д-р медицини, проф. (1922). Закінчив фіз.-мат. (1897) і мед. ф-ти ІНУ (1907). Перебував на службі на посаді старш. штатного губернського контролера і зав. хім. лаб. управління першого округу Бессарабського губернського акцизного управління (1897–1903). Асист. каф. гігієни ІНУ. Викл. на Одеських вищих жіночих мед. кур-

сах (1912), зав. каф. загальної гігієни (1922–1924, 1932–1941) Катеринославського мед. ін-ту (нині – Дніпропетровська мед. акад.), організатор каф. соц. гігієни (1924–1925), зав. каф. гігієни праці (до 1932 р.), викл. санітарної статистики. Зав. санітарно-гігієнічного відділу Дніпропетровського санітарно-бактеріологічного ін-ту. Очоловав каф. загальної гігієни Мед. ін-ту в Ставрополі (РФ). Основною сферою його наук. інтересів була санітарна бактеріологія.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 372; ЕСУ. Київ, 2008. Т. 8. С. 305; Васильєв К. К. Мед. ф-т Новорос. ун-та. Одесса, 2008. С. 306.

ДРІЗО Михайло Олександрович (псевд. – МАД) (03(15).07.1887, Одеса – 23.09.1953, Париж, Франція) – графік, карикатурист. Закінчив юрид. ф-т ІНУ (1912). Карикатурист газет: «Одесские новости», «Одесский листок», «Южное обозрение» (1908–1918) та гумористичних журналів «Сколопендра» (1908), «Крокодил» (1911–1912). Переїхав до Константинополя (1919), повернувся до Одеси (1919), емігрував до Берліну, згодом до Парижу (1924). Ілюстратор книги С. Чорного «Живая азбука» (1922). Засновник разом з Г. Росимовим (1922) та ред. (1924–1926) дитячого журналу «Ванька-Встанька». Співроб. газети «Руль» (1923–1930). Карикатурист російських газет

«Иллюстрированная Россия» (1924–1939), «Возрождение» (1925–1930), «Последние новости» (1930–1940) та французьких газет «Marianne», «Figaro». Оформлювач п'єси «Ничего подобного» Н. О. Теффі у постановці М. М. Евреїнова у Парижі (1939). Заарештований за карикатури на Гітлера, Геббельса (1942), звільнений (1943). Чл. Спілки російських письменників у Парижі. Авт. збірки «Так было...» (1918), карикатури якої присвячені подіям російської історії 1917–1918 рр.

Літ.: ЕСУ. Київ, 2008. Т. 8. С. 400–401; Лейкінд О. Л., Махров К. В., Северюхин Д. Я. Художники русского зарубежья 1917–1939: биограф. слов. СПб., 2000. С. 268; Барковская О. «Так было...»: история одной книги. *Дерибасовская-Ришельевская*. 2001. Вып. 5. С. 176–179.

ДРОЗДОВСЬКИЙ Лев Антонович (15(27).02.1869, Керч – 15.10.1951, м. Ліма, Перу) – військовий діяч. Закінчив фіз.-мат. ф-т ІНУ (1892), Київське піхотне юнкерське училище (1893), Миколаївську акад. Генштабу (1904). На службі в армії (з 1892 р.). Учасник російсько-японської війни (1904–1905). Старш. ад'ютант

штабу 33-ї піхотної дивізії (1905–1908). Відбував цензове командування ротою у 130-му піхотному Херсонському полку (1906–1907). Помічник старш. ад'ютанта штабу Віленського військового округу, старш. ад'ютант штабу 30-ї піхотної дивізії (1908). Помічник старш. ад'ютанта штабу Кавказького військового округу (1908–1910). Підполковник (1909), штаб-офіцер для доручень при штабі Туркестанського військового округу (1910–1911), полковник (1912). Викл. військових наук у Павловському військовому училищі (1914). Командир 137-го піхотного Ніжинського полку, начальник штабу 1-го гвардійського корпусу (1914). В українській армії (з 1917 р.): начальник штабу 50-ї піхотної дивізії, генерал-майор. В гетьманській армії (з 1918 р.): 1-й генерал-квартирмейстер Генштабу, начальник штабу 3-го корпусу, військовий аташе українських посольств у Швейцарії та Німеччині. Військовий агент УНР у Швейцарії та Італії (1919). В еміграції у Німеччині (з 1919 р.), в Абіссинії (з 1931 р., нині – Ефіопія), у Перу (з 1948 р.). Нагороджений орденами: Св. Станіслава III (1900) і II ст. (1908), Св. Ганни III (1905) і II ст. (1915); Георгіївською зброєю (1916); орденом Св. Володимира III ст. з мечами та биндою.

Літ.: ЕСУ. Київ, 2008. Т. 8. С. 422 ; Литвин М., Науменко К. Збройні сили України перш. пол. XX ст. Генерали і адмірالی. Львів, 2007. С. 82.

ДУБ Ісай Давидович (23.12.1876(04.01.1877), Одеса – липень 1942, м. Туапсе, Краснодарського краю, РРФСР, нині – РФ) – математик, проф. (1930). Закінчив фіз.-мат. ф-т ІНУ (1912). Викладав математику та геометричне креслення в єврейському ремісничому училищі товариства «Труд» (1902–1904). Викл. математики в єврейській приватній гімназії І. Р. Раппопорта (1912–1920), методики геометрії на тимчасових курсах вчителів трудових шкіл (1919), методики математики на курсах для підготовки інструкторів з позашкільної освіти (1920). Зав. пед. курсів з підготовки вчителів для ліквідації неписьменності (1920). Викл. на єврейському відділенні ф-ту соц. виховання Одеського ІНО, заст. декана ф-ту (1920–1923). Викл. математики у школах фабрично-заводського учнівства (з 1921 р.), зав. мат. секції (з 1922 р.). Навчався в аспірантурі секції геометрії наук.-дослідної каф. математики ІНО (1924–1928). Зав. каф. елементарної математики, головної предметної комісії з природн. дисциплін

ф-ту соц. виховання ІНО (з 1924 р.). Наук. співроб. Одеської філії Українського НДІ математики (1928). Проф. каф. механіки (1928–1930), проф. каф. методики та алгебри Фіз.-хім.-мат. ін-ту, проф. каф. математики Ін-ту соц. виховання (1930–1933). Працював в Одеському пед. ін-ті: проф. (1933), зав. каф. математики, зав. єврейського сектора (1938), один із засновників, декан фіз.-мат. ф-ту (1940–1942), зав. об'єднаної каф. математики і фізики (1941). Керівник евакуації ф-ту до м. Майкоп (1941), до м. Байрам-Алі (1942). Захистив канд. дис. «Розвиток планіметрії на основі гільбертової системи аксіом». Досліджував основи геометрії. Розробив спеціалізований курс з геометрії. Авт. рецензій на шкільні мат. підручники. Загинув під час бомбардування порту Туапсе при евакуації у м. Алі (Туркменія).

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 379; ЕСУ. Київ, 2008. Т. 8. С. 455; Букач В. М. Історія ПДПУ імені К. Д. Ушинського в особах. Одеса, 2005. С. 29; Проф. Одес. (Новорос.) ун-ту. Одеса, 2005. Т. 2. С. 399–402.

ДУЛИЦЬКИЙ Семен (Шлема-Зельман) Осипович (Йосипович) (17(29).11.1883, м. Ізмаїл Одеської обл. – 16.01.1956, Москва, РРФСР, нині – РФ) – лікар-педіатр, д-р медицини, проф. (1931). Вступив до мед. ф-ту Віденського ун-ту, де отримав залік 4-х семестрів. Повернувся до Одеси (1906) і був прийнятий до третього семестру мед. ф-ту ІНУ. Закінчивши ун-т (1910), став ординатором дитячої клініки (1910–1912). Переїхав до Москви (1912), працював в установах Товариства боротьби з дитячою смертністю. Зав. Будинком немовляти, зав. Центральною молочною кухнею. Лікар консультації № 9, старш. лікар Дитячої лікарні імені Н. Ф. Філатова. Зав. каф. педіатрії раннього віку 2-го Московського мед. ін-ту імені І. В. Сталіна (1931–1950). Зав. каф. педіатрії Київського мед. ін-ту імені О. О. Богомольця (1942–1943). Наук. дослідження присвячені проблемам педіатрії: шлунково-кишкові захворювання, інфекційні хвороби (сепсис, грип, кір, піурія) у дітей, рахіт. У 1947 р. на VI Всесоюзному з'їзді дитячих лікарів прийнята пропозиція вченого щодо класифікації рахіту, якою користуються і донині. Чл. правління Всесоюзного товариства дитячих лікарів (1927–1947), голова ревізійної комісії цього товариства (1947–1956), заст. голови Московського товариства дитячих лікарів (1946–1956). Авт. 85 наук. пр.

Літ.: ЕСУ. Київ, 2008. Т. 8. С. 525; Васильев К. К. Мед. ф-т Новорос. ун-та. Одеса, 2008. С. 308–309.

ДУСИНСЬКИЙ Іван Іванович (псевд. – Артур, Чорномор)

(08(20).04.1879, Харків – травень 1919, Одеса) – антикознавець, бібліотекар, публіцист, політолог. Закінчив іст.-філол. ф-т ІНУ (1903). Залишений при каф. класичної філології для підготовки до професорського звання. Працював: помічник бібліотекаря у бібліотеці ІНУ у чині колезького секретаря (1907), титулярний радник (1910), колезький асесор (1913), старш. помічник бібліотекаря (1915). Співробітничав з одеською газетою «Русская речь» (1908–1910), зав. іноземного відділу газети «Одесский листок» (1910–1917). Написав звернення «Славянам», де висловив важливість панславистської ідеї (1915). Чл. Одеського відділення Товариства сходознавства. Нагороджений Світло-бронзовою медаллю в пам'ять 300-річчя царювання дому Романових (1913), орденом Св. Станіслава III ст. (1917). Розстріляний (1919).

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 385 ; Березин С. Е. Антиковед, бібліотекар, публіцист : новые материалы к биографии И. И. Дусинского (1879–1919). *Вісн. ОНУ*. Серія: Бібліотекознавство, бібліографознавство, книгознавство. 2011. Т. 16, вип. 1/2 (5/6). С. 243–252 ; Подрезова М. А., Самодурова В. В. Библиотекари Одес. (Новорос.) ун-та – мировой науке. *Там само*. 2008. Т. 13, вип. 8. С. 11–22 ; Самодурова В. В. Геополитический изгой, жизнь и смерть И. И. Дусинского (1879–1919). *Там само*. 2013. Т. 18, № 2 (10). С. 9–18.

ЄЛІН Володимир Леонтіївич (Борух Ізраїльович)

(15(27).11.1887, Київ – 13.05.1962, Харків) – мікробіолог, д-р мед. наук (1936), проф. (1924). Закінчив мед. ф-т ІНУ (1912). Працював лікарем в Таврійській губернії й Тулі. У роки Першої світової війни – лікар діючої армії. Демобілізувавшись з армії, працював у Львові (1918). Повернувся до Одеси (1918), де очолював відділ охорони здоров'я (комісар) (1919–1920). З 1921 р. на наук.-пед. роботі. Асист., доц. каф. мікробіології Харківського мед. ін-ту (1923). Зав. каф. мікробіології ОМІ (1924–1938, 1939–1941). Ректор ІНО (1926). У 1930-х рр. розробив спосіб отримання агар-агару з водоростей Чорного моря і запровадив його у виробництво на одеському заводі. У 1938 р. заарештований, але у 1939 р. звільнений у зв'язку з закриттям справи та перезатверджений у званні проф. (1939). На початку війни евакуювався з Одеси, працював зав. каф. мікробіології Іркутського мед. ін-ту (1941–1953). Зав. відділу дитячих інфекцій

Харківського ін-ту вакцин і сироваток імені І. І. Мечникова (1953–1957). Авт. біля 60 наук. пр., серед яких дві монографії, а також збірка віршів «Огненный мост».

Літ.: ЕСУ. Київ, 2009. Т. 9. С. 393–394; Золотарев А. Е., Ильин И. И., Луки Л. Г. Биограф. слов. проф. ОМИ им. Н. И. Пирогова. Одесса, 1992. С. 112; Васильев К. К. Мед. ф-т Новорос. ун-та. Одесса, 2008. С. 309; Левченко В. В. Історія Одеського ін-ту нар. освіти (1920–1930 рр.). Одеса, 2010. С. 293.

ЕЛЬЧАНІНОВ Євген Семенович (28.12.1877(09.01.1878), м. Сороки Бессарабської губ., нині – Молдова – 22.03.1922, Одеса) – хімік, фахівець у галузі неорганічної та аналітичної хімії. Закінчив природн. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ з дипломом І ст. (1900). Штатний лаборант каф. хімії мед. ф-ту ІНУ (1900). Склав магістер. іспит з хімії (1907). Обраний приват-доц. каф. хімії (1910). Екстраординарний проф. ІНУ (1915). Помічник управляючого наук.-судової експертизи при прокуратурі Одеської судової палати (з 1914 р.). Зав. відділу хім. досліджень при Комітеті наук.-судової експертизи. Читав курс неорганічної і фіз. хімії на мат. і природн. відділеннях, з аналітичної хімії – на мед. ф-ті, викл. хімії на Одеських вищих жіночих курсах.

Досліджував синтез і властивості надкислот, дію ультрафіолетових променів на комплексні сполуки. Вперше у світі застосував електролітичний метод у судовій експертизі, розробивши практичну методику виявлення і фіксації слідів пальців рук на металевих поверхнях (1915). Чл. Новоросійського товариства природознавців. Авт. більше 30 наук. пр.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 398; ЕСУ. Київ, 2009. Т. 9. С. 398; Вчені вузів Одеси. Одеса, 1995. Вип. 1, ч. 3. С. 35–36; Комаха В. О. Становлення і розвиток судової експертизи та судово-експертних установ на Півдні України. Одеса, 2002. С. 78–79, 123, 151, 308–312.

ЖАРДЕЦЬКИЙ В'ячеслав (Венчеслав) Сигізмундович (04(16).04.1896, Одеса – 21.10.1962, м. Елкінс, штат Західна Вірджинія, США) – астроном, геофізик, фахівець у галузі небесної механіки, д-р фіз.-мат. наук (1923). Закінчив фіз.-мат. ф-т ІНУ (1917). Залишився для підготовки до професорського звання по каф. астрономії. Працював в Астрономічній обсерваторії ІНУ (1917–1920). Викладав в Одеському фіз.-мат. ін-ті. В 1920–ті рр. емігрував. Працював у Белградському ун-ті (Сербія)

(1921–1944): доц. (1926), екстраординарний проф. (1929), ординарний проф. (1939). Чл. правління Російського наук. ін-ту в Белграді. Проф. ун-ту у м. Грац (Австрія) (з 1945 р.). В. о. директора Ін-ту фізики та астрономії (1946–1947), викл. геофізики Вищої техн. школи м. Грац (1947–1949). У 1949 р. виїхав до США. Наук. співроб. Ламонтської обсерваторії при Колумбійському ун-ті (Нью-Йорк) (1950–1962), проф. Мангеттенського коледжу (Нью-Йорк) (1951–1961). Зробив значний внесок у розвиток теорії зонального обертання Землі. Чл. Американського мат. товариства, Американської геодезичної спілки, Нью-Йоркської АН. Авт. п'яти монографій та багатьох наук. ст.

Літ.: ЕСУ. Київ, 2009. Т. 9. С. 499; Русское зарубежье: золотая книга эмиграции. М., 1997. С. 235–236; Рикун И. Птицы гнезда Орлова. *Дерибасовская-Ришельевская*. 2005. Вып. 22. С. 35–38.

ЖГЕНТІ Володимир Капанович (02(14).11.1891, с. Ціхіджварі Озургетського пов. Кутаїської губ., нині – Грузія) – 24.07.1972, Тбілісі, Грузія) – патологоанатом, д-р медицини (1925), проф., акад. АН Грузинської РСР (1950). Закінчив Тифліську фельдшерську школу, мед. ф-т ІНУ (1910–1915). Працював фельдшером у Кутаїському тюремному замку. У зв'язку з війною випущений зауряд-лікарем (1914). Перебував на військово-мед. службі у роки Першої світової війни (1914–1918): мол. лікар полку, ординатор лазарету Червоного Хреста та дивізії, старш. лікар полку, старш. ординатор шпиталю, головний лікар шпиталю (польового рухомого). Помічник, старш. асист. прозектора каф. патологічної анатомії ІНУ у проф. Д. П. Кішенського (з 1918 р.), прозектор (1920). Захистив доктор. дис. «Гліюми. Морфологічне дослідження» (1925). Зав. каф. патологічної анатомії у Тбіліському мед. ін-ті (до 1930 р. – мед. ф-т Тифліського ун-ту) (1922–1972). Чл. (з 1926 р.) та Голова Президії Вченої мед. ради Міністерства охорони здоров'я Грузинської РСР (1954–1958), чл. редколегії журналу «Архів патології», «Медичного реферативного журналу», чл. редколегії журналу «Сабчота медицина». Засновник і керівник Наук. товариства патологоанатомів Грузії (якому було присвоєно ім'я вченого) (1943–1972). Нагороджений орденом Леніна та медалями, заслужений діяч науки Грузинської РСР (1941). Авт. ряду монографій та підручників.

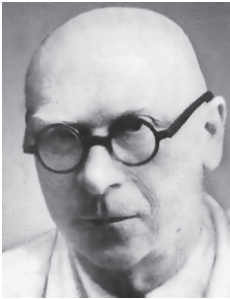
Літ.: БМЭ. М., 1978. Т. 8. С. 39; ЕСУ. Київ, 2009. Т. 9. С. 515; Васильев К. К. Мед. ф-т Новорос. ун-та. Одесса, 2008. С. 310–312; Васильев К. К., Чихладзе Н. Из истории медицинских связей Украины и Грузии.... *Вісн. Сум. ун-ту*. Серія: Медицина. 2006. № 8 (92). С. 41–54.

ЖЕМАЙТИС *Зігмас Юозович* (08(20).11.1884, с. Дақтаряй, нині – Литва – 24.06.1969, Вільнюс, Литва) – математик, фахівець у галузі методики викладання та історії математики, проф. (1946). Закінчив мат. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1909). Очолив Вищі курси у Каунасі, які організувала на громадських засадах група прогресивних вчених Литви (1919). Викл. у Каунаському ун-ті (1922–1940), а з 1940 р., коли мат. ф-т Каунаського ун-ту було переведено до Вільнюсу, очолив у ньому каф. мат. аналізу. Ректор Вільнюського ун-ту (1946–1948). Брав участь в удосконаленні програм середніх шкіл, у розробці литовської мат. термінології. Депутат ВР Литовської РСР (1947–1950). Чл. президії Литовського мат. товариства (1962). Заслужений діяч науки Литви (1959). Заслужений діяч культури Литви (1964). До 100-річчя з дня народження запроваджена пам'ятна медаль його імені, якою нагороджуються за заслуги перед литовською просвітою, культурою та наукою.

Літ.: Литва : краткая энцикл. Вильнюс, 1989. С. 250 ; Бородин А. И. Биограф. слов. деятелей в области математики. Киев, 1979. С. 201–202.

ЖИВАТОВ *Григорій Костянтинович* (27.12.1891 (08.01.1892) – 04.10.1952, Одеса) – акушер-гінеколог, д-р медицини (1929), проф. Закінчив мед. ф-т ІНУ у званні зауряд-лікаря (1915). Військовий лікар, а згодом зав. інфекційного відділення Омського військового шпиталю (1915–1918). Демобілізувався і склав іспит при ІНУ на звання лікаря (1918). Ординатор акушерсько-гінекологічної клініки при ІНУ (1918–1920). Служив у Червоній армії (1920–1922). Асист. (1924), приват-доц. (1927), декан лікувального ф-ту (1928–1929), доц. акушерсько-гінекологічної клініки ОМІ (1931). Захистив доктор. дис. «Грязелікування жіночих хвороб» (1929). Зав. каф. акушерства і гінекології педіатричного і санітарно-гігієнічного ф-тів (1936–1948). У період окупації Одеси продовжував працювати на мед. ф-ті. Декан лікувального ф-ту, зав. акушерсько-гінекологічної клініки (1942–1943). Після звільнення Одеси брав участь у відновленні діяльності ОМІ. Декан лікувального ф-ту (1946). Наук. інтереси зосереджені на удосконаленні оперативних методів лікування гінекологічних захворювань, а також їх лікування з використанням бальнеотерапії та фіз. вправ. Авт. близько 60 наук. пр.

Літ.: ЕСУ. Київ, 2009. Т. 9. С. 551 ; Васильев К. К. Мед. ф-т Новорос. ун-та. Одесса, 2008. С. 312–313.

ЖИТКОВ Борис Степанович (30.08(11.09).1882, Новгород, Росія РРФСР, нині – РФ – 19.10.1938, Москва, Росія) – письменник. Закінчив природн. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1906). Згодом випускник кораблебудівного відділення Петроградського політехн. ін-ту (1916). Інженер Одеського порту (1917–1920), учитель одеських шкіл (1920–1923). У 1923 р. повернувся до Петрограду, де за сприяння К. Чуковського дебютував у журналі «Воробей» з оповіданням «Над морем». Поєднав творчість з морськими професіями: суднобудівник, інженер, штурман, капітан наук.-дослідного судна. Один із основоположників радянської дитячої літератури. Авт. понад 60 різножанрових книг: відомого циклу для школярів «Морские истории» (1925–1937), повісті-енциклопедії «Что я видел», п'єс «Пятый пост» (1927), «Семь огней» (1929), наук.-популярної книги з історії техніки «Пароход» (1935) та ін.

Літ.: ЕСУ. Київ, 2009. Т. 9. С. 579; Морская энцикл. Одессы. Одесса, 2012. С. 191–192; Жизнь и творчество Б. С. Житкова. М., 1955. 591 с.

ЖУКОВСЬКИЙ Петро Михайлович (10(22).01.1888, Кишинів, Молдова – 02.10.1975, Ленінград, нині – Санкт-Петербург, РФ) – ботанік, вчений-генетик, фахівець у галузі систематики, географії та історії культурної флори, д-р с.-г. наук (1934), д-р біол. наук (1935), проф. (1923), акад. ВАСГНІЛ (1935), чл.-кор. (1955), почесний д-р (1967) Акад. с.-г. наук Німеччини. Закінчив природн. відділення ІНУ (1911). Працював на дослідній станції у Ростові-на-Дону, Андижані (Узбекистан) (1912–1914); у Департаменті землеробства (1914–1915). Очоловав станцію дослідження насіння у Тифлісі (1915), а згодом і Тифліський ботан. сад (1920). Проф. каф. ботаніки Політехн. ін-ту в Тифлісі (нині – Тбілісі) (1923–1925). На запрошення М. І. Вавілова перейшов до Всесоюзного ін-ту рослинництва (1925). Проф., зав. каф. ботаніки Московської с.-г. акад. імені К. А. Тімірязєва (1934–1952). Директор Всесоюзного ін-ту рослинництва (1951–1962). Створив при Ін-ті перший в СРСР гербарій культурних рослин. Професор-консультант Ленінградського ун-ту (1962–1963). Акад.-секретар Відділу Землеробства ВАСГНІЛ (1956–1961). Головний ред. журналу «Генетика». Лауреат Сталінської премії (1943), премії імені М. І. Вавілова (1967). Нагороджений

чотирма орденами Леніна, трьома орденами Трудового Червоного Прапора, орденами: Червоної Зірки, «Знак Пошани». Авт. понад 200 наук. пр.

Літ.: ЕСУ. Київ, 2009. Т. 9. С. 672–673 ; Биограф. слов. деятелей естествознания и техники. М., 1958. Т. 1. С. 346 ; Выдающийся ученый биолог. *Вестн. с.-х. науки*. 1978. № 4. С. 142–147.

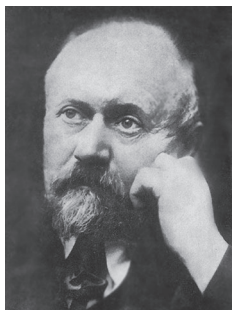

ЗАБЛУДОВСЬКИЙ Павло Юхимович (20.05(01.06).1894, с. Могильне Гайсинського пов. Подільської губ., нині – Кіровоградська обл. – 18.09.1993, Москва, РФ) – історик медицини, д-р мед. наук (1963), проф. (1964). Вступив на фіз.-мат. ф-т, потім перевівся та закінчив мед. ф-т ІНУ (1916). Призваний зауряд-лікарем 1 розряду на військову службу. Демобілізувався (1918). Державні іспити склав при Ун-ті Св. Володимира в Києві (1919). Перебував на службі у Червоній армії (1919–1922). З 1922 р. жив та працював у Москві. Працював у Наркоматі охорони здоров'я РСФРР, керуючи санітарною освітою на залізничному і водному транспорті (1922–1928), лікарем на судах далекого плавання (1928–1930). Працював у НДІ санітарної освіти й охорони здоров'я дітей і підлітків. Зав. каф. історії медицини в Центральному ін-ті удосконалення лікарів у Москві (1939–1972). З 1972 р. і до кінця життя – консультант цієї каф. Перекладав (знав давньогрецьку і латинь) і коментував класичну мед. літературу – праці Дж. Фракасторо, Т. Парацельса, Б. Рамаццині та ін. Його коментарі є самостійними наук. працями. Опублікував спогади «У Новоросійському університеті в роки столипінської реакції» (1984), що у 2-му виданні ввійшли в збірник «Новоросійський університет в воспоминаниях современников» (Одеса, 1999). Зробив внесок у вивчення розвитку і лікування хвороб стравоходу, шлунку і печінки, співавт. монографії про серцево-судинну систему при старінні, першого підручника для терапевтів з геріатрії. Лауреат Державної премії СРСР, нагороджений багатьма орденами та медалями. Авт. понад 250 наук. пр.

Літ.: ЕСУ. Київ, 2010. Т. 10. С. 20 ; Васильєв К. К. Мед. ф-т Новорос. ун-та. Одеса, 2008. С. 212–220, 313.

ЗАБОЛОТНИЙ Данило Кирилович (16(28).12.1866, с. Чоботарка Подільської губ., нині – с. Заболотне Крижопільського р-ну Вінницької обл. – 15.12.1929, Київ) – мікробіолог, д-р медицини (1908), проф. (1898), акад. ВУАН (1922), акад. АН СРСР (1929). Закінчив природн. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1891) та мед. ф-т Київського ун-ту Св. Володимира (1894). Свою наук. діяльність розпочав у І. І. Мечникова на

Одеській бактеріологічній станції. Під час епідемій холери і дизентерії на Поділлі працював лікарем епідеміологом (з 1894 р.). Працював у Київському військовому шпиталі (1895–1897). Брав активну участь у закордонних протиепідеміологічних експедиціях до Індії, Китаю, Монголії, Ірану, Саудівської Аравії та ін. країн. Організував у Санкт-Петербурзькому жіночому мед. ін-ті першу в Росії каф. бактеріології, яку очолював до 1928 р. Ректор ОМІ (1919–1923), де заснував першу в світі каф. епідеміології (1920). Проф. Військово-мед. акад. в Ленінграді (1924–1928). Засновник (1928) і директор Ін-ту мікробіології та епідеміології (нині – Ін-т мікробіології і вірусології імені

Д. К. Заболотного НАН України, Київ). Президент ВУАН (1928–1929). Працював над виготовленням протичумних вакцин та сироваток. Довів ефективність імунізації у боротьбі з холерою. Результати його досліджень дали можливість впровадити раціональні запобіжні заходи і створити мережу протичумних закладів. Простежив перебіг сифілісу, з'ясував місця перебування збудника в організмі, вивчив властивості й цикл розвитку збудника, опрацював серологічні реакції для діагностики сифілісу. Багато зробив у вивченні та трактуванні ролі мікробіол. чинника, біол. властивостей збудників різних захворювань у виникненні, розвитку та згасанні епідемій. Один з основоположників вітчизняної епідеміології. Співзасновник Міжнар. товариства мікробіологів. Нагороджений орденом Почесного легіону від Ін-ту Л. Пастера (Франція). Президією НАН України засновано премію імені Д. К. Заболотного. Авт. понад 200 наук. пр.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 418 ; ЕСУ. Київ, 2010. Т. 10. С. 23 ; Билай В. И. Даниил Кириллович Заболотный. Київ, 1987. 126 с. ; Корифеї укр. науки. Миколаїв, 2000. С. 70–71.

ЗАГОРОВСЬКИЙ Євген Олександрович (26.07.1885, Харків – 22.02.1938, Одеса) – історик-краєзнавець, книгознавець, бібліограф, проф. (1925). Народився у сім'ї вченого-правника, проф. Харківського та Новоросійського ун-тів О. І. Загоровського (1850–1919). Закінчив іст.-філол. ф-т (1909), навчався на юрид. ф-ті ІНУ (1909–1911). Залишений на каф. російської історії для підготовки до професорського звання (1911). Склав іспити на ст. магістра російської історії (1916). Приват-доц. іст. ф-ту ІНУ (1916). Викладав історію у жіночих гімназіях Одеси (1917), Вищих жіночих курсах (1918–1920), згодом – у трудових школах. Проф. Гуманітарно-суспільного ін-ту по каф. російської історії (1920–1921). Проф., зав.

іст.-соціологічного ф-ту в Одеському ІНО (з 1921 р.). Викладав в ОІНГ (1922). Консультант (1923–1929), провідний бібліограф (1930-ті рр.), зав. відділу рідкісних книг та рукописів ОДНБ (нині – ОННБ). Заарештований, за браком доказів звільнений (1931). Вдруге заарештований і розстріляний. Наук. інтереси в галузі історії та бібліографії Півдня України, дослідження історії Запорізької Січі, колонізації Південної України. Чл. Одеського наук. товариства, Одеського товариства історії та старожитностей, Одеського бібліографічного товариства, Іст.-філол. товариства при ІНУ, Одеської комісії краєзнавства при ВУАН, Одеського відділу Всеукраїнської асоціації сходознавства. Авт. 23 наук. пр.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 424 ; ЕСУ. Київ, 2010. Т. 10. С. 77 ; Одеські історики. Т. 1. Одеса, 2009. С. 141–143 ; Проф. Одес. (Новорос.) ун-ту. Одеса, 2005. Т. 2. С. 449–451 ; Музичко О. Є. Євген Олександрович Загоровський (1885–1938). *Загартована історією*. Київ, 2013. С. 257–274.

ЗАГОРОВСЬКИЙ Микола Олександрович (04(16).07.1893, Одеса – 28.04.1934, Одеса) – гідробіолог, лімнолог, проф. (1922). Закінчив природн. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1916). Під час навчання займався зоологією, гідробіологією та порівняльною анатомією. Працював асист. зоотомічного кабінету, асист. каф. анатомії с.-г. тварин в ОСПІ (1918), асист. каф. зоології (1919). Проф., голова предметної комісії в Одеському пед. ін-ті (1922–1924). Проф. каф. біології, викл. Робітфаку в ОІНГ (1923). Голова предметної комісії відділу біології та екон.

географії (1924–1929). Викладав морезнавство та океанографію в Одеському технікумі водних шляхів (1924), зав. каф. Ін-ту соц. виховання (до 1929 р.). Штатний проф. Всесоюзного мех.-технологічного ін-ту консервної промисловості (1929). Працював у Зообіол. ін-ті в ІНО (1929). Засновник та зав. сектору каф. гідробіології ОДУ (1933–1934). Завідував гідробіол. лаб. Всеукраїнського ін-ту курортології та бальнеології в Одесі. Досліджував лимани та ресурси лікувальної грязі. Наук. інтереси в галузі гідробіології та іхтіології. Один із перших почав вивчати біоценози Чорного моря. Дійсний чл. Бальнеологічного товариства, чл. Інтернаціональної асоціації лімнологів. Авт. 45 наук. пр.

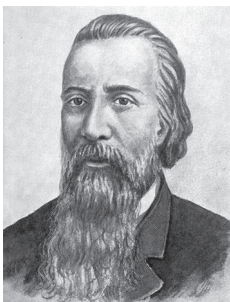
Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 425 ; ЕСУ. Київ, 2010. Т. 10. С. 77 ; Проф. Одес. (Новорос.) ун-ту. Одеса, 2005. Т. 2. С. 451–454 ; Винникова М. А. Николай Александрович Загоровский. *Развитие зоолог. исслед. в Одес. ун-те. Акад. Третьяков и его науч. школа*. Одесса, 1999. С. 34–37.

ЗАЄВЛОШИН Михайло Миколайович (05(17).11.1886, с. Володимирівка Єлисаветградського пов. Херсонської губ. – 14.07.1968, м. Білгород-Дністровський Одеської обл.) – лікар-патологоанатом, д-р медицини (1919), проф. (1923). Закінчив мед. ф-т ІНУ з відзнакою зі званням лікаря (1912). Позаштатний лаборант при каф. патологоанатомічної анатомії ІНУ (1912), помічник прозектора (1915), старш. асист. (1916). Захистив доктор. дис. «К вопросу о процессах возрождения в кишечнике» (1919). Зав. каф. гістології в ОМІ (1923–1944), одночасно зав. каф. патологічної анатомії в Одеському ін-ті удосконалення лікарів. Під час окупації Одеси – декан мед. ф-ту Одеського ун-ту єдиного ЗВО Трансїстрії, заст. з мед.-санітарної служби міського голови. Репресований за співробітництво з румунами під час окупації (1944). Після звільнення (1956) жив у м. Білгород-Дністровському, де працював патологоанатомом у центральній міській лікарні (до 1967 р.). Реабілітований посмертно (1997). Вивчав патоморфологічні і гістологічні зміни при злоякісних новоутвореннях. Авт. понад 40 наук. пр.

Літ.: ЕСУ. Київ, 2010. Т. 10. С. 107–108; Васильєв К. К. Мед. ф-т Новорос. ун-та. Одесса, 2008. С. 314–315.

ЗАЙКЕВИЧ Анастасій Єгорович (Георгійович) (1842, с. Матяшівка Лубенського р-ну Полтавської обл. – грудень 1931, м. Лубни Полтавської обл.) – агроном, фізіолог, рослинник, етнограф, проф. (1884). Закінчив природн. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1870). Був залишений в ун-ті для підготовки до професорського звання. Перебував у відрядженні з наук. метою за кордоном, працював у лаб. Поппельсдорфської с.-г. акад. та Лейпцігського ун-ту (1872–1873). Стажувався у Петровській (нині – Тімірязівська) с.-г. акад., де склав магістер. екзамен з агрономії (1874). Захистив магістер. дис. «Фізіологічні дослідження над диханням коренів» (1877). Приват-доц. Харківського ун-ту, екстраординарний проф., зав. каф. агрономії (1877–1915). Захистив доктор. дис. «Про деякі сторони культури цукрових буряків у зв'язку із сучасним станом цукрової промисловості». За період 1881–1893 рр. організував 33 дослідних поля, влаштував у Харківському ун-ті агрономічну лаб. Зав. відділу рільництва Солоницької селекційної дослідної станції (Лубенський р-н) (1915–1930), співзасновник Лубенської дослідної станції лікарських рослин (нині – Дослідна станція лікарських рослин

Ин-ту агроєкології і біотехнології УААН) (1916). Співзасновник Миргородського керамічного технікуму (1896). Почесний чл. Полтавського с.-г. товариства (1886). Нагороджений званням «Героя Праці» (1930). На його честь було названо один із сортів люцерни (Грим-Зайкевича).

Літ.: ЕСУ. Київ, 2010. Т. 10. С. 116 ; Івано. С. З. Анастасій Егорович Зайкевич : ист.-биогр. очерк. Харьков, 1959. 148 с. ; Русские ботаники. М., 1950. Т. 3. С. 316–317.

ЗАКАРАЯ (Закарія) Єфрем Фарнозович (16(28).02.1889, с. Наджахово Сенакського пов. Кутаїської губ., нині – Грузія – 19.12.1946, Тбілісі, Грузія) – лікар-хірург, д-р мед. наук (1937), проф. (1937). Вступив до мед. ф-ту ІНУ (1909). За участь у «безладдях» був виключений, потім відновлений (1911). Закінчив ІНУ (1914). Служив в армії (1914–1918). Нетривалий час працював лікарем в Одесі (з 1918 р.). Повернувся до Грузії, де почав працювати в клініці проф. Н. С. Кахіані. Очоловав хірургічне відділення лікарні Червоного Хреста (1932), онкологічну лікарню в Тбілісі (1938–1941). Захистив доктор. дис. «Патогенез трофических язв» (1937). Зав. каф. загальної хірургії лікувального ф-ту Тбіліського мед. ін-ту (1941–1946). Наук. інтереси стосуються проблем черевної хірургії, артропластики, трофічної іннервації. Заслужений діяч науки Грузинської РСР. Авт. ряду пр. з хірургії.

Літ.: ЕСУ. Київ, 2010. Т. 10. С. 138 ; Васильєв К. К. Мед. ф-т Новорос. ун-та. Одесса, 2008. С. 316.

ЗАКУШНЯК Олександр Якович (псевд. – Самарський) (26.02(10.03).1879, Одеса – 21.04.1930, Ленінград) – артист естради і розмовного жанру, актор, педагог. Навчався на юрид. (за іншими даними – на іст.-філол.) ф-ті Київського ун-ту Св. Володимира, відрхований за участь у студентському революційно-демократичному русі (1899). Закінчив юрид. ф-т ІНУ (1903). Водночас грав у драматичних виставах та опереті. Професійно почав виступати у Товаристві нової драми (1906–1907), де читав художні оповідання А. П. Чехова. Працював у Театрі В. Ф. Комісаржевської у Петербурзі (1907–1910), гастролював з нею за кордоном (1908). Виступав у концертному жанрі «Вечори інтимного читання» в Одесі, Києві, Кишиневі, Херсоні, Ризі, Ярославлі, Костромі, Москві (1910–1914), з його ім'ям пов'язують започаткування та становлення цього жанру. Брав участь у Першій світовій війні (1914–1918), мав

бойові нагороди. Після демобілізації працював у театрах Москви: Новому театрі, Театрі РСФРР 1-му, Камерному театрі, в театрах для дітей. Викладав у Держ. ін-ті декламації (Москва, 1917–1920). У 1920-х рр. займався режисерсько-пед. діяльністю. Створив мистецьку школу художнього читання з естради. Нагороджений бойовими нагородами. Авт. кн. «Вечера рассказы» (1927).

Літ.: БСЭ. М., 1972. Т. 9. С. 312; ЕСУ. Київ, 2010. Т. 10. С. 173; Театральная энцикл. М., 1963. Т. 2. С. 731–732; Верховский Н. Ю. Книга о чтецах: очерки развития советского искусства художественного чтения. М.; Л., 1950. С. 97–121.

ЗАНЧЕВСЬКИЙ Іван Михайлович (04(16).01.1861, Одеса – 15.07.1928, Одеса) – математик, механік, д-р прикладної математики (1891), проф. (1892). Закінчив мат. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1883). Перебував у наук. відрядженні за кордоном у Парижі та Берліні (1886–1887). Приват-доц. ІНУ (1887). Після захисту дис. «Теория винтов и приложение ее к механике», затверджений у ст. магістра механіки (1889). Захистив доктор. дис. «Геометрические места в теории осей вращения» (1891). Екстраординарний проф. (1892), ординарний проф. каф. механіки ІНУ (1896), водночас секретар (1897–1900). Декан фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1904–1905, 1917–1920). Ректор ІНУ (1905–1907). Звільнений з посади у зв'язку зі студентськими заворушеннями.

Жив у Санкт-Петербурзі, Києві. Працював у банку Санкт-Петербурга (1909–1916). Повернувся до ІНУ: проф. каф. теоретичної і практичної механіки, ректор ун-ту (1917–1918). Зав. кабінету механіки й механічної майстерні (1917–1920), кабінету механіки у Фіз.-мат. ін-ті (1920–1921). Голова предметної комісії з математики в ІНО (1921). Проф. каф. теоретичної механіки в ОПІ (1921–1922). Чл. Мат. відділення Новоросійського товариства природознавців (1901–1907 – голова та віцепрезидент товариства), чл. Московського мат. товариства (1894). Чл. Одеського відділення Руського техн. товариства (з 1898 р.): заст. голови (1901), голова Постійної комісії з техн. освіти (з 1904 р.), заст. голови Механічного відділу (1899–1902); почесний попечитель школи десятників. Нагороджений орденами: Св. Володимира IV ст., Св. Станіслава II ст., Св. Анни III ст.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 431; ЕІУ. Київ, 2005 Т. 3. С. 248; ЕСУ. Київ, 2010. Т. 10. С. 221; Боголюбов А. Н. Математики. Механики: биограф. справ. Киев, 1983. С. 187.

ЗЕЙЛІГЕР Дмитро Миколайович (12(24).05.1864, Тирасполь Херсонської губ., нині – Молдова – 25.06.1936, Ростов-на-Дону) – математик, механік, д-р прикладної математики (1894), проф. (1895). Закінчив мат. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1887). Захистив магістер. дис. «Механика подробно-изменяемой системы» (1891). Працював приват-доц. ІНУ (1890), приват-доц. каф. механіки Казанського ун-ту (1892), екстраординарним проф. (1895), ординарним проф. (1899). Захистив доктор. дис. «Теория движения подобно-изменяемого тела» (1894). Очоловав каф. механіки Казанського ун-ту (1895–1914). Приват-доц. у Петроградському ун-ті (1914–1917), проф. каф. чистої математики Психоневрологічного ін-ту (1914–1917),

проф. каф. чистої математики Казанського ун-ту (1917–1922), проф. та зав. каф. Казанського ун-ту (1922). Перший ректор Казанського політехн. ун-ту (1919–1926), заст. директора Казанського ін-ту наук. організації праці (1919–1926). Працював проф. каф. математики Донецького гірничого ін-ту (1929–1933), проф. каф. механіки Донського індустріального ін-ту в Новочеркаську (1933–1936), очоловав каф. геометрії Фіз.-мат. НДІ при Ростовському ун-ті (1936). Наук. інтереси пов'язані з диференційною геометрією, кінематичною геометрією, теоретичною механікою, історією механіки. Розробив алгебру зв'язаних векторів та гвинтів (1890). Був одним із засновників механіки подібно-змінюваних систем (1889–1901). Одним з перших ввів у викладання механіки векторне числення. Створив у Казані наук. школу з механіки. Чл. Мат. відділення Новоросійського товариства природознавців (1889), Московського мат. товариства (1897), Казанського фіз.-мат. товариства (1892), його секретар (1893–1895) та голова (1919–1929). Заслужений діяч науки РСФРР (1927).

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 441 ; ЕСУ. Київ, 2010. Т. 10. С. 495 ; Боголюбов А. Н. Математики. Механіки. Киев, 1983. С. 189 ; Вчені вузів Одеси. Одеса, 1995. Вип. 1, ч. 2. С. 56–58.

ЗЕЛЕНЕЦЬКИЙ Микола Михайлович (26.01(07.02).1859, Нижній Новгород, Росія – 24.04.1923, Одеса) – ботанік, д-р біол. наук, проф. Навчався у Санкт-Петербурзькому ун-ті (1881–1883), закінчив природн. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1887). Приват-доц. ІНУ (1899). Захистив магістер. дис. (1906). Працював зберігачем ботан. кабінету (1887), а з 1888 р. – його зав. Працював у гербаріях Декандоля, Делессерта, Буасье, перебуваючи у закордонних відрядженнях (1894–1896). Після повернення працював лаборантом, вивчав флору Криму. Працював у Музеї природн. історії у Парижі (1900), викл. Вищих жіночих курсів в Одесі, де організував ботан. кабінет (1906). Проф. мед. (1915) і фіз.-мат. (1919) ф-тів ІНУ. Очоловав каф. ботані-

ки (1920–1923) та Ботан. сад (1920–1921). Зібраний ним гербарій включає матеріали збору рослин 1885–1891, 1893, 1901 і 1903 рр. і складає 9 тис. аркушів, зберігається у Нікітському ботан. саду. Брав активну участь у роботі Товариства природознавців, Товариства садівництва Південної Росії. 18 його пр. присвячено вивченню флори Криму, Бессарабії, дослідженням з історії науки.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 442; ЕСУ. Київ, 2010. Т. 10. С. 498; Русские ботаники. М., 1950. Т. 3. С. 362–364.

ЗЕЛІНСЬКИЙ Микола Дмитрович (25.01(06.02).1861, м. Тирасполь Херсонської губ., нині – Молдова – 31.07.1953, Москва) – хімік-органік, д-р фіз.-мат. наук (1891), чл.-кор. Російської АН (1924), акад. АН СРСР (1929). Закінчив фіз.-мат. ф-т ІНУ (1884). Перебував у відрядженні у Німеччині, де працював у лаб. Лейпцігського (1885) та Геттінгенського ун-тів. Захистив магістер. дис. «К вопросу об изомерии в тиофеновом ряду» (1889). Приват-доц. ІНУ (1889). Захистив доктор. дис. «Исследования явлений стереоизомерии в рядах предельных углеродистых соединений». Працював у Московському ун-ті (1893–1953, з перервою у 1911–1917), де його призначили екстраординарним проф. каф. аналітичної та органічної хімії. Зав. каф. Петроградського політехн. ін-ту та директор Центральної лаб. Міністерства фінансів в Петербурзі (1911–1917). Брав участь в організації Ін-ту органічної хімії АН СРСР (1935). Особливо плідними були його дослідження, пов'язані з проникненням хімії у фізику, біологію, геологію та інші науки. Перший хімік, який зацікавився вивченням Чорного моря. Наук. інтереси пов'язані з хімією вуглеводів і органічним каталізом. Зробив важливі дослідження з сорбції, результатом яких стало створення (разом з інженером А. Кумантом) універсального вугільного протигазу (1911), прийнятого російською армією на озброєння у Першій світовій війні. Один з засновників вчення про органічний каталіз. Створив наук. школу, яка зробила фундаментальний внесок у різні галузі хімії. Один з організаторів Всесоюзного хім. товариства імені Д. Менделєєва. Заслужений діяч науки СРСР (1926). Лауреат Ленінської премії (1934), трьох Держ. премій (1942, 1946, 1948), Герой Соціалістичної Праці (1945), нагороджений двома орденами Трудового Червоного Прапора, чотирма орденами Леніна. Авт. понад 500 наук. пр.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 445; ЕСУ. Київ, 2010. Т. 10. С. 518; Вчені вузів Одеси. Одеса, 1995. Вип. 1, ч. 3. С. 37–40; Андрусев М. М., Табер А. М. Н. Д. Зелінский. М., 1984. 79 с.; Биографии великих химиков. М., 1981. С. 212–219.

ЗІЛЬБЕРБЕРГ Лазар Абрамович (15(27).02.1875, с. Олешки Таврійської губ., нині – Цюрупінськ Херсонської обл. – 02.04.1922, Одеса) – лікар-інфекціоніст, д-р медицини (1910), проф. (1920). Закінчив природн. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1898) та мед. ф-т Київського ун-ту Св. Володимира (1901). Захистив доктор. дис. (1910). Проф. Одеського клінічного ін-ту по каф. інфекційних хвороб. Асист. факультетської терапевтичної клініки ІНУ (1902–1913). Удосконалювався з бактеріології у І. І. Мечникова в Пастерівському ін-ті в Парижі. Зав. інфекційними відділеннями госпіталів (1904–1917). Під час російсько-японської та Першої світової війни – військовий лікар. Працював у 3-му інфекційному госпіталі й у 1-му епідеміологічному госпіталі в Одесі (1917). Проф. каф. інфекційних хвороб Одеського клінічного ін-ту (1920–1922). Наук. праці присвячені широкому колу проблем внутрішніх і інфекційних хвороб, бактеріології та епідеміології.

Літ.: ЕСУ. Київ, 2010. Т. 10. С. 586; Васильев К. К. Мед. ф-т Новорос. ун-та. Одеса, 2008. С. 268–269.

ІЗГОЄВ Олександр Соломонович (справж. прізвище та ім'я – **Лянде Арон**) (11(23).04.1872, Вільно, нині – Вільнюс, Литва; за ін. даними – м. Ірбіт, нині Свердловська обл., РФ – 11.07.1935, м. Хаапсалу, Естонія) – журналіст, публіцист, громадський діяч. Навчався на мед. ф-ті Томського ун-ту, через участь у марксистських гуртках змушений був виїхати за кордон. Закінчив юрид. ф-т ІНУ (1900). Працював в журналі «Новое слово» (1897), «Жизнь» (1899), «Образование» (1897). Один з організаторів «Спілки визволення» (1904–1905) та партії кадетів в Одесі; співроб., (1902) ред. (1904–1905) тижневика «Южные записки». У 1905 р. переїхав до Петербурга.

Працював в журналах П. Б. Струве «Полярная звезда», «Свобода и культура» (з 1906 р.), в газеті «Дума», був одним з керівників газети «Речь» (1906). Ред. політичного відділу «Русской мысли» (1910). Чл.-засновник «Ліги російської культури» (1917). У листопаді 1917 р. видавав газету «Борьба», в якій закликав до збройного опору більшовикам. Перебував на засланні на окопних роботах у Вологді (1918–1919). За клопотанням О. М. Горького переведений до Петрограда. Перебував у засланні в Іванівському концтаборі (1921). Працював в Публічній бібліотеці. Висланий з СРСР за кордон (1922). До кінця 1920-х рр. проживав у Празі, де був чл. Спілки російських письменників та журналістів, публікувався у різних емігрантських журна-

лах. Активно виступав у відновленій «Русской мысли» (Прага; Берлін, 1923–1925), у «Возрожденні» (1925–1927). Працював в газетах «Руть», «Сегодня». На початку 1930-х рр. виїхав до Естонії, де був ред. газети «Таллиннський русський голос».

Літ.: ЕСУ. Київ, 2011. Т. 11. С. 217; Русское зарубежье: золотая книга эмиграции. М., 1997. С. 263–264.

КАВТАРАДЗЕ Петро Павлович (07(19).05.1889, с. Носифи Сенакського пов. Кутаїської губ., нині – Грузія – 01.03.1966, Тбілісі, Грузія) – невропатолог, д-р наук (1937), проф., акад. АН Грузинської РСР (1961). Закінчив мед. ф-т ІНУ (1918). Під час Першої світової війни – військовий лікар (1915–1917). У 1918 р. переїхав до Грузії. Деякий час працював на периферії, а у 1931 р. повернувся до Тбілісі, де почав практикувати у клініці, яку пізніше очолив. Захистив доктор. дис. «О диагностическом значении хронаксии» (1937). Зав. каф. нервових захворювань, педіатричного, санітарно-гігієнічного та стоматологічного ф-тів (з 1953 р.), зав. каф. нервових хвороб лікувального ф-ту (1953–1966) Тбіліського мед. ін-ту. Один з редакторів журналу «Наука и жизнь» (1914). Наук. інтереси зосереджені на клінічній неврології, курортології, лікувальній фізкультурі, дитячій неврології, крайовій невропатології. Зробив внесок у вчення про діагностичну цінність хронаксиметрії у невропатології та її переваги перед класичною електродіагностикою. Вперше запропонував терапію поліомієліту ахтальською гряззю. За його ініціативи було відкрито спеціальний грязьовий санаторій на курорті Ахтала. Нагороджений орденом Леніна та орденом «Знак Пошани». Заслужений діяч науки Грузинської РСР (1941).

Літ.: Васильєв К. К. Мед. ф-т Новорос. ун-та. Одеса, 2008. С. 317; Музичко О. Є. «Бібліотека студентів-грузинів міста Одеси» у складі бібліотеки ІНУ... Вісн. ОНУ. Серія: Бібліотекознавство, бібліографознавство, книгознавство. 2013. Т. 17, вип. 2 (8). С. 14.

КАЛИНА Осип Григорович (1878–1943) – лікар-отоларинголог, д-р медицини (1929), проф. (1931). Закінчив природн. відділення Берлінського ун-ту (1906) та мед. ф-т ІНУ (1911). Завідував ЛОР-відділенням Одеської старої міської лікарні (1912–1914) і ЛОР-відділенням в Одеському військовому госпіталі (1921–1929) та одночасно був асист. отоларингологічної клініки ОМІ. Завідував каф. отоларингології в Пермському мед. ін-ті (1931), ЛОР-клінікою в Одеському туберкульозному ін-ті (1932). Один з перших ввів лікування хвороб ЛОР-органів діатермією. Перший став

застосовувати резекцію верхньогортанного нерва при болючій дисфагії як результат туберкульозу гортані. Організатор першої в Російській імперії шкільної поліклініки. Авт. понад 80 наук. пр.

Літ.: ЕСУ. Київ, 2012. Т. 12. С. 29; Васильєв К. К. Мед. ф-т Новорос. ун-та. Одесса, 2008. С. 317–318.

КАЛЬФА Семен Федорович (Симха Юфудович) (28.02(11.03).1892, Одеса – 12.01.1979, Одеса) – лікар-офтальмолог, д-р мед. наук (1936), проф. (1936). Закінчив мед. ф-т ІНУ (1916). Працював на каф. очних хвороб ІНУ (згодом – ОМІ) ординатором (1916–1921), асист. (1921–1929), доц. (1929–1936), проф. (1936–1941, 1944–1957). Зав. каф. очних хвороб ОМІ (1957–1970), водночас працював заст. директора з наук. роботи в Одеському НДІ очних хвороб і тихорецької терапії (1936–1939, 1944–1952). Під час Другої світової війни – військовий лікар, начальник відділення евакогоспітально (1941), директор Туркменського трахоматозного ін-ту в Ашхабаді (1942–1944).

Разом з В. П. Філатовим розробив метод ранньої діагностики глаукоми – еластотонометрію. Описав рефлекс, який регулює внутрішньоочний тиск, що дозволило пояснити механізм збереження фізіологічного рівня останнього. Ряд робіт присвячено клініці глаукоми і проблемі боротьби з трахомою. Голова Одеського офтальмологічного товариства. Авт. понад 200 наук. пр., у тому числі чотирьох монографій.

Літ.: ЕСУ. Київ, 2012. Т. 12. С. 87; Васильєв К. К. Мед. ф-т Новорос. ун-та. Одесса, 2008. С. 318–319; Золотарев А. Е. Ильин И. И., Луки Л. Г. Биограф. слов. проф. ОМІ им. Н. И. Пирогова. Одесса, 1992. С. 129.

КАХІАНИ Микола Саулович (11(23).08.1882, с. Рокити Кутаїської губ., нині – Грузія – 15.02.1928, Тифліс, нині – Тбілісі, Грузія) – анатом, лікар-хірург, проф. (1918). Закінчив мед. ф-т ІНУ (1911). З 1912 р. – позаштатний лаборант при каф. нормальної анатомії ІНУ. Помічник зав. каф. нормальної анатомії Одеських вищих жіночих мед. курсів (з 1911 р.). Командирований на каф. анатомії людини Каїрського ун-ту в Єгипті (1911–1913). Ординатор пересувного польового лазарету Одеської Касперовської громади Російського товариства Червоного Хреста № 2 (1914–1915), помічник прозектора каф. нормальної анатомії (1915), зав. каф.

нормальної анатомії Катеринославських вищих жіночих курсів (1917–1920), зав. каф. оперативної хірургії і топографічної анатомії Тифліського ун-ту (1919), зав. каф. хірургічної патології з пропедевтичною клінікою (1921–1928). Один з родоначальників грузинської наук. хірургії. Авт. двох підручників.

Літ.: ЕСУ. Київ, 2012. Т. 12. С. 483 ; Васильєв К. К. Мед. ф-т Новорос. ун-та. Одеса, 2008. С. 319–320 ; Музичко О. Є. Грузини в Одесі: історія та сучасність. Одеса, 2010. С. 30, 40.

КИРИЛОВ Єлпідифор Анемподистович (26.09(08.10.)1883, с. Шибка Тираспольського пов. Херсонської губ. – 27.11.1964, Одеса) – фізик, д-р фіз.-мат. наук (1934, без захисту дис.), проф. (1921). Закінчив мат. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1907). Залишений для підготовки до професорського звання. Працював асист. на Вищих жіночих курсах (1908–1915). Позаштатний лаборант Фіз. ін-ту ІНУ (1912). Спостерігач Магнітно-метеорологічної обсерваторії, лаборант, приват-доц. (1915) каф. фізики ІНУ. Проф. та зав. каф. експериментальної фізики ІНО, згодом – ОДУ (1921–1960). У 1926 р. став директором Одеського фіз. ін-ту, створеного на базі Фіз. ін-ту ІНУ (з 1933 р. – структурний підрозділ ОДУ – НДІ фізики). Відкрив явище тонкої структури поглинання та розробив прецизійний метод вимірювання поглинання світла. Засновник школи наук. фотографії. Почав систематичне дослідження явищ, які відіграють велику роль у технології виготовлення фотоматеріалів. Лауреат Державної премії СРСР (1951). Нагороджений медаллю «За доблесну працю у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.» (1945), орденом Леніна (1953). Заслужений діяч науки УРСР (1958). Авт. близько 60 наук. пр.

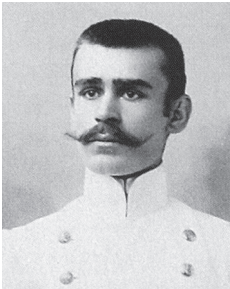
Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 520, 520а, 520б ; Елпидифор Анемподистович Кириллов : біобібліографія. Одеса, 1975. 25 с. ; ЕСУ. Київ, 2013. Т. 13. С. 47 ; Співробітники Одес. нац. ун-ту імені І. І. Мечникова – лауреати держ. нагород України. Одеса, 2010. С. 104–105.

КИРИЧЕНКО Олексій Миколайович (01(13).01.1883, с. Великі Копани Таврійської губ. – 19.01.1942, Одеса) – ентомолог, д-р с.-г. наук (без захисту дис.), проф. Закінчив мед. ф-т ІНУ (1910). Ординатор клініки нервових захворювань ІНУ (1910–1911). Перебував на дійсній військовій службі у Середній Азії та Ірані, працював лікарем-ординатором госпіталю в Самарканді (1911–1914), лікарем-дизенфекціоністом у діючій армії (1914–1917), лікарем-ординатором військового лазарету (1917–1918), лікарем міської лікарні у м. Керч, асист. клініки нервових хвороб ОМІ (1919–1922). Проф. ентомології в ОСГІ (1922–1928). Спеціаліст станції захисту рос-

лин Одеси (1924–1925). Зав. відділу ентомології обл. с.-г. дослідної станції. Зав. відділу ентомології Українського ін-ту селекції в Одесі (1929–1934). Викладав в ОДУ (1933–1941). Водночас працював співроб. та керівником багатьох наук.-виробничих установ міста. Вивчав ентомофауну Криму, Одеси, Херсонської і Чернівецької обл., Молдови та ін. Проводив різнобічне вивчення шкідливого впливу комах на сорти різних рослин, досліджуючи різноманітні методи боротьби з цими явищами. Зібрав велику ентомологічну колекцію. Авт. 45 наук. пр.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 521 ; ЕСУ. Київ, 2013. Т. 13. С. 62 ; Севастьянов В. Д. Профессор Алексей Николаевич Кириченко и его неизвестная коллекция насекомых. *Изв. Музейного Фонда им. А. А. Браунера*. 2008. Т. 5, № 2. С. 1–5 ; Цветкова В. П. Памяти Алексея Николаевича Кириченко. *Энтомолог. обозрение*. 1967. Т. 46, вып. 4. С. 921–926.

КІПШИДЗЕ Семен Нікіфорович (05(17).07.1887, с. Бига Шаропанського пов. Кутаїської губ., нині – Чіатурський р-н, Грузія – 21.03.1953, Тбілісі) – лікар-невропатолог, д-р медицини (1924), проф. (1927). Закінчив мед. ф-т ІНУ (1912). Працював позаштатним ординатором клініки нервових хвороб мед. ф-ту ІНУ (1912–1914, 1918–1919). Під час Першої світової війни – у діючій армії (1914–1918). Працював асист. у Тифліському ун-ті (1919–1925). Захистив доктор. дис. «Матеріали для патології малого мозжечка» (1924). Завідував каф. нервових хвороб спочатку Тифліського ун-ту, а потім Тбіліського мед. ін-ту (1927–1953). Під час Другої світової війни – гол. невропатолог Закавказького військового округу (1941–1945). Основоположник неврологічної школи в Грузії. Описав дистонію дрібних м'язів кисті при поразці мозочка (симптом Кіпшидзе). Голова Грузинського товариства невропатологів та психіатрів. «За відзнаку у справах проти ворога» нагороджений орденами: Св. Станіслава III ст., Св. Анни III ст. (1916). Заслужений діяч науки Грузинської РСР (1944). Авт. понад 50 наук. пр.

Літ.: ЕСУ. Київ, 2013. Т. 13. С. 210 ; Васильев К. К. Мед. ф-т Новорос. ун-та. Одесса, 2008. С. 321–322 ; Музичко О. Є. Грузини в Одесі: історія та сучасність. Одеса, 2010. С. 30–40.

КЛЕЙНМАН Олександр Філіпович (12(24).04.1889, Кишинів, Молдова – 1983, Москва, РРФСР, нині – РФ) – юрист, д-р юрид. наук (1943), проф. (1938). Закінчив юрид. ф-т ІНУ (1910). Працював: адвокатом, викл. у навч. закладах Одеси, юрисконсультантом, консультантом. Викладав цивільний процес в Іркутському ун-ті, в Ін-ті радянського права та на юрид. курсах (1922–1932). Працював у Всесоюзному НДІ

с.-г. кадрів (1932–1934). Доц., проф. та зав. каф. цивільного процесу Московського юрид. ін-ту НКЮ СРСР, юрид. Ін-ту Прокуратури СРСР, Всесоюзної прав. акад. та Військово-юрид. акад. (1934–1941). Зав. групою юрид. вишів СРСР у НКЮ РРФСР (1935–1938), старш. наук. співроб., зав. аспірантури та вчений секретар в Ін-ті держави і права АН СРСР (1939–1941). Захистив доктор. дис. «Основные институты советского гражданского процесса и принципы диспозитивности и состязательности» (1940). Після евакуації до Ташкенту працював зав. каф. судового права, заст. директора з наук. та учбової частини Ташкентського юрид. ін-ту (1941–1944). Зав. каф. радянського цивільного процесу, проф. юрид. ф-ту МДУ імені М. В. Ломоносова (1944–1968). Голова підкомісії з підготовки проекту Цивільного процесуального кодексу СРСР, комісії з розробки Основ цивільного судочинства СРСР (1962), Цивільного процесуального кодексу РРФСР (1964). Заслужений діяч науки РРФСР (1963).

Літ.: Александр Филиппович Клейнман (к 70-летию со дня рождения). *Изв. высш. учеб. заведений. Правоведение.* 1959. № 3. С. 175; Треушников М. К. Научное и педагогическое наследие А. Ф. Клейнмана. *Вестн. Моск. ун-та. Сер. 11, Право.* 2004. № 6. С. 129–138.

КЛЕЙТМАН Йосип Онисимович (17(29).03.1883, Одеса – 1948) – лікар-стоматолог, проф. (1933). Закінчив мед. ф-т ІНУ (1911). Працював на каф. патології ОМІ, викладав у зуболікарській школі (з 1913 р.). У період Першої світової війни – в діючій армії. Директор Центральної зуболікарської робочої поліклініки та зав. одонтологічної секції Губздрава (1919). Організував в Одесі Український держ. ін-т зуболікування (1927, нині – Ін-т стоматології та одонтології), був його директором (1927–1934), очолював експериментальне відділення і відділ протезної і соц. стоматології. Читав курс стоматології студентам ОМІ (з 1930 р.). Водночас доц. (1932), проф. (1933) каф. стоматології Ін-ту удосконалення лікарів. Організатор експериментальної стоматологічної лаб. при Всесоюзному ін-ті ветеринарії у Москві (1934–1936). Працював директором Воронежського стоматологічного ін-ту (1936–1937), зав. каф. протезної та лікувально-профілактичної стоматології (1938); зав. каф. ортопедичної стоматології Томського стоматологічного ін-ту (1940–1942), зав. каф. ортопедичної стоматології стоматологічного ф-ту Томського мед. ін-ту (1942–1948). Чл.

колегії Товариства робочої медицини (з 1922 р.), очолював стоматологічну секцію Одеського єдиного мед. товариства. Нагороджений медаллю «За доблесну працю у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.».

Літ.: Васильєв К. К. Мед. ф-т Новорос. ун-та. Одеса, 2008. С. 322-323 ; История ин-та стоматологии АМН Украины (1928–2008). Одесса, 2012. С. 18–19.

КОБОЗЄВ Іван Олексійович (16(28).10.1881, Одеса – 24.09.1958, Одеса) – офтальмолог, проф. (1930). Закінчив мед. ф-т ІНУ (1908). Працював позаштатним та штатним ординатором очної клініки мед. ф-ту ІНУ (1908–1913). Займав посаду помічника зав. каф. очних хвороб Одеських вищих жіночих мед. курсів (1913). Працював асист. (1912), старш. лікарем (1915–1926) Одеської Павловської очної лікарні, зав. очним відділенням Одеської окружної лікарні (1926–1930). З 1930 р. – проф. каф. офтальмології Одеського ін-ту удосконалення лікарів. Заст. голови Одеського офтальмологічного товариства. Нагороджений орденом Червоної Зірки. Авт. ряду пр. з офтальмології.

Літ.: Васильєв К. К. Мед. ф-т Новорос. ун-та. Одеса, 2008. С. 323.

КОЗАК Михайло Павлович (11.03.1882, Тирасполь Херсонської губ., нині – Молдова – 14.10.1944, Тирасполь, нині – Придністров'я/Республіка Молдова) – зоолог-ембріолог, проф. (1930). Закінчив природн. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1904), аспірантуру ОДУ. Викладав у середніх учбових закладах Одеси. Асист. каф. зоології, порівняльної анатомії та фізіології природн. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1918–1920), асист. Одеського с.-г. ін-ту (1918–1923). Канд. біол. наук (1928). Доц. (1928–1929), проф. Одеського пед. ін-ту (1929–1941), зав. каф. зоології хребетних тварин ІНО (1930), працював в ОДУ (з 1933 р.). Авт. понад 15 наук. пр.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 556 ; Богачик Т. А., Дьяков В. А., Єфремова І. В., Рясиков Л. В. Пам'яті професора Михайла Павловича Козака. *Современные проблемы зоологии и экологии* : материалы Междунар. конф. ... (Одесса, 22–25 апр. 2005 г.). Одесса, 2005. С. 343–345.

КОНОНОВИЧ Олександр Костянтинович (12(24).02.1850, Таганрог, Росія – 05(18).05.1910, Одеса) – астроном, д-р астрономії (1883), проф. Закінчив мат. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1871). Залишений при ун-ті для підготовки отримання звання магістра. Перебував у наук. відрядженні в Берліні, Лейпцигу (Німеччина)

(1873–1876). Повернувшись до Одеси, викладав математику та фізику у Рішельєвській гімназії (1876–1881). Захистив магістер. дис. «Вычисление орбиты двойной звезды γ Девы» (1880). Очолював каф. астрономії ІНУ та Астрономічну обсерваторію Новоросійського ун-ту (1881–1910), яка за часів його керування перетворилася на важливий наук. центр. Захистив доктор. дис. «Фотометрические исследования планет Марса, Юпитера и Сатурна» (1883). Екстраординарний (1883), ординарний (1886) проф. каф. астрономії ІНУ, декан ф-ту (1897–1898). Був одним з основоположників астрофізичних досліджень в Росії. Провів серію масштабних фотометричних вимірювань Марса, Юпітера й Сатурна з фотометрів Целльнера. Вів регулярне фотографування поверхні Сонця та вимірювання положень сонячних плям (колекція містить близько 1500 знімків), систематично спостерігав протуберанці. Дійсний чл. Новоросійського товариства природознавців (1877). На його честь названо астероїд 8322 «Кононович». Авт. багатьох наук. пр.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 576 ; Колчинский И. Г., Корсунь А. А., Родригес М. Г. Астрономы : биограф. справ. Киев, 1986. С. 160 ; Проф. Одес. (Новорос.) ун-ту. Одеса, 2005. Т. 3. С. 104–107 ; Страницы истории астрономии в Одессе. Одесса, 1994. Ч. 1. С. 26–30.

КОНСТАНТИНОВ Алеко Іваницов (01(13).01.1863, м. Свіштов, Болгарія – 11(23).05.1897, с. Радилово, Болгарія) – письменник, публіцист, громадський діяч. Навчався: в Свіштовському училищі (1872–1874), в Априлівській гімназії в Габрові (1874–1877). Служив писарем в канцелярії свіштовського губернатора М. Баланова. Закінчив Південнослов'янський пансіон (1881). Закінчив юрид. ф-т ІНУ (1885). Суддя (1885), прокурор (1885–1886) Софійського апеляційного суду, помічник прокурора (1886–1888). Займався адвокатурою (з 1892 р.). Юрисконсульт Софійського міського управління (1896). Викладав карне та цивільне право на юрид. ф-ті Софійського ун-ту.

Проводив активну громадську діяльність. Чл. Верховного македонсько-одринського комітету, ради товариства «Слов'янська бесіда», Болгарського союзу народної освіти, Комісії з підтримки нац. промисловості, Союзу підтримки мистецтва, Музичного товариства і Театрального комітету. Авт. гумористичних нарисів «До Чикаго и назад» (1893), сатиричних оповідань «Бай Ганю» (1895). Перекладав твори О. Пушкіна, М. Лермонтова, М. Некрасова.

Літ.: БСЭ. М., 1973. Т. 13. С. 46 ; УРЕ. Київ, 1980. Т. 5. С. 365.

КОНШИН Олександр Юлійович (08(20).07.1876, Одеса – 17.10.1936, Одеса) – хімік-органік, д-р хім. наук (1932, без захисту дис.), проф. (1924). Вступив до ІНУ (1896), виключений за участь у студентських заворушеннях (1899). Був студентом Женевського ун-ту (1899–1901). Закінчив фіз.-мат. ф-т ІНУ (1903). Залишений для підготовки до професорського звання. Асист. природн. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1906–1910). Приват-доц. ІНУ (1910). Перебував у наук. відрядженні за кордоном (1911–1912). Викл. на Вищих жіночих мед. курсах (до 1917 р.). За сумісництвом зав. каф. хімії (неорганічної, органічної, аналітичної і фізичної) (1920–1936), зав. каф. хімії

Одеського ін-ту інженерів морського флоту (1929–1936, нині – ОНМУ). Наук. пр. присвячені питанням органічних фарбників, опису мінеральних вод Кавказу.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 579; ЕСУ. Київ, 2014. Т. 14. С. 407; Золотарев А. Е., Ильин И. И., Луки Л. Г. Биограф. слов. проф. ОМИ им. Н. И. Пирогова. Одесса, 1992. С. 142; Вчені вузів Одеси. Одеса, 1995. Вип. 1, ч. 3. С. 49–50.

КОРНМАН Іван Євгенович (Ганс Фрідріх Вільгельм) (17(29).12.1882, Гюртихейм при Страсбурзі, Німеччина – 1944, Одеса) – хірург, патологоанатом, д-р медицини (1913), проф. (1920). Закінчив мед. ф-т ІНУ (1906). Працював асист. у хірургічній шпитальній клініці (1907–1910), помічником прозектора каф. патологічної анатомії (1911–1915), одночасно з 1912 р. працював на каф. патологічної анатомії Одеських вищих жіночих мед. курсів. Захистив доктор. дис. «Гемангиомы. Литературный очерк учения о гемангиомах и собственные патолого-анатомические исследования» (1913). У роки Першої світової війни працював у закладах Російського товариства Червоного Хреста.

Приват-доц., старш. асист. каф. патологічної анатомії (1915–1920). Очолював каф. загальної хірургії ОМІ (1920–1931), одночасно був деканом ф-ту (1923–1925), а потім – проректором з учбової роботи (1926–1931). У 1930-ті рр. репресований. Після звільнення продовжував працювати в ОМІ, очолював каф. хірургії дитячого віку (1938–1944). Розробляв питання патологічної анатомії, лікування новоутворень, зробив детальний опис бубонної чуми за даними епідемії в Одесі 1910 р. Авт. 40 наук. пр., співавт. монографічного дослідження про патологічну анатомію чуми (1911).

Літ.: Васильев К. К. Мед. ф-т Новорос. ун-та. Одесса, 2008. С. 275–276, 324–325; Золотарев А. Е., Ильин И. И., Луки Л. Г. Биограф. слов. проф. ОМИ им. Н. И. Пирогова. Одесса, 1992. С. 143.

КОРОВИЦЬКИЙ Леонід Костянтинівич (04(16).02.1890, Житомир – 08.12.1976, Одеса) – інфекціоніст, д-р мед. наук (1937), проф. (1940). Закінчив з відзнакою мед. ф-т ІНУ (1913). Залишений в ун-ті, де працював ординатором, асист. та доц. госпітальної терапії. Зав. клініки інфекційних хвороб ОМІ (з 1934 р.). Під час румунської окупації Одеси (1942–1944) був учасником підпільної антифашистської групи. Очоловав каф. пропедевтики внутрішніх хвороб лікувального ф-ту (1942–1949), за сумісництвом – декан лікувального ф-ту ОМІ (1944–1946). Працював зав. каф. інфекційних хвороб ОМІ (1949–1968). Наук. інтереси зосереджені на проблемах малярії, бруцельозу та токсоплазмозу. Заслужений діяч науки УРСР (1965). Авт. 108 наук. пр.

Літ.: ЕСУ. Т. 14. С. 545 ; Васильев К. К. Мед. ф-т Новорос. ун-та. Одесса, 2008. С. 325–326 ; Золотарев А. Е., Ильин И. И., Луки Л. Г. Биограф. слов. проф. ОМІ им. Н. И. Пирогова. Одесса, 1992. С. 145.

КОЦОВСЬКИЙ Анатолій Дмитрович (19.06.1864, с. Тирново Бессарабської губ., нині Молдова – 27.02.1937, Кишинів, Молдова) – психіатр, д-р медицини (1894), проф. (1920). Закінчив природн. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1888), мед. ф-т Харківського ун-ту (1891). Працював ординатором Одеської психіатричної лікарні (1895–1897), потім – Кишинівської губернської земської лікарні (1898), директором Костюженської лікарні для душевнохворих Бессарабського земства (1899). У 1916 р. повернувся до Одеси, був старшим лікарем психіатричної лікарні, одночасно приват-доц. ІНУ. Завідував каф. психіатрії Одеських вищих жіночих мед. курсів (1917–1920). Проф. ОМІ (1920–1921), проф. психіатрії Одеського клінічного ін-ту, директор педологічного ін-ту. Вперше у Росії описав пеллагрозні психози. У 1921 р. повернувся до Кишинева, де відкрив санаторій професора Коцовського для нервово-хворих. Видавав «Бюлетень професійної спілки лікарів м. Кишинева» (1925–1930).

Авт. близько 40 наук. пр.

Літ.: ЕСУ. Київ, 2014. Т. 15. С. 58 ; Очерки истории здравоохранения Одессы к ее 200-летию. Одесса, 1994. С. 70 ; Тарнакин В., Соловьева Т. Бессарабские истории. Київ, 2011. С. 133–137 ; Васильев К. К., Васильев Ю. К. К биографии профессора-психиатра Анатолия Дмитриевича Коцовского (1864–1937). *История медицины*. 2014. № 4. С. 48–54.

КРАСИЛЬЩИК Ісаак Матвійович (14(26).04.1857, Кишинів, Молдова – 1920, Кишинів, Молдова) – ентомолог, д-р природн. наук. Закінчив природн. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1882). Захистив доктор. дис. «К истории развития и систематизации *Politoma Ehrenberg*» (1882). Розслідувач-експерт Одеської філоксерної комісії (1883). Організував та очолив біоентомологічну станцію в Кишиневі (1911–1915). Засновник Бессарабського общества естествоиспытателей и любителей природознания при Зоологічному с.-г. та кустарному музеї Бессарабського губернського земства (Кишинів, 1883).

Досліджував поклади сарани та причини появи цієї комахи у дельті Дунаю, розробляв питання про фабричне виробництво заразних грибків, що призводять до епідемії шкідливих комах. Авт. понад 50 наук. пр.

Літ.: Евр. енцикл. СПб., 1911. Т. 9. С. 819 ; ЕСУ. Київ, 2014. Т. 15. С. 200 ; Энциклопед. слов. / изд.: Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. СПб., 1895. Т. 16А (6). С. 512.

КРИЖАНІВСЬКИЙ Віктор Миколайович (11(23).11.1885, Одеса – після 1940) – математик, проф. Закінчив мат. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1911), Вищі пед. курси (1912). Викладав у середніх учбових закладах Одеси (1912–1929). Навчався в аспірантурі при секції геометрії наук.-дослідної каф. математики ІНО (1923–1927). Секретар української мат. термінологічної комісії ВУАН (1926). Захистив канд. дис. «Геометрия сферических систем» (1928). Наук. співроб. Одеської філії Українського ін-ту математики (1928–1934), доц. каф. математики ІНО (1928–1930), секретар методичного бюро та голова техн.-мат. предметної комісії ІНО, доц. каф. математики Ін-ту соц. виховання (1930–1931). Проф. та зав. каф. математики Одеського комбінату робітничої освіти (1930–1932), очолював його наук. частину (1931–1932). Проф. і зав. каф. математики Одеського ф-ту особливого призначення і Одеського ін-ту підвищення кваліфікації інженерно-технічних працівників (1932–1934). Очолював каф. Одеської вищої комуністичної школи (1933–1937). Працював над доктор. дис. «Нелинейные совокупности сферических систем» (з 1935 р.). Доц. каф. геометрії Фіз.-хім.-мат. ін-ту, доц. каф. математики Ін-ту водного транспорту. Проф. (1931–1938), зав. каф. математики Одеського мед.-аналітичного ін-ту (з 1936 р. – Хім.-фармацевтичний ін-т)

(1936–1938). Заст. голови Ради професорів Хім.-фармацевтичного ін-ту (з 1935 р.). Проф., зав. каф. базових дисциплін (1936–1940), зав. каф. математики Одеського ін-ту господарників та підвищення кваліфікації інженерно-техн. працівників НК Важпрому (з 1938 р.). Авт. 16 наук. пр., а також декількох метод. розробок з математики для вишів. Подальша його доля невідома.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 631 ; ЕСУ. Київ, 2014. Т. 15. С. 394 ; Вчені вузів Одеси. Одеса, 1995. Вип. 1, ч. 2. С. 66–68.

КРИЖАНІВСЬКИЙ Дмитро Антонович (26.10(07.11). 1883, Одеса – 11.10.1939, Одеса) – математик, проф. (1920). Вступив до мат. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1901). За участь у студентському революційному русі виключений з ун-ту (1904). Виїхав до Німеччини, де вивчав математику в Геттінгенському ун-ті (1904). Склав на мат. відділенні фіз.-мат. ф-ту ІНУ держ. іспит і отримав диплом першого ст. (1906). Брав участь у революційній роботі серед петроградських робітників (1905). Заарештований, знаходився у в'язниці «Кресты» (1906). За революційну діяльність позбавлений права займатися пед. діяльністю (до 1912 р.). Перебував в Італії (1908–1909). Повернувся до Одеси, склав магістер. іспит по каф. чистої математики ІНУ (1910–1911). Приват-доц. каф. математики фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1913). Викл. в Одеському артилерійському училищі (1913–1914). Перебував у наук. відрядженні в Італії (1914). Після повернення до Одеси викладав у Художньому училищі (1915–1916), на Вищих жіночих курсах (1916–1920). Приват-доц. (1917), штатний доц. фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1917–1920). Проф. Фіз.-мат. ін-ту (1920–1921), Одеського ІНО (1921–1930). За сумісництвом працював на хім. ф-ті ОПІ (1921–1922), Технікумі прикладної хімії (1923), Другому залізнично-дорожньому технікумі (1923–1925), Ін-ті техн. кінематографії (1926–1930). Проф. каф. мат. аналізу Фіз.-хім.-мат. ін-ту (1930–1931). Працював в Одеському банківському ін-ті (1930–1933), Одеському філіалі Дніпропетровського ін-ту тяги (1932). Проф. каф. мат. аналізу ОДУ (з 1933 р.). Працював у Німецькому пед. ін-ті (1934–1935). Канд. фіз.-мат. наук (без захисту дис., 1935). Заарештований за сфабрикованою справою (1938). Реабілітований посмертно (1956). Чл. Італійського та Німецького мат. товариств (1913), Новоросійського товариства природознавців. Чл. секції мат. аналізу Наук.-дослідної каф. математики, де організував українську термінологічну комісію; колоквиум з поточної мат. літератури (1926). Нагороджений премією Всеукраїнського комітету сприяння вченим (1924). Авт. понад 20 наук. пр.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 632 ; Вчені вузів Одеси. Одеса, 1995. Вип. 1, ч. 2. С. 69–71 ; Крыжановская Н. Дмитрий Антонович Крыжановский. 2001. 82 с. ; Смирнов В. А. Реквием XX века. Одесса, 2003. Ч. 2. С. 240–268.

КРИНИЦЬКИЙ Шалва Йосипович (06(18).10.1884, Кутаїсі, Грузія – 02.02.1961, Ростов-на-Дону, РРФСР, нитні – РФ) – лікар-патологоанатом, д-р медицини (1917), проф. (1921). Закінчив мед. ф-т ІНУ (1910). З 1910 р. працював прозектором каф. патологічної анатомії Варшавського ун-ту, який у 1915 р. був евакуйований у м. Ростов-на-Дону. Завідував каф. патологічної анатомії в Ростовському ун-ті (з 1930 р. – Ростовський мед. ін-т) (1921–1961). Одночасно очолював патологоанатомічне відділення Першої ростовської лікарні (1923–1961). В роки Другої світової війни завідував каф. Куйбишевського мед. ін-ту. Вивчав патологоанатомічні зміни при захворюваннях.

Засновник патологоанатомічної школи. Почесний чл. Всеросійського наук. товариства патологоанатомів, голова Ростовського наук. товариства патологоанатомів. Авт. понад 60 наук. пр.

Літ.: ЕСУ. Київ, 2014. Т. 15. С. 476 ; Васильєв К. К. Мед. ф-т Новорос. ун-та. Одесса, 2008. С. 326.

КРИШТОФОВИЧ Африкан Миколайович (27.10(08.11). 1885, с. Криштопівка Павлоградського пов. Катеринославської губ., нині – Близнюківський р-н Харківської обл. – 08.11.1953, Ленінград, нині – Санкт-Петербург, РФ) – геолог, палеоботанік, д-р біол. наук (1926), д-р геол. наук (1934, без захисту дис.), проф. (1924), акад. АН УРСР (1945), чл.-кор. АН СРСР (1953). Закінчив природн. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1908). Проф. стипендіат, лаборант, доц. каф. ботаніки ІНУ (1909–1914). Ад'юнкт-геолог в Геол. комітеті (з 1914 р.), Перебував у Владивостоці (1917–1924). Викладав у Далекосхідному ун-ті та

у Владивостоцькому політехн. ін-ті. Брав участь в геол. експедиції на Філіппінські острови (1921–1922). Працював в Центр. геологорозвідувальному НДІ (з 1924 р.), Всесоюзному геол. ін-ті, Ботан. ін-ті АН СРСР, старш. геологом Геолкома, викладав у ряді вишів Ленінграду. Захистив доктор. дис. «Меловая флора Русского Сахалина» (1926). Організував Далекосхідний філіал Геол. комітету. Заарештований (1930).

Викладав палеоботаніку в Свердловському ун-ті, у Гірничому ін-ті (1931–1934). Під час Другої світової війни працював у філіалі АН СРСР, викладав в Ташкентському ун-ті. У повоєнні роки читав лекції в ОДУ. Зав. відділу палеоботаніки Ін-ту ботаніки АН УРСР (1945–1948). Очолив відділ палеоботаніки у Бот. ін-ті АН СРСР (з 1949 р.), Реабілітований посмертно (1967). Наук. дослідження в галузі палеоботаніки. Засновник та керівник радянської палеоботан. школи. Засновник Російського палеонтологічного товариства (Всесоюзне палеонтологічне товариство – з 1949 р.), чл. Всеросійського ботан. і Всесоюзного геогр. товариств. Віце-президент Міжнар. палеонтологічного союзу. Почесний чл. Національного геогр. товариства США (1936), чл. Московського товариства дослідників природи (1938), Американського, Лондонського геогр. і геол. товариств (1946). Нагороджений срібною медаллю імені П. П. Семенова-Тян-Шанського (1924), золотою медаллю імені Ф. П. Літке (1929), медаллю «За доблесну працю у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.», орденами: Леніна, Трудового Червоного Прапора, Державною премією СРСР (1946). Його ім'ям названо: види флори і фауни, гірський хребет на Курильських островах і кратер на Марсі. Авт. близько 500 наук. пр.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 626; Вчені вузів Одеси. Одеса, 1994. Вип. 1, ч. 1. С. 33–36; Ковалено. С. Г., Васильєва Т. В., Швець Г. А. Ботаніки і ботан. дослідж. в Одес. нац. ун-ті імені І. І. Мечникова. Одеса, 2005. С. 21–22; Ларченков Е. П., Кравчук О. П., Кравчук А. О. Геология в Одес. ун-те. Одесса, 2009. С. 441, 445–453.

КРОКОС Володимир Іванович (13(26).06.1889, Одеса – 28.11.1936, Київ) – геолог, палеонтолог, д-р геології (1926), проф. (1927). Закінчив природн. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1912). Працював лаборантом, мол. асист., читав доцентський курс в ІНУ/ІНО (1912–1922). Працював зав. каф. геології та ґрунтознавства в ОСГІ (1922–1926). Захистив доктор. дис. «Материалы для характеристики четвертинных отложений восточной и южной Украины» (1927). У 1927 р. переїхав до Києва, де завідував відділом палеонтології та стратиграфії, а пізніше – відділом четвертинної геології Геол. ін-ту АН УРСР (1926–1936). З 1927 р. проф. каф. геології і палеонтології

Київського ІНО (нині – КНУ), зав. цієї каф. і декан геол.-геогр. ф-ту Київського ун-ту (1933). Основні наук. інтереси стосуються питань теоретичної геології, регіональ-

ної геології, палеонтології, палеонтології ссавців, геології антропогенних відкладів. Удосконалив методику вивчення лесів і розробив схему їх стратиграфічного розчленування та районування. Провадив гідрогеол. дослідження й вивчив ґрунти на півдні України. Авт. понад 80 наук. пр., в тому числі двох монографій.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 627; Геогр. енцикл. України. Київ, 1990. Т. 2. С. 246; Видные ученые Одессы. Одесса, 1992. Вып. 1. С. 29–36; Макаренко Д. Є. Видатний дослідник четвертинних відкладів України В. І. Крокос. *Геол. журн.* 1993. № 2. С. 131–136.

КРОЛЬ Мойсей Ааронович (псевд. – Михайло Афанасійович Кріль) (1862, Налібоки Ошмянського пов. Віленської губ., нині – Білорусь, за ін. даними – 12.04.1862, Житомир – 31.12.1942, Ніцца, Франція) – юрист, етнограф. Вступив на юрид. ф-т Петербурзького ун-ту (1880), був виключений за участь у студентських заворушеннях. Закінчив екстерном юрид. ф-т ІНУ (1887). Чл. партії «Народна воля» (з 1880 р.). Заарештований (1887), висланий у Новоселенгінськ (1888). Переїхав до м. Верхньоудінська (нині – Улан-Уде), де працював в архіві (1893). Учасник експедиції з дослідження землеволодіння та землекористування у Забайкальській обл. (1897),

вивчав етнографію бурят, співпрацював з журналами «Новое слово» та «Известия» Східно-Сибірського відділення Російського геогр. товариства. На початку ХХ ст. став активним учасником єврейського національного руху. Депутат Установчих зборів, чл. Сибірської обл. Думи (1917). Після приходу до влади О. Колчака виїхав з Росії. Емігрував до м. Харбін (1919), потім до Пекіну. Працював адвокатом, один з організаторів Народного ун-ту в Харбїні, де читав лекції з історії права, приймав участь у літературному житті. Виїхав до Парижу (1925). Працював адвокатом, журналістом, публікувався в паризьких та празьких виданнях. Читав лекції у Єврейському народному ун-ті (з 1931 р.). З 1941 р. проживав у Ніцці. Один з ред. журналу «Цукунфт» (Нью-Йорк) (з 1928 р.). Голова Товариства з вивчення Сибіру в Іркутську (з 1908 р.), брав участь у діяльності Партії соціалістів-революціонерів, Комітету допомоги єврейським біженцям-інтелігентам, Федерації єврейських товариств у Парижі, Товаристві ремісничої праці (1927–1930), товариш голови Бюро Паризького комітету Товариства ремісничої праці (1931).

Літ.: Энцикл. слов. / изд.: Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. СПб., 1891. Доп. т. 2. С. 22; Козло. С. Я. Еврейские группы и типы в мемуарах М. А. Кроля. *Этногр. обозрение.* 2009. № 6. С. 86–97; Моисей Кріль – человек, способный нравственный счет самому. *Бурятия.* 2009. 15 авг. (№ 147).

КУДРЯКОВ В'ячеслав Тихонович (1895, Смоленська обл., Росія – 15.11.1950, Сталінабад, нині – Душанбе, Республіка Таджикистан) – лікар-інфекціоніст, д-р мед. наук (1944), проф. (1944). Закінчив мед. ф-т ІНУ (1919). Протягом десяти років працював практичним лікарем у холерних бараках у Криму, завідував сільською лікарнею, працював у санітарно-бактеріологічній і клінічній лаб., ординатором міської лікарні. Переїхав до Казахстану, де очолив інфекційну лікарню в Алма-Аті (1929). Завідував епідвідділом санітарно-бактеріологічного ін-ту. Очолив каф. інфекційних хвороб у Казахському мед. ін-ті (Алма-Ата) (1935). Доц. (1936), зав. каф. інфекційних хвороб (1944), ректор (1944–1950) Сталінобадського (пізніше – Ашхабадського) мед. ін-ту. Першим діагнував амебіаз в Алма-Аті. Фундаментальне дослідження про фузоспирохетози було однією з найкращих робіт у світовій мед. літературі (1944).

Літ.: ЕСУ. Київ, 2014. Т. 15. С. 650 ; Васильєв К. К. Мед. ф-т Новорос. ун-та. Одеса, 2008. С. 327–328.

КУЗНЕЦОВ Всеволод Полікарпович (10(22).12.1889, Ташкент, Узбекистан – 22.06.1951, Одеса) – невропатолог, лікар-курортолог, д-р мед. наук (1949), проф. Закінчив мед. ф-т ІНУ (1914). Працював позаштатним ординатором нервової клініки мед. ф-ту ІНУ. У 1920-х р. – асист. каф. нервових хвороб ОМІ. Завідував нейрофізіологічною лаб. Українського НДІ курортології в Одесі. Працював в Одеському психоневрологічному ін-ті. Оpubліковані пр. присвячені проблемам паркінсонізму, дослідженню вегетативної нервової системи. Основоположник функціональних досліджень у курортології.

Літ.: ЕСУ. Київ, 2014. Т. 15. С. 670 ; Васильєв К. К. Мед. ф-т Новорос. ун-та. Одеса, 2008. С. 328–329.

КУЛЬБАКІН Степан Михайлович (28.07(09.08).1873, Тифліс, нині – Тбілісі, Грузія – 22.12.1941, Белград, Югославія, нині – Сербія) – мовознавець, славіст, д-р слов'янської філології (1908), проф. (1905), чл.-кор. РАН (1919), чл.-кор. (1920) і дійсний чл. (1925) Сербської АН. Закінчив іст.-філол. ф-т ІНУ (1897). Працював у бібліотеках Санкт-Петербурга та Москви (1896–1900). Приват-доц. ІНУ (1900). Перебував у відрядженні за кордоном (1900–1903). Захистив магістер. дис. в ІНУ (1903). З 1904 р. працював на каф. філології Харківського ун-та: екстраординар-

ний (1905), ординарний проф. (1908). Викл. (1908), директор (1911–1919) Вищих жіночих курсів (Харків). Проф. ун-ту в Скоп'є (Югославія) (1920), ун-ту в Белграді (1924). Дослідник української та старослов'янських мов, історії слов'ян та історії давньослов'янської писемності. Авт. праць: «Українська мова. Короткий нарис іст. фонетики і морфології» (1919), «Карта українського языка». Лауреат премій імені О. Котляревського та М. Ахматова.

Літ.: Архів НБОНУ. Ф. 2. Од. зб. 640 ; ЕГУ. Київ, 2008. Т. 5. С. 472 ; Укр. мова : енциклопедія. Київ, 2000. С. 263 ; Булахов М. Г. Восточнославян. языковеды : биобиблиогр. слов. Минск, 1977. Т. 2. С. 333–334.

КУМΠΑН Михайло Іванович (1845 – 13.04.1906, Керч) – юрист. Закінчив юрид. ф-т ІНУ. Приватний викл. у Керченському Кушніковському дівочому ін-ті (1873–1880). Зайняв посаду керченського судді (1892). Міський голова Керчі (1893–1906). Обраний чл. з'їзду мирових суддів та гласним міської ради (1880). Брав участь у здійсненні Першого загального перепису населення Російської імперії (1897). Призначений секретарем керченського з'їзду мирових суддів (1874). Засновник «Общества распространения знаний в народе» (1896) та стипендії кращому учню Керчі (1904). Чл. багатьох благодійних організацій. Нагороджений орденами Св. Станіслава II (1890), III ст. (1878), Св. Анни II (1896), III ст. (1881); медаллю «В пам'ять царювання імператора Олександра III», срібною медаллю «В пам'ять коронації імператора Миколи II» (1896), медаллю «За працю у Першому загальному переписі населення 1897 р.» (1897).

Літ.: Бобков В. В. Статистики Таврической губ. (XIX – нач. XX века). Симферополь, 2004. С. 166–167 ; Керчь и ее достопримечательности. Памятная книжка Керчь-Еникальского градоначальства. Керчь, 1914. С. VII.

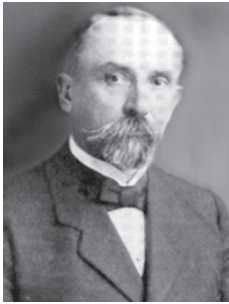

КУТАТЕЛАДЗЕ Іовель Григорович (01(13).10.1887, м. Хоні, Кутаїської губ., Грузія – 15.12.1963) – фармаколог, д-р біол. наук (1936), проф. (1921), акад. АН Грузинської РСР (1946). Закінчив фармацевтичне відділення мед. ф-ту ІНУ (1910). Працював на каф. фармації і фармакогнозії ІНУ: позаштатним лаборантом, помічником прозектора, прозектором (1915), приват-доц., зав. каф., проф. (до 1921 р.). Лектор на курсах сестер милосердя при Касперівській громаді Червоного Хреста (1913). Очолив каф. фармації і фармакогнозії Тбіліського держ. ун-ту (1921),

керував каф. біохімії ун-ту (1927–1930). Заснував та очолив Тбіліський наук.-дослідний хім.-фармацевтичний ін-т (1932–1963). Одночасно декан фармакохім. ф-ту мед. ін-ту (1931–1937). Чл. вченої мед. ради Міністерства охорони здоров'я Грузинської РСР та голова Грузинського фармацевтичного товариства (1926). Нагороджений орденами: Св. Станіслава II (1890), III ст. (1878), Св. Анни II (1896), III ст. (1881); медаллю «В пам'ять царювання імператора Олександра III», срібною медаллю «В пам'ять коронації імператора Миколи II» (1896), медаллю «За працю у Першому загальному переписі населення 1897 р.» (1897).

Літ.: Васильєв К. К. Мед. ф-т Новорос. ун-та. Одеса, 2008. С. 166-172; Вчені вузів Одеси. Одеса, 1995. Вип. 1, ч. 3. С. 59; Музичко О. Є. Грузини в Одесі: історія та сучасність. Одеса, 2010. С. 30, 38.

ЛАСКАРЕВ Володимир Дмитрович (26.06(03.07).1868, м. Бірючі Воронежської губ., нині с. Белгородської обл., Росія – 10.04.1954, Белград, Югославія, нині – Сербія) – геолог, палеонтолог, геоморфолог, проф. (1903), чл.-кор. Сербської Акад. наук та мистецтв (1932). Закінчив природн. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1891). Займав посаду лаборанта Геологічного кабінету, згодом призначений асист. ІНУ. Перебував у закордонному відрядженні (1898-1900). Працював у музеях та кабінетах ун-тів Мюнхена, Белграда, Відня, Загреба, Цюриха, Женеви тощо. Працював лаборантом на каф. геології. Приват-доц. ІНУ (1902). Захистив магістер. дис. «Фауна бугловських слоев

Вольни» (1903). Екстраординарний проф. і зав. каф. геології і палеонтології ІНУ (1903). Отримав вчене звання магістра мінералогії та геології (1905). Створив напрям (школу) в ІНУ з вивчення стратиграфії четвертинних відкладень (1912). Захистив доктор. дис. «Общая геологическая карта Европейской России: лист 17-й» (1914). Ординарний проф. ІНУ (1914). Першим здійснив геоморфологічне районування європейської території Росії. Зібрав палеонтологічну колекцію, у томі числі фауністичний комплекс терас Південного Бугу біля м. Меджибіж (нині колекції зберігаються в Палеонтологічному музеї ОНУ). Емігрував спочатку до Греції (1920), потім до Югославії. Опублікував геол. карту околиць Белграда в масштабі 1:25 000 (1921). Позаштатний чл. Українського геополітичного комітету (1918). Чл. Сербського геол. товариства (1921). Лауреат премії М. Ахматової за карту-довідник з наявності будівельних матеріалів по лінії фронту (1916). За заслуги у вивченні викопної фауни ссавців Сербії і у зв'язку з 50-річчям професорської діяльності одержав урядову нагороду (1952). Його іменем названий червоногий молюск *Purula laskarevi Pavlovii*

(неоген), новий рід із ряду рудистів *Laskarevia Milovanoviu* (крейда), верстви з мушлями *Pseudorplyconites laskarevi* Mil. Et. Slad. (крейда). Авт. біля 80 наук. пр.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 660 ; ЕІУ. Київ, 2009. Т. 6. С. 46 ; Ларченков Е. П., Кравчук О. П., Кравчук А. О. Геологія в Одес. ун-те. Одеса, 2009. С. 362–369.

ЛАЦИНИК Юхим Якович (04(16).01.1896, Одеса – 1971, Одеса) – інфекціоніст, д-р мед. наук (1940), проф. (1947). Закінчив мед. ф-т ІНУ (1920). З 1926 р. працював асист., доц., проф. каф. інфекційних хвороб ОМІ. Очолював каф. інфекційних хвороб Одеського ін-ту удосконалення лікарів (1945–1955). Досліджував методи лікування правця, брюшного тифу, корі, віспи та ін. інфекційних хвороб.

Літ.: Васильев К. К. Мед. ф-т Новорос. ун-та. Одесса, 2008. С. 329.

ЛЕБЕДЕВ В'ячеслав Боніфатійович (12(24).03.1881, м. Острогоськ Воронежської обл., Росія – 1931, Одеса) – фізико-географ, гідролог, гідробіолог, проф. (1916). Закінчив природн. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1908). Закінчив спеціальні курси при Морській біол. станції у м. Берген (Норвегія) (1909–1912). Магістр географії (1913), приват-доц. каф. географії (1916) ІНУ. Доц. (1921), проф. (1927) наук.-дослідної каф. геології та географії Одеського ІНО. Зав. каф. географії ІНО (1928–1930), працював викл. Одеського ін-ту професійної освіти (1930–1931). Дослідник гідробіології Причорноморських лиманів та Одеської затоки, зокрема вивчав зміни температури й солоності прибережної частини Одеської затоки та морські води між

Одесою і Херсоном. Секретар Новоросійського товариства дослідників природи. Авт. ряду навч. і метод. посібників з географії для середньої школи.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 662 ; Геогр. енцикл. України. Київ, 1990. Т. 2. С. 261 ; Проф. Одес. (Новорос.) ун-ту. Одеса, 2005. Т. 3. С. 207–209 ; Климентов Л. В. Вячеслав Бонифатьевич Лебедев. Тр. Одес. ун-ту. Зб. геол.-геогр. ф-ту. Одеса, 1954. Т. 2. С. 307–309.

ЛЕБЕДИНСЬКИЙ Яків Микитович (21.03(03.04).1858, м. Сокольці Кобеляцького пов., Полтавської губ. – 1929, м. Женева, Швейцарія) – зоолог, д-р зоології (1897), проф. Закінчив природн. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1887). Залишений при ІНУ для підготовки до професорського звання (1888). Захистив магістер.

дис. «Наблюдения над развитием каменного краба» (1892). Перебував у наук. відрядженні у різних країнах Європи (1893–1895). Захистив доктор. дис. «Наблюдения над историей развития немертин». Приват-доц. каф. зоології, порівняльної анатомії і фізіології ІНУ (1894–1903). Приват-доц. Харківського ун-ту, Петербурзького ун-ту (1898). Доц., екстраординарний проф. (1904–1906), ординарний проф. (1907–1916) каф. зоології, порівняльної анатомії і фізіології, зав. зоолог. кабінету та музею ІНУ (1905–1918). Переїхав до Швейцарії (1919). Наук. праці присвячені порівняльній еволюційній ембріології. Заслужений ординарний проф. ІНУ (з 1916 р.). Авт. понад 25 наук. пр., у

т. ч. двох монографій.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 666; Золотарев А. Е., Ильин И. И., Луки Т. Л. Биограф. слов. проф. ОМИ им. Н. И. Пирогова. Одесса, 1992. С. 160; Проф. Одес. (Новорос.) ун-ту. Одеса, 2005. Т. 3. С. 209–210; Вчені вузів Одеси. Одеса, 2004. Вип. 1, ч. 5. С. 91–93.

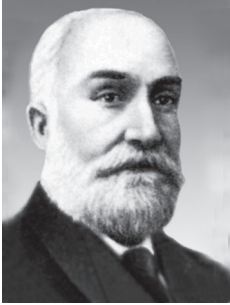

ЛЕБЕДИНЦЕВ Арсеній Арсенійович (1863 – 1920) – іхтіолог, гідрограф. Закінчив природн. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1885). Канд. природн. наук. Працював в хім. лаб. ІНУ (з 1887 р.): лаборант, секретар Кримського гірського клубу (1890). Учасник експедицій, влаштованих Морським міністерством для глибоководних досліджень Чорного та Азовського морів (1891–1894). Зав. каф. зоології Петербурзького Лісового ін-ту. Наук. дослідження в галузі хім.-аналітичного аналізу складу газів на різних глибинах. Відкрив отруйний (для риби) шар вуглецевих з'єднань (сірководень) на дні Чорного моря. Проводив

хім. дослідження води морів, озер та лиманів. У складі лиманної комісії товариства природознавців вивчав фауністичні, геол., фіз.-хім. й ботан. сторони Куяльницького, Сухого та Хаджибейського лиманів. Разом з Н. І. Андрусовим встановив та виміряв вміст сірководню у Чорному морі (1890–1981). Його праці сприяли об'єднанню зусиль вчених для використання природних лікувально-профілактичних факторів лиманів та мінеральних вод у створенні бальнеологічних курортів. Дійсний чл. Новоросійського товариства природознавців (з 1887 р.). Нагороджений малою золотою медаллю Російського геогр. товариства (1895).

Літ.: Маркова М. Т. Научно-промышленная экспедиция на Псковское озеро в начале XX века. Псков. 2011. № 34. С. 191–198.

ЛЕВИТСЬКИЙ Володимир Фавстович (06.06.1854, с. Старостинці Вінницької обл. – 26.10.1939) – правознавець, історик, статистик, д-р політ. економії та статистики (1899), проф. (1900), акад. ВУАН (1925). Закінчив юрид. ф-т ІНУ (1878). У 1890–1893 рр. стажувався в Гейдельберзькому ун-ті, брав участь у екон. семінарах проф. Г. фон Шмоллера в Берліні. Викладав політ. економію у Демидівському юрид. ліцеї (Ярославль) (1884–1893), політ. економію і поліцейське право – у Харківському ун-ті (1893–1917). Захистив доктор. дис. «Сельскохозяйственный кризис во Франции 1862–1892 гг.» (1899). У 1900 р. – ординарний проф. каф. поліцейського права,

а з 1902 р. – ординарний проф. каф. політичної економії та статистики. В. о. ректора Харківського ун-ту (1919–1920). Проф. Харківського с.-г. ін-ту (1917–1930). Започаткував основні принципи класифікації екон. наук і обґрунтував необхідність суворого розмежування начал теорії, політики та історії в складі екон. учень. Надрукував перший на теренах Російської імперії підручник з екон. історії. Авт. праць з політичної економії, економіки сільського господарства, історії господарства Росії та Стародавнього світу.

Літ.: ЕІУ. Київ, 2009. Т. 6. С. 80 ; Екон. наука в Харків. ун-ті. Харків, 2013. С. 54–59 ; Коропецький І. Укр.економісти ХІХ ст. та західна наука. Київ, 1993. С. 27–28.

ЛЕВИ Григорій Семенович (13(25).01.1885, Одеса – 1976, Одеса) – лікар-педіатр, проф. (1939). Закінчив мед. ф-т ІНУ (1911). Земський лікар у Подільській губ. (1911–1914). Ординатор дитячого відділення Одеської єврейської лікарні (1914–1922). Працював в ОМІ (з 1922 р.), де очолював каф. педіатрії (1932–1941; 1945–1959). Зав. каф. педіатрії в Одеському ін-ті удосконалення лікарів (1945–1955). Наук. інтереси пов'язані з питаннями природного вигодовування, фізіології і патології дітей раннього віку, діагностиці і лікуванню дитячих інфекцій. Голова Одеського товариства педіатрів. Нагороджений медалями: «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.», «За доблесну працю у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.». Авт. близько 100 наук. пр.

Літ.: Золотарев А. Е. Биограф. слов. проф. ОМІ ім. Н. И. Пирогова. Одесса, 1992. С. 162 ; Васильев К. К. Мед. ф-т Новорос. ун-та. Одесса, 2008. С. 329–330.

ЛЕВІН Лев Григорович (1870, Одеса – 15.03.1938, Москва, РРСФС, нині – РФ) – лікар-терапевт, д-р мед. наук, проф. Закінчив природн. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ, мед. ф-т Московського ун-ту (1896). Стажувався в клініках Берліна та Парижа (1896–1897). Лікар та консультант у лікарнях Москви (з 1897 р.), мав приватну практику. Фабрично-заводський лікар (1907–1919), лікар-ординатор курортно-відбірного госпіталю Наркомздраву РСФРР (1919). Мобілізований у Червону Армію. Лікар-ординатор, зав. терапевтичного відділення, консультант Лікувально-санітарного управління Кремля у Кремлівській лікарні (з 1920 р.). Працював за сумісництвом лікарем та консультантом у санчастині ОДПУ-НКВС СРСР. Лікар Ф. Е. Держинського, В. Р. Менжинського, Г. Г. Ягоди. Заарештований (1937) та розстріляний (1938). Реабілітований посмертно (1988).

Літ.: Каменный А. Одесса: Кто есть кто. Одесса, 1999. С. 65 ; Рос. еврей. энцикл. URL: <https://bit.ly/2vDT8yS> (дата звернення: 11.08.2018).

ЛЕЙТЕС Лев Рафаїлович (31.05(12.06).1891, колонія Ефенгар Херсонської губ., нині – с. Плющівка Баштанського р-ну Миколаївської обл. – ?) – лікар-уролог, проф. (1935). Закінчив мед. ф-т ІНУ (1915). Ординатор у хірургічних відділеннях польових госпіталів (1916–1918). Ординатор, асист., зав. відділення в Одеському дерматовенерологічному ін-ті імені Е. С. Главче (з 1918 р.). Доц., читав курс урології в ОМІ (1927–1941). У роки Другої світової війни працював у Ашхабаді. Керівник урологічного відділення Одеського дерматовенерологічного ін-ту імені Е. С. Главче (1944–1955). Наук. інтереси пов'язані з вивченням методів лікування гонореї. Голова Одеського урологічного товариства, учасник З'їзду дерматовенерологів УРСР (1938). Авт. статей в «Большой медицинской энциклопедии» (1928). Авт. близько 90 наук. пр., присвячених проблемам урології.

Літ.: ЕСУ. Київ. Васильєв К. К. Мед. ф-т Новорос. ун-та. Одесса, 2008. С. 330.

ЛЕРНЕР Микола Осипович (19.02(03.03).1877, Одеса – 14.10.1934, Ленінград, нині – Санкт-Петербург, РФ) – літературознавець. Закінчив юрид. ф-т ІНУ (1899). Після його закінчення був на службі у судовому відомстві. Повірений присяжний судової палати Петроградського округу. Основні літературно-наук. праці присвячені вивченню творчості О. С. Пушкіна. Також авт. робіт про П. Я. Чаадаєва,

А. О. Григор'єва, М. С. Лескова та ін. Співпрацював з іст. та літературними журналами: «Русская старина», «Русский архив», «Исторический вестник», «Былое», «Столица и усадьба» та збірником «Пушкин и его современники». Авт. низки краєзнавчих пр., присвячених історії літератури, журналістики та побуту старої Одеси. Досліджував одеські сторінки біографії М. Гоголя. Чл. Одеського товариства історії та старожитностей, Одеського бібліографічного товариства при ІНУ (1912). За книгу «Труды и дни Пушкина» отримав премію Лекційного Пушкінського товариства.

Літ.: Краткая лит. энцикл. М., 1967. Т. 4. С. 155–156; Одеські історики. Т. 1. Одеса, 2009. С. 209–210; Электронные публикации Ин-та рус. литературы (Пушкинского Дома) РАН: Интернет-портал. URL: <https://bit.ly/2RvPJdF> (дата звернення: 22.12.2018).

ЛІГІН Валер'ян Миколайович (26.07(07.08).1846, Санкт-Петербург, Росія – 06.01.1900, м. Гієр, Франція; похований в Одесі 25.01.1900) – математик, фахівець в галузі кінематики, д-р прикладної математики (1874), проф. (1874). Закінчив фіз.-мат. ф-т ІНУ (1869). Навчався в Цюріхській політехн. школі (1869–1870), стажувався в Карлсрує (Німеччина) (1871–1872). Доц. каф. механіки (1870–1871, 1873–1874), екстраординарний (1874), ординарний проф. каф. механіки ІНУ (1879). Декан фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1884–1889). Заслужений проф. ІНУ (1895). Міський голова Одеси (1895–1897). Попечитель Варшавського учбового округу (1897–1900). Наук. інтереси зосереджені в галузі кінематики плоских та шарнірних механізмів, кінематичної геометрії та теоретичної кінематики.

Вперше побудував теорію руху незмінної системи (1872) та запропонував класифікацію зубчатих коліс (1874). Активний громадський діяч: почесний мировий суддя (1881); голова Одеського відділу Російського техн. товариства (1882–1897); помічник міського голови і зав. відділу міської управи з народної освіти (1889); чл. Херсонської єпархіальної училищної ради (1889); голова опікунської ради міських жіночих гімназій (1890); чл. Одеської особливої установи з портових справ; голова Одеської установи з військової комісії; попечитель школи садівників Одеського відділу товариства садівництва; чл. ради Товариства образотворчого мистецтва, почесний чл. Одеського товариства фіз. розвитку дітей; голова комісії з техн. освіти; чл. ради Товариства піклування про хворих дітей; чл. Товариства допомоги колишнім вихованцям ІНУ та багатьох інших това-

риств. Засновник Варшавського Російського техн. товариства (1897). Нагороджений орденами: Св. Анни I ст., Св. Володимира III ст., Св. Станіслава II ст., італійським орденом Командорського Хреста, бухарським орденом Золотої Зірки II ст., Корони великого офіцерського хреста, орденом «За громадянські заслуги». Авт. 31 наук. пр.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 679 ; Держ. архів Одес. обл. : путівник. Одеса, 2012. Вип. 1. С. 59 ; Проф. Одес. (Новорос.) ун-ту. Одеса, 2005. Т. 3. С. 250–253 ; Путята Т. В. Діяльність видатних механіків на Україні. Київ, 1952. С. 102–108 ; Н. М. Лигин В. Н. : некролог. Зап. Одес. отд-ния Рус. техн. о-ва. 1900. Вып. 1. С. 44–49.

ЛІГНАУ Микола Георгійович (10(22).06.1873, поблизу Ялти – 05.04.1940, Одеса) – зоолог, ембріолог, проф. (1921). Вступив на мат. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1892). Перервав навчання через хворобу. Закінчив природн. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1898). Працював асист. та зберігачем зоотомічного кабінету і зоолог. музею ІНУ (з 1898 р.). Склав магістер. іспити із зоології (1902). Перебував у наук. відрядженні у Берлінському ун-ті (1910), в Анатомічному ін-ті у м. Фрайбург (Німеччина) (1913). Захистив магістер. дис. «История эмбрионального развития *Polydesmus abchasicus*. К морфологии диплопод» (1911).

Тричі висувався на посаду приват-доц. ІНУ. Викл. зоології на Вищих жіночих курсах (до 1914 р.). Приват-доц. каф. зоології (1913–1917), доц. (1917–1920) ІНУ. Викл. (з 1920 р.), проф. першого розряду та зав. зоологічного кабінету (1921), зав. секції зоології наук.-дослідної каф. біології ІНО. Працював за сумісництвом: проф. в ОСГІ (1918–1921), у Хім.-фармацевтичному ін-ті (до 1931 р.), у Молдавському пед. ін-ті, у Санітарному відділі Курортного управління (1920–1932), при Управлінні безпеки судноводіння (1920–1925), у Комітеті охорони водоймищ (1927–1931), при НДІ споруд. Займався систематизацією колекції багатоніжок Зоолог. музею АН України (1938). Зав. біол. лаб. Українського НДІ експериментальної офтальмології (нині – Український наук.-дослідний експериментальний ін-т очних хвороб і тканинної терапії імені В. П. Філатова) (1938–1940). Наук. дослідження в галузі вивчення ембріології багатоніжок. Досліджував гідробіологію. Розробив еколог. напрямок зоогеографії України. Учасник відкриття Центрального лісового заказника (Калінінградська обл.), Карадазької біостанції АН УРСР. Чл. Новоросійського товариства природознавців. Авт. 45 наук. пр.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 680 ; Проф. Одес. (Новорос.) ун-ту. Одеса, 2005. Т. 3. С. 254–257 ; Вчені вузів Одеси. Одеса, 2004. Вип. 1, ч. 5. С. 99–101 ; Богачик Т. А., Дьяков В. А., Рясиков Л. В. Жизнь и деятельность профессора-зоолога Николая Григорьевича Лигнау. *Современные проблемы зоологии и экологии* : материалы Междунар. конф. (Одеса, 22–25 апр. 2005 г.). Одеса, 2005. С. 345–348.

ЛУЗАНОВ Михайло Фомич (06(18).07.1852, Одеса, за ін. даними – с. Гиртоп (Гертоп) Бендерського пов. Бессарабської губ. – вересень 1924, м. Болман, нині – Хорватія) – юрист. Закінчив юрид. ф-т ІНУ (1879). Залишений для підготовки до професорського звання по каф. римського права (1885). Помічник присяжного повіреного (1879–1884), присяжний повірений округу Одеської судової палати (1884–1885). Присяжний стряпчий при Одеському Комерційному суді (1881–1885), чл. (1888), товариш голови (1905), голова (1907) Одеського Комерційного суду. Попечитель Одеського навч. округу (1892), чл. попечительської ради Одеської жіночої гімназії. Колезький секретар (1890), титулярний радник (1890), колезький асесор (1895). Почесний мировий суддя Одеського повіту (1901–1904), земський гласний Одеського повіту (1901–1910). Статський радник (1906). Чл. Держ. Думи Російської імперії. Емігрував спочатку до Англії (1919), пізніше перебрався до містечка Болман (Хорватія). Нагороджений орденами: Св. Володимира IV ст., Св. Анни II, III ст., Св. Станіслава II, III ст. (1898); медалями: «В пам'ять царствования императора Александра III», «В пам'ять 300-летия царствования Дома Романовых».

Літ.: Балух В. С. Два века в истории хозяйственного правосудия Украины. Одесса, 2008. С. 361; Лузанов О. О. Жизнь последнего председателя Одесского коммерческого суда М. Ф. Лузанова. 200 років господарського судочинства в Україні. Сучасність і майбутнє: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 4–5 груд. 2008 р.). Одеса, 2009. С. 182–187.

ЛУПАНОВ Борис Олександрович (17(30).08.1887, Ізмаїл – 1959, Одеса) – лінгвіст, проф. (1934). Закінчив іст.-філол. ф-т ІНУ (1910). Викл. латинської, російської мов і літератур у жіночій гімназії Н. Бутович (1910–1920), Другій міській жіночій гімназії (1915–1920), лектор з історії всесвітньої літератури в Одеській держ. консерваторії (1914–1920). Склав магістер. іспити (1919). Викл. російської мови і літератури в Будпрофшколі № 1 (1920-ті рр.). Доц. каф. історії західноєвропейських літератур і мов, проф. ІНУ. Викладав курс історії західноєвропейських літератур і мов в Ін-ті гуманітарно-суспільних наук (Гумобін). Працював в ОІНГ, викладав італійську мову (1921–1924). Викладав курс латинської мови в ОМІ (1924). Доц. каф. всесвітньої літератури ІНО (1931). Зав. каф. мов в ОМІ (1932). Доц. Одеського обл. філіалу Всеукраїнської про-

мислової акад. (1933), проф. (з 1934 р.). Працював в Одеському держ. пед. ін-ті: зав. каф. романської філології (1938), заст. директора з наук. та навчальної роботи (1940), в. о. директора ін-ту (1941). У період окупації залишався в Одесі, викладав латинську мову в ОМІ. Читав курси історії західноєвропейської літератури і загального мовознавства в ОДУ (1945–1947). Вкл. в ОМІ (з 1947 р.). Сфера наук. інтересів – романо-германська філологія. Особиста бібліотека та рукописний фонд (1491 од.) лягли в основу іменного книжкового фонду НБ ОДУ (в 1960 р.). Нагороджений грамотою Місцевого комітету Медину (1935).

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 700 ; Проф. Одес. (Новорос.) ун-ту. Одеса, 2005. Т. 3. С. 278–280 ; Савельєва Є. В. Бібліотека професора Б. О. Лупанова у фондах Наукової бібліотеки Одеського університету. *Іменні колекції проф. Одес. (Новорос.) ун-ту в Наук. б-ці ОНУ – нац. надбання держави* : матеріали Наук.-практ. конф. (Одеса, 25–26 квіт. 2000 р.). Одеса, 2001. С. 11–13.

ЛУР'Є Горацій (Горац) Саулович (11(23).12.1888, Одеса – 1966, Одеса) – терапевт, д-р медицини (1924), проф. (1934). Закінчив природн. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1911). Закінчив мед. ф-т Харківського ун-ту (1914). Працював лікарем на заводі у Донбасі (1915). Аспірант ОМІ (1922). Працював асист., приват-доц., доц. терапевтичної каф. ОМІ (1924). Захистив доктор. дис. «К физиологии и патологии толстой кишки» (1924). Зав. каф. пропедевтики внутрішніх хвороб санітарно-гігієнічного ф-ту ОМІ (1934–1941). У роки Другої світової війни працював у Башкирії на курсах удосконалення лікарів. Професор-консультат в ОМІ (1946–1949). Керівник клініко-фізіологічного відділу Одеського філіалу Українського наук.-дослідного ін-ту фіз. культури. Наук. інтереси пов'язані з проблемами патології, діагностики і лікування шлунково-кишкових захворювань. Авт. більш 70 наук. пр.

Літ.: Золотарев А. Біограф. слов. проф. ОМІ ім. Н. И. Пирогова. Одесса, 1992. С. 168 ; Одеський медуніверситет, 1900–2000. Одеса, 2000. С. 65.

МАКАР Олександр Михайлович (Жвіф Семен Мойсейович) (13(25).02.1877, Одеса – 08.07.1961, Москва, РРФСР, нині – РФ) – партійний та державний діяч. Закінчив природн. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1904), мед. ф-т Базельського ун-ту (Швейцарія) (1909). Перебував в еміграції (1907–1917). Працював лікарем спочатку в Цюріху, потім у Сербії (1909), Швейцарії (1916). Ред. газети «Голос пролетарія» та «Солдатская мысль» (1917). Чл. Одеського комітету РСДРП(б) (з 1917 р.), чл.

Одеського ревкому, комісар охорони здоров'я (1918), заст. генерального прокурора УРСР (1922). Працював на дипломатичній службі: радник уповноваженого представника СРСР в Італії (1924–1926), уповноважений представник СРСР у Норвегії (1926–1927), уповноважений представник СРСР у Мексиці (1927–1930). Чл. колегії Народного комісаріату зв'язку (1930). Чл. Верховного суду СРСР (1934–1939). Нагороджений орденом Трудового Червоного Прапора.

Літ.: УРЕ. Київ, 1981. Т. 6. С. 310; Васильєв К. К. Мед. ф-т Новорос. ун-та. Одесса, 2008. С. 331–332.

МАЛІНІН Михайло Іванович (23.07(04.08).1845, м. Серпухів Московської губ., Росія – 09(21).12.1885, Одеса) – цивіліст, юрист, д-р цивільного права, проф. (1877). Навчався у Московській духовній семінарії. Закінчив юрид. ф-т ІНУ (1870). Для підготовки до професорського звання залишений при ун-ті в якості професорського стипендіата. Захистив магістер. дис. «Убеждение судьи в гражданском процессе» (1873). Магістр цивільного права, доц. юрид. ф-ту ІНУ (1873). Перебував у наук. відрядженні за кордоном у Німеччині та Франції (1874–1876), де вдосконалював знання у галузі цивільного права. Захистив доктор. дис. «Судовые зиснания у цивильных

справах» (1877). Екстраординарний проф., а згодом – ординарний проф. цивільного судочинства та судоустрою, секретар (1877), декан (1882–1885) юрид. ф-ту. Читав лекції з цивільного судочинства та римського права. Досліджував проблеми цивільного права. Суддя університетського суду (1878). Керівник Юрид. товариства при ІНУ (1879–1885).

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 618; Юрид. енцикл. Т. 6. Київ, 2004. С. 641–642; Кочубинский А. А. Михаил Иванович Малинин. Кочубинский А. А. Памяти сослуживцев 1876–1901: речи у гроба и посмертные поминки. Одесса, 1901. С. 25–26; Профессор М. И. Малинин: некролог. *Журн. гражд. и уголов. права.* 1886. Кн. 1. С. 34–35.

МАНДЕС Михайло Ілліч (31.01.1866, Одеса – 18.09.1934, Одеса) – історик, літературознавець, мовознавець, мистецтвознавець, фахівець з класичної історії та словесності, д-р грецької словесності (1901), проф. Навчався на фіз.-мат. ф-ті ІНУ, перевівся та закінчив іст.-філол. ф-т ІНУ (1891). Склав магістер. іспити (1893), за-

хистив магістер. дис. «Мессинские войны» (1898). Займав посади приват-доц. ІНУ каф. класичної філології (1894), екстраординарного (1901), ординарного (1903) проф. каф. грецької словесності Іст.-філол. ін-ту кн. Безбородька (м. Ніжин). Захистив доктор. дис. «Опыт историко-критического комментария к греческой истории Диодора. Отношение Диодора к Геродоту и Фукидиду». Читав спецкурси на іст.-філол. ф-ті ІНУ. Обіймав посаду: приват-доц. ІНУ (1907), проф. Одеських вищих жіночих курсів (1906–1919), старш. асист. (1915–1919), екстраординарного проф. каф. класичної філології та чл. Ради ІНУ (1919). Декілька разів перебував за кордоном, де працював в бібліотеках Німеччини та Італії. Викладав в Ін-ті гуманітарних та суспільних наук, ОІНГ і Художньому ін-ті (1920), працював у жіночих і чоловічих гімназіях, комерційних училищах, театральних класах і торгівельно-промисловій школі. Викладав в Археол. ін-ті (1921–1922), зав. каф. теорії мистецтв і бібліотекою в Художньому ін-ті (1925–1930). Авт. наук. пр. з історії античної літератури та мистецтвознавства, навчального посібника з вивчення давньогрецької та латинської мов.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 732 ; Одеські історики. Т. 1. Одеса, 2009. С. 224–226 ; Проф. Одес. (Новорос.) ун-ту. Одеса, 2005. Т. 3. С. 299–301 ; Березин С. Е., Избаш Т. А. М. И. Мандес: историк, филолог, искусствовед. *Зан. ист. ф-та*. 1998. Вып. 7. С. 152–157.

МАНУЙЛОВ Олександр Аполлонович (22.03(03.04).1861, Одеса – 20.07.1929, Москва, РРФСР, нині – РФ) – економіст, д-р політичної економії (1901), проф. Закінчив юрид. ф-т ІНУ (1883). Захистив магістер. дис. «Аренда земли в Ирландии». Перебував за кордоном, слухав лекції в Берлінському та Гейдельберзькому ун-тах (1885–1887). Захистив доктор. дис. «Понятие ценности у экономистов классической школы» (1901). Наук.-пед. діяльність почав у 1888 р. у Московському ун-ті: очолював каф. (1901), екстраординарний (1901), ординарний (1903–1911, 1917) проф. каф. політ. економії та статистики, проректор (1905–1908) та ректор ун-ту (1908–1911). Викладав політ. економію в Московському комерційному ін-ті, Народному ун-ті імені Шанявського та Вищих жіночих курсах. В період Першої світової війни – голова Економічної ради Всеросійського союзу міст (1914–1917). Міністр народної освіти Тимчасового уряду (1917). Після революції емігрував у Тифліс, але у 1917 р. повер-

нувся до Москви. Брав участь у реформі правопису (1918), чл. правління Державного банку (1924). Проф. каф. політ. економії ф-ту радянського права (1925–1929). Авт. багатьох наук. пр.

Літ.: БСЭ. М., 1974. Т. 15. С. 340 ; Полит. деятели России 1917. М., 1993. С. 203–204.

МАРГУЛІС Михайло Семенович (1879, Одеса – 16.02.1951, Москва, РРФСР, нині – РФ) – невропатолог, д-р медицини (1907), проф. (1918). Закінчив природн. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1899) та Московський ун-т (1902). Працював у відділенні нервових хвороб Старо-Катерининської лікарні (1903). Захистив доктор. дис. «Мышечные атрофии при очаговых церебральных поражениях» (1907). Приват-доц. (1914), проф. по каф. нервових хвороб Московського ун-ту (1918). Зав. каф. нервових хвороб Центрального ін-ту удосконалення лікарів у Москві (1931–1951). Під час Другої світової війни – гол. невропатолог евакогоспіталю Новосибірської обл., старш. інспектор-невропатолог лікувального відділення управління евакошпиталей (1941–1945). Першим в СРСР застосував метод контрастної рентгенографії. Йому належать фундаментальні праці з клініки, патоморфології і патогенезу бічного аміотрофічного склерозу, нейросифіліса, енцефалітів, паразитарних та демієлінізуючих захворювань нервової системи. Чл. правління Всесоюзного та Московського товариств невропатологів та психіатрів. Заслужений діяч науки РРФСР (1937). Авт. понад 130 наук. пр.

Літ.: БМЭ. М., 1980. Т. 13. С. 421.

МАРКЕВИЧ Олексій Іванович (17(29).03.1847, с. Смош Прилуцького пов. Полтавської губ., нині – Чернігівська обл. – 05(18).06.1903, Одеса) – історик, д-р російської історії (1888), проф. (1889). Навчався у Ніжинському лицей кн. О. Безбородька (1967–1968). Закінчив іст. відділення іст.-філол. ф-ту ІНУ (1869). Призначений вчителем гімназії у м. Таганрог (1869–1871). Викл. в Одеському комерційному училищі (1871–1873), Ін-ті шляхетних дівчат (1875–1876), Маріїнській жіночій гімназії (1875–1884) та інших приватних жіночих гімназіях Одеси. Захистив магістер. дис. «Русская историография в отношении к местничеству» (1879). Працював в ІНУ (1880–1895). Приват-

доц. (1880); після захисту доктор. дис. «История местничества в Московском государстве в XV–XVII вв.» (1888) – екстраординарний (1889) та ординарний проф. (1893) каф. російської історії іст.-філол. ф-ту. Читав загальний курс російської історії, спец. курси (близько 20). Першим в ІНУ виклав курс з історії України. Дійсний чл. Одеського товариства історії та старожитностей (1887), Іст.-філол. товариства при ІНУ (1889), Імператорського Російського археол. товариства (1896), Іст. товариства при Санкт-Петербурзькому ун-ті (1891), Іст. товариства Нестора-Літописця при Ун-ті Св. Володимира (1892), Наук. товариства імені Т. Г. Шевченка у Львові (1901), Церковно-археол. при Київській духовній акад. (1889); дійсний чл. наук. архівних комісій – Таврійської, Нижегородської, Костромської, Воронежської, Катеринославської. Чл. Одеського слов'янського благодійного товариства імені Св. Кирила і Мефодія (1887), Одеського товариства з устрою дешевих нічних притулків (1873–1903), почесний попечитель Одеського жіночого добродійного товариства (1894), секретар Одеського комітету торгівлі та мануфактур (1886–1903) та ін. Нагороджений орденом Св. Станіслава III (1881) та II (1895) ст., отримав чини статського радника (1881) та дійсного статського радника. Авт. понад 400 наук. пр.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 734, 134а, 734б; Одеські історики. Т. 1. Одеса, 2009. С. 226–229; Проф. Одес. (Новорос.) ун-ту. Одеса, 2005. Т. 3. С. 303–307; Синявська О. О. Історик Олексій Іванович Маркевич: життя та діяльність. Одеса, 2003. 116 с.

МАРКЕЛОВ Григорій Іванович (26.01(07.02).1880, Перм, Росія – 08.04.1952, Одеса) – невропатолог, д-р мед. наук (1935), проф. (1940), акад. АН УРСР (1939). Закінчив мед. ф-т ІНУ (1906). Працював ординатором в клініці нервових хвороб в ІНУ (1907–1910), асист. у Петербурзькому психоневрологічному ін-ті (1913–1914), військовим лікарем у діючій армії (1914–1918), зав. нервового відділення Київського військового шпиталю (1917). Асист. (1918), доц. (1923), проф., зав. каф. нервових хвороб ОМІ (1927). За сумісництвом зав. секції невропатології наук.-дослідних каф. клінічної та експериментальної медицини ОМІ (1926). Один з організаторів (1932) та керівник (1930–1952) Одеського наук.-дослідного психоневрологічного ін-ту. Чл. вченої ради МОЗ УРСР (1932–1952). Розробив класифікацію захворювань вегетативної нервової системи і запропонував методи дослідження хворих. Займався вивченням питань церебральної судинної гіпертонії і гіпотонії, змін вегетативного відділу нервової системи при малярії. Брав участь у створенні нової науки – біокібернетики.

Досліджував реперкусивні явища патології нервової системи та реактивні вегетативні синдроми, семіотику і діагностику захворювань вегетативної нервової системи. Засновник Одеської неврологічної школи. Заслужений діяч науки УРСР (1948). Авт. 120 наук. пр.

Літ.: УРЕ. Київ, 1981. Т. 6. С. 366–367; Золотарев А. Е. Ильин И. И., Луки Л. Г. Биограф. слов. проф. ОМИ им. Н. И. Пирогова. Одесса, 1992. С. 175; Васильев К. К. Мед. ф-т Новорос. ун-та. Одесса, 2008. С. 332–333; Історія АН УРСР. Київ, 1967. Кн. 2. С. 344–345.

МАРКОВИЧ (МАРКЕВИЧ) Дмитро Васильович (криптоніми та псевд. – Д. М., Волиняк, Гайдабура, Марківчанин, Оленин та ін.) (26.10(07.11).1848, Полтава – 09.12.1920, Вінниця) – юрист, держ. та політ. діяч, письменник. Вільний слухач мед. ф-ту Ун-ту Св. Володимира (1866), вступив до юрид. ліцею князя Безбородька у м. Ніжин, перевівся та закінчив юрид. ф-т ІНУ (1873). Працював судовим слідчим у м. Оргіїв Кишинівського пов. у Бессарабії (нині – Молдова). На початку 1880-х рр. переїхав у Херсонську губ., працював на посаді товариша прокурора Єлисаветградського окружного суду.

У середині 1890-х рр. служив мировим суддею у м. Каліш поблизу Варшави. На початку 1900-х рр. залишив держ. службу, проживав у с. Михалківці Острозького пов. на Волині (нині – Рівненська обл.), займався хліборобством та кооперативною діяльністю. Брав участь у роботі земства. Обраний почесним мировим суддею. Переїхав до Вінниці (1912): земський гласний Вінницького повіту (1914–1917), очолював кооперативний банк «Союзбанк» (1915–1917). Після Лютневої революції активно включився у політ. та громадське життя України. Діяч Української Центр. Ради (з 1917 р.), генеральний прокурор, генеральний суддя Генерального суду УНР (1917); прокурор Генерального суду Української Держави (1918), сенатор Української Держави (1918), керуючий Міністерства юстиції у складі уряду С. С. Остапенка Директорії УНР (1919), голова Ради народних міністрів УНР. Ініціатор та організатор видання альманаху «Степ» (Херсон, 1886), засновник та ред. газети «Подільська воля», співроб. українського юрид. часопису «Закон і право» (1919). Чл. Товариства українських поступовців, чл. Вінницької філії Подільського товариства «Просвіта», чл.-засновник Товариства поширення техн. знань на Поділлі (1918). Авт. багатьох літературних творів та пр. на юрид. теми.

Літ.: ЕІУ. Київ, 2009. Т. 6. С. 518–519; Енцикл. українознавства. Київ, 1994. Т. 6. С. 1470; Юрид. енцикл. Київ, 2001. Т. 3. С. 582–583; Станович М. Міністр юстиції. *Юрид. вісн. України*. 1996. № 30. С. 23; № 3. С. 15; № 32. С. 11.

МАТВЕЄВ Сергій Миколайович (22.09.(04.10).1881, Москва, Росія – 25.08.1937) – судовий медик, д-р медицини (1913), проф. (1926). Закінчив природн. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1903). Працював в Новобузькій учительській семінарії (1903–1904). Закінчив мед. ф-т ІНУ (1908) та Харківський Імператорський ун-т (1909). Служив лікарем в Одеському повітовому земстві (1908–1909). Лікар у Тираспольському земстві (1909–1910). Викладав природознавство в Тираспольській промисловій гімназії (1909–1910). Позаштатний лаборант каф. фізіологічної хімії мед. ф-ту ІНУ (1909–1910). Асист. каф. мед. хімії Одеських вищих жіночих мед. курсів (1911–1913). Асист. каф. судової медицини ІНУ (1916). Викл. гігієни в Одеському с.-г. гідротехнічному технікумі (1918–1922). Старш. асист. каф. фізіологічної хімії (1920), приват-доц. каф. судової медицини (1923) ОМІ. Проф. Одеського хім.-фармацевтичного ін-ту (1926). Один із засновників та співроб. (1914–1937) Одеського ін-ту наук.-судової експертизи. Авт. близько 30 наук. пр.

Літ.: Белкин Р. С. Криминалист. енцикл. 1997. С. 113 ; Васильев К. К. Мед. ф-т Новорос. ун-та. Одеса, 2008. С. 333–334 ; Комаха В. О. Становлення і розвиток судової експертизи та судово-експертних установ на Півдні України. Одеса, 2002. С. 335–347.

МАТУСІС Ісаак Абрамович (26.06(08.07).1884, Одеса – 1955) – дерматовенеролог, д-р мед. наук (1936), проф. (1940). Закінчив Берлінський ун-т (1911). Склав держ. іспити при ІНУ (1912). Позаштатний ординатор Одеської єврейської лікарні (до 1914 р.). Під час Першої світової війни служив у діючій армії (1914–1918). Зав. шкірно-венерологічного відділення Одеського окружного військового шпиталю, головний лікар спеціального шкірно-венерологічного військового шпиталю (1920). Ординатор (1921), асист. (1923), старш. асист., приват-доц. (1927) і зав. каф. шкірних і венерологічних хвороб (1929–1941, 1944–1951) шкірно-венерологічної клініки ОМІ. За сумісництвом проректор (1923–1925), помічник ректора (1932–1935) клініки ОМІ, декан лікувального ф-ту (1934–1937, 1939–1940, 1947), зав. наук. частиною (1937–1938, 1940–1941). Під час Другої світової війни – начальник спеціального шпиталю і гол. консультант-дерматовенеролог Південного фронту. Наук. пр. присвячені дерматозам при порушенні обміну речовин. Нагороджений

Орденем Вітчизняної війни II ст., медаллю «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.». Авт. понад 60 наук. пр.

Літ.: Золотарев А. Е., Ильин И. И., Луки Л. Г. Биограф. слов. проф. ОМИ им. Н. И. Пирогова. Одесса, 1992. С. 178 ; Васильев К. К. Мед. ф-т Новорос. ун-та. Одесса, 2008. С. 334.

МЕЕРСОН Дарій Львович (22.12.1879(03.01.1880), Кишинів, Молдова – 22.12.1958, Одеса) – лікар-фізіатр, д-р мед. наук (1936), проф. (1936). Закінчив природн. відділення ІНУ (1904), навчався на мед. ф-ті Юр'ївського ун-ту (1904–1905, 1908–1909) та мед. ф-ті ІНУ (1905–1908), отримав диплом лікаря у Юр'ївському ун-ті (1909). Викл. приватної жіночої гімназії Голдін В. І. (1908), позаштатний асист. в ІНУ. Емігрував у Францію. Працював у Пастерівському ін-ті у І. І. Мечникова і О. М. Безредки, у клініці проф. Ф. Відаля (Париж). Повернувся до Одеси та працював в пропедевтичній клініці у проф. П. О. Вальтера (1912). Перебував у діючій армії (1914–1917).

Засновник та директор Одеського НДІ туберкульозу (1921–1924). Організатор і зав. каф. туберкульозу в ОМІ (1923–1955), доц. (1922), проф. (1925) цієї каф. Під час Другої світової війни – начальник мед. частини і консультант евакошпиталів, також працював у Ташкентському НДІ туберкульозу. Низка робіт присвячена питанням штучного пневмотораксу та іншим проблемам туберкульозу – патогенезу, клініці, терапії. Голова Одеського товариства фтизіатрів. Нагороджений медалями: «За доблесну працю у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.», «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.», відзнакою «Відмінник охорони здоров'я». Авт. понад 50 наук. пр.

Літ.: Золотарев А. Е., Ильин И. И., Луки Л. Г. Биограф. слов. проф. ОМИ им. Н. И. Пирогова. Одесса, 1992. С. 180 ; Васильев К. К. Мед. ф-т Новорос. ун-та. Одесса, 2008. С. 335–336.

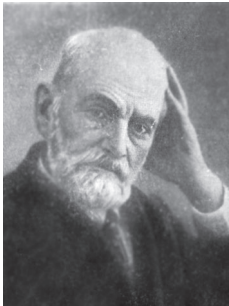

МЕЛІК-МЕГРАБОВ Авак Меграбович (10(22).12.1881, Тифліс, нині – Тбілісі, Грузія – 24.06.1955, Одеса) – фізіолог, д-р медицини (1919), д-р мед. наук (1939), проф. (1939). Закінчив мед. ф-т ІНУ (1909). Захистив доктор. дис. «О механизме анафилаксии. Экспериментальное исследование» (1919). Помічник прозектора при каф. нормальної фізіології мед. ф-ту ІНУ (1910). Перебував у діючій армії, старш. лікар санітарно-гігієнічного

загону (1914–1918). Асист. (1918) каф. нормальної фізіології ІНУ. Доц. (1920), зав. каф. нормальної фізіології ОМІ (1922–1953). Організатор і голова Одеського обл. товариства фізіологів, біохіміків і фармакологів. Авт. близько 40 опублікованих наук. пр., присвячених проблемам анафілаксії газообміну та фізіології травлення.

Літ.: Васильев К. К. Мед. ф-т Новорос. ун-та. Одесса, 2008. С. 282, 336–337; Золотарев А. Е., Ильин И. И., Луки Л. Г. Биограф. слов. проф. ОМІ ім. Н. И. Пирогова. Одесса, 1992. С. 181; Видные ученые Одессы. Одесса, 1995. Вып. 6. С. 19–22.

МЕЛІКІШВІЛІ (МЕЛІКОВ) Петро Григорович

(29.06(11.07).1850, Тифліс, нині – Тбілісі, Грузія – 23.03.1927, Тифліс, нині – Тбілісі, Грузія) – хімік-органік, агрохімік, д-р хімії (1885), проф. (1885), чл.-кор. АН СРСР (1927). Закінчив природн. відділення фіз.-мат. ф-т ІНУ (1872). Викладав у гімназії м. Тбілісі. Працював у хім. лаб. в Німеччині (1873–1875). Лаборант каф. хімії ІНУ (1876). Захистив магістер. дис. «Производные акриловой кислоты» (1881). Перебував у наук. відрядженні в Парижі та Мюнхені (1882). Захистив доктор. дис. «О произвольных изокротоновой кислоты» (1885). Доц. (1884), екстраординарний проф. каф. агрономічної хімії (1885), ординар. проф. каф. чистої хімії (1889). Викладав органічну хімію на мед. ф-ті ІНУ (1900–1917), декан фіз.-мат. ф-ту Вищих жіночих курсів в Одесі. Один із засновників та перший ректор Тбіліського ун-ту (1918–1927). Перший спеціаліст з агрономічної хімії на півдні Росії. Відкрив та вивчив новий клас органічних сполук – гліцинні кислоти, вперше отримав перекис амонію та переробленого натрію, запропонував низку нових аналітичних методів. Голова лекційного комітету при Новоросійському товаристві природознавців. Заслужений проф. ІНУ (1907). Нагороджений премією імені М. В. Ломоносова (1899). Ім'я Мелікішвілі присвоєно (1929) Ін-ту хімії АН Грузинської РСР (з 1965 р. – Ін-т фіз. та органічної хімії). Авт. понад 80 наук. пр.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 750, 750а; Волков В. А. Химики. Киев, 1984. С. 332; Проф. Одес. (Новорос.) ун-ту. Одеса, 2005. Т. 3. С. 327–331; Физ.-хим. ин-т им. А. В. Богатского Нац. акад. Украины. Одесса, 2007. С. 49; Музичко О. Грузини в Одесі: історія та сучасність. Одеса, 2010. С. 178–190.

МИГАЙ Сергій Іванович (18(30).05.1888, Могильов – 08.12.1959, Москва, РРФСР, нині – РФ, похований в Ленінграді, нині – Санкт-Петербург, РФ) – оперний співак, педагог, проф. (1952), народний артист РРФСР (1938). Вчився на юрид.

ф-ті Петербурзького ун-ту, закінчив юрид. ф-т ІНУ (1911) та Одеське музичне училище по класу співу (1911). Займався в Оперній студії під керівництвом К. С. Станіславського (1918–1920). Соліст Великого театру СРСР (1911–1924), соліст театру опери та балету (Ленінград, 1924–1927). Виступав у Москві та Ленінграді (1927–1941). Працював солістом у Всесоюзному радіокомітеті (1941–1948). Викл. (1948), проф. (1952) Московської консерваторії. Нагороджений двома орденами Трудового Червоного Прапора та медалями.

Літ.: БСЭ. М., 1974. Т. 16. С. 207.

МИРЕЛЬЗОН Лев Арієвич (28.06(09.07).1890, м. Кременчук Полтавської обл. – 1972, Одеса) – психіатр, д-р мед. наук (1936), проф. (1934). Закінчив природн. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1912) та мед. ф-т Київського ун-ту Св. Володимира. Працював військовим лікарем (1916), ординатором психіатричної лікарні у Володимирі (1918), ординатором (1921) Одеської психіатричної лікарні. Асист. (1923), доц. (1930), проф. (1934–1941) каф. психіатрії ОМІ. Начальник мед. частини евакогоспіталю, консультант Ташкентського окружного госпіталю (1942–1944). Одночасно проф. каф. психіатрії Ташкентського мед. ін-ту. Проф. (1944–1947) і зав. каф. психіатрії (1947–1968) ОМІ.

Вивчав психічні порушення при закритих травмах черепа та порушення психіки при церебрально-судинній патології. Голова Одеського товариства невропатологів і психіатрів. Нагороджений медалями: «За відвагу», «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.». Авт. понад 70 наук. пр.

Літ.: Золотарев А. Е., Ильин И. И., Луки Л. Г. Биограф. слов. проф. ОМІ им. Н. И. Пирогова. Одесса, 1992. С. 184.

МІКЛАШЕВСЬКИЙ Іван Миколайович (22.09(04.10).1858, с. Білий Колодязь (Білий Колодезь) Новозибківського пов. Чернігівської губ., нині – Брянської обл., РФ – 03(16).12.1901, Харків) – історик, економіст, статистик, проф. Навчався на фіз.-мат. відділеннях Петербурзького і Московського ун-тів, закінчив природн. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1882). Канд. с.-г. наук (1887). Доц. Петровської землеробської акад.

(1887–1891). Канд. юрид. наук (1893). В. о. чл. особливої наради від Міністерства землеробства для підготовки законодавчих актів щодо водокористування (1894). Викладав у Костянтинівському межевому ін-ті та Московському техн. училищі (1894). Приват-доц. Московського ун-ту (1894–1895). Захистив магістер. дис. «К истории хозяйственного быта Московского государства. Часть 1: Заселение и сельское хозяйство южной окраины XVIII века» (1895). Екстраординарний проф. політекономії в Демідовському юрид. ліцеї м. Ярославль (1896), проф. політ. економії і статистики Харківського ун-ту (1896–1901). Учасник заходів всеросійського перепису населення у Харкові (1897). Засновник Юрид. товариства при Харківському ун-ті, чл. Московського товариства сільського господарства (1888), Комітету грамотності (1890), Іст.-філол. товариства при Харківському ун-ті (1896). Нагороджений Уварівською премією АН (1895), двома золотими медалями Московського ун-ту.

Літ.: Дьяконов М. Иван Николаевич Миклашевский : некролог. *ЖМНП*. 1902. Ч. 341. С. 23–40; Иван Николаевич Миклашевский. *Вестн. воспитания*. 1902. № 1. С. 103–105; Памяти профессора Ивана Николаевича Миклашевского. *Сб. Харьк. ист.-филол. об-ва*. 1905. Т. 14. С. 1–34.

МІХНЕВИЧ Георгій Леонтійович (20.07.1892, Одеса – 24.10.1961) – фізик, проф. Закінчив фіз.-мат. ф-т ІНУ (1916). Вступив до аспірантури (1917). Старш. асист. Одеського ІНО, викл. математики та теоретичної фізики (з 1920 р.). Викладав фізику в ОПШ (1920–1931), Одеському пед. ін-ті. Викл. загальної та теоретичної фізики, проф. у Фіз.-хім.-мат. ін-ті (1930–1933). Зав. каф. загальної фізики ОДУ (1933–1961). Отримав звання доц. (1934). Захистив канд. дис. (1938). Працював в НДІ фізики та у Пед. ін-ті (1937–1938). Захистив доктор. дис. «Экспериментальное исследование кристаллизации жидкости в тонких слоях» (1941), але на початку війни до-

кументи захисту загубились і він не був затверджений у вченому ст. д-ра фіз.-мат. наук. За сумісництвом працював в Одеському Вищому морехідному училищі (1944–1948). Зав. сектору молекулярної фізики НДІ фізики ОДУ (з 1945 р.). Захистив доктор. дис. «Кинетика кристаллизации переохлажденных органических жидкостей и пересыщенных растворов» (1961). Із працівників каф. та співробітників Ін-ту фізики ОДУ створив наук. групу з дослідження кристалізації переохолоджених рідин. Це дослідження з кінетики, утворення кристалів, кінетики утворення злитку та ін. Виявлені закономірності лягли в основу ступінчатого охолодження, запропоновано-

го для удосконалення технології одержання виннокам'яної кислоти на Одеському заводі та на підприємствах цукрової промисловості. Авт. понад 15 наук. пр.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 772 ; Букач В. М. Історія ПДПУ ім. К. Д. Ушинського в особах. Одеса, 2005. С. 38 ; Проф. Одес. (Новорос.) ун-ту. Одеса, 2005. Т. 3. С. 346–349 ; Видные ученые Одессы. Одесса, 1994. Вып. 4-5. С. 54–59.

МІШИН Валеріан Олександрович (21.01(02.02).1886, с. Ніцинське Пермської губ., Росія – 28.02.1931, Воронеж, Росія) – акушер-гінеколог, д-р медицини (1919), проф. (1925). Закінчив мед. ф-т ІНУ (1911). Позаштатний і штатний ординатор, старш. асист., приват-доц. і доц. акушерсько-гінекологічної клініки проф. Орлова. Військовий лікар (1914–1918). Ординатор в Одеському міському пологовому будинку і Павлівському притулку Одеського товариства для піклування малюків і породілей. Проф., зав. каф. акушерства і гінекології Воронежського ун-ту (1925–1931). Розробляв питання лікування еклампсії, запалювальних хвороб, таких як гонорея, вивчав вплив вітамінів при лікуванні гінекологічних захворювань. Авт. близько 50 наук. пр.

Літ.: Васильєв К. К. Мед. ф-т Новорос. ун-та. Одесса, 2008. С. 337–338.

МОРИН Сергій Михайлович (20.09.1863, Одеса – 1941, Одеса) – зоолог, проф. (1930). Закінчив природн. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1886). Був залишений при каф. зоології, порівняльної анатомії та фізіології для підготовки до проф. звання. Працював на Севастопольській біологічній станції, збираючи наук. колекції (1888–1889). Діловод в Одеській міській управі (1889–1908), викл. у 1-й Одеській гімназії (1889–1920). Лаборант, асист. та старш. асист. каф. зоології, порівняльної анатомії та фізіології ІНУ (1918–1920). Викл. природн. дисциплін (1920–1922), співроб. зоолог. музею (1923–1924), викл., проф. (1925–1930) в Ін-ті соц. виховання. Наук. співроб. ЗООБІНУ (1931). Працював на каф. зоології (1933), викл. каф. зоології безхребетних тварин ОДУ (1937). Вивчав розподіл тварин у Чорному морі (1925, 1927, 1930, 1928), земляних черв'яків у чорноземах України (1934); досліджував фауну та зоогеографію павуків-косарів в Україні та за її межами (1888, 1922, 1930, 1934, 1937), розвиток річного рака (1886) та хитонів (1890).

Літ.: Мазурмович Б. Н. Розвиток зоології на Україні. Київ, 1972. С. 119–124 ; Замбриборщ Ф. С. Из воспоминаний об А. О. Ковалевском. С. М. Морина и Д. К. Третьякова / *Одес. обл. науч. конф., посвящ. 150-летию со дня рождения А. О. Ковалевского* (Одесса, 10–12 мая 1990 г.) : тез. докл. – Одесса, 1990. С. 16–18 ; Рясиков Л. В., Богачик Т. А., Савчук Л. А. Памяти профессора-зоолога. С. М. Морина. *10-а конф. молодых историков освіти, науки і техніки* (Київ, 27 трав. 2005 р.) : матеріали. Київ, 2005. С. 144–150 ; Михайлов К. Г. Арахнология в России/СССР. *Аспекти биоразнообразия*. М., 2016. Ч. 2. С. 680. URL: <https://bit.ly/2GdgZf6> (дата звернення: 28.12.2019).

МОЧУЛЬСЬКИЙ Василь Миколайович (01(13).01.1856, с. Ананіївка Херсонської губ., нині – с. Стрюково Одеської обл. – 21.01.1920, Одеса) – літературознавець, мовознавець, д-р наук (1893), проф. Закінчив іст.-філол. ф-т ІНУ (1878). Викл. російської та слов'янської мов, літератури і логіки в Одеській гімназії (1878). Захистив у Харківському ун-ті магістер. дис. «Историко-литературный анализ стиха о Голубиной книге» (1889). Приват-доц. каф. російської словесності і мови іст.-філол. ф-ту ІНУ (1889). Захистив доктор. дис. «Следы народной Библии в славянской и в древнерусской письменности» (1893). Екстраординарний (1895), ординарний проф. (1904–1907) каф. російської мови та літератури. В. о. декана (1905), декан (1915) іст.-філол. ф-ту ІНУ. Заслужений проф. ІНУ (1915). Вивчав історію розвитку давньоруської писемності, теорію та техніку перекладу у слов'янських мовах, іст.-культурний процес XVIII–XIX ст. в цілому. Вченому також належить опис рукописів проф.-славіста ІНУ В. І. Григоровича. Отримав премію Імператорської Російської АН за магістер. дис. Авт. багатьох наук. пр.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 785 ; УРЕ. Київ, 1982. Т. 7. С. 155 ; Проф. Одес. (Новорос.) ун-ту. Одеса, 2005. Т. 3. С. 357–359 ; Зленко Г. Лицарі досвітніх вогнів: тридцять три портрети діячів одеської «Просвіти» 1905–1909 років. Одеса, 2005. С. 219–223.

НАГУЄВСЬКИЙ Дарій Ілліч (26.10(08.11).1845, с. Орлово Подільської губ. Балтського пов., нині – Вінницька обл. – 1918, Москва, Росія) – літературознавець, фахівець з історії літератури, перекладач, д-р класичної філології (1883), проф. (1883). Закінчив іст.-філол. ф-т ІНУ (1870). Після закінчення ун-ту перебував з наук. метою у Німеччині та Італії. Викладав латинську мову та географію в ризькій Олександрійській гімназії (з 1870 р.), ризькій жіночій Ломоносівській гімназії (з 1875 р.). Захистив магістер. дис. «Первая сатира Ювенала» (1876). Ординарний проф. каф. римської словесності Казанського ун-ту (1883). Захистив на латинській мові доктор. дис. «De Juvenalis vita observations» (1883). Засновник та зав. спеціальної Бібліотеки класичної філології (з 1885 р.), засновник та директор Нумізматичного музею (1886-1918) у Казанському ун-ті, які були створені на базі іст.-філол. ф-ту. Наук. інтереси зосереджені на історії римської літератури та латинській мови, перекладав римську класику. Головні наук. пр.: «Характер и развитие римской сатиры» (Рига, 1872), «Римская сатира и Ювенал» (Митава, 1879). Надрукував декілька фортепіанних п'єс, ряд критичних музичних статей в «Рижском Вестнике». Чл. Московського і Краківського нумізматичних товариств та ін. наук. товариств. Заслужений викл.

гімназії (1881). Почесний проф. Італійського акад. ін-ту Гумберта I в Ліворно (1887). Авт. близько 100 наук. пр.

Літ.: Биобиблиогр. слов. проф. и преподавателей Казан. ун-та. Казань, 1986. С. 16–17; Биогр. слов. проф. и преподавателей Императорского Казан. ун-та (1804–1904). Казань, 1904. Ч. 1. С. 135–141; Алмазова Н. Проблемы перевода «Энеиды» Вергилия в письмах А. А. Фета Д. И. Нагуевскому. Вісн. Київ. нац. ун-та ім. Т. Г. Шевченка. Серія: Історія. 2012. № 110. С. 5–7.

НАРИМАНОВ Наріман Кербалай Наджаф Огли (02(14).04. 1870, Тифліс, нині – Тбілісі, Грузія – 19.03.1925, Москва, РРФСР, нині – РФ) – письменник, лікар, суспільно-політ. діяч Азербайджану. Закінчив Закавказьку учительську семінарію в м. Горі (1890), мед. ф-т ІНУ (1908). Учитель у Баку, потім – у Тбілісі (1890–1902). Організатор народної бібліотеки-читальні з літературою на рідній мові в Азербайджані (1894), авт. перших підручників азербайджанської мови. Чл. соціал-демократичної організації «Гуммет» (1905). За революційну діяльність висланий до м. Астрахані (1909–1913), де продовжує публіцистично-політ. діяльність та лікарську практику. Голова «Народного університету» Астрахані (1912). Голова комітету «Гуммет» і чл. Бакинського комітету РСДРП(б), ред. газети «Гуммен» (1917). Зав. Близькосхідного відділу НКІС РРФСР, заст. наркому зі справ національностей ЗСФРР (1919). Голова Раднаркому Азербайджанської РСР (1920). Голова Союдної Ради ЗСФРР, один з голів ЦВК СРСР (1922). Основні літературні твори: драма «Неуцтво» (1894), комедія «Шамданбек» (1895), іст. трагедія «Надир-шах» (1899), роман «Бахадур і Сона» (1899–1900) (перший роман в історії азербайджанської літератури). Нагороджений орденом Червоного Прапора (1921).

Літ.: Ахмедов Т. Нариман Нариманов. Баку, 1983. 32 с. ; Казиев М. Нариманов Нариман (жизнь и деятельность). Баку, 1970. 187 с. ; Нариманов Н. Статьи и письма. М., 1925. 24 с.

НЕСТРУХ Михайло Федорович (11(23).02.1895, Псков – 1979, Москва) – антрополог, приматолог, д-р біол. наук (1962), проф. (1967). Закінчив природ. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1916). Наук. співроб. Ін-ту антропології Московського ун-ту (1930). Одночасно працював у Музеї та на каф. антропології Московського ун-ту (до 1978 р.). Один із засновників Музею антропології, який було відкрито у 1931 р., та авт. першої екс-

позиції залу антропогенезу (монументальна схема еволюції приматів). Керував секцією антропології у Московському товаристві дослідників природи (1957–1973). Чл. Редакційної колегії журналу «Вопросы антропологии» та «Советская антропология». Ред. відділу «Біологія» «Большой медицинской энциклопедии». За пр. «Человеческие расы» та «Происхождение человека» відзначений преміями Московського товариства природознавців. Нагороджений орденом Трудового Червоного Прапора. Авт. понад 120 наук. пр.

Літ.: БМЭ. М., 1981. Т. 16. С. 464–465; БСЭ. М., 1974. Т. 17. С. 523; Урысон М. И. Михаил Федорович Нестурх : (к 70-летию со дня рождения). *Вопр. антропологии*. 1965. Вып. 20. С. 149–153.

НИКОВСЬКИЙ Андрій Васильович (псевд. – А. Василько, Приходько, Йосип Стефанович, Танаскович, А. Яринович та ін.) (03(15).10.1885, с. Малий Буялик Херсонської губ., нині с. Малий Буялик Комінтернівського р-ну Одеської обл. – 1942, Ленінград, нині – Санкт-Петербург, РФ) – громадсько-політ. і держ. діяч, мовознавець, літературознавець, журналіст, перекладач. Закінчив іст.-філол. ф-т ІНУ (1912). Входив до одеської «Молодої громади», брав участь у Всеслов'янському студентському з'їзді у Празі (1908). Викладав у жіночих гімназіях Одеси (1912). Чл. правління, секретар і бібліотекар Одеського товариства «Просвіта». Ред. київської газети «Рада» (1913–1914), місячника «Літературно-науковий вісник» (1914), журналу «Основа» в Одесі (1915), «Нова Рада» (1917–1919), «Промінь» (1919–1920), «Громадське слово». Обраний до складу Української Центр. Ради (1917), президії (Малої Ради), голова Українського Національного Союзу (1918), увійшов до складу Крайового комітету для охорони революції в Україні, призначений комісаром Києва. Міністр закордонних справ в Чехословаччині за Директорії УНР в уряді В. Прокоповича (1920), голова Комісії з вироблення Конституції УНР, яка працювала у м. Тарнів (Польща) (1920–1923). Повернувся до України (1924). Наук. співроб. іст.-філол. відділу, очолював Правописно-термінологічну комісію ВУАН (з 1924 р.). Засуджений під час процесу СВУ до ув'язнення строком на 10 років (1929). Після звільнення переїхав до Ленінграду (1940). Реабілітований посмертно (1989). Чл. Товариства Українських Поступовців (ТУП), заст. голови Української партії соціалістів-федералістів. Авт. книг і статей на літературознавчі, мовознавчі теми.

Літ.: ЕГУ. Київ, 2010. Т. 7. С. 400; Укр. мова : енциклопедія. Київ, 2004. С. 412–413; Коломієць Л. В. Укр. художній переклад та перекладачі 1920–30-х років. Київ, 2013. С. 392–403; Народжені Україною : мемор. альм. Київ, 2002. Т. 1. С. 236–237.

ОВСЯНИКО-КУЛИКОВСЬКИЙ Дмитро Миколайович (23.01(04.02).1853, м. Каховка Таврійської губ., нині – Херсонська обл. – 09.10.1920, Одеса) – літературознавець, лінгвіст та санскритолог, д-р наук (1887), проф. (1887). Закінчив іст.-філол. ф-т ІНУ (1876). Працював у Петербурзі у видатного санскритолога проф. І. П. Мінаєва та на каф. порівняльного мовознавства при ІНУ (1877). Вивчав порівняльне мовознавство та санскрит за кордоном (1877–1882). Приват-доц. (1883). Захистив магістер. дис. «Опыт изучения вакхических культов индоевропейской древности, в связи с ролью экстаза на ранних ступенях развития общественности. Ч. I. Культ божества Soma в древней Индии в эпоху Вед» (1884). Читав лекції з санскриту та порівняльної граматики давньоіранських мов (1883–1887) в ІНУ. Захистив доктор. дис. «К истории культа огня у индусов в эпоху Вед» (1887). Проф. Казанського (1887), Харківського (1888–1905) ун-тів. Почесний акад. Петербурзької АН (1907), проф. Вищих жіночих курсів (з 1907 р.). Один із основоположників психол. школи в літературознавстві. Використовував психол. метод, розроблений О. Потебнею. Один із редакторів журналу «Вестник Европы» (1913–1918). Написав низку наук. робіт, одна з яких – «Історія російської інтелігенції» (1906–1911). Один з перших російських дослідників санскриту, ведійської міфології та філософії.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 826 ; Кратк. лит. енцикл. М., 1968. Т. 5. С. 380–381 ; Укр. мова : енциклопедія. Київ, 2004. С. 423–424.

ОГІЄВЕЦЬКИЙ Ісаак Юхимович (04(16).04.1889, м. Старокостянтинів Хмельницької обл. – 19.02.1956) – математик, д-р фіз.-мат. наук (1938), проф. (1927). Закінчив мат. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1913). Працював в Одеській єврейській приватній гімназії (1909–1916). Доц. (1916–1917), проф. (1917–1921) Катеринославського політехн. ін-ту. Доц. (1921–1925), проф. Катеринославського гірничого ін-ту (1925–1930). Проф. Катеринославського (Дніпропетровського) ІНО (1923–1930). Зав. каф., проф. каф. мат. аналізу Дніпропетровського ун-ту (1922–1956). Проф. Фіз.-хім.-мат. ін-ту (1930–1933), проф. Дніпропетровського ін-ту інженерів транспорту (з 1933 р.). Голова Фіз.-мат. товариства (з 1929 р.). До кола наук. інтересів входили питання кінематичної геометрії,

мат. аналізу, теорії функцій, принципові проблеми, пов'язані з кінематикою плоских і просторових механізмів, питання підсумованих рядів.

Літ.: Проф. Дніпропетров. нац. ун-ту ім. Олеся Гончара. Дніпропетровськ, 2008. С. 346–348 ; Історія Дніпропетров. нац. ун-ту. Дніпропетровськ, 2008. С. 49, 95 ; Нац. гірнича акад. України. Професори. Дніпропетровськ, 1999. С. 57.

ОЗЕНБАШЛИ Амет Сейдабдуллаєвич (псевд. – Индемез) (11(23).02.1893, Бахчисарай – 04.12.1958, Ленінабад, нині м. Худжант, Таджикистан) – історик, етнограф, громадянський діяч, публіцист, лікар. Закінчив мед. ф-т ІНУ, мед. ф-т Кримського державного ун-ту (1922). Представник ЦК об'єднаного новоросійського студентства (1917). Після лютневої революції повернувся до Криму. Чл. Тимчасового Кримського мусульманського виконкому. За часів громадянської війни був ред. газети «Міллет». Депутат Установчих зборів Росії (1917). Один із організаторів 1-го Курултаю кримських татар. Міністр народної освіти в уряді Курултаю, один з керівників і засновників партії «Міллі Фирка». Директор Тотайкойського пед. технікуму (1921–1924). Займав посаду заст. наркому фінансів Кримської АРСР (1924–1927). Заарештований за справою В. Ібрагімова (1928). Покарання розстрілом було замінене на 10 років виправничо-трудового табору. Звільнений достроково без права проживання у Криму (1934). У цей час працював лікарем-невропатологом у м. Павлограді Дніпропетровської обл. Під час Другої світової війни виїхав до Румунії (1943), де був заарештований (1947), відправлений до Москви та засуджений на 25 років виправничо-трудового табору. Після депортації кримських татар жив за місцем заслання у м. Ленінабад Таджицької РСР. Звільнений із заслання як тяжкохворий (1955). Учасник Всеросійського мусульманського з'їзду у Москві (1917), представник кримських татар в колегії комісарів Таврійської губ. та Раді народних представників. Відомий також як історик і публіцист.

Літ.: Люди и судьбы : биобиблиогр. слов. востоковедов – жертв полит. террора в советский период (1917–1991). СПб., 2003. С. 290–291 ; Сходознавство і візантологія в Україні в іменах. Київ, 2011. С. 167–168 ; Уреу Д. П., Вінцовський Т. С. Кримські татари – випускники Новоросійського (Одеського) університету та їх доля. *Краєзнавство*. 2011. № 4. С. 17–25.

ОКС Антон Антонович (11(23).04.1891, Миколаїв – червень 1972, Одеса) – терапевт, д-р мед. наук, проф. Закінчив мед. ф-т ІНУ (1914). Перебував на фронті (1914–1918). Працював в лаб. та терапевтичних відділеннях Одеського військового госпіталю (1918–1920). Очолював факультетську терапевтичну клініку Одеських вищих жіночих мед. курсів. Асист. ОМІ у проф. М. Д. Стражеско (1920). Старш. асист., приват-доц. (1922). Зав. каф. факультетської і госпітальної терапії педіатричного та санітарно-гігієнічного ф-тів (1935–1969). Декан педіатричного ф-ту (1938–1941, 1946–1953). Проректор ОМІ (1955–1962). Голова Одеського обл. товариства ендокринологів (1964). Авт. понад 50 наук. пр.

Літ.: Васильєв К. К. Мед. ф-т Новорос. ун-та. Одеса, 2008. С. 341–342.

ОКУНЕВСЬКИЙ Яків Леонтійович (11(23).11.1877, с. Тріхатки Ананьївського пов. Херсонської губ. – 23.11.1940, Ленінград, нині – Санкт-Петербург, РФ) – епідеміолог, гігієніст, д-р мед. наук (1936), проф. (1932). Закінчив природн. відділення ІНУ (1900). Закінчив Петербурзьку військово-мед. акад. (1904). Працював у хім.-гігієнічній лаб. Одеського військового госпіталю, брав участь у ліквідації епідемії холери та чуми в Одесі (1908–1912). Займав посади лікаря, асист. (1921), старш. викл. каф. гігієни (1921) Військово-медичної акад. в Петербурзі. Водночас працював в Ін-ті охорони праці. Проф., зав. каф. загальної та професійної гігієни ф-ту соц. техніки

Ленінградського технологічного ін-ту (1921). У 1924 р. проходив підготовку з питань організації дезінфекційної справи у Німеччині та отримав звання старш. асист., самостійно викладав курс з дезінфекції у Військово-мед. акад. (1924–1940). Ініціатор та керівник Військово-санітарного музею при Військово-мед. акад. (1925–1929). Чл. багатьох наук. товариств, постійний консультант Наркомун охорони здоров'я СРСР та Голова воєнно-санітарного управління Червоної армії з питань знезараження. Отримав військове звання бригадного лікаря (1936), Заслуженого діяча науки РРФСР (1937), звання дивізійного лікаря (генерал-майора мед. служби) (1940). Авт. понад 120 наук. пр., в тому числі п'яти монографій.

Літ.: БМЭ. М., 1981. Т. 17. С. 827.

ОРБИНСЬКИЙ *Артемій Робертович* (03(15).08.1869, Одеса – 21.02.1928, Одеса) – астроном, проф. Закінчив мат. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1892). Залишений професорським стипендіатом при ун-ті (1893–1895). Приймав участь у Пулковській експедиції для спостереження сонячного затемнення на р. Амур (1896). Зав. Одеського відділення Пулковської обсерваторії (1897–1912). Працював позаштатним астрономом (1897–1901), старш. астроном Одеського відділення Пулковської обсерваторії (1901–1912). Відряджений до м. Сімеїз для прийому обсерваторії (1908). Приват-доц. (1899–1920), секретар фіз.-мат. ф-ту (1909–1911), доц. (1917), декан фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1920). Викладав на Вищих жіночих курсах (1909–1920), у Фіз.-мат. ін-ті (1920–1921). Голова педагогічної ради жіночої гімназії Г. Р. Березиної. Проф. ІНО (1921–1923), старш. астроном Одеської астрономічної обсерваторії (1920–1927). Один із засновників та співроб. книговидавничого товариства «Матезіс» (1904–1925), здійснив переклад та наук. редагування близько тридцяти книг. Після закриття «Матезісу» заснував власне видавництво наук. літератури «Омега» (1926–1928). Чл. правління, заст. голови правління Товариства взаємного кредиту, чл. Російського відділення Міжнар. союзу з дослідження Сонця, чл. мат. відділення Товариства природознавців при ІНУ (1895), чл. ревізійної комісії Південноросійського товариства друкованої справи (1913–1914), чл. організаційного комітету ОПІ (1918).

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 838 ; Вчені вузів Одеси. Одеса, 2003. Вип. 1, ч. 4. С. 137–139 ; Воронцов-Вельяминов Б. А. Очерки истории астрономии в России. М., 1956. С. 342–344, 195, 221 ; Рикун И. Небо над нами одно. Ч. 1. Дерибасовская-Ришельевская. 2013. № 55. С. 149–156.

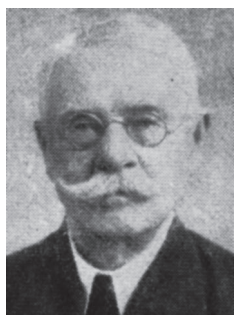

ОРЖЕНЦЬКИЙ *Роман Михайлович* (16(28).02.1863, м. Житомир – 24.05.1923, Варшава, Польща) – економіст, статист, д-р економіки (1912), проф. (1918), акад. ВУАН (1919). Навчався в Київському ун-ті на мед. ф-ті (1880-1883). У 1883 р. перейшов на юрид. ф-т ІНУ, який закінчив у 1887 р. Працював у державних установах м. Одеси: урядовцем для особливих доручень у судових справах (1891), за сумісництвом – викл. у комерційній школі, у школі торгового мореплавства. Під час Першої російської революції (1905–1907) брав участь у профспілковому русі м. Одеси. Зав. каф. статистики Демидівського юрид. ліцею (з 1907 р.). Очоловав оціночно-статистичне бюро

Ярославського губернського земства (1910). Захистив доктор. дис. «Елементарна теорія статистичних величин і обчислень» (1912). Проф. каф. статистики Петроградського ун-ту (1918–1920). Очолив каф. статистики, а з 1920 р. – каф. теоретичної економії Української АН. Був головою Соц.-екон. відділу ВУАН, а також працював у Київському ін-ті народного господарства (1921–1922). Один з організаторів і керівників Київського товариства економістів, створеного у 1920 р. Проф. Варшавського ун-ту (з 1922 р.). Керував виданням «Статистичного бюлетеня». Дотримувався суб'єктивно-психологічного напрямку (так звана австрійська школа в політекономії) дослідження екон. явищ. Спеціалізувався з теорії вартості цін.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 840 ; Історія АН УРСР. Київ, 1967. Кн. 2. С. 359–360 ; Птуха М. В. Академік Роман Михайлович Орженцький. *Зап. соц.-екон. від. ВУАН.* 1926. Т. 2–3. С. 1–19.

ПАВЛОВ Павло Миколайович (22.01(03.02).1872, хутор Ричковський Донського округу, нині – Ростовська обл., РФ – 12.11.1953, Одеса) – фізико-хімік, д-р хімії, проф. (1918). Закінчив природн. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ з дипломом I ст. (1898). Працював в середніх навчальних закладах Одеси. Наставник математики і природознавства в учительській семінарії в Новому Бузі Херсонської губ. (1900–1902). Викл. жіночої гімназії в м. Катеринославі (нині – Дніпро) (1902 р.). Працював викл. хімії і природознавчої історії в реальному училищі Св. Павла в Одесі (1902). Захистив магістер. дис. «Вплив поверхневої енергії на гілотропні перетворення твердої кристалічної речовини» (1913). Приват-доц. (1913), проф. (1918) ІНУ. Організував першу в Одесі фіз.-хім. лаб. в ІНУ (1915). Захистив доктор. дис. «Про молекулярний стан чистих рідин» (1918). Зав. каф. фіз. і колоїдної хімії ОДУ (1919–1953), очолював каф. фіз. хімії ряду ін-тів, які виникали на базі ун-ту (1920–1933). Протягом всієї наук.-пед. діяльності співпрацював з різними промисловими установами Одеси. Досліджував явища фіз. та колоїдної хімії. Завдяки дослідженню конденсованих станів, вчений вивів рівняння, яке дозволило розробити простий метод визначення характеру хім. зв'язків. Голова хім. секції Одеського Будинку вчених. Нагороджений премією Харківського фіз.-хім. товариства імені Н. Н. Бекетова за цикл робіт по термодинаміці дисперсних систем, медаллю «За доблесну працю у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.». Авт. понад 80 наук. пр.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 849 ; Проф. Одес. (Новорос.) ун-ту. Одеса, 2005. Т. 3. С. 429–432 ; Історія хім. ф-ту. Одеса, 2006. С. 17–18 ; Овчинникова Е. Н. Павел Николаевич Павлов. *Укр. хім. журн.* 1952. Т. 18, вып. 4. С. 433–435.

ПАЛАУЗОВ Володимир Миколайович (12(24).05.1851, Одеса – 13.01.1920, Одеса) – правознавець, криміналіст, громадський діяч, д-р карного права (1885), проф. (1884). Закінчив юрид. ф-т ІНУ (1872). Залишений при ун-ті для підготовки до професорського звання (1873). Захистив магістер. дис. «К вопросу о форме участия народного элемента в уголовной юстиции» (1878). Під час війни в Болгарії 1877–1878 рр. відігравав значну роль у справі устрою цивільного управління. Зав. судовою частиною при губернаторі м. Свіштова, депутат від Одеси у перших установчих нац. зборах Болгарії (1879). Перебував у наук. відрядженні у Франції та Німеччині (1881–1882). Доц. карного процесу (1880), екстраординарний проф. ІНУ (1884). Захистив доктор. дис. «Постановка вопросов присяжным заседателем по русскому праву» (1885). Ординар. проф. карного права (1886), декан юрид. ф-ту (1887) ІНУ. Співроб. газети «Правда». Спільно з проф. Ф. К. Бруном переклав з чеської мови «Історію болгар» К. Іречка (1878), укладач карного та цивільно-процесуального кодексів. Чл. Болгарського літературного товариства (1884) та Одеського болгарського настоятельства. Нагороджений болгарським орденом За громадянські заслуги II ст. (1898), орденами: Св. Володимира IV ст., Св. Станіслава II ст., Св. Анни II ст. Авт. низки пр. з карного права і процесу.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 856 ; Проф. Одес. (Новорос.) ун-ту. Одеса, 2005. Т. 3. С. 438–439 ; Одес. держ. юрид. акад. Одеса, 1999. С. 18 ; Сто години Българска Акад. на науките. София, 1969. Т. 1. С. 516.

ПАНКРАТОВА Ганна Михайлівна (09.02.1897, Одеса – 25.05.1957, Москва, РРФСР, нині – РФ) – історик, д-р іст. наук (1935), проф. (1928), акад. АН СРСР (1953). Закінчила іст.-філол. ф-т ІНУ (1917). Працювала на партійній роботі в Україні та на Уралі (1920–1921). Закінчила Ін-т червоної професури (1925). Викладала в Акад. комуністичного виховання, Військово-політ. акад., у Московському та Саратовському ун-тах та інших вишах (1926–1930). Заст. директора (1939–1947), старш. наук. співроб. (1947–1957) в Ін-ті історії АН СРСР, одночасно зав. каф. історії СРСР Московського пед. ін-ту. Гол. ред. журналу «Вопросы истории» (1953–1957). Акад. АН Білоруської РСР (1940), чл. Угорської АН (1955), чл.-кор. Німецької АН (1957), Румунської АН (1955). Очолювала Нац. комісію іс-

ториків СРСР (1955–1957), голова Асоціації сприйняття ООН в СРСР. Обиралась депутатом ВР СРСР. Заслужений діяч науки РРФСР (1943) та Казахської РСР (1943). Нагороджена орденом Леніна (1953), двома орденами Трудового Червоного Прапора (1945, 1957), Сталін. премією (1946) та медалями. Авт. понад 200 наук. пр.

Літ.: БСЭ. М., 1975. Т. 19. С. 425 ; ЕГУ. Київ, 2011. Т. 8. С. 48–49 ; Бадя Л. В. Акад. А. М. Панкратова – историк рабочего класса СССР. М., 1979. 159 с.

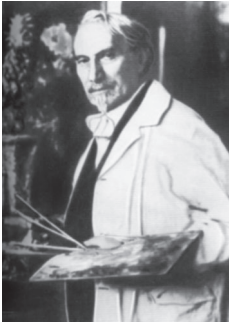
ПАРНО Іван Костянтинович (23.02.1896, м. Бельці, Молдова – 21.01.1979) – математик, педагог. Закінчив мат. відділення ІНУ (1918). Працював у кишинівських середніх школах. Призначений викл. молдавського пед. училища (1940). Під час Другої світової війни викладав в евакуації. Працював в Кишинівському пед. ін-ті імені І. Крянге: старш. викл., доц., зав. каф. математики, зав. каф. педагогіки та методики початкової освіти, деканом фіз.-мат. ф-ту. З 1960 р. у зв'язку зі злиттям ін-ту з ун-том – працював у Кишинівському держ. ун-ті імені В. І. Леніна (КДУ) зав. каф. алгебри і геометрії. Захистив канд. дис. з методики викладання математики (1950).

Перший канд. наук з математики Молдавської РСР, доц. каф. алгебри і геометрії КДУ імені В. І. Леніна. У 1955 р. у співпраці з Г. І. Глейзером та А. Ф. Штернталем видав «Русско-молдавский терминологический словарь по математике для молдавских средних и высших учебных заведений», який уніфікував молдавську мат. термінологію. Нагороджений медаллю «За доблесну працю у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.», орденами: Трудового Червоного Прапора, Знак Пошани, відзнакою «Відмінник освіти Молдавської РСР». Заслужений вчитель школи Молдавської РСР, Заслужений діяч науки і техніки Молдавської РСР.

Літ.: Белоусов В. Д., Нягу Я. И. И. К. Парно: страницы жизни и творчества. Кишинев, 1983. 88 с. ; Белоусов В. Д., Нягу Я. И. Иван Константинович Парно. *Математика в школе*. 1971. № 1. С. 93.

ПАСТЕРНАК Леонід Йосипович (08(22).03.1862, Одеса – 31.05.1945, Оксфорд, Великобританія) – художник, графік, педагог. Навчався: в Одеському художньому училищі (1879–1881), на мед. ф-ті Московського ун-ту (1881–1882). Перевівся (1883) та закінчив юрид. ф-т ІНУ (1885). Навчався у Мюнхенській акад. живопису (1883–1885). Починав як художник-карикатурист, друкувався в одеському журналі «Оса». Викладав у Москві у власній школі малювання (1889–1894). Викладав в Московському училищі живопису, скульптури та архітектури (1894–1921).

Емігрував до Німеччини (1921), переїхав до Англії (1938). Один з видатних ілюстраторів класики, зробив вагомий внесок у розвиток російської книжкової графіки. За особистим проханням Л. Толстого був першим ілюстратором його роману «Воскресение». Чл.-засновник Союзу російських художників (1903). Акад. Петербурзької АМ. Авт. книги «Рембрандт и еврейство в его творчестве».

Літ.: Русское зарубежье: золотая книга эмиграции. М., 1997. С. 488–491; Барковская О. Журнальная графика Л. Пастернака. *Дерибасовская-Ришельевская*. 2007. № 29. С. 245–249.

ПЕРГАМЕНТ Йосип Якович (1868, м. Феодосія Таврійської губернії – 16(29).05.1909, Санкт-Петербург, Росія) – юрист, адвокат, громадський та політичний діяч. Закінчив фіз.-мат. ф-т ІНУ (1891), склав екстерном державні іспити на юрид. ф-т ІНУ (1894). Викладав фізику у жіночій гімназії, давав приватні уроки (1891–1894). Помічник адвоката В. Я. Протопопова, адвоката М. І. Мечникова. Присяжний повірений судової палати Одеського округу (1899). Старшина присяжних повірених (1904), перший голова Ради присяжних повірених Одеського округу (1905–1908). Висланий у Пермську губ. за антиурядові виступи (1905). Займався суспільною діяльністю. Переїхав до

Петербургу. Засновник Союзу адвокатів. Очолив гурток молодих адвокатів (1900), брав участь у політ. процесах. Був обраний гласним (депутатом) Одеської міської Думи, чл. Держ. Думи Російської Імперії II та III скликання (1907). Авт. ряду монографій та статей.

Літ.: Бугаевский А. О. Я. Пергамент : к 5-летию со дня смерти (16 мая 1909 г.). Одесса, 1914. 21 с.; Емец С. И. Адвокаты Одессы. 100 лет. Одесса, 2004. С. 60–61, 64–74; Члены Государственной Думы (портреты и биографии). Второй созыв, 1907–1912 г. М., 1907. С. 384.

ПЕРГАМЕНТ Михайло Якович (28.07(10.08).1866, м. Феодосія Таврійської губ. – 21.02.1932, Ленінград, нині – Санкт-Петербург, РФ) – юрист-цивіліст, проф. (1900). Закінчив юрид. ф-т ІНУ (1890). Залишений для підготовки до професорського звання. Захистив магістер. дис. «Договорная неустойка и интерес в римском и современном гражданском праве» (1899). Вивчав юриспруденцію в Гейдельберзі та Берліні. Приват-доц. каф. римського права в ІНУ (1896–1903). Викладав цивільне право на каф. рос. цивільного права та судочинства в Юр'ївському ун-ті (1903–1906), проф. каф.

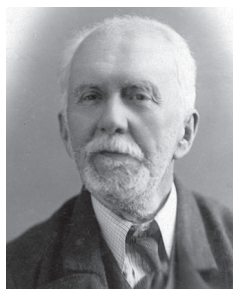

цивільного права у Санкт-Петербурзькому ун-ті (1906–1911). Проф. цивільного права (1907), декан юрид. ф-ту (1910) Вищих жіночих курсів в Петербурзі. Переведений у Юр'ївський ун-т, звільнився за власним бажанням (1911). Співредактор відділу політичної та юрид. наук в «Новом энциклопедическом словаре» (1911–1916). Проф. Ін-ту вищих екон. знань (1916–1917), проф. та зав. юрид. кабінетом Петроградського ун-ту (з 1917 р.). У 1920-х рр. виїхав за кордон. Перебував в еміграції в Китаї. Основний експерт з юрид. питань Радянсько-польської комісії з передачі культурних цінностей Польщі на основі Ризького мирного договору (1922–1930). Повернувся до Ленінграду. Працював в Державній Публічній бібліотеці (нині – Російська

нац. бібліотека), займався питаннями комплектування, систематизації юрид. літератури, розробляв схеми відповідності розділів систематичного каталогу і розділів із статистики (1928–1930). Авт. багатьох наук. пр. з цивільного та міжнародного права.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 873 ; Еврейская энцикл. Свод знаний о еврействе и его культуре в прошлом и настоящем. СПб., 1909. Т. 4. С. 371 ; Энцикл. слов. Русского библиогр. ин-та Гранат. М., [1915]. Т. 31. С. 475–476.

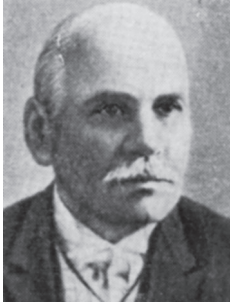
ПЕТРЕНКО-КРИТЧЕНКО Павло Іванович (26.06(09.07).

1866, Херсон – 21.01.1944, Одеса) – хімік-органік, д-р хімії (1899), проф. (1900), чл.-кор. АН СРСР (1932). Закінчив природн. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1888). Перебував у наук. відрядженні у Німеччині (1891–1893). Захистив магістер. дис. «О влиянии замещения на ход некоторых реакций углеродистых соединений» (1894). Лаборант, доц. (1899) каф. хімії ІНУ. Захистив доктор. дис. «О тетрагидропириновых соединений» (1899). Екстраординарний (1900), ординарний проф. каф. хімії ІНУ (1903). Читав курс і вів практичні заняття в ОМІ (1900–1920), викладав хімію в Одеському робітничому

ун-ті (1920–1923), читав курс органічної хімії в ОСГІ (1923–1935). Засновник Ін-ту прикладної хімії і радіології (1921), наук.-дослідної каф. хімії при Вищому технікумі прикладної хімії (1923). У 1930 р. після реорганізації ІНО брав активну участь у створенні Фіз.-хім.-мат. ін-ту. Після відновлення ОДУ очолив каф. органічної хімії (1933–1940). Голова Одеського відділення Всесоюзного хім. товариства імені Д. І. Менделєєва (1934–1936). Авт. понад 100 наук. пр.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 877 ; УРЕ. Київ, 1982. Т. 8. С. 295–296 ; Золотарев А., Ильин И. И., Луки Л. Г. Биограф. слов. проф. ОМИ им. Н. И. Пирогова. Одесса, 1992. С. 199 ; Физ.-хим. ин-т им. А. В. Богатского Нац. акад. Украины. Одесса, 2007. С. 50.

ПЕТРІАШВІЛІ (Петрієв) Василь Мойсеєвич (20.02(04.03).

1842, с. Циласкурі, Грузія – 26.07(08.08).1908, м. Карлсбад, нині – м. Карлові Вари, Чехія) – хімік, д-р хімії (1877), проф. (1878). Закінчив фіз.-мат. ф-т ІНУ (1870). Лаборант каф. техн. хімії. Перебував у наук. відрядженні, працював в лаб. Кекуле в Бонні (1873). Захистив магістер. дис. «Материалы к изучению группы азобензида» (1874). Доц. каф. техн. хімії (1875). Захистив доктор. дис. «О моно- и диоксималоновых кислотах» (1877). Екстраординарний (1878), ординарний (1881) проф. Стажувався за кордоном у Парижі у лаб. Сорбонни (1878–1881). Один з найактивніших співроб. журналу «Вестник виноделия», який видавався з 1895 р. в Одесі. Одночасно завідував Одеською міською лаб. (1898), що вела боротьбу з фальсифікацією продуктів харчування. Декан фіз.-мат. ф-ту (1905), в.о. ректора ІНУ (1907–1908). Заслужений проф. ІНУ (1900). З 1881 р. почав займатися питаннями фіз. хімії, приділяв велику увагу не тільки рішенню теоретичних питань, але й тісно пов'язував їх з виробничими проблемами. Пр. «Производство уксуса» стала цінним практичним посібником для виробництва. Не поривав зв'язків із Грузією, залишив посібники грузинською мовою з виноробства, молочного господарства. Почесний чл. Кавказького товариства сільського господарства (1902). Нагороджений орденом Св. Станіслава II ст. (1886).

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 878 ; БСЭ. М., 1975. Т. 19. С. 480 ; Держ. архів Одес. обл. : путівник. Одеса, 2012. Вип. 1. С. 72–73 ; Музичко О. Грузини в Одесі: історія та сучасність. Одеса, 2010. С. 171–177.

ПЕТРУНЬ Федір Євстафійович (17.02.1894, с. Устя Ольго-

пільського пов. Подільської губ., нині – Бершадський р-н Вінницької обл. – 01.07.1963, Одеса) – географ, історик, сходознавець, бібліограф. Закінчив іст.-філол. ф-т ІНУ (1919). Інструктор с.-г. перепису та зав. статистичного відділу земських управ у м. Кам'янець-Подільський та м. Ольгопіль (1917–1918). Працював у середніх школах Одеси (з 1919 р.). Вчений бібліотекар, зав. наук. відділу комплектування Центр. наук. бібліотеки вищої школи м. Одеси, вчений секретар Одеського від-

ділення Всеукраїнської асоціації сходознавства (1919–1931). Викл. Одеського ІНО (1921–1925), ОІНГ (1923–1930). Викл. в Археол. ін-ті, зав. Музею витончених мистецтв. Наук. співроб. Українського НДІ гідротехніки та меліорації, викл. Одеського інженерно-меліоративного ін-ту (1932–1933), викл. Одеського пед. ін-ту (з 1933 р.). Під час війни евакуювався до Туркменської РСР. Зав. каф. фіз. географії геогр. ф-ту ОДУ (1938–1941, 1944–1948). Захистив канд. дис. «Пути и подступы в Днестру. Очерки по истории русской географии второй половины XVIII века» (1944). Заст. декана, декан геогр. ф-ту ОДУ (1949–1952). Підготував доктор. дис. «География лесного покрова южной лесостепи и байрачной степи правобережной Украины в историческое время», яка не була опублікована. Вперше провів геогр. аналіз картографічних фондів XVIII–XIX ст. на території України. Створив колекцію старовинних мап України. Очолив колектив географів ОДУ з фіз.-геогр. районування південного заходу УРСР. Подарував університетській бібліотеці книги та картографічні видання зі своєї книжкової колекції (1963), які лягли в основу іменного книжкового фонду НБ ОДУ (близько 4,5 тис. од. зберігання). Дійсний чл. Всесоюзного геогр. товариства, чл. Українського відділення Радянського нац. об'єднання історії природознавства та техніки, чл. Вченої ради Одеського іст.-археол. музею, дійсний чл. Одеського археол. товариства, товариства «Знання», чл. Одеської комісії краєзнавства ВУАН, Одеського наук. товариства при ВУАН, вчений секретар Одеського відділу ВУНАС. Авт. близько 150 наук. пр., більшість з яких залишилась у рукописах.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 882; Федор Евстафьевич Петрунь (1894–1963) : биобиблиогр. указ. Одесса, 1981. 15 с.; Одеські історики. Т. 1. Одеса, 2009. С. 300–302; Сходознавство і візантологія в Україні в іменах. Київ, 2011. С. 174–175.

ПИСАРЖЕВСЬКИЙ Лев Володимирович (02(14).02.1874, Кишинів, Молдова – 23.03.1938, Дніпропетровськ, нині – Дніпро) – хімік, д-р хімії (1913), проф. (1904), акад. ВУАН (1925), акад. АН УРСР (1925), акад. АН СРСР (1930). Закінчив фіз.-мат. ф-т ІНУ (1895). Залишений при ун-ті для підготовки до професорського звання (1896). Перебував у відрядженні у Фізико-хімічному ін-ті проф. Оствальда (Лейпциг) (1901–1902). Захистив магістер. дис. «Перекуси и надкислоты» (1902). Асист., приват-доц. каф. неорганічної хімії ІНУ (до 1904 р.). Проф., зав. каф. неорганічної хімії Юр'ївського (Тартуського) ун-ту (1904–1908), проф. каф. неорганічної хімії Київського

політехн. ін-ту (1908–1911). Захистив доктор. дис. «Свободная энергия химической реакции и растворитель» (1912). Викладав неорганічну та аналітичну хімію на Бестужевських вищих жіночих курсах та Психоневрологічному ін-ті у Петербурзі (1911–1913). Проф. Гірничого та Хім.-технологічного ін-тів у Катеринославі (Дніпро) (1913–1932). Одночасно керував відділом електронної хімії, директор Тбіліського наук.-дослідного хім. ін-ту (1929–1931). Директор (1927) створеного за його ініціативою Українського ін-ту фіз. хімії (з 1938 р. – Ін-т фіз. хімії АН УРСР імені Л. В. Писаржевського). Заклав основи сучасної електронної теорії гетерогенного каталізу. Почесний проф. Берлінського ун-ту. Лауреат Ломоносовської премії Петербурзької АН (1899, спільно з П. Г. Мелікішвілі), Ленінської премії (1930), нагороджений орденом Леніна (1936). У 1964 р. Рада Міністрів УРСР встановила премію імені Л. В. Писаржевського за видатні роботи з механізму хім. реакцій. Авт. понад 90 наук. пр.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 890 ; Волков В. А. Хіміки : біогр. справ. Киев, 1984. С. 394–395 ; Історія АН УРСР. Київ, 1967. Кн. 2. С. 380–381 ; Ларченков Е. П. Геологія в Одес. ун-те. Одесса, 2009. С. 408.

ПІДЛІСНИЙ Василь Іванович (17.09.1872, хутір Ільмів Сумського пов. Харківської губ. – 1937, Одеса) – ботанік. Закінчив природн. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1903). Працював консерватором ботан. кабінету (1905), асист. каф. морфології і систематики рослин (1906). Асист. каф. ботаніки Одеського с.-г. ін-ту (1918–1922), викладав ботаніку в Одеському вищому с.-г. технікумі і на лікарських курсах. Асист. Фіз.-мат. ін-ту (1920), викл. ІНО. Викл., доц. на німецькому відділенні ф-ту соц. виховання ІНО (1927–1930). Вийшов з Одеси і впродовж кількох років працював проф. ботаніки Іжевського пед. ін-ту (з 1930 р.). Викладав у Краснодарському пед. ін-ті (1935–1937). Вийшов на пенсію за станом здоров'я, повернувся до Одеси (1937). Наук. пр. присвячені вивченню водної рослинності; зібрав цінні відомості про маловивчену групу харових водоростей. Поповнив і упорядкував колекції музею ботан. кабінету ун-ту.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 906 ; Коваленко С. Г., Васильєва Т. В., Швець Г. А. Ботаніки і ботан. дослідж. в Одес. нац. ун-ті імені І. І. Мечникова. Одеса, 2005. С. 22 ; Потапенко Г. И. История каф. ботаники Одес. гос. ун-та 1865–1940. Одесса, 2010. С. 48.

ПІОНТКОВСЬКИЙ Андрій Антонович (03(15).07.1862, Тираспольський пов. Херсонської губ. – 25.12.1915(07.01.1916), Казань, Росія) – юрист, д-р кримінального права (1900), проф. (1901). Закінчив юрид. ф-т ІНУ (1885). Займався адвокатурою. Професорський стипендіат каф. кримінального права юрид. ф-ту ІНУ (1889–1891). Приват-доц. ІНУ (з 1891 р.). Перебував у закордонному відрядженні у Німеччині та Франції (1892–1894). Захистив магістер. дис. «Об условном осуждении или системе испытания» (1894). Проф. кримінального права і судочинства у Ярославському Демидівському юрид. ліцеї (1895–1898). Працював на юрид. ф-ті Казанського ун-ту (1899–1915): секретар (1899–1905), ординарний проф. каф. кримінального права та процесу (1901). Захистив доктор. дис. «Условное освобождение» (1900). Декан юрид. ф-ту Казанського ун-ту (1914). Наук. інтереси присвячені вивченню: покарання у вигляді позбавлення волі; проблеми адаптації злочинців, що звільнилися; проблеми умовного осуду (його природи, історії і розвитку в країнах Європи та Америки). Обґрунтував необхідність введення ін-ту умовного осуду в кримінальне законодавство Росії. Чл. російської групи Міжнар. союзу криміналістів, чл. Казанського юрид. товариства. Учасник всіх з'їздів криміналістів в Росії та деяких за її межами. Авт. низки наук. пр.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 888; Биобиблиогр. слов. проф. и преподавателей Казан. ун-та. Казань, 1986. С. 32–33; Миролюбов Н. И. Памяти А. А. Пионтковского. Казань, 1916. 26 с.; Ажимов Р. С., Бажанов А. Пионтковский Андрей Антонович (1862–1915). Уч. зап. Казан. гос. ун-та. 1961. Т. 121, кн. 7: Новое уголовное и уголовно-процессуальное законодательство РСФСР. С. 202–207.

ПОПОВ Леон Христофорович (04(16).09.1881, м. Акерман, нині – Білгород-Дністровський – 15.12.1919, м. Ішим, нині Тюменська обл., РФ) – лікар-епідеміолог. Вступив на природн. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1901). Був виключений з ун-ту за революційну пропаганду. Продовжив навчання та закінчив мед. ф-т ІНУ (1910). Секретар більшовицького осередку ун-ту (1906–1909). Працював лікарем у м. Татарбунари та в селах Ананьївського пов. Після початку Першої світової війни – лікар лазаретів Червоного Хреста. Обраний головою комітету Червоного Хреста Західного фронту (1917), очолював комітет

із реорганізації Червоного Хреста (1918). Чл. Всеросійської епідеміологічної комісії (1918–1919). Засновник та ред. газети «Известия Красного Креста». Нагороджений двома орденами та Почесною відзнакою Червоного Хреста.

Літ.: БСЭ. М., 1975. Т. 20. С. 360 ; Базанов В. А. Л. Х. Попов (1881–1919). М., 1983. 49 с.

ПОПРУЖЕНКО Михайло Георгійович (25.07(06.08).1866, Одеса – 30.03.1944, Софія, Болгарія) – історик-слов'язознавець, літературознавець, д-р слов'янської філології (1899), проф. (1908), чл.-кор. (1923) та дійсний чл. Болгарської АН (1941). Закінчив іст.-філол. ф-т ІНУ (1888). Залишений при ун-ті стипендіатом для підготовки до професорського звання на каф. слов'янської філології (1888). Викладав російську мову в Одеському комерційному училищі (1888–1891). Приват-доц. каф. слов'янської філології ІНУ (1891). Захистив магістер. дис. «Из истории литературной деятельности в Сербии XV века: «Книга царств» в собрании рукописей библиотеки ИНУ» (1894). Очолював Одеську публічну бібліотеку (1896). Захистив доктор. дис. «Синодик царя Бориса» (1899). Екстраординарний (1908), ординарний проф. (1909). каф. слов'янської філології ІНУ. Емігрував до Болгарії (1919). Проф. історії російської літератури Софійського ун-ту (1920–1941). Наук. інтереси зосереджені в галузі історії та археології півдня України, історії Одеси та її наук. установ, бібліографії видатних вчених, історіографії, бібліографії, біографістики, етнографії, мовознавства та слов'янського літературознавства. У Болгарії видав Кирило-Мефодіївську бібліографію за 1934–1940 рр. Чл. наук. товариств: Одеського історії та старожитностей, Іст.-філол. при ІНУ, Одеського слов'янського імені св. Кирила та Мефодія, Одеського бібліографічного при ІНУ, Одеського сербського. Чл. Болгарського археол. ін-ту (1928), Слов'янського ін-ту в Празі (1934), Македонського наук. ін-ту в Софії (1938). Нагороджений орденами: Св. Станіслава III ст. (1895), II ст. (1905), Св. Анни III ст. (1901), сербським орденом Св. Савви III ст. (1911). Заслужений проф. ІНУ (1916), Почесний д-р Софійського ун-ту (1939).

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 939 ; Проф. Одес. (Новорос.) ун-ту. Одеса, 2005. Т. 3. С. 529–531 ; Русское зарубежье: золотая книга эмиграции. М., 1997. С. 507–509 ; Славяноведение в дореволюц. России : библиограф. слов. М., 1979. С. 278–279.

ПОПРУЖЕНКО Сергій Георгійович (06(18).10.1868, Одеса – 13.05.1945, Одеса) – метеоролог, фізик, проф. (1938). Закінчив фіз.-мат. ф-т ІНУ (1890). Залишений для підготовки до професорського звання. Досліджував і першим із наук. охарактеризував Одеську магнітну аномалію (1890). Брав участь в океанографічній експедиції з дослідження Чорного моря, під час якої було відкрито сірководневе зараження глибинних вод (1891–1892). Викладав фізику і математику в середніх школах Одеси (1890–1920). Склав іспит на ст. магістра фіз. географії (1896). Лаборант каф. фіз. географії (1900), позаштатний лаборант з геофізики і фізики. Штатний спостерігач метеорологічної обсерваторії ІНУ (1901), приват-доц. каф. геофізики ІНУ (з 1901 р.). Перебував у наук. відрядженні у магніто-метеорологічній обсерваторії у м. Слуцьк (Павловськ) (1901). Лектор Одеської народної аудиторії (до 1906 р.), лектор Руського техн. товариства і голова комісії Товариства сприяння винахідникам (1907–1921). Одночасно викладав в Одеському Комерційному училищі (1903–1920). Штатний доц. з правом проф. ІНУ (1919). Викл. фізики і основ електротехніки, проф. першої категорії (1927) у Вищому електротехнікумі сильних струмів (1920–1930), проф. електроакустики в Одеському ін-ті інженерів зв'язку (1930–1934), викл. муз. акустики в консерваторії. Проф. фізики у Фіз.-хім.-мат. ін-ті (1930–1933), проф. фізики та зав. каф. фізики в Одеському борошномельному ін-ті (1932–1937). Проф. фізики ОДУ (з 1934 р.). Під час Другої світової війни за станом здоров'я не зміг евакуюватись з Одеси. Працював на ф-ті точних наук в ун-ті Трансністрії (1942–1944). Зав. каф. метеорології і гідрології геогр. ф-ту ОДУ (1944). Нагороджений срібною медаллю Російського геогр. товариства (1892), грамотами Народного комісаріату просвіти. Авт. ряду наук. пр., авт. свідоцтва.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 940 ; Проф. Одес. (Новорос.) ун-ту. Одеса, 2005. Т. 3. С. 532–535 ; Левченко В. В. Історія Одес. ін-ту нар. освіти (1920–1930 рр.). Одеса, 2010. 428 с. ; Старостенко В. И., Исиченко Е. П. Малоизвестные страницы истории формирования и развития геофизических исследований на Украине. *Геофиз. журн.* 2003. Т. 25, № 5. С. 3–30.

ПОТАПЕНКО Георгій Йосипович (07(21).01.1889, Одеса – 05.01.1982) – ботанік, д-р біол. наук (1943), проф. (1938). Закінчив природн. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1911), аспірантуру НДК географії ІНО (1926). Викл. з методики географії на Одеських вищих пед. курсах (1913–1918). Одночасно працював викл. у середніх учбових закладах (1911–1919), викл. трудових шкіл, хім.-біол. профшколи, інструкто-

ром-методистом Відділу народної освіти (1919–1928). Керівник масових природ.-іст. екскурсій Пролеткульту (1919–1922). Викл. Гуманітарно-суспільного ін-ту (1919–1920), Одеського робітничого ф-ту (1919–1926). Викл. першої групи (1920), проф. другої групи Одеського ІНО (1927–1930). Зав. каф. морфології і систематики рослин в ІНО (1928–1933). Проф. Ін-ту профосвіти і соц. виховання (1930–1933). Заст. директора Ботан. саду з підготовки до аспірантури (1931–1939). Проф. ОДУ, зав. каф. морфології і систематики рослин (1933–1941), одночасно керував каф. ботаніки й фармакогнозії Одеського фармацевтичного ін-ту (1935–1943). В. о. проректора з навчальної роботи (1939–1941) та директора Ботан. саду ОДУ (1939–1943). Декан ф-ту точних наук в ун-ті Трансністрії (1941). Захистив доктор. дис. «Растительность побережья Черного моря» (1943). Вийшов до Румунії (1944). Заарештований органами НКВС (Бухарест, 1946), засуджений на 10 років. Достроково звільнений (1954). Реабілітований (1995). Учасник Всесоюзної наради директорів ботан. садів у Ленінграді (1941). Нагороджений Почесною грамотою Наркомату освіти УРСР (1940). Авт. понад 80 наук. пр.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 947; Георгій Йосипович Потапенко – проф. Одес. ун-ту (геоботанік, дендролог, природоохоронець, педагог, історик науки): біобібліогр. дайджест. Одеса, 2004. 72 с.; Проф. Одес. (Новорос.) ун-ту. Одеса, 2005. Т. 3. С. 543–546; Коваленко С. Г., Васильєва Т. В., Швець Г. А. Ботаніки і ботан. дослідж. в Одес. нац. ун-ті ім. І. І. Мечникова. Одеса, 2005. С. 33–34; Пашковская Н. М. Забытые имена: Георгий Иосифович Потапенко. *Вісн. Одес. нац. ун-ту ім. І. І. Мечникова*. Серія: Біологія. 2004. Т. 9, вип. 1. С. 269–273.

ПРЕНДЕЛЬ Олександр Ромулович (11(22).01.1888, Одеса – 08.01.1970, Одеса) – зоолог, гідробіолог, паразитолог, проф. (1936). Закінчив природн. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1910). Працював на каф. зоології та порівняльної анатомії лаборантом (1912–1915), мол. та старш. асист. (1917–1922). Старш. асист. каф. зоології на Вищих жіночих мед. курсах (1915), старш. викл. каф. загальної біології ОМІ (1922–1930), одночасно співроб. наук.-дослідної каф. біології ІНО (пізніше – ЗООБІН) (1924–1932). Зав. каф. загальної біології Мед.-аналітичного (пізніше – Фармацевтичного) ін-ту, спочатку у званні доц. (1932–1935), а потім – проф. (1932–1935), зав. каф. зоології і парази-

тології в Фармацевтичному ін-ті (1935–1941). Працював за сумісництвом у паразитологічному відділі Одеського бактеріологічного ін-ту (1923–1941). Під час тимчасової окупації проф. на каф. загальної біології та зоології (1942–1944). Очолював каф. гідробіології ОДУ (1944–1964). Брав безпосередню участь у влаштуванні протималарійної станції Одеси. Отримав диплом канд. наук та затвердження звання (1947). Завідував каф. зоології хребетних в ОДУ (1944–1946), працював за сумісництвом в Учительському ін-ті (1947–1948). Пішов на пенсію, але працював як проф.-консультант (1964–1967). Наук. інтереси стосувалися галузі зоології та гістології, багато уваги приділяв зоопаразитології, прикладній ентомології та гельмінтології. Керував авіахімічними роботами з боротьби з лялечками малярійного комара в Україні у р-ні Дніпра, Інгульця, Інгула, Південного Бугу та Кодими (1932–1936). Розробляв питання мед. ентомології. Чл. товариства «Знання», Всесоюзного гідробіол. товариства, ради Одеського Будинку вчених. Авт. 75 наук. пр.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 951; Морская энцикл. Одессы. Одесса, 2012. С. 461; Проф. Одес. (Новорос.) ун-ту. Одеса, 2005. Т. 3. С. 551–555; Видные ученые Одессы. 1994. Вып. 4–5. С. 37–40.

ПРЕНДЕЛЬ Ромул Александрович (08(20).02.1851, м. Хотин Бессарабської губ. (офіційно його народження було зареєстровано в Одесі) – 27.06(10.07).1904, Полтавська губ.) – геолог, мінералог, кристалограф, д-р мінералогії (1897), проф. (1897). Закінчив природн. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1873). Залишений при каф. геології для підготовки до професорського звання. Здійснював експедиційні роботи в Криму з вивчення крейдових, еоценових і сарматських формацій (1875–1876). Лаборант мінерал. кабінету (1878), приват-доц. каф. мінералогії ІНУ (1884), читав лекції з кристалофізики і кристалохімії. Проводив кристалографічні дослідження в лаб. проф. Чермака (Відень) та П. Грота (Мюнхен) (1888). Захистив магістер. дис. «О вилуите» (1888). Екстраординарний проф. ІНУ (1891). Захистив доктор. дис. «Об изодиморфной группе сурьмянистой и мышьяковистой кислот» (1897). Ординарний проф. каф. мінералогії ІНУ (1897). Завідував геол., палеонтологічним і мінерал. кабінетом ІНУ (1902). Вперше застосував мікроскопічний метод для вивчення кристальних порід (діориту) кримської гори Кагель. Засновник метеоритики. Чл. Імператорського мінерал. товариства в Петербурзі, Московського товариства дослідників природи, Новоросійського товариства природознавців. Один із засновників в Одесі Кримського гірського клубу. Авт. 46 наук. пр.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 952; Золотарев А. Е. Ильин И. И., Луки Л. Г. Биограф. слов. проф. ОМИ ім. Н. И. Пирогова. Одесса, 1992. С. 206; Проф. Одес. (Новорос.) ун-ту. Одеса, 2005. Т. 3. С. 555–559; Ларченков Е. П. Геология в Одес. ун-те. Одесса, 2009. С. 127–128.

ПРИБЛУДА Зіновій Ісакович (Зейлік-Абрам Іцкович) (12(24).02.1887, м. Северинівка Одеського пов. Херсонської губ., нині – Іванівський р-н Одеської обл. – 01.10.1962) – фізик, проф. Закінчив мат. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1912). Викл., класний наставник та зав. фіз. кабінету у Комерційному училищі Х. І. Гохмана (1913–1920). Проф., зав. каф. фізики Ін-ту народного господарства (1928–1930); читав фізику на Єврейському секторі, проф. (з 1929 р.) ІНО. Проф. Ін-ту соц. виховання та, одночасно, Харчового, Хім.-технологічного, Індустріального, С.-г. ін-тів (1930–1933). Наук. співроб. Фіз. ін-ту (1927–1931). Проф. Пед. ін-ту (1933–1941). Під час Другої світової війни був в евакуації у м. Самарканд. Викладав в Узбецькому державному ун-ті, Одеському ін-ті інженерів водного транспорту. Очолював каф. технології та енергетики у Ленінградському плановому ін-ті. Працював в Артилерійській акад. імені Ф. Е. Дзержинського. Старш. наук. співроб. Самаркандської сейсмічної станції АН СРСР (1941–1945). Підготував доктор. дис. «Изоэстатические движения и сейсмоструктура Средней Азии». Викладав в Одеському електротехнічному ін-ті зв'язку на посадах проф. каф. фізики (1945–1948), доц. (1949–1951).

Літ.: Вчені вузів Одеси. Одеса, 2003. Вип. 1, ч. 4. С. 65–67; Левченко В. В. Історія Одес. ін-ту нар. освіти (1920–1930 рр.). Одеса, 2010. 428 с.

ПУРИШКЕВИЧ Володимир Митрофанович (12(24).08.1870, Кишинів, Молдова – 11[24].01.1920, Новоросійськ, РСФРР, нині – РФ) – політичний діяч та літератор. Закінчив іст.-філол. ф-т ІНУ (1895). Почесний мировий суддя (1894–1900), голова повітової земської управи (1897–1900), позаштатний викл. латинської мови Одеської 4-ї гімназії (1898–1899), попечитель двох повітових гімназій (1899). З 1901 р. працював при Гол. управлінні у справах друку МВС у Петербурзі. Чинownik особливих доручень при В. К. Плеве (1904–1906). Депутат II (1906) та III Державної Думи від Бессарабської губернії та IV Держдуми від Курської губернії. Один із засно-

вників монархічної організації «Союз Русского Народа», після розколу якого очолив чорносотенний «Русский Народный Союз им. Михаила Архангела» (1907). В роки Першої світової війни організував санітарний потяг та був його керівником. Один з організаторів та учасників вбивства Г. Распутіна (1916). Після Лютневої революції 1917 р. виступав проти Тимчасового уряду, відстоював відновлення монархії. У жовтні 1917 р. очолив контрреволюційну змову у Петрограді, засуджений радянським судом, амністований (1918). Після цього поїхав на Південь Росії, підтримував «білих», співпрацював з А. І. Денікіним, у Ростові-на-Дону видавав монархічний журнал «Благовест». Авт. низки поезій, публіцистичних творів.

Літ.: Полит. партии России, конец XIX – первая треть XX века : энцикл. М., 1996 ; Черная сотня : ист. энцикл 1900–1917. М., 2008. С. 423–432 ; Афанасьев Н. И. Современники : альбом биографий. СПб., 1910. Т. 2. С. 347–349.

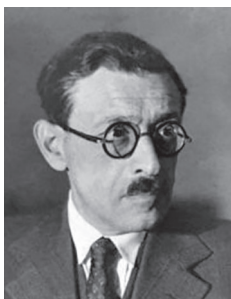

ПЯСКОВСЬКИЙ Дмитро Володимирович (03(17).08.1891, Київ – 18.03.1970, Київ) – астроном, проф. (1948). Закінчив фіз.-мат. ф-т ІНУ (1916). Залишений при ун-ті для підготовки до професорського звання. Асист. (1919), наук. співроб. Одеської астрономічної обсерваторії, старш. астроном, заст. директора з наук. частини (1926–1931). Викладав за сумісництвом у Фіз.-мат. ін-ті (1919–1920), ОПІ (1919–1922), Одеському ін-ті архітектури та ін. Працював в Держ. астрономічному ін-ті імені П. К. Штернберга в Москві (1931–1944). Проф. Московського пед. ін-ту (1931–1934), Московського ун-ту (1935–1941). Брав участь у роботі Союзної контрольної комісії в Румунії та

Угорщині (1944–1945). Керівник астрономічного відділу Астрономічної обсерваторії Київського ун-ту (1944), проф. каф. астрономії Київського ун-ту (1946–1962). Чл. Центральної ради Всесоюзного астрономо-геодезичного товариства. Авт. понад 30 наук. ст., багатьох кн. та публікацій, серед яких: «Определение силы тяжести в Московской области» (1929), «Определение силы тяжести в Кузнецком бассейне» (1934), «Фотография в астрономической практике» (1936), «Развитие астрономии в Киевском ун-те» (1955) та ін.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 968 ; Вклад физиков Одес. (Новорос.) ун-та в развитие науки в Одессе. Одесса, 2010. С. 47–54 ; Страницы истории астрономии в Одессе. Одесса, 1995. Ч. 2. С. 22–25.

РАБИНОВИЧ Адольф Йосипович (24.03(05.04).1893, Одеса – 19.09.1942, Казань, РРФСР, нині – РФ) – фізикохімік, д-р хім. наук (1934), проф. (1930), чл.-кор. АН СРСР (1933). Закінчив природн. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1915). Працював лаборантом на заводі в Одесі (1915–1917). У 1918–1920 рр. навчався в аспірантурі на каф. фіз. хімії ІНУ. Викладав фіз. хімію у вузах Одеси (1917–1923). Захистив магістер. дис. (1920). Зав. каф. хімії робітничого технікуму (1922). Переїхав до Москви і почав працювати в Хім. ін-ті (тепер – Фіз.-хім. ін-т імені Л. Я. Карпова) (1923), створив лаб. колоїдної хімії (1926), фотохімії (1928), рентгенографії (1930). Був одним з організаторів конференцій з фіз. хімії та засновником «Журнала физической химии» (1930). За сумісництвом працював проф. Московського ун-ту (1930). Отримав ст. д-ра без захисту дис. (1934). Зав. каф. колоїдної хімії Московського ун-ту (1938–1942). Наук. інтереси зосереджені на проблемах колоїдної хімії та фотохімії. Запропонував адсорбційну теорію фотографічного проявлення, встановив зв'язок адсорбції іонів зі стабільністю колоїдної системи, виявив вплив адсорбції на спектри поглинання і сенсibiliзуючу дію барвників.

Літ.: БСЭ. М., 1975. Т. 21. С. 298 ; Волков В. А. Химики : биограф. справ. Киев, 1984. С. 414–415.

РАБИНОВИЧ Юрій Германович (13(25).03.1886, Одеса – 10.10.1968) – математик, проф. (1934). У 1904 р. вступив на мат. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ. Другий і третій навч. роки провів у Німеччині: вчився у Геттінгенському та Мюнхенському ун-тах. Закінчив ІНУ (1908). Працював у середніх навч. закладах Одеси (до 1911 р.). Склав магістер. іспити в ІНУ (1911) і переїхав до Казані, де став приват-доц. Казанського ун-ту (1913). Захистив магістер. дис. «Теория линейных вектор-функций» (1913). Екстраординарний проф. каф. чистої математики Казанського ун-ту (1918). Повернувся до Одеси, обійняв посаду доц. каф. прикладної математики ІНУ (1919). Працював у Фіз.-мат. ін-ті (1920–1921). Зав. каф. прикладної математики в Одеському ІНО (1921–1922), зав. кабінетом чистої математики (1922). Вийхав з СРСР, оселився у США (1922). Джонстонівський стипендіат з математики в ун-ті Джона Хопкінса (Балтімор, Меріленд) (1923–1926). У ці роки змінив прізвище на G. Y. Rainich. Працював на мат. ф-ті Мічиганського ун-ту: асист. проф. (1926–1930), доц. (1930–

1934), проф. (1934–1956). Працював над складанням першого російсько-англійського словника мат. термінології (1950), займався проблемами теорії відносності. Вийшов на пенсію у званні заслуженого проф. у відставці (1956). Чл. мат. відділення Новоросійського товариства природознавців (1910), Казанського фіз.-мат. товариства (1911), Американської мат. асоціації. Чл. ради Американського мат. товариства (1933–1936). Авт. понад 50 наук. пр.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 971; Проф. Одес. (Новорос.) ун-ту. Одеса, 2005. Т. 4. С. 4–7; Вчені вузів Одеси. Одеса, 1995. Вип. 1, ч. 2. С. 95–96; Левченко В. В. Історія Одес. ін-ту нар. освіти (1920–1930 рр.). Одеса, 2010. С. 307, 334.

РАЙМІСТР Яків (Янкель) Месрович (01(13).01.1872, Одеса – 1922, Одеса) – лікар, проф. (1920). Закінчив природн. відділення ІНУ (1896), мед. ф-т Київського ун-ту Св. Володимира (1899). Спеціалізувався на нервових і психічних хворобах у клініках: Петербурзької військово-мед. акад., Клінічного ін-ту імені Великої княгині Олени Павлівни (1899–1900). Лікар, позаштатний ординатор (1900–1901) в Одеській міській психіатричній лікарні. Навчався у клініках Берліна та Парижа (1902). Працював в Одеській єврейській лікарні (з 1903 р.). Призваний на війну як лікар, перебував у Маньчжурії (1904–1906). Зав. нервового відділення Одеської єврейської лікарні (з 1906 р.). Читав лекції на іст.-філол. ф-ті Одеських вищих жіночих курсів (1918). Проф. Одеського клінічного ін-ту (1920–1922). Описав зміни спинного мозку при пухлинах задньої черепної ямки. Вперше ґрунтовно описав епідеміологію енцефаліту. За діяльність на російсько-японській війні нагороджений орденом Станіслава III ст. Авт. монографії «Насильницькі стани. Їх походження і лікування» (1916).

Літ.: Васильєв Ю. К. Деятельность Общества одесских врачей в начале XX ст. *Вісн. Сум. держ. ун-ту. Серія: Медицина*. 2010. № 2. С. 206–214.

РЕПЯХОВ Василь Михайлович (30.01(11.02).1852, м. Сибірськ, нині – Ульяновськ, РФ – 12(26).09.1905, Одеса) – зоолог, д-р зоології (1886), проф. (1896). Закінчив природн. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1873). Залишений при каф. зоології ІНУ для підготовки до професорського звання (1874). Зберігач зоотомічного кабінету ІНУ (1876). Захистив магістер. дис. «К морфології мшанок» (1881). Приват-доц. (1881), штатний доц. каф. зоології, порівняльної анатомії та фізіології ІНУ (1882–1884). Перебував у наук. відрядженні за кордоном (1884–1885).

Працював на зоолог. станціях у Трієсті, Віллафранці, Неаполі, Марселі. Відвідував зоолог. ін-ти у Відні, Страсбурзі та Бреславі. Захистив доктор. дис. «К анатомии и истории развития *Dinophilus gyrociliatus* O. Schmidt» (1886). Екстраординарний проф. зоології ІНУ (1886). Працював в Неаполітанській зоолог. станції (1887). Ординарний проф. каф. зоології ІНУ (1897–1905). Зав. кабінетом зоології на мед. ф-ті ІНУ (1900–1905). Проводив зоолог. вивчення морської фауни. Перший науковець-біолог, що порушив питання про створення теоретичної біології, організував спецкурс «Критичний курс сучасних зоологіч. теорій», а також створив концепцію викладання курсу зоології для медиків. Авт. близько 20 наук. пр.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 982 ; Золотарев А. Е., Ильин И. И., Луки Л. Г. Биограф. слов. проф. ОМИ ім. Н. И. Пирогова. Одесса, 1992. С. 214 ; Проф. Одес. (Новорос.) ун-ту. Одеса, 2005. Т. 4. С. 23–26.

РИСТЕНКО Олександр Васильович (30.10(11.11).1880, Одеса – 30.09(13.10).1915, Одеса) – літературознавець, філолог-медієвіст, візантолог, проф. (1911). Закінчив іст.-філол. ф-т ІНУ (1902). Залишений на каф. російської мови та словесності для підготовки до професорського звання. Після складання магістер. іспитів обраний приват-доц. ІНУ (1906–1907). Перебував у наук. відрядженні за кордоном, під час якого працював у бібліотеках Афона, Константинополя, Парижа, Ватикану, Мюнхена, Дрездена, Відня, Праги та Берліна, досліджуючи візантійську і старослов'янську літературу (до 1910 р.). Захистив магістер. дис. «Легенда про Георгія та дракона в византийской и славянорусской литературах» (1910). Приват-доц. каф. російської мови та російської літератури ІНУ (1907–1912). Викладав на Вищих жіночих курсах (з 1909 р.), в Артилерійському училищі (з 1910 р.) та лицейі. В. о. екстраординарного проф. (з 1911 р.), заст. декана іст.-філол. ф-ту ІНУ (з 1912 р.). Підготував до друку грецький і слов'янський тексти Життя Нифонта, які були видані Одеською міською публічною бібліотекою (1928). Сфера наук. діяльності – текстологічне вивчення слов'янських перекладних творів. Чл. Іст.-філол. товариства (1903), чл.-співроб. (1903), бібліотекар (1905), дійсний чл. (1907–1913) Одеського Товариства історії і старожитностей.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 1008 ; Одеські історики. Т. 1. Одеса, 2009. С. 319–320 ; Проф. Одес. (Новорос.) ун-ту. Одеса, 2005. Т. 4. С. 27–29 ; Сходознавство і візантологія в Україні в іменах : біобібліогр. слов. Київ, 2011. С. 192–193.

РІШАВІ Людвіг Альбертович (25.08(05.09).1851, м. Немирів Подільської губ. – 16(28).01.1915, Одеса) – ботанік, фізіолог рослин, альголог, д-р ботаніки (1886), проф. (1879). У 1868 р. вступив до Київського ун-ту на природн. відділення фіз.-мат. ф-ту, потім перевівся та закінчив природн. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1872). Консерватор ботан. кабінету (1872–1878). Захистив магістер. дис. «К вопросу о дыхании растений» (1878). Екстраординарний проф. Варшавського ун-ту (1879–1884). Захистив доктор. дис. «К вопросу о так называемом гальванотропизме» (1886). Повернувся до Одеси, працював приват-доц. екстраординарним проф. ботаніки ІНУ (1886). Керував каф. ботаніки ІНУ (1885–1903) і одночасно Ботан. садом ІНУ (1886–1895). Читав наук.-популярні лекції у Новоросійському товаристві природознавців (1895–1905). Читав курс ботаніки для студентів мед. ф-ту ІНУ та керував ботан. лаб. Одеських вищих жіночих курсів (1900–1915). Наук. інтереси пов'язані з дослідженням тропізмів рослин; вивчав водорості та лишай з метою їх систематики. Голова Одеського товариства садівництва та попечитель школи садівництва (1895–1898). Заслужений ординарний проф. ІНУ (1904). Авт. 22 наук. публікацій.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 984; Золотарев А. Е., Ильин И. И., Луки Л. Г. Биограф. слов. проф. ОМИ им. Н. И. Пирогова. Одеса, 1992. С. 215; Проф. Одес. (Новорос.) ун-ту. Одеса, 2005. Т. 4. С. 29–31; Коваленко С. Г., Васильева Т. В., Швець Г. А. Ботаніки і ботан. дослідж. в Одес. нац. ун-ті імені І. І. Мечникова. Одеса, 2005. С. 13–14.

РОЗЕНБЛІТ Соломон Якович (січень 1889, Рига, Латвія – 16.10.1969) – криміналіст, полковник юстиції. Закінчив юрид. ф-т ІНУ (1919). Викладав іноземні мови (1919), керівник колонії для соц. занедбаних дітей Одеського губернського відділу народної освіти (1920). Працював військовим слідчим: Одеського губернського комітету з боротьби з дезертирством (1920–1921), Революційного військового трибуналу Південного фронту (1921–1922), старш. слідчим прокуратури стрілецького корпусу в Харківському військовому окрузі (1922–1926), прокуратури Українського військового округу (1926–1929), прокуратури стрілецького корпусу в Українському військовому окрузі (1929–1931), прокуратури Київського військового округу (1931–1937), з важливих справ Гол. прокуратури Червоної армії (1937–1941). Канд. юрид. наук (1941), доц. (1945). Заст., керівник

слідчого відділу, заст. керівника слідчого управління Гол. військової прокуратури (1941–1946). Брав участь в роботі Міжнар. військового трибуналу в Нюрнберзі (1945–1946) та Токіо (1946). Працював у Військовому НДІ криміналістики прокуратури (з 1950 р.): старш. наук. співроб. сектору методики, старш. наук. співроб., в. о. зав. сектору тактики, вчений секретар ін-ту, старш. наук. співроб. (1956–1962). Нагороджений орденами: Леніна, Червоного Прапора.

Літ.: Белкин Р. С. История отечественной криминалистики. М., 1999. С. 325–332; Белкин Р. С. Криминалист. энцикл. М., 1997. С. 192

РУБІНШТЕЙН Дмитро Леонідович (26.05(07).1893 – 1950) – біолог, біохімік, проф. (1926). Закінчив природн. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1917), був залишений для підготовки до професорського звання при каф. зоології і порівняльної анатомії. Асист. ІНУ (1918–1919), асист. мед. ф-ту при каф. зоології (1920), викл. каф. біології Одеського ІНО (1921), доц. (1922), проф., зав. каф. біології ОМІ (1925–1931). Заст. директора з наук. роботи Біохім. ін-ту імені Баха (Москва) (з 1931 р.). Один із засновників фіз.-хім. вивчення біол. процесів. Розробляв проблеми іонної фізіології, теорії біоелектричних потенціалів, фізикохімії еритроцита, дії рентгенівського випромінювання та ін. Авт. близько 80 наук. пр.

Літ.: Золотарев А. Е., Ильин И. И., Луки Л. Г. Биограф. слов. проф. ОМИ им. Н. И. Пирогова. Одесса, 1992. С. 219.

РУССЬЯН (до 1896 р. – Русьян) Цезар Карлович (27.08(08.09).1867, с. Макієве Херсонської губ., нині – Владіївський р-н Миколаївської обл. – 30.03.1934, Харків) – математик, д-р чистої математики (1900), проф. (1906). Закінчив мат. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1889). Професорський стипендіат на каф. чистої математики (1890–1892), приват-доц. ІНУ (1893). Захистив магістер. дис. «Теория интегрирования дифференциального уравнения $x_1 dx_1 + x_2 dx_2 + \dots + x_p dx_p = 0$ » (1896). Перебував у дворічному наук. відрядженні за кордоном (1897). Захистив доктор. дис. «Система уравнений Пфаффа» (1900).

Брав активну участь у роботі мат. відділу Новоросійського товариства природознавців, виступав з публічними лекціями з аналітичної геометрії. Проф. каф. чистої

математики Ягеллонського ун-ту у м. Краків (1903–1906). Ординарний проф. каф. чистої математики Імператорського Харківського ун-ту (з 1906 р.). Проф., зав. НДК мат. аналізу Харківського ІНО (1921–1928). Проф. каф. мат. аналізу Харківського фіз.-хім.-мат. ін-ту. Працював в Українському НДІ математики і механіки (з 1928 р.). Проф. каф. мат. аналізу Харківського ун-ту (з 1933 р.). Авт. однієї з перших пр. у вітчизняній мат. літературі з теорії інтегрування рівнянь і систем рівнянь Пфаффа. Чл. (1906–1913), заст. голови (1925–1934) Харківського мат. товариства. Авт. першого підручника в Україні з диференціального числення (1919).

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 1005 ; Вчені вузів Одеси. Одеса, 1995. Вип.1, ч. 2. С. 97–98 ; Гроссман Л. Математическая Одесса. Кн. 1. Одесса, 2011. С. 33, 34, 35, 39.

САПЕГІН Андрій Опанасович (29.11(11.12).1883, м. Вознесенськ Єлисаветградського пов. Херсонської губ. – 08.04.1946, Київ) – ботанік, цитолог, селекціонер, д-р ботаніки (1914), проф. (1917), акад. АН УРСР (1929). Закінчив природн. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1907). Працював у Ботан. саду ІНУ (1905–1910). В. о. асист. (1906), асист., приват-доц. (1910) при ботан. кабінеті ІНУ. Першим на Півдні Росії почав читати курс генетики і проводити цитологічний практикум для студентів ІНУ (1912). Очоловав Ботан. сад ІНУ (1912–1913). Організатор, директор Одеської селекційної станції, яка увійшла до складу Одеської обл. с.-г. дослідної станції (1912–1933). Проф. ІНУ (1917–1922). З 1918 р. працює в ОСГІ на посадах проф., керівника наук.-дослідної роботи каф. рослинництва та каф. генетики (1926–1928). Ректор ОСГІ (1919–1921). Заст. директора з наук. роботи Українського генетико-селекційного ін-ту в Одесі (1931–1933), а у 1933–1939 рр. – заст. директора з наук. роботи в Ін-ті генетики АН СРСР у Києві. Водночас зав. відділу генетики і селекції рослин Ін-ту ботаніки АН УРСР (1934–1946) і відділу філогенетики Ін-ту генетики АН СРСР (1935–1940). В евакуації у 1942 р. очолював комісію при президії АН УРСР з мобілізації ресурсів Башкирії і Південного Уралу, зав. лаб. органогенезу рослин Ін-ту фізіології рослин АН УРСР (1940–1946), а з 1944 р. до кінця життя очолював Ін-т ботаніки АН УРСР. Основні наук. інтереси пов'язані з створенням нових сортів пшениць і ячменю. Одним з перших здійснив міжвидові схрещення твердої та м'якої пшениць і одержав високоврожайні, стійкі до посухи і захворювань сорти. Уперше на Півдні України почав селекцію ярого ячменю. Один із перших у світі застосував іонічне випромінювання для створення штучних мутацій у зернових культур. Голова Одеського обл. управління з с.-г. дослідної справи (1924). Віце-президент

АН УРСР (1939-1945). Нагороджений золотою медаллю Всесоюзної с.-г. виставки (1940), званням «Заслужений діяч науки УРСР» (1943), орденом Леніна (1944), медаллю «За доблесну працю у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.» (1945). Авт. понад 140 наук. пр.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 1029; Проф. Одес. (Новорос.) ун-ту. Одеса, 2005. Т. 4. С. 61–64; Корифеї української науки. Миколаїв, 2000. С. 62–63; Видные ученые Одессы. Одесса, 2002. Вып. 10. С. 85–90.

САРАДЖИШВИЛІ (Сараджев) Петро Михайлович (09(21).05.1894, Кутаїсі,

Грузія – 22.02.1984, Тбілісі, Грузія) – невролог, д-р мед. наук (1936), проф. (1938), акад. АМН СРСР (1963). Закінчив мед. ф-т ІНУ (1917). У 1920 р. працював в Грузії, згодом – у клініці Г. Росолімо у Москві (1924–1925), у клініці Г. Гілена у Франції (1927–1928), з 1933 р. – зав. каф. нервових хвороб Тбіліського мед. ін-ту, зав. каф. нервових хвороб Тбіліського ін-ту удосконалення лікарів (1937). Організатор і керівник Ін-ту клінічної й експериментальної неврології Міністерства охорони здоров'я Грузинської РСР (1958). Основоположник грузинської школи нейрохірургів. Чл. Міжнар. організації з вивчення мозку при ЮНЕСКО, заст. голови Наук. ради з неврології АМН СРСР, голова союзної проблемної комісії з епілепсії, керівник

Всесоюзного і Грузинського товариств невропатологів і психіатрів. Нагороджений двома орденами Леніна, орденом Трудового Червоного Прапора та медалями. Заслужений діяч науки Грузинської РСР (1946). Авт. близько 250 наук. пр.

Літ.: БМЭ. М., 1984. Т. 22. С. 527–528; Васильев К. К. Мед. ф-т Новорос. ун-та. Одесса, 2008. С. 348–349.

СИДОРЕНКО Михайло Дмитрович (04(16).11.1859, Одеса – 28.03.1927, Одеса) – геолог, мінералог, петрограф, проф. (1906). Закінчив природн. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1886). За політ. діяльність висланий до Сибіру (1879–1882). Геолог у Волинській губернії. Консультант у Житомирському повіті. Зав. рудовикопними партіями при Денешівському чавуноливарному і залізобробному заводах. Зав. кабінету мінералогії і геології ІНУ (нині – Мінерал. музей) (з 1890 р.). Читав публічні лекції при Новоросійському товаристві природознавців, приват-доц. каф. мінералогії і кристалографії ІНУ (1895). Перебував у наук. відрядженні у Відні на Міжнародному конгресі геологів (1903). Захистив магістер. дис. «Описание некоторых минералов и горных пород из гипсовых месторождений Хотинского уезда Бессарабской губернии» (1905). Читав лекції на Вищих жіночих курсах (з 1906 р.). Працював в ІНУ: чи-

тав лекції на мед. ф-ті, екстраординарний проф. каф. кристалографії та мінералогії (1906), декан фіз.-мат. ф-ту (1913). Проф. і декан фіз.-мат. ф-ту Вищих жіночих курсів (1919–1921). Декан загального ф-ту зі званням проф. першої групи Одеського с.-г. ін-ту (1921–1923). Проф. каф. мінералогії і неорганічної хімії фіз.-мат. ф-ту ІНО (1923–1927). Наук. дослідження в галузі літології та мінералогії осадових гірських порід. Позаштатний чл. Українського геол. комітету (1919), чл. Петроградського товариства дослідників природи та Імператорського мінерал. товариства в Петрограді. Авт. підручника з мінералогії і петрографії, наук.-популярних пр. з геології.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 1065 ; Енцикл. українознавства. Київ, 1976. Т. 8. С. 2805 ; УРЕ. Київ, 1983. Т. 10. С. 151 ; Вчені вузів Одеси. Одеса, 1994. Вип. 1, ч. 1. С. 69–73.

СИМИРЕНКО Лев Платонович (06(18).02.1855, с. Мліїв Київської губ. – 24.12.1919 (06.01.1920), с. Мліїв Київської губ., нині – Черкаської обл.) – селекціонер, помолог, меценат. Закінчив природн. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1879). Власник цукрового заводу. У 1887 р. заснував перший матковий сад і помологічний розплідник із кращою в Росії колекцією яблуневих дерев. Вивів сорт яблук «Ренет Симиренка», а також більше тисячі сортів яблук, груш, абрикосів, персиків та слив. Завдяки вченому швидкими темпами став розвиватися новий напрям у садівництві – агроекологія. Чл.-кор. Бельгійського товариства садівників, почесний чл. Французького помологічного товариства (1895). Нагороджений Великою золотою медаллю Французького помологічного товариства (1894), Великою золотою медаллю Всеросійського імператорського товариства садівництва (1908), Золотою медаллю Французького національного товариства садівництва (1913), Великою медаллю імені Х. Х. Стевена на Всеросійській виставці плодівництва (1913), Великою Золотою медаллю міста Петрограда на Міжнародній виставці садівництва (1914). Авт. фундаментальних наук. праць: «Генеральний каталог плодівних деревьев» (1902), «Крымское промышленное плодоводство» (1912), «Російсько-українська помологія», «Помология», (1961).

Літ.: Вольвач П. В. Л. П. Симиренко – фундатор укр. пром. садівництва. Ч. 1–2. Сімферополь, 2002–2003 ; Слабошпицький М. Ф. Українські меценати : нариси з історії укр. культури. Київ, 2001. С. 163–179.

СКОРИЧЕНКО-АМБОДИК Григорій Григорович (1858, Одеса – 04.11.1928, Ленінград, нині – Санкт-Петербург, РФ) – історик медицини, патолог, бібліограф, д-р медицини (1891), проф. (1895). Закінчив природн. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1880), Петербурзьку військово-мед. акад. (ПВМА) (1883). Помічник бібліотекара фундаментальної бібліотеки військово-мед. акад. (1886). Захистив доктор. дис. «Угнетения жизни (старое и новое о зимней спячке)» (1891). Приват-доц. каф. загальної патології (1894), екстраординарний проф. та зав. каф. (1895), ординар. проф. каф. історії та енциклопедичної медицини ПВМА. Керівник фундаментальної бібліотеки ПВМА (1903–1909), реорганізував її та підготував до друку систематичний каталог книг і журналів бібліотеки з часу її заснування. Продовжував керувати бібліотекою ПВМА та викладати історію медицини (1917–1928). Перший проф. історії медицини в Росії. Ред. міжнародного журналу з історії медицини «Fanus». Нагороджений золотою медаллю митрополита Макарія. Авт. фундаментальної історії ПВМА.

Літ.: БМЭ. М., 1984. Т. 23. С. 394 ; Афанасьев Н. И. Современники : альбом биографий. СПб., 1910. Т. 2. С. 386–388.

СКРОЦЬКИЙ Аркадій Іванович (24.01(05.02).1882, Одеса – 28.12.1957, Одеса) – педіатр, д-р медицини, проф. (1929). Закінчив мед. ф-т ІНУ (1907). Працював штатним ординатором дитячої клініки ІНУ (1908), асист. (1910), старш. асист. (1915), приват-доц. (1925), проф. ОМІ (1929). У 1928–1954 рр. – зав. каф. дитячих хвороб ОМІ. Декан педіатричного ф-ту ОМІ (1944–1945). За його ініціативою при клініці дитячих хвороб була створена перша в СРСР грязелікарня (1948). Наук. дослідження присвячені проблемам боротьби з дитячими хворобами, курортології та позакурортного грязелікування, діагностиці і лікуванню ревматизму та туберкульозу. Один із

організаторів і чл. правління Одеського товариства дитячих лікарів (1919), голова (1928). Авт. біля 50 друк. наук. пр.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 1083 ; Золотарев А. Е., Ильин И. И., Луки Л. Г. Биограф. слов. проф. ОМІ им. Н. И. Пирогова. Одесса, 1992. С. 231 ; Васильев К. К. Мед. ф-т Новорос. ун-та. Одесса, 2008. С. 349–350.

СЛАБЧЕНКО Михайло Єлисейович (26.06(09.07).1882, Нерубайські хутори, нині – с. Нерубайське Одеської обл. – 27.11.1952, м. Первомайськ Миколаївської обл.) – історик, економіст, д-р історії української культури (1928), проф. (1920), акад. ВУАН (1929). Навчався на іст.-філол. (з 1903 р.), закінчив юрид. ф-т ІНУ (1910). Навчався у Сорбонні (1911–1912). Працював викл. приватної гімназії Ковриги, в ред. «Южнорусского мелиоративного бюллетеня», журналістом «Одесского листка». Учасник Першої світової війни. Навчався у Військово-юридичній акад. у Петрограді (1917–1918). Після повернення до Одеси став ред. газети «Вільне життя». Вів активну політичну діяльність (1904–1919). Приват-доц. ІНУ на каф. російської історії (1920), проф. соціології в Ін-ті гуманітарно-суспільних наук (1920–1921). Проф. Археологічного ін-ту (1921–1922). Проф. ф-ту професійної освіти ІНО (з 1921 р.), декан цього ф-ту (1923–1924). Водночас заст. завідувача (1920–1923), зав. Одеського губернського архівного управління (1923–1924). Очолював Одеську секцію Харківської наук.-дослідної каф. української культури (1926–1930). Заарештований та засуджений у справі про «Спілку визволення України» (1930). Після звільнення (1936) жив у м. Кіровську (Ленінградської обл.), працював бухгалтером тресту «Апатити». Повторно засуджений на 10 років (1937). За амністією у 1944 р. звільнений, оселився на Астраханщині. Переїхав до Первомайська (Миколаївської обл.), де працював шкільним учителем, викладав іноземні мови (1947). Посмертно реабілітований (1959). Наук. інтереси зосереджені в галузі історії права та економіки України XVI – початку XIX ст. Чл. Одеського бібліографічного товариства (1911–1922), Українського бібліографічного товариства (1923–1930), Одеської комісії краєзнавства (1923–1930), Київського товариства Нестора Літописця (з 1926 р.), Комісії по вивченню історії західно-російського та українського права, Одеського наук. товариства при ВУАН, Одеської філії Всеукраїнської наук. асоціації сходознавства. Авт. близько 250 наук. пр.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 1085 ; Одеські історики. Одеса, 2009. Т. 1. С. 362–366 ; Проф. Одес. (Новорос.) ун-ту. Одеса, 2005. Т. 4. С. 119–123 ; Чорноморська хвиля української революції. Провідники національного руху в Одесі у 1917–1920 рр. Одеса, 2011. С. 288–313 ; Видные ученые Одессы. Одеса, 1994. Вып. 4–5. С. 77–83.

СЛЕЖЯВИЧУС Микола Карлович (09(21).02.1882, с. Дрембляй, нині – Расейняйський р-н, Литва – 11.11.1939, Каунас, Литва) – політик. Закінчив юрид. ф-т ІНУ (1907). Ред. газети «Летувос укининкас» (1907–1912), «Летувос жинёс» (1910–1912). Проживав у Росії (1915–1918). Чл. Литовської партії соціалістів ляудининків-демократів (з 1917 р.), голова партії (1917–1922). Прем'єр-міністр Литовської республіки (1918–1919, 1926). Голова комітету оборони Литви (1920). Прихильник відділення Литви від революційної Росії. Голова Спільки литовських селян-ляудининків (1922). Чл. Литовської Колегії адвокатів (з 1925 р.), згодом – її голова. Один з організаторів збройної боротьби проти радянської влади в Литві.

Прем'єр-міністр іноземних справ Литви і юстиції (1926). Підписав договір про взаємний ненапад та нейтралітет між Литвою і СРСР.

Літ.: БСЭ. М., 1976. Т. 23. С. 557; Литва: краткая энцикл. Вильнюс, 1989. С. 551.

СЛЕШИНСЬКИЙ Іван Владиславович (11(23).07.1854, с. Лисянка Київської губ. – 09.03.1931, Краків, Польща) – математик, логік, д-р мат. наук (1892), проф. (1898), чл.-кор. Краківської АН (1921). Закінчив фіз.-мат. ф-т ІНУ (1875). Приват-доц. чистої математики (1883). Захистив магістер. дис. «О сходимости непрерывных дробей» (1889), доктор. дис. «К теории способа наименьших квадратов» (1892). Екстраординарний проф., ординарний проф. (1893–1909) каф. чистої математики. Один із засновників Одеських вищих жіночих курсів, де читав мат. курси (1906–1911). Переїхав до Кракова (1911), де став заслуженим проф. філос. ф-ту Ягеллонського ун-ту. Ординар. проф.

математики і логіки (з 1919 р.). Одним із перших в Росії займався мат. логікою, організував в Одесі дослідження з логіки та основ математики. Наук. інтереси пов'язані з теорією ймовірностей, теорією чисел, елементарною математикою та її методикою викладання, диференціальним численням, теорією функцій комплексної змінної. Чл. Мат. товариства у Москві (1894), Філос. товариства у Кракові і Польського мат. товариства. Нагороджений орденами: Св. Станіслава, Св. Анни. Заслужений проф. ІНУ (1908), заслужений проф. Ягеллонського ун-ту (1925). Авт. двотомної «Теории доказательств» (1925, 1929) і «Теории определителей» (1926).

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 1086 ; Боголюбов А. Н. Математики. Механики : биограф. справ. Київ, 1983. С. 439 ; Проф. Одес. (Новорос.) ун-ту. Одеса, 2005. Т. 4. С. 124–127 ; Вчені вузів Одеси. Одеса, 1995. Вип. 1, ч. 2. С. 103–106.

СМИРНОВ Костянтин Михайлович (31.07.1864, Херсонська губ. – 06.12.1942, Белград, Югославія, нині – Сербія) – юрист, фахівець з римського права, проф. Закінчив юрид. ф-т ІНУ (1887). Кандидат на судову посаду при Одеському окружному суді (1887–1888). Перебував у наук. відрядженні для підготовки до професорського звання у Берліні (1888–1891). Призначений приват-доц. по каф. римського права ІНУ (1891–1904). Захистив магістер. дис. «Банки и банковский депозиты в Риме» (1910). Чл. Юрид. виконавчого комітету. Голова з'їздів мирових суддів (1902–1914), Почесний мировий суддя м. Одеси (1899–1917), Одеського міського округу (1910). Працював в ІНУ: в. о. екстраординарного проф. (1910), ординарний проф. (1914–1919), декан юрид. ф-ту (1916). Заслужений проф. ІНУ (1917). Колезький секретар. Звільнився з ІНУ (1920). Емігрував до Сербії (1920). Викладав на юрид. ф-ті у м. Суботоця (1920). Проф. римського права юрид. ф-ту Белградського ун-ту (1921–1938).

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 1094 ; Проф. Одес. (Новорос.) ун-ту. Одеса, 2005. Т. 4. С. 137–138 ; Служители Фемиды. Одеса, 2015. С. 92–94.

СНИЖКОВ В'ячеслав Павлович (13(25).02.1882, Краматорськ – 1959) – хірург, д-р мед. наук (1945), проф. (1946). Закінчив мед. ф-т ІНУ (1908). Працював позаштатним (1909–1911), штатним лаборантом каф. хірургічної патології мед. ф-ту ІНУ (1911–1915), асист. в клініці ІНУ (1915–1923), доц. ОМІ (1923–1932), асист. хірургічної пропедевтичної клініки ОМІ (1932–1941), в. о. зав. каф. загальної хірургії ОМІ (1944). Захистив доктор. дис. «Клиника слюннокаменной болезни» (1945). Зав. каф. хірургії дитячого віку ОМІ (1946–1950). Авт. близько 20 наук. пр., у т. ч. монографії про клініку слинокам'яної хвороби і підручників з десмургії.

Літ.: Золотарев А. Е., Ильин И. И., Луки Л. Г. Биограф. слов. проф. ОМІ им. Н. И. Пирогова. Одесса, 1992. С. 232 ; Васильев К. К. Мед. ф-т Новорос. ун-та. Одесса, 2008. С. 351.

СОБОЛЬ Самуїл Львович (12(25).08.1893, Одеса – 01.12.1960, Москва, РРФСР, нині – РФ) – історик біології, д-р біол. наук (1944), проф. (1950), чл.-кор. Міжнар. акад. історії наук (1960). Вступив на іст.-філол. ф-т ІНУ (1913), перевівся на природн.

відділення фіз.-мат. ф-ту (1914), яке закінчив (1918), не перериваючи навчання на іст.-філол. ф-ті. Асист. на каф. зоології та порівняльної анатомії ОМІ, викл. на каф. загальної біології Одеського фармацевтичного технікуму (1920–1922), заст. зав. Еволюційного музею (1920). Переїхав до Москви (1922). Ред. наук. відділення Держ. видавництва (1922–1924), помічник ред., ред. біол. відділення у Великій Радянській Енциклопедії (1924–1933), старш. наук. співроб. сектору історії природознавства Комуністичної акад. (1929–1931), зав. відділу біології Держ. видавництва біол. та мед. літератури (1933–1938), старш. наук. співроб. Держ. Політехн. музею (1936–1937). В

1938 р. створив і очолив Кабінет історії мікроскопа при Відділенні біол. наук АН СРСР (з 1946 р. – Відділ історії мікроскопії Ін-ту історії природознавства АН СРСР) (1938–1950). Захистив доктор. дис. «Очерки по истории микроскопа» (1944). Зав. сектору історії біол. та геол.-геогр. наук (1950–1953), старш. наук. співроб. Ін-ту історії природознавства АН СРСР (1955–1960). Очолював сектор історії біол. наук Ін-ту історії природознавства АН СРСР (пізніше Ін-т історії природознавства і техніки), зав. сектору біол. та с.-г. наук (1953–1955). Чл. ради і голова секції історії природознавства Московського товариства дослідників природи. Лауреат Сталінської премії (1950). Нагороджений: орденом «Знак Пошани» (1945), медаллю «За доблесну працю у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.» (1946), медаллю «В пам'ять 800-летия Москвы» (1947), орденом Трудового Червоного Прапора (1953). Авт. понад 140 наук. пр.

Літ.: БСЭ. М., 1976. Т. 24, кн. 1. С. 8 ; Каменный А. Одесса: Кто есть кто. Одесса, 1999. С. 291 ; Соболев Самуил Львович : материалы к биобиблиогр. М., 2012. 120 с. ; Бляхер Л. Я. Самуил Львович Соболев. *Тр. Ин-та истории естествознания и техники*. 1962. Т. 40, вып. 9. С. 3–14.

СОСНОВСЬКИЙ Дмитро Іванович (19.06(01.07).1886, м. Александрополь, нині – м. Гюмрі, Вірменія – 20.04.1953) – ботанік-систематик, ботанікогеограф, д-р біол. наук (1936, без захисту), проф., чл.-кор. (1945), дійсний чл. АН Грузинської СРСР (1950). Закінчив природн. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1909). Асист. Вищих жіночих курсів (Тбілісі, 1909). Працював у Тбіліському ботан. саду (з 1932 р. – Тбіліський ботан. ін-т АН Грузинської СРСР): зберігач гербарію (1909), ботанік-флорист (1911), ботанік по флорі суміжних країн (1914), гол. ботанік (до

1932 р.). У Тбіліському ботан. ін-ті працював: директором (1934–1937), зав. відділу систематики та географії рослин (1937–1953). Викл., зав. каф. Тбіліського фармацевтичного ін-ту, доц., проф. багатьох вишів Тбілісі. Описав рослинний покрив Кавказу, розробив його ботан.-геогр. районування. Брав участь у створенні «Флори Грузії» у 8 т. (1941–1952), карти рослинного покриву Закавказзя (1938–1953), заповідників на території Грузинської РСР. Відкрив та описав біля 130 нових видів рослин. На його честь названо 20 видів кавказьких рослин. Чл. Комісії з охорони пам'ятників природи Кавказького відділу Російського геогр. товариства (1911). Заслужений діяч науки Грузинської РСР (1941). Нагороджений орденом Леніна, орденом «Знак Пошани» (1945), двома медалями. Авт. понад 120 наук. пр.

Літ.: Коваленк. С. Г., Васильєва Т. В., Швець Г. А. Ботаніки і ботан. дослідж. в Одес. нац. ун-ті ім. І. І. Мечникова. Одеса, 2005. С. 21; Гроссгейм А. А. Дмитрий Иванович Сосновский Совет. ботаника. 1947. Т. 15, № 1. С. 40–42.

СОСНОВСЬКИЙ Олександр Гаврилович (11(23).10.1891, с. Злинка Херсонської губ. – 07.09.1961, Одеса) – хірург, д-р мед. наук (1943), проф. Закінчив мед. ф-т ІНУ (1919). Працював гол. лікарем, провідним хірургом Добровеличківської райлікарні (1919–1930), асист., доц. хірургічних клінік ОМІ, консультантом госпіталів Одеси. Очолював каф. госпітальної хірургії ОМІ (з 1930 р.). Захистив канд. дис. «Отдаленные результаты и рецидивные явления после операций по поводу холециститов» (1937). Доц. та проф. Астраханського мед. ін-ту (1941–1944). Захистив доктор. дис. «Повреждение селезенки в клинике и эксперименте» (1943). Зав. каф. загальної хірургії в ОМІ (1944–1948). Основні наук. інтереси стосуються хірургії жовчних шляхів. Чл. правління Всесоюзного товариства хірургів, голова Одеського обл. товариства хірургів, чл. Вченої ради при МОЗ УРСР. Нагороджений орденом «Знак Пошани», медалями: «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.», «За доблесну працю у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.». Авт. понад 52 наук. пр.

Літ.: Золотарев А. Е., Ильин И. И., Луки Л. Г. Биограф. слов. проф. ОМІ ім. Н. И. Пирогова. Одесса, 1992. С. 239; Васильев К. К. Мед. ф-т Новорос. ун-та. Одесса, 2008. С. 351.

СТОЙКО Микола Георгійович (02(14).02.1881, Сімферополь – 17.02.1951) – хірург, д-р мед. наук (1938), проф. (1939). Закінчив мед. ф-т ІНУ (1909). Працював штатним (1909–1910), позаштатним (1912–1913) ординатором хірургічної госпітальної клініки ІНУ, потім – асист. клініки (1913–1914), ординатор Єлисаветградського місцевого лазарету (1914), зав. хірургічним відділення Ялтинського ін-ту туберкульозу (1920). Зав. хірургічним відділення Гол. ін-ту туберкульозу (Москва) (1933). Захистив доктор. дис. «Торакоскопия и торакоскаустика при туберкулезе легких» (1938). Одночасно проф. каф. туберкульозу Гол. ін-ту удосконалення лікарів (1939–1951). Один з основоположників фізіохірургії в СРСР, створив свою школу фізіохірургів. Нагороджений Держ. премією СРСР (1950).

Літ.: БМЭ. М., 1985. Т. 24. С. 267–268; Васильев К. К. Мед. ф-т Новорос. ун-та. Одесса, 2008. С. 352–354.

СТОЙКО-РАДИЛЕНКО Микола Михайлович (02(14).05.1894, с. Великий Буялик, нині – Благоеве Іванівського р-ну Одеської обл. – 14.09.1976, Париж, Франція) – астроном, чл.-кор. Варшавської АН (1938). Закінчив мат. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1916), аспірантуру ІНУ (1920). Працював вільним стажистом в Одеській обсерваторії (1914–1916), викл. лицюю м. Плевни (Болгарія) (1920–1923), у Міжнар. бюро часу в Парижі на посаді хранителя світового часу (1924–1964). Астроном-помічник Паризької обсерваторії (1929). Захистив доктор. дис. «Про вимірювання часу і проблеми, які цього стосуються» (1931). Керівник досліджень у Нац. фонді наук (1939–1945), астроном-спостерігач у Паризькій обсерваторії. Вивчав рух полюсів Землі. Відкрив сезонну нерівномірність оберту Землі, створив шкалу квазірівномірного часу, яка використовувалась в науці та техніці до моменту створення атомної шкали часу. На початку 1960-х рр. ввів у практику інтегрований атомний час, який став основою діючого зараз Міжнар. атомного часу – ТАІ. Чл.-кор. Бюро довгот (1938). Нагороджений премією імені Лаланда Паризької АН (1930), премією імені Дамуазо (1932, 1947). Кавалер ордена Почесного Легіону Франції (1951). Лауреат премії імені Гузмана Королівської АН Бельгії (1956), премії П. С. Ж. Жансена Французького астрономічного товариства (1969).

Літ.: БМЭ. М., 1985. Т. 24. С. 267–268; Васильев К. К. Мед. ф-т Новорос. ун-та. Одесса, 2008. С. 352–354.

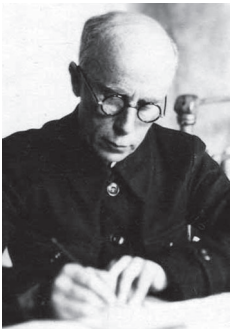
Літ.: Колчинский И. Г., Корсунь А. А., Родригес М. Г. *Астрономы : биограф. справ.* Киев, 1986. С. 298 ; Вклад физиков Одес. (Новорос.) ун-та в развитие науки в Одессе. Одесса, 2010. С. 54 ; Страницы истории астрономии в Одессе. Ч. 1. Одесса, 1994. С. 36–40.

СТРАТОНОВ Всеволод Вікторович (17.04.1869, Одеса – 06.07.1938, Прага, Чехословаччина, нині – Чеська республіка) – астрофізик, проф. (1918). Закінчив мат. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1891). Працював в Одеській обсерваторії (1891–1892), Пулковській обсерваторії (1892–1894), Ташкентській обсерваторії (1894–1904), чиновником для особливих доручень намісника Кавказу. У 1911 р. відкрив свій банк. Проф. каф. астрономії та геодезії (1918–1922), декан фіз.-мат. ф-ту (1920–1922) МДУ. Одночасно зав. фіз.-мат. відділенням Гол. держ. бібліотеки Москви. Наук. консультант Наркомпросу (1918–1920).

Восени 1922 р. виїхав з Росії до Німеччини. У Берліні разом з кількома професорами організував Російський наук. ін-т. Мешкав у Празі (з 1923 р.). Працював викл. астрономії у Чеському вищому техн. училищі та читав наук.-популярні лекції з астрономії. Наук. інтереси пов'язані з вивченням зоряної астрономії Чумацького Шляху, відкрив явище зоряних хмар. Дослідження швидкості обертання Сонця на різних широтах призвело до висновку, що кожний широтний пояс Сонця має свою швидкість обертання. Нагороджений 2 преміями Російського астрономічного товариства. Авт. близько 30 пр. з астрономії.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 1135 ; Русское зарубежье: золотая книга эмиграции. М., 1997. С. 603–605.

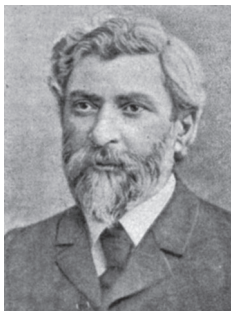

СТУКС Герберт Германович (04(16).01.1889, Одеса – 31.12.1963, Томськ, РРФСР, нині – РФ) – лікар, педіатр, д-р мед. наук (1954), проф. (1935). Закінчив мед. ф-т ІНУ (1912). Працював лікарем в Одеській новій міській лікарні (1913–1914, 1918), штатний ординатор клініки дитячих хвороб ІНУ (1919), потім – асист. ОМІ, зав. відділення соц. гігієни і соц. патології Одеського ін-ту охорони материнства і дитинства (1930), заст. директора з наук. частини ін-ту (з 1932 р.), зав. каф. педіатрії Кримського мед. ін-ту (1935–1941), зав. каф. дитячих хвороб у Кубанському мед. ін-ті (1945–1946), а з 1946 р. і до кінця життя очолював каф. госпітальної педіатрії Томського мед. ін-

ту. Наук. інтереси пов'язані з проблемою ревматизму, боротьби з туберкульозом та поліомієлітом у дітей. Вперше діагностував у Томську епідемічну міалгію (хвороба Борнхольма) – один з перших спалахів ентеровірусної хвороби в СРСР. Беззмінний голова Томського філіалу Всеросійського товариства дитячих лікарів. Авт. понад 130 наук. пр.

Літ.: Васильєв К. К. Мед. ф-т Новорос. ун-та. Одесса, 2008. С. 354–355.

ТАНАТАР Севастьян Мойсейович (07(19).10.1849, Одеса – 30.11(13.12).1917) – хімік-неорганік, д-р хімії (1891), проф. Закінчив фіз.-мат. ф-т ІНУ (1872). Стажувався у Німеччині. Захистив магістер. дис. «О строении фумаровой и малеиновой кислот» (1880). Викладав хімію в Одеському реальному училищі св. Павла (1880–1883). Працював лаборантом (асист.) хім. лаб. ІНУ (1880–1888). Приват-доц. каф. хімії ІНУ (1888–1896). Захистив доктор. дис. «О причинах изомерии фумаровой и малеиновой кислот» (1891). Екстраординар. проф. (1896–1899), ординар. проф. (1903), зав. хім. кабінету відділу неорганічної хімії і кількісного аналізу ІНУ. Водночас читав лекції в різних одеських установах: Вищих жіночих мед. курсах, стоматологічних курсах, курсах для робітників, Народному ун-ті. Проректор ІНУ (1906). Основні наук. інтереси зосереджені на неорганічній та фіз. хімії. Розробив нові способи виготовлення азотистоводневої (солі азидної) кислоти через взаємодію хлористого азоту з гідразином (1899), окисленням солей гідразину і гідроксиламіну (1902). Через електроліз він добув солі надборної і надвугільної кислоти (1898–1899), відкрив сполуки пероксиду водню з карбонатом натрію (1899), сульфатом натрію (1901) та ін. солями, а також з органічними речовинами, у т. ч. сечовиною (карбамід) (1908). Визначив теплоємність берилів (1898–1899). Під час Першої світової війни займався дослідженням протигазів, пошуками джерел йоду, брав участь у роботі військово-промислового комплексу. Чл. Новоросійського товариства природознавців, Товариства сільського господарства Південної Росії, Російського техн. товариства. Авт. близько 130 наук. пр.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 1155 ; Волков В. А. Химики : биограф. справ. Киев, 1984. С. 484–485 ; Проф. Одес. (Новорос.) ун-ту. Одеса, 2005. Т. 4. С. 205–207 ; Физ.-хим. ин-т им. А. В. Богатского Нац. акад. Украины. Одесса, 2007. С. 49.

ТАРАСЕВИЧ Лев Олександрович (02(14).02.1868, Тирасполь Херсонської губ., нині – Молдова – 12.06.1972, поблизу Дрездена, Німеччина) – мікробіолог, патолог, імунолог, д-р медицини (1902), проф., акад. ВУАН (1926). Закінчив природн. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1891), навчався у Військово-мед. акад. у Петербурзі (1891–1893), завершив мед. освіту у Парижі (1897). Працював в Київському ун-ті Св. Володимира (1898–1900), у Пастерівському ін-ті в Парижі під керівництвом І. І. Мечникова (1900–1902). Захистив доктор. дис. «До вчення про гемолізину» (1902). Викладав в ІНУ (1902–1907), Московському ун-ті (1907–1911). Проф. Вищих жіночих курсів у Москві (1908–1918) і мед. ф-ту 2-го МДУ (1918–1924).

Організатор та директор першої в Росії станції з контролю сироваток та вакцин (нині – Держ. НДІ стандартизації та контролю мед. та біол. препаратів імені Л. О. Тарасевича) (1918). Заснував та очолював Держ. ін-т народної охорони здоров'я імені Л. Пастера (1920–1927), очолював вчену мед. раду здоров'я Наркомздраву РСФРР (1918–1927). Наук. інтереси обіймають мед. мікробіологію, епідеміологію та імунологію, вивчав походження гемолізину, розробляв питання протиінфекційної вакцинації, був організатором вакцинації проти черевного тифу та холери в період Першої світової війни, сприяв впровадженню вакцинації проти туберкульозу. Авт. багатьох наук. пр., зокрема підручників «Начальный курс общей патологии» (1908), «Мед. микробиология» (т. 1–3, 1912–1915).

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 1160 ; Биологи : биограф. справ. Киев, 1984. С. 609–610 ; Проф. Одес. (Новорос.) ун-ту. Одеса, 2005. Т. 4. С. 218–219 ; Історія АН УРСР. Київ, 1967. Кн. 2. С. 435–436.

ТИМЧЕНКО Іван Юрійович (10(22).02.1863, Одеса – 30.08.1939, Одеса) – математик, механік, історик математики, проф. Закінчив мат. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1885). Працював в ІНУ (з 1886 р.), приват-доц. (1888). Захистив магістер. дис. «Основания теории аналитических функций» (1899). Викл., секретар, помічник директора (1911–1920) Вищих жіночих курсів в Одесі. Екстраординарний проф. каф. чистої математики (1914), зав. кабінету математики ІНУ (1917). Проректор (1918), ректор (1919–1920) ОП. Проф. каф. математики Фіз.-мат. ін-ту та мат. каф. Одеського ІНО. Голова предметної комісії

з математики. Заснував першу в Одесі каф. історії та методики математики, одночасно був зав. каф. геометрії. Зав. секції геометрії, зав. НДК математики при ІНО (1923–1928). Зав. каф. геометрії та механіки ІНО (1930). Голова Одеської філії НДІ математики та механіки в Харкові (1930). Зав. каф. геометрії та механіки у Фіз.-хім.-мат. ін-ті (1931–1932). Декан мат. ф-ту ОДУ (1933–1936). Викл., зав. каф. математики, фізики, хімії в Одеському пед. ін-ті, техн. вузах Одеси (1933–1938). Заарештований за сфабрикованими звинуваченнями (1938), звільнений за відсутністю доказів (1939). Наук. інтереси зосереджені на історії математики, теорії ймовірностей, геометрії, проєктивної геометрії. Ред. одеських наук. журналів: «Ученые записки высшей школы г. Одессы» (1921–1922), «Журнал науково-дослідних кафедр Одеси» (1923–1924), мат. серії «Праці ОДУ». Голова Одеського відділення Російського товариства любителів світознавства. Чл. (з 1888 р.), голова (1914–1922) мат. відділення Новоросійського товариства природознавців. Заслужений ординарний проф. ІНУ (1918).

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 1168 ; Проф. Одес. (Новорос.) ун-ту. Одеса, 2005. С. 222–225 ; Вчені вузів Одеси. Одеса, 1995. Вип. 1, ч. 2. С. 117–120 ; Смирнов В. А. Реквием XX века. Одесса, 2003. Ч. 2. С. 211–219.

ТИХТІН Георгій Ісакович (липень 1880, Одеса – січень 1945, Одеса) – економіст, юрист, д-р екон. наук (без захисту дис., 1941), проф. (1935). Закінчив юрид. ф-т ІНУ (1903). Викладав законодавство та політекономію в Училищі торговельного мореплавства (1907–1922), фінансове право, політекономію та статистику на юрид. ф-ті Одеських вищих жіночих курсів (1910–1920). Приват-доц. каф. фінансового права ІНУ (1917–1920), каф. фінансових наук ОПІ (1918–1920). Один з організаторів та проф., зав. каф., декан в Ін-ті гуманітарно-суспільних наук (Гумобін) (1920–1930). Очолював особливу комісію з підготовки матеріалів до Генузької конференції (1921–1922). Один із засновників ОІНГ та декан ф-ту зовнішньо-торгівельних відносин (1921–1923), екон. ф-ту (1923–1930). Проф. каф. політекономії в ОСГІ (1922–1923). Проф. Робітничого ун-ту (1930–1934), зав. каф. фінансів, грошей та кредиту у Всеукраїнському кредитно-екон. ін-ті в Одесі (1931), проф., керівник каф. Ін-ту консервної промисловості (1930–1938), проф., зав. каф. Ін-ту інженерів водного транспорту (1930–1937), проф., зав. каф. Кредитно-екон. ін-ту (1931–1942).

проф. екон. ф-ту ОДУ (1933–1935). Декан інженерно-екон. ф-ту Ін-ту консервної промисловості (1934–1936). Проф. Московського планового ін-ту в Самарканді (1942–1943); у Ленінградському плановому ін-ті (1943–1944). Повернувся до Одеси (1944). Депутат Одеської міськради та голова Одеської фінансово-бюджетної секції міськради (1925–1945). Чл. комісії з фінансових питань АН УРСР (1927–1930); чл. секції фінансового права АН УРСР (1939–1941). Авт. понад 30 наук. пр., серед яких посібник з фінансового права (1912), який був оцінений як кращий у дореволюційній Росії.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 1166; Проф. Одес. (Новорос.) ун-ту. Одеса, 2005. Т. 4. С. 238–240; Одес. держ. екон. ун-т: нариси історії. Одеса, 2000. С. 13–14, 27–28, 250; Скрипник М. О. Тіктін – видатний український вчений і патріот. *Інтелекція і влада*. Серія: Історія. 2003. Вип. 1. С. 169–176.

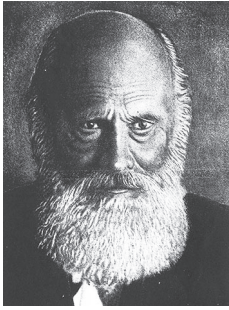

ТОЛСТОЙ Михайло Михайлович (молодший) (1863, Одеса – 30.08.1927, Женева, Швейцарія) – граф, культурний та громадський діяч, меценат, бібліофіл. Закінчив юрид. ф-т ІНУ (1885). Гласний міської думи, почесний мировий суддя Одеського пов. (1890–1917), голова Одеського міського з'їзду мирових суддів (1893), опікун Одеської міської публічної бібліотеки (1897–1919), почесний мировий суддя Одеського округу (1902), засновник та голова правління першої станції швидкої мед. допомоги в Одесі (1903). Чл. багатьох громадських організацій та товариств: почесний попечитель Рішельєвської гімназії, почесний чл. Одеського правління Російського товариства

Червоного Хреста, чл. Товариства сільського господарства Південної Росії та чл. правління Товариства с.-г. птахівництва, чл. Одеського бібліографічного товариства, чл. ради Одеського товариства вишуканих мистецтв, заст. голови комісії з завідування міським театром. Нагороджений званням «Почесний громадянин Одеси» (1909), дипломом за соц. допомогу Італійської спілки діячів культури Данте Аліґ'єрі (1910), срібним знаком за добровільні пожертви на зміцнення повітряного флоту (1912), дипломом за пожертви на користь військово-повітряного флоту (1913).

Літ.: Головань В. И. Почетные граждане города Одессы. Одесса, 2003. С. 84–91; Страницы истории благотворительности в Одессе... : материалы конф. (Одесса, 4 дек. 1997 г.). Одесса, 2000. 135 с.

ТОЧИДЛОВСЬКИЙ Ігнатій Якович (01(13).06.1871, с. Прохорове Тираспольського пов. Херсонської губ., нині Іванівський р-н Одеської обл. – 24.02.1942, Москва, РРФСР, нині – РФ) – метеоролог, кліматолог, геофізик, д-р геофізики (1924), проф. (1917). Закінчив мат. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1893). Працював одночасно зав. господарською частиною геофізичної лаб. ІНУ, викл. фізики і математики в середніх учбових закладах Одеси (1898–1922), лаборантом при фіз. кабінеті ІНУ (1900–1908), штатним спостерігачем Магнітометеорологічної обсерваторії ІНУ (1908–1916). Приват-доц. каф. фіз. географії ІНУ (1910). Захистив магістер. дис. «Ночное лучеиспускание» (1914). Екстраординарний проф. каф. фізики і фіз. географії ІНУ (1917). Один з організаторів створення ОСГІ (1918) та перший його директор (1918–1922). Проф. фізики і метеорології ОСГІ (1923–1932). Водночас викладав фізику в Одеському вечірньому робочому ін-ті (1927–1931). Директор Одеської геофізичної обсерваторії (1917–1942). Наук. інтереси зосереджені на кліматології та питаннях теплопровідності ґрунту. Авт. понад 60 наук. пр.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 1187; Геогр. енцикл. України. Київ, 1993. Т. 3. С. 301; Проф. Одес. (Новорос.) ун-ту. Одеса, 2005. Т. 4. С. 257–260; Вчені вузів Одеси. Одеса, 1994. Вип. 1, ч. 1. С. 84–88.

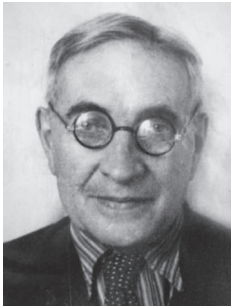

ТРОНСЬКИЙ (ТРОЦЬКИЙ) Йосип Мойсейович (16(28).05.1897, Одеса – 03.11.1970, Ленінград, нині – Санкт-Петербург, РФ) – філолог, антикознавець, д-р філол. наук (1943), проф. Закінчив іст.-філол. ф-т ІНУ (1919). Викладав класичні мови в навч. закладах Одеси (1919–1923), зокрема в ІНО (1921–1923) та в Одеському археол. ін-ті (1921–1922). Паралельно працював в Гол. бібліотеці вищої школи м. Одеси (1920–1923). У 1923 р. переїхав до Петрограду. Наук. співроб. при НДІ порівняльної історії літератури і мов Заходу та Сходу Петроградського держ. ун-ту (1923). Працював в Держ. публічній бібліотеці (з 1924 р.). Доц. ф-ту мовознавства та історії матеріальної культури в Ленінградському ін-ті філософії, лінгвістики та історії (1926–1929). У 1932 р. у ЛДУ була організована перша радянська каф. класичних мов та літератур, де він працював спочатку за сумісництвом, а з 1935 р. – як

штатний співроб. Захистив доктор. дис. «История античной литературы» (1941). Перебуваючи з університетом в евакуації (1942–1944), був в. о. зав. каф. класичної філології ЛДУ (1943). За сумісництвом співроб. Ін-ту мови та мислення (Ін-т мовознавства АН СРСР) (1950–1952, 1957–1970). Наук. інтереси стосуються античної літератури, класичних мов, порівняльної лінгвістики. Авт. понад 120 наук. пр.

Літ.: Одеські історики. Т. 1. Одеса, 2009. С. 404–407 ; Левченко В. В. Из истории науки в Одессе. *Проблемы славяноведения*. 2000. Вып. 9. С. 62–73 ; Його ж. Иосиф Моисеевич Троицкий (Тронский). *Юго-Запад. Одессика*. 2007. Вып. 4. С. 220–239.

ТРОСТАНЕЦЬКИЙ Мойсей Маркович (25.06(07.07).1886, Єлисаветград, нині Кропивницький – 27.02.1957, Ленінград, нині – Санкт-Петербург, РФ) – анатом, д-р мед. наук (1946), проф. (1946). Закінчив мед. ф-т ІНУ (1911). Працював ординатором лікарні в Єлисаветграді. Стажувався в Берліні та Парижі (1913–1914). До початку Першої світової війни працював ординатором хірургічної лікарні Червоного Хреста, згодом – начальником 2-го Кауфманського лазарету Червоного Хреста. Прозектор каф. нормальної анатомії Катеринославських вищих жіночих курсів (з 1917 р.), що стали Катеринославським ун-том (1918). Зав. каф. нормальної анатомії Катеринославського (Дніпропетровського) мед. ін-ту (1923–1941), під час евакуації – Ставропільського мед. ін-ту (1941) та 4-го Московського мед. ін-ту у Фергані (1942). Після повернення з евакуації – зав. каф. анатомії (1943–1950) та ректор Дніпропетровського мед. ін-ту (1943–1947). Зав. каф. нормальної анатомії Карагандинського ін-ту (1950–1951) та консультант з рентгенології в Карагандинській обл. лікарні. Проректор з наук. та навч. роботи, зав. каф. нормальної анатомії Алтайського держ. мед. ін-ту (1954–1957). Авт. близько 40 наук. пр.

Літ.: Васильєв К. К. Мед. ф-т Новорос. ун-та. Одеса, 2008. С. 355–356 ; Історія Дніпропетров. нац. ун-ту імені Олеся Гончара. Дніпропетровськ, 2008. С. 51–52.

ТУРЧАНІНОВ Олександр Сергійович (26.02(10.03).1890, м. Тавастгус, Фінляндія – березень 1957) – математик, д-р фіз.-мат. наук (1943), проф. (1943). Закінчив фіз.-мат. ф-т ІНУ (1913), Працював викл. математики в середніх учбових закладах Одеси. Приват-доц. каф. чистої математики ІНУ (1918). Асист. (1918–1919), викл. каф. математики ОПІ (1919–1922). Викл. каф. математики Фіз.-мат. ін-ту (1920), проф. каф. мат. аналізу ІНО (1921–1923, 1923–1925). За сумісництвом проф. ма-

тематики Одеського ін-ту образотворчого мистецтва (1922–1930), Одеського ін-ту інженерів цивільного та комунального будівництва (1930–1932), каф. механіки і мат. фізики Фіз.-хім.-мат. ін-ту (1932–1933). У 1933 р. виїхав з Одеси, згодом працював проф. мат. каф. у зво Горького та Костроми. Очолив каф. математики Текстильного ін-ту Костроми (1934). Проф., зав. каф. математики Сталінградського індустріального-пед. ін-ту (1938–1942, 1947–1949). Переїхав до Грозного, працював проф. каф. математики у Грозненському пед. ін-ті (1951–1956). Наук. інтереси зосереджені на галузі варіаційного обчислення, теорії чисел, мат. статистики. Чл. Мат. відділу Новоросійського товариства природознавців, чл. секції мат. аналізу НДК математики при ІНО, Одеської філії Українського НДІ математики і механіки у Харкові (1928).

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 1203 ; Проф. Одес. (Новорос.) ун-ту. Одеса, 2005. Т. 4. С. 284–286 ; Вчені вузів Одеси. Одеса, 1995. Вип. 1, ч. 2. С. 129–130 ; История отечественной математики. Киев, 1970. Т. 4, кн. 2. С. 617.

УГРЕЛІДЗЕ Марія Христофорівна (19(31).01.1885, с. Дигомі біля Тифлісу, Грузія – 20.05.1960, Тбілісі, Грузія) – педіатр, д-р мед. наук, проф. Навчалася в Петербурзькому жіночому мед. ін-ті (1904–1906). Продовжила освіту у Франції (Монпельє) та Швейцарії (Женева). Закінчила мед. ф-т ІНУ (1915). Працювала ординатором дитячої клініки мед. ф-ту ІНУ (1915–1920). Старш. асист. (1921), зав. каф педіатрії Тбіліського ун-ту (1927–1960). Організатор НДІ матері та дитини, заст. директора з наук. частини (1945–1955). Організувала та очолила товариство дитячих лікарів Грузії (1929). Нагороджена орденом Трудового Червоного Прапора. Заслужений діяч науки Грузинської РСР. Авт. понад 70 наук. пр.

Літ.: Наука и науч. работники СССР : справочник. Л., 1928. Ч. 6. С. 435 ; Васильев К. К. Мед. ф-т Новорос. ун-та. Одесса, 2008. С. 357 ; Васильев К., Чихладзе Н. Из истории медицинских связей Украины и Грузии. Грузины – преподаватели и питомцы Новороссийского университета. *Вісн. Сум. держ. ун-ту*. Серія: Медицина. 2006. № 8 (92). С. 43.

ФАРМАКОВСЬКИЙ Борис Володимирович (30.01(12.02).1870, м. В'ятка, нині – Кіров, РФ – 29.07.1928, Парголово, нині Виборгський р-н Санкт-Петербургу, РФ) – історик античного мистецтва, археолог, проф. (1910), чл.-кор. АН СРСР (1914). Закінчив іст.-філол. ф-т ІНУ (1892). Захистив магістер. дис. «Антическая вазовая живопись и ее отношение к искусству монументальному в эпоху непосредственно после Греко-персидских войн» (1902). Залишений для підготовки до

професорського звання по каф. історії мистецтв. Відряджений за кордон для вивчення музеїв, проведення археол. розкопок, роботи в бібліотеках (1894). Польову археол. діяльність розпочав розкопками некрополя Ольвії та на о. Березань (1896). Приват-доц. Петербурзького ун-ту та проф. Петербурзьких вищих жіночих курсів (1910), доц. Петроградського ун-ту та проф. Петроградського археол. ін-ту (1917), проф. Пед. ін-ту та Ін-ту історії мистецтв (1919). Вчений секретар Російського археол. ін-ту в Константинополі (1898). Чл. Археол. комісії (1901–1918). Проводив розкопки на площі Десятинної церкви в Києві (1908–1909), Євпаторії (1916–1917). Після громадянської війни відновив археол. діяльність (1924). Вчений секретар Російського археол. товариства (1906–1919), в. о. вченого секретаря Держ. акад. історії матеріальної культури (1921). Хранитель Держ. Ермітажу (1924). Авт. 82 наук. пр.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 1223 ; БСЭ. М., 1977. Т. 27. С. 208 ; Одеські історики. Т. 1. Одеса, 2009. С. 418–420 ; Фармаковская Т. И. Борис Владимирович Фармаковский. Киев, 1988. 216 с. ; Художественная культура и археология античного мира : сб. памяти Б. В. Фармаковского. М., 1976. 240 с.

ФІЛІПОВ Михайло Михайлович (30.06(12.07).1858, с. Окніно Звенигородського пов. Київської губ. – 12(25).06.1903, Петербург, нині – Санкт-Петербург, РФ) – філософ, журналіст, письменник, д-р натуральної філософії (1892). Навчався на юрид. ф-ті Петербурзького ун-ту. Закінчив фіз.-мат. ф-т ІНУ (1874). Захистив доктор. дис. «Інваріанти лінійних однорідних диференціальних рівнянь» (1892). Повернувшись до Петербурга, продовжував наук. дослідження, співпрацював з різними журналами, виступаючи зі статтями наук.-популярного, літературно-критичного, політ.-публіцистичного характеру. Засновник та ред. журналу «Научное обозрение» (1898–1903), редагував «Научно-энциклопедический словарь» (Т. 1–3, 1901). Авт. художніх творів, найбільш відомий з яких – роман «Осажденный Севастополь». Авт. 300 наук. пр.

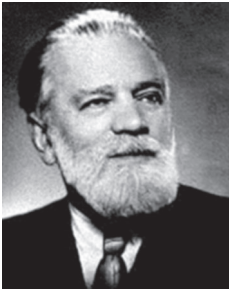
Літ.: Бородин А. И., Бугай А. С. Биограф. слов. деятелей в области математики. Киев, 1979. С. 494 ; Филос. словарь. М., 1991. С. 486.

ФІЛІППОВ Олександр Йосипович (28.02(12.03).1882, м. Звенигородка Київської губ., нині – Черкаська обл. – 15.03.1922) – математик, проф. Закінчив мат. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1906). Викл. у середніх учбових закладах м. Могильов-Подільський (1907–1914). Перебував на військовій службі у м. Таганрог (1914–1917). Професорський стипендіат на каф. чистої математики ІНУ, у Фіз.-мат. ін-ті (1919–1921). Викл. аналітичної геометрії та тригонометрії в ІНО (1920), викл. каф. математики Одеського пед. ін-ту, співроб. Одеської астрономічної обсерваторії та обчислювач Астрономо-геодезичної частини Управління безпеки кораблеводіння морського відомства (з 1920 р.), проф. каф. мат. аналізу та секретар ф-ту професійної освіти (1921). Наук. інтереси: алгебраїчна теорія чисел, алгебра поліномів. Авт. близько 100 наук. пр.

Літ.: Вчені вузів Одеси. Одеса, 1995. Вип. 1, ч. 2. С. 131–132 ; Укр. мат. бібліогр., 1917–1960. Київ, 1963. С. 343.

ФІХТЕНГОЛЬЦ Григорій Михайлович (23.05(05.06).1888, Одеса – 26.06.1959, Ленінград, нині – Санкт-Петербург, РФ) – математик, д-р фіз.-мат. наук (1935), проф. (1929). Закінчив мат. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1911). Переїхав до Петербургу (1913). Працював у Петроградському електротехнічному ін-ті (з 1918 – імені В. І. Ульянова-Леніна) (1915–1920), проф. ЛДУ (з 1918 р.). Засновник та зав. каф. мат. аналізу ЛДУ (до 1953 р.). Водночас у 1920-х рр. викладав у Другому пед. ін-ті (згодом увійшов до складу Пед. ін-ту імені О. І. Герцена). Голова комісії Народного комітету просвіти із складання шкільних програм з математики (1935–1937). Засновник ленінградської школи теорії функцій речової змінної. Наук. інтереси пов'язані з метричною теорією функцій та функціональним аналізом. Заслужений діяч науки РРФСР (1940). Нагороджений орденом Трудового Червоного Прапора (1943).

Літ.: Боголюбов А. Н. Математики. Механики : биограф. справ. Киев, 1983. С. 490–491 ; Бородин А. И., Бугай А. С. Биограф. слов. деятелей в области математики. Киев, 1979. С. 496 ; Гроссман Л. Математическая Одесса. Одесса, 2011. Кн. 1. С. 27–28 ; Канторович Л. В., Натансон И. П. Григорий Михайлович Фихтенгольц. *Успехи мат. наук.* 1959. Т. 14, вып. 5 (89). С. 123–128.

ФІШЕР Євген Максиміліанович (10(22).06.1892, с. Аджикенд, нині – смт. Гянджа, Азербайджан – 04.11.1953, Одеса) – офтальмолог, д-р мед. наук (1940), проф. (1950). Навчався у Празькому ун-ті. Склав іспити при ІНУ (1913), було присвоєно ст. лікаря з відзнакою (1913). Працював в очній клініці ІНУ проф. В. П. Філатова (1915). Перебував у рядах Червоної армії (1921–1922). Після демобілізації повернувся до очної клініки ОМІ ординатором, асист. (1923–1929). Працював в очній клініці Одеського ін-ту удосконалення лікарів (1929), доц. цієї ж клініки (1935). У роки Другої світової війни брав участь в захисті Одеси. Очолював каф. очних хвороб Одеського ін-ту удосконалення лікарів (1950–1953). Займався проблемою фізіології та патології біокулярного зору. Першим в СРСР наполягав на консервативному лікуванні косоокості, для цієї мети видав спеціальні стереоскопічні таблиці. Авт. понад 50 наук. пр.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 1239; Васильєв К. К. Мед. ф-т Новорос. ун-та. Одеса, 2008. С. 357–359.

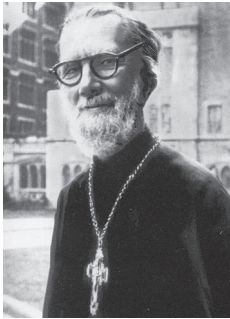
ФЛОРОВСЬКИЙ Антоній Васильович (01(13).12.1884, м. Єлисаветград, нині Кропивницький – 27.03.1968, Прага) – історик, славіст, д-р філософії (1933), д-р російської історії (1936), д-р іст. наук (1957), проф. (1917). Закінчив іст.-філол. ф-т ІНУ (1908). Залишений при ун-ті для підготовки до професорського звання по каф. російської історії. Приват-доц. ІНУ (1911). Захистив магістер. дис. «Склад законодавчої комісії 1767–1774 рр.» (1916). В. о. екстраординарного проф. по каф. російської історії ІНУ (1917). Викладав на Одеських Вищих жіночих курсах (1915), на екон. ф-ті ОПІ (1917–1918). Викл. ІНО, Ін-ту зовнішньої торгівлі, Археологічного ін-ту (1920).

Помічник зав. Одеського обл. архівного управління (1920), директор Одеської міської публічної бібліотеки (1921). У 1922 р. висланий за кордон. Мешкав у Константинополі, Софії, Белграді та Празі, де очолював іст.-філол. відділ Російської учбової колегії (1923–1930), працював у Російському народному ун-ті (1923). Викладав російську історію у Карловому ун-ті (1933–1939). Захистив доктор. дис. «Чехи і східні слов'яни. Нариси з історії чесько-руських взаємин (X–XVIII ст.)» (1936). Переведений до Наук.-дослідного Слов'янського ін-ту (1939). Ординарний проф. Карлова ун-ту по каф. російської історії (з 1948 р.). Чл. Товариства історії та старожитностей, Іст.-філол. товариства, Одеського бібліографічного товариства, Слов'янського товариства в Празі (1929), Російського іст. товариства (1924), входив

до складу правління Федерації іст. товариств Східної Європи та слов'янських країн (1927). Авт. понад 50 наук. пр.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 1243 ; Одеські історики. Т. 1. Одеса, 2009. С. 424–427 ; Галас В. Т. Русский историк-славист А. В. Флоровский. *Дерибасовская-Ришельевская*. 2003. № 15. С. 9–25 ; Волченко В. В. Професор Новоросійського університету А. В. Флоровський. *Зап. іст. ф-ту*. 2002. Вип. 12. С. 543–546.

ФЛОРОВСЬКИЙ Георгій Васильович (29.08(08.09).1893, передмістя Єлисаветграда, нині – Кропивницький – 11.08.1979, Принстон, США) – філософ, богослов, історик, д-р богослов'я (1937), проф. Закінчив іст.-філол. ф-т ІНУ (1916). Викл. низки одеських навч. закладів: одеської гімназії А. В. Горєв-Козленко (1916–1917), жіночих гімназії С. І. Відінської (1917–1919), Гол. пед. ун-ту (1919), Вчительського ін-ту (1919). Приват-доц. ІНУ (1919). Виїхав за кордон (1920). Проживав в Софії, Празі, де викладав у Вищому комерційному училищі (1922–1923). Захистив магістер. дис. «Історична філософія Герцена» (1923). Приват-доц. російського юрид. ф-ту Карлова ун-ту (1923–1925). Проф. Свято-Сергіївського православного богословського ін-ту в Парижі (1926–1939, 1947–1948). Мешкав у Югославії (1939–1947), де викладав у російському Кадетському корпусі, Жіночому ін-ті та жіночих і чоловічих гімназіях. Переїхав до США (1948). Проф. догматичного богослов'я, патрології та пастирського богослов'я та декан Свято-Володимирівської духовної семінарії в Нью-Йорку (1948–1955), водночас читав лекції у Колумбійському ун-ті (1948), проф. Гарвардської духовної школи (1954–1965). Проф. Гарвардського (1958) і Принстонського ун-тів (1964). Авт. наук. вчення – «неопатристичний синтез», окрім цього, в антропології дотримувався динамічної холистичної моделі особистості. Діяч екуменічного руху і один з засновників Всесвітньої ради церков. Почесний д-р Сент-Ендрюського ун-ту.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 1244 ; Одеські історики. Т. 1. Одеса, 2009. С. 427–428 ; Компаративістські дослідження релігії. Одеса, 2009. Вип. 7 : Актуальні питання творчої спадщини Г. В. Флоровського. 214 с. ; Черняев А. В. Философское формирование Георгия Флоровского. *Ист.-филос. ежегодник*. 2003. № 1. С. 191–226.

ФРУМКІН Олександр Наумович (12(24).10.1895, Кишинів, Молдова – 27.05.1976, Тула, похований у Москві, РРФСР, нині – РФ) – фізико-хімік, проф. (1920), д-р хім. наук (1932), акад. АН СРСР (1932). Екстерном здав екзамени та закінчив фіз.-мат. ф-т ІНУ (1915). Працював лаборантом в фіз.-хім. лаб. металургійного заводу (1916),

фіз.-хім. лаб. ІНУ (1917–1920). Проф. Одеського ІНО (1920–1922). Працював у Хім. ін-ті в Москві (нині – Наук.-дослідний фіз.-хім. ін-т імені Л. Я. Карпова): наук. співроб. (1922–1924), керівник відділу поверхневих явищ (1924–1946). Директор Колоїдоелектрохімічного ін-ту АН СРСР (з 1945 р. – Ін-т фіз. хімії АН СРСР) (1939–1949). Зав. лаб. техн. електрохімії (1930–1933), зав. каф. електрохімії МДУ (1933–1976). Директор Ін-ту електрохімії АН СРСР (1958–1976). Засновник вітчизняної школи електрохімії та галузі науки – електрохімічна кінетика. Почесний чл. Всесоюзного хім. товариства імені Д. І. Менделєєва, чл. 11 іноземних АН, почесний чл. Бельгійського хім. товариства. Лауреат Ленінської премії (1931), Держ. премії СРСР (1941, 1949, 1952). Заслужений діяч науки і техніки РРФСР (1961). Нагороджений 3 орденами Леніна, 3 орденами Трудового Червоного Прапора, болгарським орденом Кирила та Мефодія I ст., Палладієвою медаллю Американського електрохімічного товариства, Бельгійського хім. товариства, золотою медаллю Чехословацької АН, Ун-ту імені Я. Е. Пуркіне. Герой Соціалістичної Праці (1965).

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 1252; БСЭ. М., 1978. Т. 28. С. 108–109; Волков В. А., Вонский Е. В., Кузнецова Г. И. Химики : биограф. справ. Киев, 1984. С. 532–533; Історія хім. ф-ту. Одеса, 2006. С. 16–17.

ХАВКІН Володимир (Маркус-Вульф) Аронович (15.03.1860, Одеса – 26.10.1930, Лозанна, Швейцарія) – бактеріолог, епідеміолог, д-р наук (1892). Закінчив природн. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1884). Працював в Одеському зоолог. музеї (1884–1888). Приват-доц. Женевського ун-ту у Швейцарії (1888). Працював у Пастерівському ін-ті в Парижі під керівництвом І. І. Мечникова (1889–1893). Розробив вакцину проти холери (1892). Перебував в Індії (1893–1915): держ.бактеріолог індійського уряду (1893–1904), директор створеної за його ініціативи протичумної лаб. в Бомбеї (1896–1904, 1907–1915), реорганізованої в Ін-т імені Хавкіна (1925), розробив вакцину проти чуми (1896). З 1915 р. проживав у Франції та Швейцарії.

Зав. лаб. у Лозаннському ун-ті (1928). Кавалер ордена Індійської імперії, нагороджений премією Паризької мед. акад. (1909).

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 1253; БМЭ. М., 1985. Т. 26. С. 474; Биологи : биограф. справ. Киев, 1984. С. 664–665; Іваниця В. О., Юргелайтіс Н. Г., Бурака Т. В. Мікробіологія в Одес. нац. ун-ті імені І. І. Мечникова. Одеса, 2004. С. 17.

ХЕТ Нахум Шимхович (06(20).08.1896, Одеса – 15.01.1990, Хайфа, Ізраїль) – політ. та спортивний діяч. Закінчив ІНУ. Один із засновників європейського спортивного товариства «Маккабі» в Одесі. Заст. голови Всеросійського спортивного товариства «Маккабі» (1917–1919). Секретар єврейського мирового суду в Єрусалимі (1920–1925). Голова центр. комітету руху «Маккабі» (1935–1939). Почесний секретар Олімпійського комітету Ізраїлю (1935–1951). Під час Другої Світової війни голова комісії з призову до британських військ у Хайфі. Чл. нац. комітету (1944–1948), юрисконсульт вищого керівництва Хагани (1947–1948), після проголошення незалежності Ізраїлю працював юрид. радником Міністерства безпеки. Президент Олімпійського комітету Ізраїлю (1951–1956). Депутат Кнесету (1951–1955). Голова Олімпійського комітету Ізраїлю (1951–1956). Голова (1957), почесний президент (1975) Всесвітньої ради «Маккабі». Почесний громадянин Хайфи. Нагороджений премією імені Дова Хоза за заслуги у розвитку ізраїльського спорту (1965).

Літ.: Рос. евр. енцикл. URL: <https://bit.ly/2OxNBZ7> (дата звернення: 13.08.2018).

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ Олександр Ісакович (18(30).10.1889, Одеса – 07.12.1919, Москва, Росія) – юрист, держ. і політ. діяч. Закінчив юрид. ф-т ІНУ (1911). Активний учасник Жовтневої революції в Україні. Працював помічником присяжного повіреного та присяжним повіреним. Ред. газети «Голос пролетарія» (1917). Голова Одеського більшовицького комітету (1917), чл. виконкому Одеської ради, секретар Одеського губкому РСДРП(б). Комісар юстиції Одеської радянської республіки (1918). Працював юрисконсультом, зав. відділу публікації законів РНК РСФРР у Москві (1918). У 1919 р. направлений до України: чл. Президії ВУЦВК, народний секретар із судових справ УНР, нарком юстиції УНР – УСРР, уповноважений Ради Оборони на Волині та в Одесі (1919). Заст. начальника політуправління військ внутрішньої охорони РСФРР (1919). Керував розробкою першої Конституції УСРР (1919). Авт. перших пр. з радянського права в Україні.

Літ.: Юрид. енциклопедія. Київ, 2004. Т. 6. С. 335; На революційному посту: сб. посвящ. пам'яті першого нарком-юриста України А. Хмельницького. Одеса, 1921. С. 4–7.

ХОЛДІН Семен Абрамович (26.12.1896 – 1975, Ленінград, нині – Санкт-Петербург, РФ) – хірург-онколог, д-р мед. наук (1940), проф. (1941), чл.-кор. АМН СРСР (1957). Закінчив мед. ф-т ІНУ (1919). Перебував у лавах Червоної Армії (1920–1922). Стажувався в Одеському клінічному ін-ті та працював у хірургічній клініці в проф. Я. В. Зільберберга, наук. співроб. ОМІ (1923–1926). З 1926 р. працював у Ленінградському ін-ті онкології: ординатором, зав. клінічного відділу (1953–1973). Під час блокади Ленінграду – провідний хірург шпиталю. Викл. Ленінградського держ. ін-ту удосконалення лікарів: асист., доц., зав. каф. онкології (1945–1953). Експериментальні дослідження присвячені вивченню онкогенної дії кам'яновугільної смоли. Чл. Всесоюзного товариства онкологів Ленінграду та Ленінградської обл., Наук.ради «Злоякісні пухлини» АМН СРСР. Нагороджений орденом Леніна, медалями: «За оборону Ленінграду», «За доблесну працю у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.». Авт. близько 150 наук. пр., у т. ч. шести монографій.

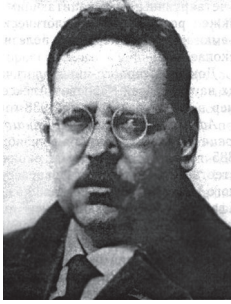
Літ.: БМЭ. М., 1986. Т. 27. С. 29 ; Васильев К. К. Мед. ф-т Новорос. ун-та. 2008. Одесса. С. 360–362.

ХОЛЬЦОВ Борис Миколайович (Носанович) (1861, Керч – 29.03.1940, Ленінград, нині – Санкт-Петербург, РФ) – уролог, д-р медицини (1892), проф. (1916). Вступив на природн. відділення Петербурзького ун-ту (1880), з другого курсу перейшов та закінчив природн. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1884) та ПВМА (1884–1887). Працював лікарем-ординатором у хірургічному відділенні Обухівської лікарні в Петербурзі (1888). Захистив доктор. дис. «Об остановке кровотечения при ранениях больших вен и о перевязке общей бедренной вены в частности» (1892). Організував і очолив урологічне відділення Обухівської лікарні (1910). Гол. хірург шпиталю (1914–1915). Зав. каф. урології та проф. Психоневрологічного ін-ту в Петербурзі (нині – Санкт-Петербурзька мед. акад. імені І. І. Мечникова) (1916). Зав. каф. урології Ленінградського державного ін-ту удосконалення лікарів та зав. урологічним відділенням міської лікарні (1926–1940). Засновник та голова Всесоюзного наук. урологічного товариства, Почесний чл. Ленінградського урологічного товариства, чл. ряду наук. мед. товариств. Заслужений діяч науки РРФСР (1936). Авт. понад 100 наук. пр.

Літ.: БМЭ. М., 1986. Т. 27. С. 80 ; Всемирный биограф. энцикл. слов. М., 1998. С. 827.

ХОМЕНКО Іван Петрович (26.08(07.09).1882 с. Кобі, Тифліської губ., Грузія – 07.08.1935 м. Александровськ, о. Сахалін, РСФРР, нині – РФ) – палеонтолог, проф. (1918). Закінчив фіз.-мат. ф-т ІНУ (1908). Працював на каф. геології ІНУ. Перебував у відрядженні за кордоном. Повернувшись до Одеси, працював асист. на Вищих жіночих курсах. Після магістер. іспиту затверджений приват-доц. ІНУ. Проф., помічник ректора ОСГУ (1918–1925). Голова геол. бюро при наук.-техн. раді Одеси (1921), консультант Паливного комітету (1922). Проф. Владивостоцького ун-ту (1925). Переїхав до Ленінграду (1925). Геолог Паливного комітету, співроб. Ін-ту Геол. Мапи (колишній Геол. комітет) (1926–1931), Нафтового ін-ту (1931–1935). Досліджував гіпаріонову фауну у пізньосарматських і меотичних відкладах Півдня України і Молдови, описав нові роди і види її представників. Авт. 50 наук. пр.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 1266 ; Енциклопедія українознавства. Київ, 1984. Т. 10. С. 3624 ; УРЕ. Київ, 1985. Т. 12. С. 165 ; Ларченков Е. П., Кравчук О. П., Кравчук А. О. Геология в Одес. ун-те. Одесса, 2009. С. 442–443.

ЦВЕТИНОВИЧ Микола Дмитрович (14(26).02.1860, Одеса – 1930-ті рр.) – астроном. Закінчив мат. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ з золотою медаллю та ст. канд. (1882). Залишений на два роки професорським стипендіатом. В. о. астроном-спостерігача, затверджений на цій посаді (1885). Асист. астрономічної обсерваторії ІНУ (1885–1899). Викладав у Першій одеській гімназії математику (з 1892 р.). Проводив фотографування сонячних плям (1894–1899). Втративши зір, пішов у відставку (1899). Вивчав динамічну астрономію та астрометрію. Брав участь у роботі ІХ з'їзду російських природознавців і лікарів (Москва, 1894). Чл. Товариства природознавців при ІНУ.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 1273 ; Вчені вузів Одеси. Одеса, 2003. Вип. 1, ч. 4. С. 156 ; Страницы истории астрономии в Одессе. Одесса, 1995. Ч. 2. С. 14–21.

ЦИКУЛЕНКО Костянтин Іванович (1889, Тирасполь Херсонської губ., нині – Молдова – 14.11.1942) – лікар-офтальмолог, д-р мед. наук (1936), проф. (1932). Закінчив мед. ф-т ІНУ (1913). Ординатор очної клініки ІНУ проф. В. П. Філатова (1913). Гол. лікар Карського військового госпіталю (1917–1918). Ординатор очної клініки ІНУ (1918). Асист., старш. асист. (1920), приват-доц. (1927) ОМІ. Зав. каф. очних хвороб Туркменського мед. ін-ту і одночасно – директор Туркменського трахоматозного ін-ту (1932). Засновник наук. офтальмології Туркменії. Авт. близько 40 наук. пр.

Літ.: Васильєв К. К. Мед. ф-т Новорос. ун-та. Одесса, 2008. С. 362–363.

ЦИММЕРМАН Володимир Якимович (15.09.1866, Одеса – 17.12.1939) – математик, д-р чистої математики (1899), проф. (1899). Закінчив мат. відділення фіз.-мат. ф-ту ІНУ (1888). Професорський стипендіат каф. чистої математики (1890–1892). Викладав у середніх учбових закладах Одеси (1891–1914). Приват-доц. каф. чистої математики ІНУ (1894). Захистив магістер. дис. «Разрывные линии в вариационном исчислении» (1897). Захистив доктор. дис. «Правило Эйлера в применении к одному классу вопросов об относительных maxima и minima» (1899). Екстраординарний (1899), ординарний (1903) проф. чистої математики. Ред. «Вестника опытной

физики и элементарной математики» (1898–1904). Викладав на Одеських Вищих жіночих курсах (1906–1920). Працював в ІНУ (до 1920 р.). Проф. Фіз.-мат. ін-ту (1920–1921), проф. каф. мат. аналізу ф-ту проф. освіти ІНО (1921–1924). Звільнений за скороченням штату (1924). Чл. (1889), голова (1896–1901) мат. відділу Новоросійського товариства природознавців.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 1279 ; История отечественной математики. Киев, 1970. Т. 4, кн. 2. С. 621 ; Вчені вузів Одеси. Одеса, 1995. Вип. 1, ч. 2. С. 135–137 ; К 25-літтю «Вестника Опытной Физики и Элементарной Математики». *Вестн. опыт. физики и элементар. математики*. 1913. № 598–600. С. 257–283.

ЦИММЕРМАН Микола Володимирович (08(20).03.1890, Одеса – 14.02.1942, Ленінград, нині – Санкт-Петербург, РФ) – астроном, д-р фіз.-мат. наук, проф. (1937). Закінчив фіз.-мат. ф-т ІНУ (1912). Працював в Астрономічній обсерваторії ІНУ (1912–1915), у Пулковській астрономічній обсерваторії (з 1915 р.): голова астрометричного відділу (1938–1942). Очолював Комісію з астрометрії Астрономічної ради АН СРСР (1938–1942). Проф. ЛДУ (1937). Отримав наук. премію АН СРСР імені Ф. О. Бредихіна (1948, посмертно). Його ім'ям названа мала планета № 3100. На основі своїх спостережень на меридіанно-му колі визначив точні нахили 345 зірок пулковських широтних

програм. Авт. та укладач багатьох наук. пр.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 1280 ; Колчинский И. Г. Астрономы : биограф. справ. Киев, 1986. С. 361–362 ; Вклад физиков Одес. (Новорос.) ун-та в развитие науки в Одессе. Одесса, 2010. С. 47–54.

ЦОМАКІОН Борис Федорович (09(21).10.1879, Одеса – 30.12.1955, Красноярськ, РРФСР, нині – РФ) – фізик-радіотехнік, проф. Закінчив фіз.-мат. ф-т ІНУ (1906). Викладав у жіночих навч. закладах Одеси, в Реальному училищі (з 1906 р.). Перебував у діючій армії під час російсько-японської та Першої світової війни. Потрапив у полон, перебував у таборах військовополонених у Німеччині (1915–1918). За клопотанням гетьмана П. Скоропадського повернувся до Одеси (1918). Викладав у Реальному училищі прикажчиків-християн (з 1918 р.). Асист. каф. фізики, один з організаторів фіз. лаб. ОПІ (1919). Заарештований (1920). Інструктор із загального навчання у Червоній Армії. Викладав фізику в ІНО. Працював на Радіотелеграфному заводі лаборантом, зав. лаб. струмів, техн. директором заводу (1921–1924). Працював у Вищому електротехнікумі сильних струмів (1924). Проф. ОПІ (1925). Позаштатний асист., наук. співроб. Держ. фіз. ін-ту (1926). Перебував у наук. відрядженні у Берліні для ознайомлення з німецькими радіостанціями та виробництвом радіоприймачів, яке здійснювала німецька фірма «Телефункен» (1927). Вдруге заарештований і звинувачений в участі в контрреволюційній організації, справу закрили за відсутністю доказів (1931). Один із засновників Одеського ін-ту інженерів зв'язку (1931), очолював радіофакультет, перший заст. директора з навч. та наук. роботи (1935). Проектував радіоцентр Наркомвуду у м. Новоросійськ, радіоцентр Чорноморського пароплавства (1936). Заарештований та засуджений за шпигунство строком на 5 років (1938). Викладав у школі с. Сухобузимське (до 1943 р.); проф., зав. каф. фізики Красноярського пед. ін-ту (з 1943 р.). Реабілітований посмертно (1957). Чл. мат. секції Новоросійського (з 1923 р. – Одеського) товариства природознавців (з 1910 р.), чл. Одеського відділення Всеросійської асоціації інженерів, Одеського наук.-техн. відділу Ради народного господарства, Один із засновників культурно-освітнього товариства «Уранія» (1914). Чл.-кор. АН УРСР.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 1282 ; Вчені вузів Одеси. Одеса, 2003. Вип. 1, ч. 4. С. 89–93 ; Смирнов В. А. Реквієм ХХ века. Одесса, 2001. Ч. 1. С. 40–71 ; Сухотеріна Л. І. Б. Ф. Цомакіон – забуте ім'я в історії радіотехніки в Україні. *Наука та наукознавство*. 2005. № 1. С. 98–102 ; Вчені ОНПУ : інформ. ресурс / ОНПУ, НТБ. URL: <https://bit.ly/2MJzBEO> (дата звернення: 27.12.2018).

ЦОМАКІОН Георгій Федорович (08(20).06.1884, Казань, Росія – 11.10.1939, Одеса) – акушер-гінеколог, д-р медицини (1925), проф. (1921). Закінчив мед. ф-т ІНУ (1910). Працював у Браїлівській заводській лікарні в Подільській губ.

Штатний ординатор акушерсько-гінекологічної клініки ІНУ проф. В. Н. Орлова (1911–1913). Позаштатний лаборант, позаштатний асист. при акушерській клініці Харківського ун-ту (1913–1914). Переведений на цю ж посаду в ІНУ (1914). У роки Першої світової війни – військовий лікар. Асист. каф. акушерства і гінекології ІНУ, потім ОМІ (1918–1921). Обраний проф. акушерсько-гінекологічної каф. Катеринославського (з 1926 р. – Дніпропетровського) мед. ін-ту (1921–1930). Захистив доктор. дис. «Тубоовариальные кисты, их этиология, генез, патологическая анатомия и клиника» (1925). Переведений в ОМІ зав. каф. акушерства і гінекології (1930–1939). Водночас очолював каф. акушерства і гінекології в Одеському виробничому мед. ін-ті (1934–1936). Організатор та голова Дніпропетровського акушер-гінекологічного товариства (1927), голова секції акушерства та гінекологів єдиного мед. товариства в Одесі (1933). Авт. близько 40 наук. пр.

Літ.: Золотарев А. Е., Ильин И. И., Луки Л. Г. Биограф. слов. проф. ОМІ им. Н. И. Пирогова. Одесса, 1992. С. 270 ; Васильев К. К. Мед. ф-т Новорос. ун-та. Одесса, 2008. С. 361–362 ; Одеський медуніверситет, 1900–2000. Одеса, 2000. С. 115–117.

ЦОМАКІОН Федір Михайлович (01(13).02.1848, Херсон – 19(30).06.1887, Одеса) – фізик, д-р (1884), проф. Закінчив фіз.-мат. ф-т ІНУ (1869). Залишений на два роки для підготовки до професорського звання. Склав магістер. іспити (1871). Викладав у середніх навч. закладах Одеси. Обраний позаштатним лаборантом фіз. кабінету ІНУ (1877–1887). Захистив магістер. дис. «Электропроводность газов» (1880). Доц. каф. фіз. географії Казанського ун-ту (1881), викладав на іст.-філол. ф-ті (з 1883 р.). Захистив доктор. дис. «О законах прохождения электричества через газы» (1884). Екстраординарний (1884), ординарний (1886) проф. Викладав фіз. географію, метеорологію, земний магнетизм. Підняв питання про побудову магнітної обсерваторії (відкрита у 1891 р.). Чл. Новоросійського товариства природознавців. Нагороджений Малою золотою медаллю Російського геогр. товариства (1884).

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 1283 ; Вчені вузів Одеси. Одеса, 2003. Вип. 1, ч. 4. С. 94 ; Дарители Науч. б-ки Одес. (Новорос.) ун-та. Одесса, 2005. С. 209 ; Перечень награжденных знаками отличия Рус. геогр. об. (1845–2012). М., 2012. 449 с URL: <https://bit.ly/2DKH8Ai> (дата звернення: 05.01.2019).

ЦОНЄВ Микола Степанович (1884, Софія, Болгарія – 12.11.1948, Одеса) – хімік-органік, проф. (1935, підтверджено у 1946). Закінчив фіз.-мат. ф-т ІНУ (1907), навчався на хім. відділенні Політех. ін-ту в Берліні (1909). Працював лаборантом хім. лаб. (1911–1914), асист. техн. лаб. (1914–1918), приват-доц. доц. (1918–1922) ІНУ, проф. Вищого технікуму прикладної хімії (1923–1929). Одночасно викладав хімію в Одеському хім.-фармацевтичному ін-ті (1926–1929) та в ОІНГ (1926–1930). Працював у Консервному ін-ті (1930–1941): проф., зав. каф. (1934–1941), декан хім. ф-ту (1931–1934), заст. директора ін-ту з наук. роботи (1933–1934), з учбової роботи (1934–1938).

Канд. хім. наук (1935, підтверджено у 1946). За сумісництвом проф. Кредитно-екон. ін-ту в Одесі (1936–1941). Проф. Краснодарського хіміко-технологічного ін-ту (1941). Проф., зав. каф. загальної хімії, декан хім. ф-ту ОДУ (1942–1948). Наук. інтереси пов'язані із хімією піридонів, реакцією ефірних комплексів галогенів металів із ароматичними сполуками, а також хімією жирів. Відмінник народної освіти (1945). Авт. 28 наук. пр.

Літ.: Архів НБ ОНУ. Ф. 2. Од. зб. 1284 ; Проф. Одес. (Новорос.) ун-ту. Одеса, 2005. Т. 4. С. 373–374 ; Одес. держ. екон. ун-т : нариси історії. Одеса, 2000. С. 57 ; Якимюк О. Л. Діяльність і долі науковців, причетних до становлення і розвитку одеської радіологічної лабораторії. *Вісн. Нац. техн. ун-ту «Харків. політехн. ін-т»*. Серія: *Історія науки і техніки*. 2013. № 10 (984). С. 176–184.

ЧАСОВНИКОВ Павло Георгійович (10(22).09.1877, Саратов, Росія – 02.09.1954, Донецька обл.) – хірург, д-р медицини, проф. (1929). Закінчив мед. ф-т ІНУ (1906). Працював ординатором, асист. каф. факультетської хірургічної клініки ІНУ (до 1914 р.). Хірург Нової міської лікарні (1914–1918), приват-доц. (1923), проф., зав. каф. (1929) шпитальної хірургії; зав. каф. факультетської хірургії лікувального ф-ту ОМІ (1931–1944). Ректор Ун-ту Трансністрії (1942–1944). Прийняв румунське громадянство (1944). Репресований (1947). Реабілітований (1991). Наук. інтереси стосуються оперативного лікування захворювань жовчних шляхів та шлунково-кишкового тракту.

Голова хірургічної секції Єдиного мед. товариства Одеси. Заслужений лікар РСФРР.

Літ.: Золотарев А. Е., Ильин И. И., Луки Л. Г. Биограф. слов. проф. ОМІ ім. Н. И. Пирогова. Одесса, 1992. С. 274 ; Васильев К. К. Мед. ф-т Новорос. ун-та. Одеса, 2008. С. 363.

ЧЕЛПАНОВ Георгій Іванович (16(28).04.1862, Маріуполь Катеринославської губ. – 13.02.1936, Москва, РСФРР, нині – РФ) – філософ, психолог, логік, д-р філософії (1904), проф. Закінчив іст.-філол. ф-т ІНУ (1887). Переїхав до Москви (1887). Захистив магістер. дис. «Проблема сприйняття простору в зв'язку з вченням про апіорність і уродженість. Ч. 1. Уявлення простору з погляду психології» (1896). Приват-доц. Московського ун-ту (1890). Приват-доц. Київського ун-ту Св. Володимира (1892). Перебував у наук. відрядженні за кордоном у Лейпцизі (1894–1895) та Берліні (1897–1898). Екстраординарний (1897), ординарний (1904) проф. по каф. філософії Київського ун-ту Св. Володимира. Захистив доктор.

дис. «Проблема сприйняття простору у зв'язку з вченням про апіорність і уродженість» (1904). Проф. каф. філософії та психології Московського Імператорського ун-ту (1907). Засновник Психол. ін-ту при Московському Імператорському ун-ті (1912). Декан філос. ф-ту Московського ун-ту (1919). Звільнений з ун-ту та посади директора Психол. ін-ту (1923). Працював в Держ. Акад. художніх наук (ДАХН) (до 1930 р.). Засновник та ред. «Психол. журналу» (1917–1918). Чл. Московського Психол. товариства. Дійсний чл. Держ. Акад. художніх наук (1921). Авт. понад 130 наук. пр.

Літ.: Енциклопедія українознавства. Київ, 2000. Т. 10. С. 3699; УРЕ. Київ, 1985. Т. 12. С. 254; Летцев В.М. Георгій Іванович Челпанов – психолог і педагог. *Практ. психологія та соц. робота*. 2002. № 10. С. 100–103.

ЧЕРКЕС Леон Абрамович (29.10(10.11).1889, Одеса – 20.09.1968, Москва, РРФСР, нині – РФ) – патофізіолог, вітамінолог, дієтолог, д-р мед. наук (1937), проф. (1927). Закінчив мед. ф-т ІНУ (1914). Призваний на військову службу (1914), зав. санчастиною у таборах військовополонених у Забайкальській обл. (1915), зав. лаб. на Кавказькому фронті (1916). Асист. каф. загальної патології Одеських вищих жіночих мед. курсів (1917). Старш. асист., приват-доц. каф. загальної патології (1917–1927), зав. каф. патологічної фізіології (1927–1928) ОМІ. Організатор та директор Одеського ін-ту харчування (1929–1941). У 1930-х рр. проф., зав. каф. Одеського мед.-аналітичного ін-ту. Консультант Управління евакошпиталів Узбецької РСР (1941–1944). Зав. лаб. експериментальної патології Ін-ту харчування АМН СРСР у Москві (1944–1968). Один із основоположників вітчизняної вітамінології. Нагороджений орденом Леніна. Авт. однієї з перших у світі монографій, присвячених дослідженню вітамінів і авітамінозів (Витамины и авитаминозы. М.–Л., 1929.).

